

KULTURNÍ KLUB

INFORMAČNÍ ČASOPIS
ČECHŮ A SLOVÁKŮ
V RAKOUSKU

2024
44. ročník

6-8
červen – srpen

Fejetonek Ludvíka Kavína

Nemám nic proti tomu ještě nějakou chvíli žít: trochu dýchat, trochu koukat a taky se pokoušet něco dělat. A to všechno přesto, že ten dnešní svět se pomalu, ale jistě ocitnul na jakési křižovatce, což se bohužel až příliš často jeví Bohu či božstvům, Alláhovi nebo i mnohým z nás, lidských bytostí (snad i většině), jako ne právě optimální, velice slušně řečeno... A tak se nedivte, že se občas mrknu na vyjádření některých expertů. A mé občasné pokusy zjistit něco o tom, zda se snad ještě dožiju alespoň nějaké neúplné nesmrtelnosti (možná se Vám to jeví jako poněkud šílená myšlenka, ale to mně nevádí, protože vím, že je nás hodně, kteří občas s takovou či podobnými myšlenkami koketují), končí následujícím zjištěním: na délku našeho života má vliv naše výživa. Ta plnohodnotná rostlinná je ideální. Píší o tom podrobněji i rakouské noviny, denní tisk. Naposledy Standard, když otiskl rozhovor s lékařem a autorem bestsellerů Michaelem Gregerem.

Bohužel jsou pořád mezi námi lidé, kteří některým jiným lidem nejen že nepřejí tu plnohodnotnou rostlinnou stravu, ale nejraději by je viděli „pod drnem“, jak se u nás říkávalo. Pod drn chtěl poslat slovenského předsedu vlády atentátník a snad byl opravdu přesvědčen, že tím přinejmenším zvrátí chod Slovenska. Asi půl hodiny poté, co jsem se o atentátu dozvěděl, jsem na jedné vídeňské ulici potkal jednoho docela známého slovenského spisovatele a tomu jsem se zděšením zprávu o atentátu sdělil. Reakce? On Fico si to zasloužil. Pár dní poté jsem se také v Rakousku (v našem Česku ani Slovensku jsem už pár týdnů nebyl) setkal s jedním starým kamarádem, českým hercem, a když došla řeč na Fica, ten už byl samozřejmě informovaný a jen mi řekl, že kvůli tomu, co se přihodilo právě jemu, Ficovi, nebude smutný. – Oba případy mi připomněly slova mého učitele a přítele Jaroslava Šabaty, který přes svoji celoživotní levicovou, chtě-li, ano, komunistickou, marxistickou minulost ještě na smrtelné posteli poznamenal, že jsme v tomto koutku světa všichni křesťané a neseme to křesťanství v sobě, i když se za křesťany nepovažujeme (citát nemám k dispozici, takže zmiňuji smysl myšlenky). A křesťanství podle mě by mělo znamenat nejen lásku k bližnímu, ale také k nepříteli, nebo alespoň toho nepřítelene nenávidět. A nebýt k jeho utrpení lhostejný nebo dokonce mu to utrpení, nešťestí schvalovat. To všechno píší přesto, že o sobě coby křesťanovi výrazně pochybují, ale nenávidět nejsem schopný a myslím, že jsem i dostatečně schopný soucítit.

Ostatně je pravda, že ani u nás v České republice, ale samo sebou ani na Slovensku velká část obyvatel nežije jako v ráji. Možná dokonce většina. A ono je docela lidské, že si lidé ten život v ráji představují, přejí, rádi by ho zažili už během svých životů (myslím, že ani většina křesťanů moc nepočítá s rájem posmrtným). Uzemnilo mě, když jsem ve vídeňské frontičce před pokladnou u Hofera zaregistroval Slovenku se synem. Jejich nákup, to byly dva vozíky přeplněné potravinami. Nákup je stál stovky eur. Na parkovišti jsem je oslovil a zjistil (podle toho, co tvrdili), že přijeli až od Žiliny a podnikají tyto nákupy docela pravidelně, nejlépe v Rakousku, do Německa to mají přece jen daleko, a je to logické, protože u „nás“ (na Slovensku) i u Vás (v České republice) to stojí všechno včetně cen za starou belu.

Vnímám ve více evropských zemích napětí a rozpolcenost, vzájemné nepřátelství politických táborů. Různí politici často a intenzivněji používají nadávky, ostrá až sprostá slova. A potom jsou také politici, kteří občas tvrdí, že „musí občanům jejich politiku lépe vysvětlit“. A tím o sobě ne příliš pochvalně říkají, že jim to vysvětlování nějak nejde. Anebo taky že občané jsou poněkud natvrdlí a nechtějí jejich bohulibým činům rozumět už proto, že pro jistou duševní omezenost toho nejsou schopni. Takže z toho vyplývá, že občané, voliči, mají dlouhé vedení. A pokud nechtějí přijmout například některé ze zákonodárných opatření, mají zřejmě problémy s inteligentním kvocientem. A proto se o nich někteří z politiků dokonce vyjadřují jako o spodině či podobně. A to je samozřejmě velice urážlivé. Dá se předpokládat, že si tím politikové s tímto slovníkem příliš nepomohou. Stejně tak jako si nepomáhají s tvrzeními o chcmírech ani jinými podobnými „hláškami“. Myslím, že je především na politicích, aby svými kroky, svými činy lidem dokázali, že skutečně hledají východiska z mnohých zapeklitých sociálních problémů, ze slepých uliček ekonomického vývoje, z rostoucí militarizace celého kontinentu atd. A potom by nebylo třeba, aby hledali, jak „politiku lépe vysvětlit“. I v Rakousku máme různá politická a sociální napětí, ale naštěstí patří Rakousko mezi země, kde nedochází k tak nepřijemné polarizaci mezi různými tábory, jako to v současné době pozorují například „u nás“, to znamená v Česku a na Slovensku. Možná by bylo dobře, kdyby se politici méně prohlašovali za demokraty a více hledali, v čem to skutečně spočívá, totiž být demokratem a svým voličům prospěšným politikem.

Vídeň, 28. května 2024

VÝTVARNÉ UMĚNÍ

Pardubice si půjčili obřího ocelového koně

Sochu třímetrového ocelového koně z dílny sochaře Michala Gabriela ustájili letos koncem dubna na louce mezi Příhrádkem a zámeckými valy v Pardubicích. Město koňských dostihů bude tato socha výstižně charakterizovat a zároveň atraktivní veřejný prostor. Zůstane v bývalém opevněném předpolí pardubického zámku minimálně rok. Gabrielovo dílo, vytvořené podobně jako řada dalších soch

tohoto umělce unikátní technikou ocelových lamel, zapůjčila do Pardubic trutnovská galerie EPO1 manželů Kasperových.

„Letos v březnu oslovila magistrát trutnovská galerie EPO1 s nabídkou bezplatné výpůjčky sochy koně od významného českého sochaře Michala Gabriela. Rozhodování nebylo nikterak zdlouhavé, neboť socha je primárně určena do veřejného prostoru, což zapadá do dlouhodobého plánu umístit do Pardubic umělecký atribut koně, který

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,
vážené členky, vážení členové a milí přátelé!

V září pokračujeme společně s Českým centrem ve Vídni a Velvyslanectvím České republiky v Rakousku v uvádění české filmové produkce, na kterou Vás srdečně zveme. Jako poslední film před letními měsíci jste měli možnost zhlédnout Bod obnovy režiséra Roberta Hloze.

Ve čtvrtek 16. května 2024 jsme uspořádali v budově Velvyslanectví ČR odbornou přednášku ing. architekta Zdeňka Lukeše na téma „Česká architektura po roce 1945“. Po skončení inspirativní a poučné přednášky, která posluchačům otevřela nové pohledy na vývoj novodobé architektury na českém území po roce 1945, se nám podařilo předběžně vyjednat na začátek října tohoto roku další přednášku Zdeňka Lukeše, a to na

téma „Plečnickův Pražský hrad“.

Omlouváme se, že třetí pokračování článku Historie skla v Čechách a na Moravě najdete až v příštím, zářijovém čísle časopisu Kulturní klub.

Na setkání s Vámi při našich akcích se těší

a příjemné chvíle strávené s naším časopisem Vám přeje

Helena Basler

A jelikož se blíží léto a čas dovolených a prázdnin, přejeme Vám příjemné prožití tohoto období!

Redakce a výbor
Kulturního klubu Čechů a Slováků v Rakousku

Obsah

Fejetonek Ludvíka Kavína	2
Editorial	3
Obsah	3
Impressum	3
Kultura	2, 4
Zajímavosti	45
Události	52
Ekonomika	57
Věda a technika	61
Správy zo Slovenska	72
Sokol & sport	79
Z české a slovenské Vídně a okolí	87
Informace	100
Inzerce	113

Na přední straně obálky:

Josef BARTA: Před bouří, olej na plátně, 1907. Josef Barta byl především malíř krajinář. Patřil do okruhu Mařákovy školy, studoval nejprve u prof. Pirnera, později přestoupil v letech 1895-98 k prof. Mařákovi, po roce 1900 se začíná přiklánět k impresionistickému ztvárnění přírody. Bartovy plenérové impresy nezapřou ovlivnění Josefem Ullmannem, většinu jeho polních a lučních motivů z okolí Pra-

hy a středních Čech dotvářejí lehký spontánní štětčový rukopis a výrazný kolorit. Věnoval se také grafické tvorbě s přírodními motivy a portrétům. Další informace k autorovi viz též na str. 7.

Na zadní straně obálky:

Jiří WINTER-NEPRAKTA: Babylón, kreslený vtip. K autorovi viz str. 9-12.

KULTURNÍ KLUB. Informační časopis Čechů a Slováků v Rakousku / Informationszeitschrift der Tschechen und Slowaken in Österreich

Majitel: Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku

Vydavatel: Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku (ing. Helena Basler),
Mohsgasse 30/9, 1030 Wien

Redakční příprava a sazba: KLP - Koniasch Latin Press s. r. o., Praha

Tisk: Quatro print, a. s., Heršpická 6 (Moravská typografie), Brno

Medieninhaber: Kulturklub der Tschechen und Slowaken in Österreich

Herausgeber: Kulturklub der Tschechen und Slowaken in Österreich

(Ing. Helena Basler), Mohsgasse 30/9, 1030 Wien

Verlagsort: 1030 Wien

Hersteller und Herstellungsort: KLP - Koniasch Latin Press s. r. o., Praha &
Quatro print, a. s., Brno, Tschechische Republik

Gefördert aus Mitteln
der Volksgruppenförderung
des Bundeskanzleramtes.

Časopis vychází
s podporou Ministerstva
zahraničních věcí ČR.

Redakce: Mohsgasse 30/9, 1030 Wien, mobil (od 10:00): 0043-0-664 97 33 764, fax:
0043-1-79 88 454, e-mail: info@kulturklub.at, www.kulturklub.at

Vedoucí redaktorka: ing. Helena Basler

Zástupkyně vedoucí redaktorky: Mag. dr. Marie Brandeis

Redakce: Mag. Pavlína Böhmová-Lössl, DI Gabriela Jakelic, Anna Křivanová

Technická redakce: Ing. Kurt Mattola, Mag. Richard Basler

Redakční kruh: DI. Gabriela Jakelíč, Eva Kalinová, Ludvík Kavín,

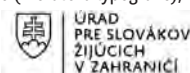
PhDr. Jiří K. Kroupa, dr. Marta Marková, Mag. Daniela Makový Nedas,

P. Václav Sládek O.Čr., DI Tomislav Vašíček

Fotografové: Mag. Richard Basler, Kurt Mattola, Mag. Eva Zemanová

Distribuce: Quatro print, a. s., Heršpická 6 (Moravská typografie), Brno

Časopis je vydáván s podporou Úradu
pre Slovákov žijúcich v zahraničí.

Gabrielův monumentální kůň

je pro město tak typický," přiblížila náměstkyně pardubického primátora Jiřina Klčová.

Dvě možné lokality pro monumentálního koně vytvořilo oddělení kultury magistrátu společně se Službami města Pardubic.

„Finální místo určil Michal Gabriel, který si obě lokality přijel do Pardubic prohlédnout. Volba padla na zelenou plochu mezi Příhrádkem a zámeckými valy," přiblížila vedoucí oddělení kultury a cestovního ruchu pardubického magistrátu Jana Fiedlerová.

Socha ocelového koně podle magistrátu vhodně rozšíří stávající umělecká díla ve veřejném prostoru města.

„Takových děl máme v Pardubicích okolo tří set padesáti. Jedná se například o sochy, plastiky, mozaiky, ale i pamětní desky či drobné sakrální stavby," vypočítala náměstkyně Klčová.

Profesor Gabriel, bývalý děkan Fakulty výtvarných umění VUT v Brně, žije a tvoří v Trutnově, kde byla koncem loňského roku odhalena jeho plastika Václava Havla v životní velikosti. Gabrielovy lamelové sochy, určené většinou do veřejného prostoru, představují v sochařské tvorbě celosvětový unikát. Nikdo jiný podobnou technikou nepracuje. (mk)

Desetileté výročí existence Galerie Václava Chada ve Zlíně

Kulatých deset let své existence slaví v tomto roce Galerie Václava Chada sídlící na zámku ve Zlíně. Má za sebou jednadsmesát výstav a pro letošní rok chystá řadu dalších. Včetně té, která pod názvem *Opět spolu – 10 let Galerie Václava Chada* bude na podzim věnována oslavám galerijního výročí. Aktuálně jsou zde k vidění dvě výstavy – *Z ticha ke světlu – Dvojí osud, dvojí sochařské dílo, jedno přátelství* sochařů Františka Stöhra a Františka Navrátila a společná prezentace prací deseti absolventů Ate-liéru skla LOOP.

Už deset let funguje zlínská Galerie Václava Chada. Za tento čas pro veřejnost připravila nejen na sedm desítek výstav, ale také doprovodný program v podobě komentovaných prohlídek, přednášek nebo workshopů. „Deset let kreativity, inspirace, vášně a vzrušujících vizuálních příběhů," tak vnímá dosavadní historii galerie její vedoucí a kurátorka Miroslava Ptáčková. „S umělci, návštěvníky i naši-

mi podporovateli společně vytváříme příběhy a zaplňujeme svět barvami."

K výrazným počínům patřily výstavy Adrieny Šimotové *Grafitový anděl*, *Obrazy Theodora Pištěka* nebo fotografická *Takoví jsme byli?* Dlouhodobě jsou v plánu galerie absolventi baťovské Školy umění. V průběhu své existence tak představila díla Václava Chada, Alexe Berana, Milady Schmidtové, Jana Rajlichy nebo Miroslava Šimordy. Několikrát také uvedla sklářské umělce, například Stanislava Libenského a Jaroslava Brychtovou, Petra Stanického nebo Michaelu Spružinovou.

Hlavní část oslav se uskuteční na podzim, a to formou výstavy *Opět spolu – 10 let Galerie Václava Chada*, kdy budou znovu vystavena umělecká díla autorů, jež galerii provázela po celou dobu její existence. „Bude naším poděkováním všem, kteří se s námi podělili o své umělecké vizionářství a měli jsme možnost se s nimi setkat na této nezapomenutelné cestě," doplňuje ředitelka galerie Dagmar Výlupková.

V letošním výstavním plánu jsou i další zajímavé expozice a budou představeni autoři, jako jsou například Zdeněk Rozkopal, Štěpán Zavřel nebo Svatopluk Slovenčík.

(mk)

Další „motýl“ od Černého na fasádě Máje

Na fasádu obchodního domu Máj na pražské Národní třídě dělníci namontovali druhého několikametrového motýla od výtvarníka Davida Černého s trupem napodobujícím stíhačku spitfire. Mechanickými křídly začaly plastiky hýbat vzápětí po nainstalování.

„Pro mě je celá instalace o počtě československým stíhacím pilotům, kteří sloužili v britské armádě, v RAF," řekl Černý. „To, že je to na Máji, vzniklo z toho důvodu, že jsem byl osloven majitelem, jestli bych byl ochoten nějaký ná-

vrh předložit jako instalaci zvenku Máje. A já jsem zjistil, že mi konvenuje tahleta socha i pro tuto příležitost," doplnil. Původně byly sochy plánovány pro sídlo NATO v Bruselu. Před ním pak bude v budoucnu stát třetí stíhačka.

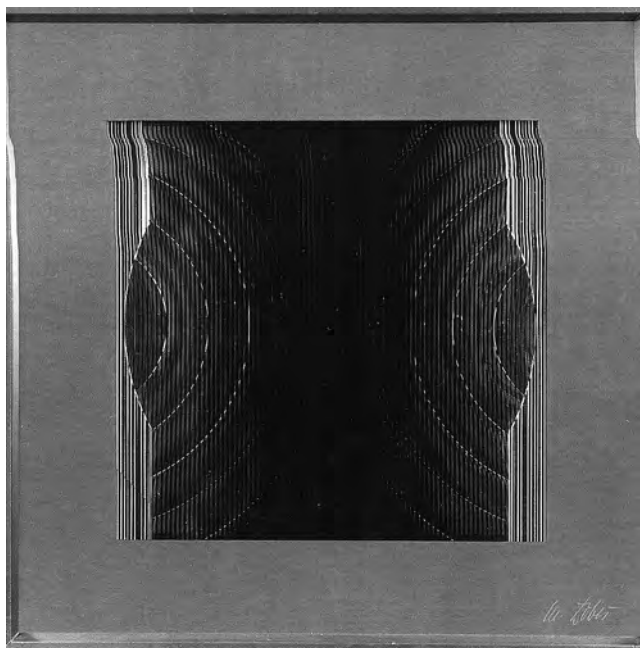
Pražští památkáři umístění plastik na Máj povolili na jeden rok. V uplynulých týdnech to kritizovali někteří odborníci. Klub Za starou Prahu uvedl, že návrh vykazuje známky typického kýče a jeho prvoplánově líbivý motiv má fascinovat a zároveň emotivní připomínkou památky československých letců vyvolat dojetí. Černý kritiku odmítá.

JUBILEA

Milan Dobeš (* 29. 7. 1929, Přerov)

V letech 1951-56 studoval na Vysoké škole výtvarných umění v Bratislavě (prof. L. Čemický, B. Hoffstädter, D. Milly). V letech 1956-60 působil jako scénograf ve Vysoké škole umělecké v Bratislavě. V roce 1958 mal jako úplně první absolvent Vysoké školy výtvarných umění v Bratislavě samostatnou výstavu v Galerii Cypriána Majerníka. V roce 1961 napsal svůj první umělecký manifest *O světle a pohybu*. V roce 1965 mal v Galerii Cypriána Majerníka první kinetickou výstavu na území bývalého Československa a v té době i výstavu v Praze, tou se dostal do mezinárodního povědomí. V roce 1971 absolvoval s americkým duchovním orchestrem turné po USA, v kterém se mu podařilo spojit vizuálně-kinetické složky výtvarného umění so zvukem (hudbou). V roce 1988 napsal svůj druhý umělecký manifest o dynamickém konstruktivismu. V roce 2001 bylo otevřeno Muzeum Milana Dobeše.

Základním problémem tvorby Milana Dobeše se stala integrace kategorie pohybu do výtvarného díla a v jejím důsledku přeměna vizuálního charakteru obrazové struktury. Bol jedním z našich prvních umělců, který postavil koncepci uměleckého díla jako nové skutečnosti, nezávislé na predmetnom svete. Cez riešenie otázky vzťahu svetla a výtvarného diela dospel k novej animovanej podobe jeho využitia. Svetlo prirodzené či umelé sa sta-

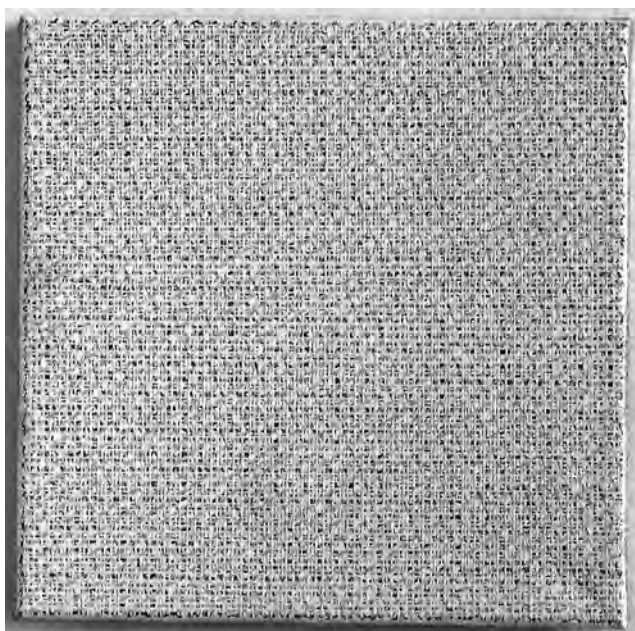

Milan Dobeš: *Struktura I*, 1969

lo v spojení s virtuálním, mechanickým či motorickým pohybem primárním konstruktivním elementom priestorových vizuálně-kinetických a svetelno-kinetických objektov.

Martin Kolář (* 12. 6. 1969, Ústí nad Labem)

Od roku 1997 Martin Kolář pracuje jako odborný asistent na Pedagogické fakultě Univerzity v Ústí nad Labem. Věnuje se především kresbě a malbě. K jeho tvorbě patří také trojrozměrné prostorové realizace. Hlavní doménu zájmu umělce představuje obraz ve smyslu nosného média informace. Téměř nekonečné řady pláten a kreseb, kterými Martin Kolář proslul a které se kontinuálně prolínají jeho dílem, jsou monochromní a plošné pouze zdánlivě. Pod vrstvami a nánosy se často skrývají reflexní barvy nebo kovové pigmenty, kterým je však dovoleno proniknout jen někde k oku diváka. Prostor obrazu je důmyslně utvářen jednotlivými vrstvami a jejich vzájemným prolínáním a splétáním.

Martin Kolář: *Bez názvu*, 2003, tempera, plátno

Obrazy Martina Koláře mají také svůj konkrétní reálný prostor. Je jím město Ústí nad Labem a jeho nejbližší okolí. A je to především čtvrť Brná – proslavená spisovatelem Karlem Mayem – s kamennými poli čediče, bukovými lesy, zbytky německých zahrad a políček vysoko v kopcích nad údolím Labe, kde autor pravidelně pobývá a s rytmickou pravidelností také tvoří. Tato ukrytá krajina nepředstavuje jen stěžejní motiv, obratně schovaný za decentním autorovým rukopisem, ale daleko více určitý princip, jenž vede jednotlivé tahy a organizuje obrazovou plochu.

Pokud bychom chtěli v tvorbě Martina Koláře najít nějakou paralelu prostoru, nabízí se přirovnání ke spirále vytvářející jakýsi obrácený kužel. Jak se proměňuje téma, postupuje autor se stále širším záběrem dál a dál. Nevytváří uzavřené, pevně semknuté cykly, ale volně se přelévající série či řady. Toto rozvolnění či neuzavřenost tvorby poskytuje určitou volnost nejen autorovi, ale i divákovi. Spolu s autorem tak můžeme v jednotlivých dílech nalézat ozvučky děl předchozích nebo názvuky děl dalších.

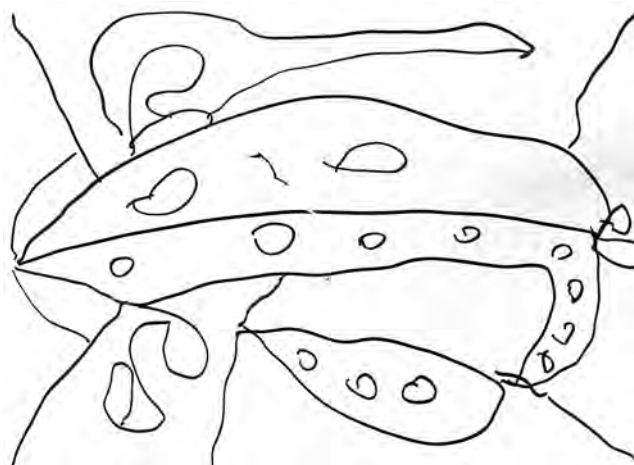
Vendula Fremlová v katalogu *Martin Kolář*, Fakulta umění a designu, Ústí nad Labem 2008

Ivan Herényi: *Čakajúci*, 2008

Mgr. art. **Ivan Herényi** (* 18. 8. 1979, Bratislava) Sochár, absolvent Vysoké školy výtvarných umení v odbore reštaurovanie: plastik z kameňa pod vedením doc. J. Kubu a reštaurovanie drevených plastik pod vedením prof. D. Salamonovej (2006). Venuje sa kresbe s presahmi do maľby, sochárskej tvorbe a grafike. Venuje sa aj voľnej tvorbe – kresba, grafika, socha. V roku 2011 sa stal laureátom ceny Martina Benku za voľnú tvorbu.

Petra (Gupta) Valentová (* 10. 6. 1974, Pardubice) Petra Valentová je česká konceptuální a multimediální umělkyně zaměřující se na otázky identity, paměti, textilu a řemesel ručního blokového tisku a barvení. Zabývá se problematikou kulturních a intelektuálních práv domorodých řemeslných komunit. V roce 2001 absolvovala pražskou Akademii výtvarných umění (prof. Milan Knížák, prof. Jan Hendrych, prof. Petr Siegl) a poté pokračovala ve studiu na Hunter College, CUNY v New Yorku (2003-2005, MFA Program). V době pražských studií se zúčastnila výměnného tvůrčího pobytu ve Finsku (1997, Art School, Kankaanpää) a v USA (1999, Cooper Union, New York).

Z původní sochařky se postupně zformovala výrazná intermedialní umělkyně věnující se aktuální společenské tematice, která je u Valentové vždy nahlížena optikou subjektu vyvázaného ze svého domovského prostředí a nomádsky „putujícího po jiných světech a kulturách“. Výrazné je její setkání s indickou (v jejím rámci se sámskou) kulturou, neboť se provdala za indického Sáma. Ve svém díle sleduje teritoriální a historické kulturní projevy i v umělecky netradičních polohách, jako je jídlo a vaření – například projekt zakončený dvojazyčnou česko-anglickou publikací *Hledání Sáma – Kuchařka* (2007) nebo související výstava *Cooking Art*, prezentovaná v pražské Galerii kriti-

Petra (Gupta) Valentová: *Spaceship*

ků (2007). V současné době autorka žije a pracuje v Jersey City, NY, a občas, nepravidelně a v různých intervalech se – vždy pouze na chvíli – vrací zpět do ČR.

Udržuje živé profesní kontakty s Indií, kde má svou rodinu. Se stejnou lehkostí zvládá i několik výtvarných médií. Původním vzděláním sochařka má zkušenost s četnými sochařskými materiály – bronz, mramor, plasty, guma. Ráda a s chutí se pouští do zkoumání dalších výtvarných technik – zabývá se konceptem, natočila videoklip a vydala kuchařku, na zakázku nechala nakreslit a publikovala komiks v čistě indickém kreslířském stylu – dokument o své indické svatbě. Po roce 2007 začala kreslit a malovat a našla se v tisku razítky na malířské plátno i textil. Její práce často zkoumají otázky identity, paměti, vzpomínek z dětství, osobní historie a jsou nabitě osobními zkušenostmi z cest, především dlouhodobým pobytem v Indii, kde navázala spolupráci s tradičními tiskařskými dílnami v Džajpuru. Petra Valentová pravidelně vystavuje jak v ČR, tak v zahraničí.

Antonín Střížek (* 22. 5. 1959, Rumburk) Antonín Střížek je současný český malíř a fotograf. Jeho tvorba se řadí do období postmoderny. V osmdesátých letech vystudoval AVU, od roku 1984 se zúčastňoval výstav Konfrontací. Na AVU se mezi lety 1997 a 2003 vrá-

Antonín Střížek: *Pávi*, 1990, kombinovaná technika, plátno

til, aby vedl malířský ateliér. Dnes žije a pracuje v Praze. Hlavními tématy jsou v jeho tvorbě město a civilizace vůbec, kde s nádechem jisté nostalgie používá motivy typické pro umění první poloviny 20. století – například pro Skupinu 42. Práce s každodenností se objevuje rovněž v jeho zátiších, zobrazujících banální témata a předměty. Harmonizace jednotlivých prvků v obraze, stejné tónování a určitá snovost zastaveného příběhu, to jsou charakteristické znaky, se kterými malíř pracuje.

VZPOMÍNKA

Miloš Šimurda (* 5. 6. 1924, Frenštát pod Radhoštěm – 6. 1. 2019, Rožnov pod Radhoštěm)

Miloš Šimurda byl akademický malíř. Vystudoval Vysokou školu výtvarného umění v Bratislavě, studoval u profesora Jána Mudrocha. Na této škole později působil jako pedagog. Kromě studijních pobytů ve Vídni, Německu, Francii, Maďarsku i Rusku je třeba připomenout, že si zamiloval krásnou Itálii, její krajinu i řeč, kde v Ravenně (1972-1974) studoval nástěnnou malbu a mozaikářskou školu. V roce 1989 se stal členem Associazione internazionale mosaici contemporanei. Oblast jeho tvorby je velmi rozsáhlá: monumentální malba v nástěnných technikách, sgrafita, intarzané omítky, klasická mozaika, keramické stěny, vitráže, figurální kompozice a krajinomalba – akvarely. Vystavoval na pětadvaceti samostatných a čtyřiceti společných

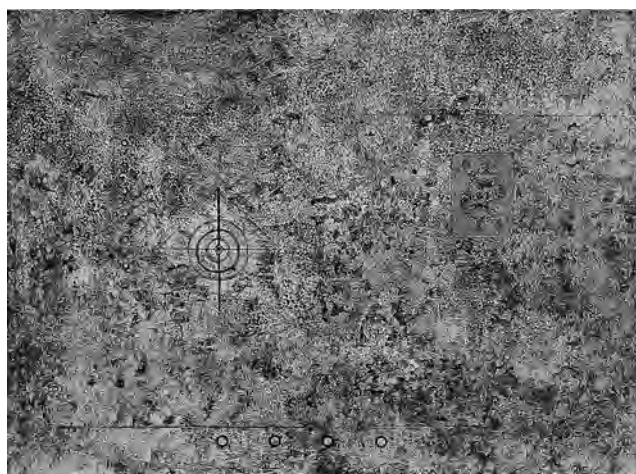

Miloš Šimurda: *Pád*, 1969

výstavách u doma i v zahraničí. Za nejvýznamnější považuje účast na Mezinárodní výstavě Grand Prix ve Francii. Jeho díla se nacházejí v četných galeriích, muzeích a soukromých sbírkách. S volným výtvarným sdružením Valašský názor, jehož byl členem, poprvé vystavoval v roce 1995 v Praze.

Andrej Barčík (20. 11. 1928, Závodie pri Žiliné – 6. 6. 2004, Žilina)

Grafik, tvůrce koláží, jeden z hlavních představitelů slovenské moderny. V letech 1946-48 studoval na Soukromé škole dekorativních umění v Praze, v letech 1948-50 byl mimořádným posluchačem Slovenské vysoké školy technické v Bratislavě, poté v letech 1950-51 pokračoval ve studiu na Vysoké škole výtvarných umění v Bratislavě. V roce 1968 obdržel Cenu Cypriána Majerníka.

Andrej Barčík: *Piková dáma*, 1966

Věnoval se kubismu, už v začátcích své tvorby vymezoval tvary pomocnou linií, která se stala jedním z nejdůležitějších prvků celé jeho tvorby. V raném, ale už zralém období se soustředil na redukci forem a v jeho tvorbě se ustálil purismus tvarů.

Josef Bárta (14. 6. 1864, Praha – 15. 3. 1919, Praha) Studoval pražskou Akademii u prof. Maxmiliána Pirnera, poté přestoupil do krajinářské školy prof. Julia Mařáka. Počáteční realismus vystřídala kolem roku 1905 malba impresionistické povahy. V grafice si všímá nejen přírodních jevů, ale i portrétů, jež provádí barevným leptem.

Alois Kalvoda (15. 5. 1875, Šlapanice u Brna – 25. 6. 1934, Běhařov u Klatov)

Alois Kalvoda maloval na moravském Slovácku nejen krajiny, ale i architekturu, venkovské scenérie, lidské příbytky i krojované studie. V letech 1892-1897 byl žákem pražské Akademie u profesora Julia Mařáka. Studoval v Paříži a Mnichově. Odchyloval se od Mařákovy školy, od malování melancholických krajin a směřoval k dekorativnějšímu pojetí krajiny v barvě i motivu. Maloval prosté motivy českého kraje, louky, stráně, břízy, výhledy do kraje mezi kmeny stromů stojících v popředí nebo na pozadí strání. Skvělé jsou jeho práce z okolí Rohatce, Strážnice, Břeclavska. Uplatnil se též jako pedagog. Po předčasné smrti Ludka Marolda převzal jeho ateliér na Vinohradech s mnoha žáky. Od roku 1897 stále vystavoval v Praze, Brně a celé

Alois Kalvoda: *Okénko*, kolem 1910/12

republiky, ale také ve Vídni, Berlíně, Hamburku, Varšavě, Mnichově, ale i Rusku, Itálii a Americe.

Adolf Kašpar (27. 12. 1877, Bludov – 29. 6. 1934, Železná Ruda)

Malíř, grafik a ilustrátor. V roce 1902 po pečlivých studiích v Babiččině údolí vznikly a o rok později vyšly jeho snad nejznámější ilustrace k *Babičce* Boženy Němcové. Velký český sochař, tehdejší rektor Akademie J. V. Myslbek se o těchto ilustracích vyjádřil: „Je škoda, že Božena Němcová nemůže vidět tyto perly.“ Kašpar absolvoval několik zahraničních studijních pobytů, zvláště ve Francii. Asi jako jediný bludovský rodák je pochován na čestném hřbitově českého národa – na pražském Slavíně na Vyšehradě. Dne 30. června 1935 mu byl v Bludově poblíž zámku odhalen pomník. Bronzovou plaketu od sochaře Scheinosta darovalo ministerstvo školství a národní osvěty. Na bludovském rodném domku má pamětní desku, stejně jako na domě v Praze u Karlova mostu, kde nějakou dobu žil. Je po něm pojmenována jedna z hlavních bludovských ulic. Odbornou kritikou bývá považován za pokračovatele a završitele mánesovské a alšovské tradice českého výtvarnictví.

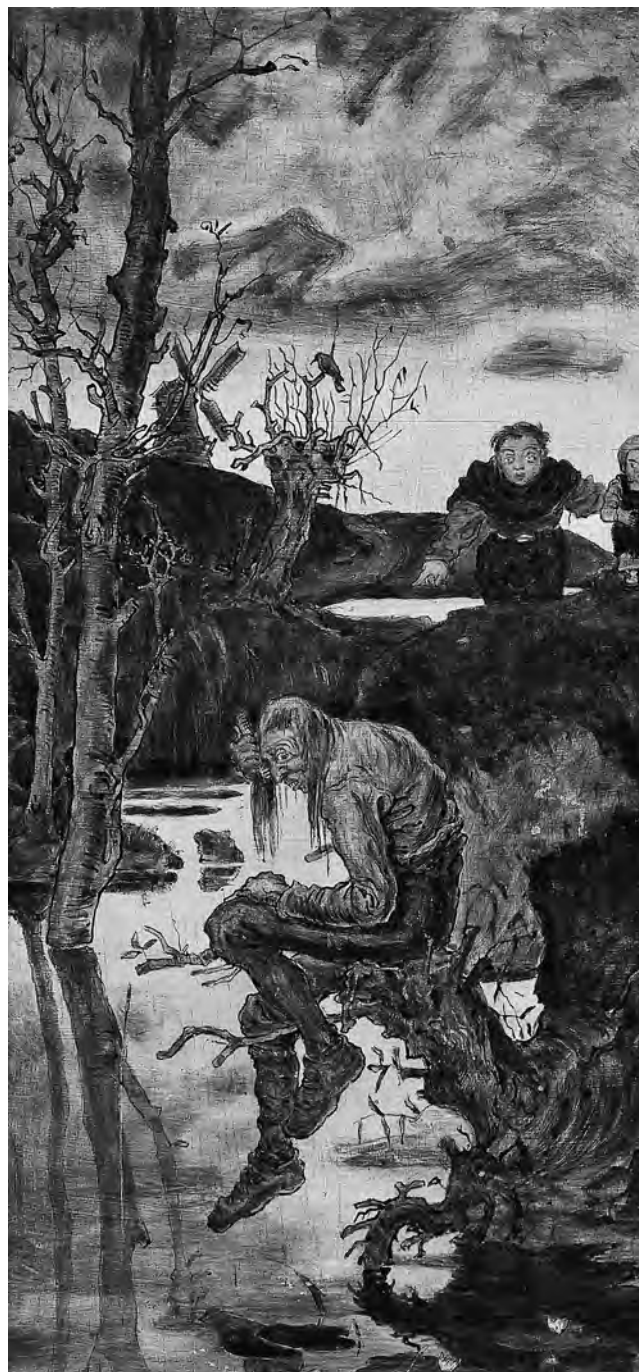

Adolf Kašpar: *Údolí*

Hanuš Schweiger (28. 6. 1854, Jindřichův Hradec – 17. 6. 1912, Praha)

Po ukončení studia vídeňské Akademie u prof. Josefa Trenkwalda pracoval v ateliéru Hanse Makarta. Je autorem mimo jiné mnohých pohádkových motivů a ilustrací. Věnoval se též fresce. V roce 1899 byl císařským dekretem jmenován mimořádným profesorem technického kreslení na právě založené České vysoké škole technické v Brně. Od roku 1902 byl profesorem na Akademii výtvarných umění v Praze. Mezi jeho žáky patřili například Otakar Kubín, František Xaver Naske, František Hlavica, Václav Rabas, Rudolf Kremlička, Oldřich Blažíček, František Antonín Jelínek, Vilém Kreibich nebo Josef Tříška. Byl též blízkým přítelem Tomáše Garrigua Masaryka.

Vytvořil si svůj staromistrovský sloh s afinitou k anekdotě, práce historické střídal realistickými studii lid-

Hanuš Schweiger: *Vodník*, 1886

ských typů. Nalézal stále inspirace v architektuře, kostýmech a rekvizitách minulosti, ale dokázal načrtnout i bravnou krajinařské plenéry.

Zdeněk Blažek (10. 7. 1904, Hořice v Podkrkonoší – 14. 1. 2000, Jičín)

Na pražské Akademii studoval malbu u prof. Oldřicha Blažíčka, plastiku u prof. Hanuše Folkmanna a architekturu u prof. Josefa Gočára. Navštěvoval také soukromou školu kreslení a malování Vladimíra Sychry v Mánesu, estetiku u PhDr. Václava Nebeského a anatomii u MUDr. J. Zrzavého. Samostatně projektoval v oblasti architektury a urbanismu. Zařadil se mezi přední autory českého funkcionalismu, např. stavbou a interiéry rodinné vily v Praze 6 Na Babě. Postupem času se zúčastnil mnoha veřejných soutěží, mj. projekty na Parlament a Staroměstskou radnici v Praze nebo Památník Lidice. V této oblasti získal mnohá ocenění. V roce 1945 společně se sochařem Antonínem Kalvodou získal první cenu v soutěži na architektonické řešení památníku Pražského povstání. Navrhoval realizované úpravy objektů lázeňského komplexu v Lázních Bělohrad, řadu staveb v dalších městech jako například činžovní domy v Praze na Vinohradech, vily v Českém Brodě, budovu školy v Nové Pace a oceněné urbanistické řešení náměstí v Hořicích.

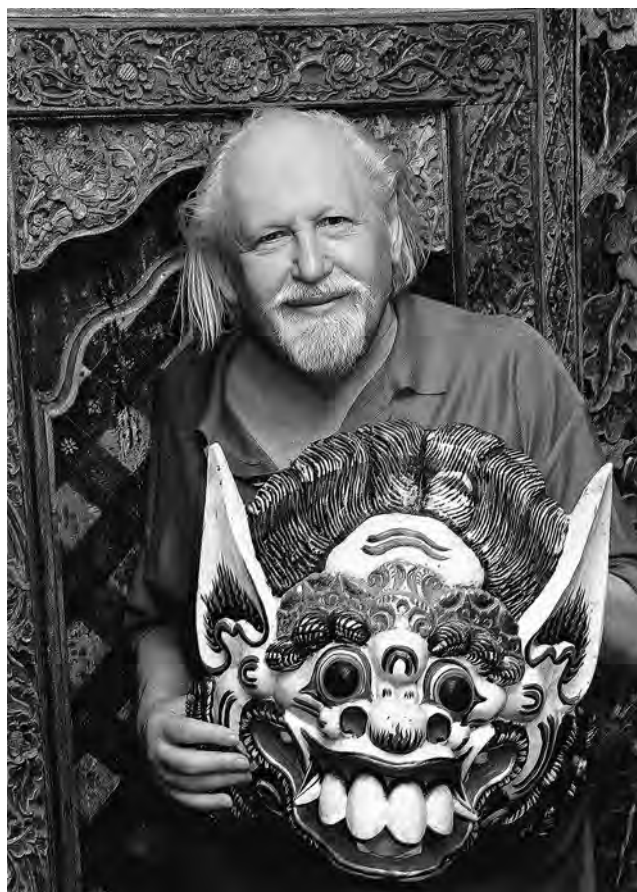
Zdeněk Blažek: *Cesta v parku*, 1945

V pozdějším období nabyla převahy malba. V krajino-malbách směřujících k fauvismu zkáznil svůj projev do pevnější cézannovské formy i monochromnějšího koloritu. Zastoupen je ve veřejných sbírkách v Německu, Rakousku, Švýcarsku a Švédsku a jinde.

Před 100 lety se narodil Jiří Winter-Neprakta

Kreslíř, karikaturista, ilustrátor a humorista Jiří Winter-Neprakta se narodil 12. července 1924. Za svůj život nakreslil více než 35 000 kreslených vtipů a ilustroval stovky humoristických knih. Svoji uměleckou dráhu zahájil v roce 1948 a po mnoho let tvořil uměleckou dvojici Neprakta (nejprve s Bedřichem Kopeckým) s českým spisovatelem a humoristou Miroslavem Švandrlíkem. Oba patřili mezi hlavní autory československého satirického a humoristického časopisu *Dikobraz*.

Byl znám jako skvělý karikaturista. Dílo oblíbeného kreslíře, který zemřel před dvanácti lety (30. 10. 2011), je

Jiří Winter byl i vášnivým sběratelem

však mnohem obsáhlejší. Dokladem toho byla mimo jiné i výstava jeho ojedinělé antropologické sbírky lebek, která byla k vidění v Muzeu ve Františkových Lázních. „Kamarádi Jiřímu přezdívali chodící slovník naučný a jeho život by mohl být námětem na hollywoodský trhák,“ tvrdí jeho čtvrtá manželka Daniela Winterová.

Vtipy a karikatury humoristy Jiřího Wintera Neprakta kreslené černou tuší zná kdekdo, stejně jako ilustrace knih *Černí baroni* nebo *Neuvěřitelné příhody žáků Kopyta a Mňouka* od Miroslava Švandrlíka. Málokdo ale ví, že známý kreslíř byl také vášnivý badatel, orientalista a zejména sběratel všeho možného.

„Jednodušší by bylo udělat seznam toho, co Jiří nesbíral. Jeho sbírky jsou rozsáhlé a často si je půjčovalo Národní i Náprstkovo muzeum k vystavení. Mám vážné podezření, že Jiří svůj kreslířský um dal do služeb sběratelství a vědy. Výtvarnou tvorbu považoval za způsob, jak rozšiřovat své sbírky,“ zavzpomínala Daniela Winterová, která s kreslířem prožila posledních deset let jeho života.

Jiří Winter, jenž přijal pseudonym Neprakta, nesbíral zdaleka jen lebky, byť jeho antropologická sbírka patří v Čechách k těm nejrozsáhlejším. „Kdo má doma kolekci čítající několik stovek lidských lebek? Nevím o nikom,“ podotkla paní Daniela. „Když ji viděl pan doktor Vítězslav Kuželka, antropolog Národního muzea, byl konsternován. Prohlásil, že to neměl doma ani slovnitý pan profesor Vlček, který posunul antropologii o mnoho dopředu a specializoval se na výzkum kosterních pozůstatků slavných historických osobností.“

Zájem o etnografii a sběratelství provázel Jiřího Wintera už od dětství. Narodil se v pražských Holešovicích, což

za první republiky bylo klidné místo u Vltavy se spoustou zeleně, parkem Stromovka a zoologickou zahradou. Tatínek byl židovského původu a provozoval sklenářství, maminka vyznávala křesťanství a měla na starosti rodinný koloniál.

Daniela Winterová k tomu řekla, že její muž byl vychován v obou vírách a později ho zajímaly všechny cesty k Bohu. Byla mu blízká historie staré židovské víry, stejně jako křesťanství, ale i východní spiritualita, například buddhismus. V duši byl mystik, který věřil, že viditelný svět je jen výsekem reality, která nás obklopuje.

Rodiče měli na Jiřího velký vliv. Maminka byla velkou milovnicí muzeí a členkou Spolku přátel muzeí. Malého Jiřího brala na všechny akce, které spolek pořádal. Díky tomu měli možnost nahlédnout i do depozitářů a vidět věci, které se běžně nevystavují.

„Jiří rád trávil čas ve svých sbírkách a velmi snadno dokázal poznat, k čemu předměty slouží. Když navštívil Náprstkovo muzeum, pochopil, proč sběratelé tyhle věci chtějí mít doma – chtějí s nimi komunikovat. Tvrdí, že chtějí kompletovat sbírku, ale ve skutečnosti chtějí mít věci doma, aby s nimi mohli mluvit,“ vysvětlila Daniela Winterová. A Jiří Winter to tak skutečně dělal. Dokázal rozeznat i falzifikát od originálu. Jak? „Na to neměl racionální vysvětlení,“ krčí rameny jeho manželka. Ve svých sbírkách shromáždil starobyloou tvorbu afrických kmenů, Tibetu, Nepálu i Jižní Ameriky. Nešlo o žádné suvenýry pro turisty, ale o původní výrobky staré stovky let. Zajímal se zejména o Orient.

Ve svých čtrnácti letech se spřátelil s cestovatelem Vojtěchem Albertem Fričem. „Frič byl svérázný a poměrně nesnášenlivý. Moc se s lidmi nestýkal. Jiřího však navzdory jeho mládí přijal. Zatímco po představenstvu Klubu kaktusářů střelil z brokovnice, protože si nepřál být rušen, Jiřího vítal.“ Jeho sbírky tvorby indiánů i antropologické kolekce Jiřího okouzly. Často ho navštěvoval a jejich cesty rozdělila až druhá světová válka. Po ní se již nestihli setkat. Cestovatel Alberto Frič, který dokázal zabít levharta pouhým nožem, se při čištění králikárny škrábl o hřebík, dostal tetanus a zemřel. Winter byl roku 1944 uvězněn za držení zbraně a protinacistický odboj, což ho paradoxně zachránilo před deportací do koncentračního tábora. Původně navrhovaný trest smrti mu soudce zmírnil na šest let v nacistické věznicí. Odseděl si ale jen rok, protože skončila válka. Vězení bylo kruté, ale on měl opět štěstí. Velitel věznic hledal malíře a on se přihlásil. Dostal za úkol vymalovat velitelův byt. Osvědčil se a část trestu pak strávil u firmy na malování obytných prostor. Že je jiný malíř než pokojů, nikomu raději nevysvětloval.

Winter však po dobrodružném pěším návratu z nacistického vězení část Fričových sbírek zachránil. Nyní patří k tomu nejcennějšimu, co se mu podařilo za svůj život nashromáždit. Antropologická sbírka lebek Jiřího Wintera je skutečným unikátem. Vystavena byla v letošním roce teprve podruhé, poprvé to bylo na zámku Kozel v roce 2020. Tehdy však díky covidu neměla veřejnost tolik šancí výstavu navštívit. K vidění letos byly lebky s trepanacemi ze sbírky Alberta Friče nebo ty se zraněními z husitských válek. To jsou většinou lebky křížácké. Tak strašná zranění, jaké způsobovaly husitské zbraně, nikdo jiný nedělal. Jiří získal i lebku z vojenského hrobu římských vojáků ze Slovenska. Voják tam utržil sečnou ránu mečem, která mu rozsekla oč-

Jiří Winter: Zdislava z Lemberku, 1995

nici a zapříčinila zřejmě i to, že přišel o valnou část mozku. Rána však byla jako zázrakem, či spíš možná nějakými bylinami, zhojená. Ve Winterově sbírce je zastoupena i lebka určená k výuce frenologie, vědy rozšířené v 19. století. Tato věda tvrdila, že tvar lebky ovlivňuje nadání a inteligenci člověka, stejně jako jeho možnosti. Lebka má označen a popsán každý hrbolek a zónu jako sídlo určité funkce myšlení a vnímání a sloužila jako učební pomůcka. „O jedné z lebek Jiří tvrdil, že patříla členovi družiny knížete Václava,“ upozorňuje dále Daniela Winterová.

Winterův vážný zájem o antropologii ho dovedl až k profesoru Vlčkovi, který si ho zvolil za svého výtvarného spolupracovníka. V době, kdy neexistovaly počítačové programy, které umí rekonstruovat podobu člověka na základě jeho kosterních pozůstatků, spolu vytvořili řadu portrétů. Výtvarníků, kteří by rozuměli antropologii, nebylo mnoho. Jiří Winter tak dodal podobu některým Přemyslovcům nebo Zdislavě z Lemberku. Roku 1995 měla být svatořečena a tehdejší papež Jan Pavel II. projevil přání vidět, jak asi mohla svěťice vypadat. Spolu s profesorem Vlčkem se Jiří pustil do pátrání po nejrůznějších materiálech v Jablonném v Podještědí na hradu Lemberk a vytvořil pak antropologickou studii – portrét určený papeži. Delegace duchovních ho pak odvezla do Vatikánu.

„Papež byl portrétem nadšen. Dokonce tak, že nabídl jednomu z duchovních z české delegace, aby odsloužil mši v jeho soukromé kapli, což je výjimečná čest. Rozhodl se Zdislavu svatořečit a čestně portrét této zajímavé a silné ženy Jiřímu zase vrátil. Kreslení i malování Jiřího velmi bavilo. Tvrdil, že dřív kreslil, než mluvil, a já tomu věřím. Původně však nechtěl být výtvarník, ale přírodovědec. Představoval si, že bude psát přírodovědecké knihy a ty si bude sám odborně ilustrovat. Povaha vědce a badatele ho do smrti neopustila,“ podotýká Daniela Winterová.

Ačkoli za minulého režimu nemohl cestovat, nestěžoval si. Krátce po roce 1989 se vypravil do Afriky, aby dohnal svůj cestovatelský deficit, a to navzdory nemocem, které ho v té době již trápily.

I první náměťář Jiřího Wintera Bedřich Kopečný byl nadaný všeuměl a bohém, který ve třicátých letech minulého století pracoval v bazaru s kuriozitami a orientálními zajímavostmi v pasáži na Karlově náměstí. Nebyl to jen obchod, byl to i společenský salon a kavárna. Popíjela se tam káva a víno a probíhaly nejrůznější diskuse. Jiří byl o jedenáct let mladší než Bedřich a do jeho obchodu chodil nábožně naslouchat diskusím. Měli společně zájmy včetně smyslu pro humor. Spřátelili se a po válce se rozhodli nazvat firmou na výrobu kresleného humoru, které po vzoru dobových názvů, jako byla Masna, Obuna, Narpa, dali název Neprakta.

Vytvořili uměleckou dvojici. Bedřich byl rovněž výtvarně nadaný, a tak se chvíli dohadovali, kdo bude dělat náměty a kdo kreslit. Nakonec se dohodli, že klidnější a spřádanější Jiří bude sedět doma a kreslit a Bedřich bude v malostranských hospůdkách sbírat náměty ke vtipům. Fungovalo to dobře. Než Bedřich v roce 1972 předčasně zemřel, vytvořili na deset tisíc vtipů – do konce života nakreslil Jiří Winter vtipů celkem třicet pět tisíc.

Bedřicha Kopečného vystřídal počátkem sedmdesátých let Miloslav Švandrlík, se kterým Neprakta spolupracoval od roku 1960, kdy oba vyhráli první cenu na festivalu Haškova Lipnice. Winter za výtvarnou tvorbu, Švandrlík za literaturu. Ten později proslul zejména jako autor satirického románu *Černí baroni*. Touto knihou si ale vysloužil nepřítel komunistického režimu a publikovat mohl nějakou dobu jen ve spolupráci s Jiřím Winterem Nepraktou v humoristickém týdeníku *Dikobraz*.

„Jeho šéfredaktor Jindřich Bešta uměl vycházet jak se svým vydavatelem, což byl Ústřední výbor KSČ, tak se svými autory. Byl pragmatik a chtěl, aby se časopis prodával. Za vtipy, co pranýřovaly kapitalismus, sice byly dvojnásobné honoráře, ale ty on po Nepraktovi nikdy nechtěl. Na to mám své vlastní svině, řekl mi jednou v důvěrné chvíli nad lahvičkou koňaku,“ uvádí Daniela Winterová a dodává, že Jiří si spolupráci s Miloslavem Švandrlíkem prosadil.

„Prohlásil, že je na něj zvyklý a s nikým jiným dělat nechce. Lidé měli jeho obrázky rádi, a tak i přes to, že soudruzi *Černé barony* Švandrlíkovi nikdy neodpustili, v *Dikobrazu* to šlo. Nebýt obchodně zdatného Neprakti, asi bychom oba umřeli hladu, prohlásil Miloslav Švandrlík.“ Spisovatel zemřel v roce 2009, dva roky před kreslířem Winterem.

Švandrlík o Winterovi často psal ve svých humoristických povídkách. „Popisoval třeba vilu plnou haraburdí, které by ze slušných domácností vyhazovali,“ upřesňuje Daniela Winterová. S humorem tvrdí, že její manžel získal část svých sbírek od těch sběratelů, kteří se oženili a jejich manželky odmítly mít takové harampádí ve svých domácnostech. Paní Daniele, která byla o čtyřicet let mladší než její manžel, jeho rozsáhlé a netříděné sbírky, protože umělec díky své fotografické paměti vždy věděl, kde co najde, nevadily. Vyrostla totiž v obdobném prostředí. Její otec, kunsthistorik a zakladatel Západočeské galerie v Plzni Oldřich Kuba, byl rovněž zaníceným sběratelem a obdivovatelem uměleckých artefaktů.

„Když někdy v polovině sedmdesátých let uspořádal Jiřímu výstavu kreseb, okamžitě našli společnou řeč a spřá-

DARMOŽROUTE...!

telili se. Jiří Winter nás začal často navštěvovat, i se svou třetí manželkou Jiřínkou.“ Daniele tehdy bylo třináct let. Winter byl se svou třetí manželkou šťastně ženat třicet let, a když v roce 2002 zemřela, těžce to nesl. „Lehl si do postele a prohlásil, že chce umřít taky. Cítil se sám a byl sám. Děti neměl a o rodinu přišel za války v koncentračním táboře. I já jsem se cítila sama. Velmi mi chyběl otec, který dva roky předtím také zemřel. Jiří mi ho připomínal. Svými sbírkami, ale i výrazy, vzdělaností. Starala jsem se o něj a nakonec jsme se rozhodli, že bude nejlepší, když se z nás stane rodina. Necelý rok po smrti Jiříčky jsme se vzali. Jiří věděl, že jsem od otce vycepovaná. Nic mu nevyhodím a budu krmit zatoulané kočky a ježky stejně jako on.“

Život Jiřího Wintera byl bohatý na dramatické události. Nejenže byl jako velmi mladý roku 1944 uvězněn za protinacistický odboj, ale později, na počátku šedesátých let, byl i falešně obviněn z vraždy lovce nacistů, který po nich pátral v Praze a byl nalezen mrtev na Střeleckém ostrově. „Z vyprávění vím, že pro Jiřího si tehdy přišli pánové v dlouhých kabátech a prohlásili, že od svého informátora přesně vědí, že to on spáchal vraždu. Tehdy ještě mohli lidé zmizet beze stopy, a situace tedy byla velmi vážná. Nepomohlo Jiřího zaklínání, že by s radostí lovci nacistů pomohl, neboť ztratil rodinu ve spalovnách v Osvětimi. Tehdy ho skutečně zachvátil strach. Po třech dnech ho bez omluvy či vysvětlení propustili. Asi jim jiný informátor dal nový tip.“

Věznění za protinacistický odboj bylo pro dvacetiletého mladíka také těžkou zkouškou. „Výslechy byly kruté, ale vězně psychicky deptalo i to, že ztráceli pojem o čase. Nevěděli, zda je pondělí, či úterý a jaký je měsíc. Vždy, když někdo na celu přibyl, prosili ho o informace, jaký je den, a taky aby vyprávěl něco o svém životě. Jednou byl do Jiřího cely přiveden jakýsi sedlák, zhruba padesátiletý.

Vyprávěl o svém životě asi dvě hodiny a pak už neměl co říct. To se zdálo Jiřímu smutné. Panebože dej, ať nežiju život, který se dá odvyprávět ve dvou hodinách, modlil se. No, a někdo nahoře ho zřejmě vyslyšel.“

Kromě mnoha kreseb a maleb navrhl Jiří Winter i řadu společenských her a také hračky pro děti. Své nikdy neměl, přestože byl čtyřikrát ženat. Jeho první ženou byla Zdena Winterová, s níž se rozvedl kvůli Gertrudě Schwabové. „Byla to velmi zvláštní žena. Když si s ženatým Jiřím něco začala, nastěhovala se okamžitě do bytu, kde žil se svou manželkou Zdenou. Toto podivné soužití nemělo dlouhého trvání a Gertruda dosáhla svého, tedy rozvodu a brzké svatby,“ vypráví paní Daniela. Dodává, že její muž žil dlouho v domněni, že na něj první manželka Zdena donášela StB. „Při jednom z výslechů, kdy ho přemlouvali ke spolupráci, mu to prozradil jeden z vyšetřovatelů. Věděl o něm mnoho podrobností ze soukromého života. Donášil na vás vaše žena, ucedil a Jiřího nenapadlo, že by to mohla být jeho krásná blondýna, která pracovala na americké ambasádě jako tlumočnice. Když jsem však šla nahlédnout do spisů StB, našla jsem ji tam,“ tvrdí Daniela Winterová. Kuriózně i slavný karikaturista také čelil obvinění ze spolupráce s StB, které však vyvrátil a soud to potvrdil.

Nicméně v roce 1967 mu krásná Gertruda utekla se slavným anglickým fotbalistou Stanleyem Matthewsem. „Jeho fotbalový tým přijel na turné do Československa, a aby nebylo ubytování neosobní, bydleli britští fotbalisté v českých rodinách. Po týdnu se kapitán anglické fotbalové reprezentace vracel domů i s blondátou Gertrudou, která si změnila jméno na exoticky znějící Míla. Matthews se kvůli ní rozvedl a Gertrudu si vzal. Jiří na ni nevzpomínal ve zlém, ale když pláchl, ulevilo se mu. Se třetí manželkou Jiřinkou žil pak šťastně celých třicet let,“ podotkla Daniela Winterová a která prozradila i to, kdy jí kreslíř nabídl sňatek.

„Bylo to koncem roku 2002, byl večer, pili jsme víno a povídali si o vodnících. Neznám jiného muže, s kým by šlo si povídat o vodnících. Jiří se mě v žertu zeptal, jestli vím, jak vypadá japonský vodník. Odpověděla jsem, že vypadá jako želvička, protože má na zádech krunýř, a jmenuje se Kappa. V jezerech pod vodou žije v podvodních vesnicích, kde místo rýže pěstuje vodní řasy. Japonští vodníci mají své domečky a žijí v rodinách, dočista jako lidé. Jiří z toho byl ohromen. Prohlásil, že jinou takovou ženu by již nepotkal, a požádal mě o ruku.“

Po ukončení výstavy s antropologickou sbírkou ve Františkových Lázních probíhala ještě výstava Jiřího Wintera Neprakty v Terezíně v Malé pevnosti. Jmenovala se *Neznámý osud*. Tady byly poprvé zpřístupněny dokumenty osudu rodiny Jiřího Wintera i jeho samotného v období druhé světové války.

Také minulý rok proběhla 11. listopadu vernisáž „dušičkové“ výstavy *Tři vdovy*. Tato výstava ve středočeských Ratajích nad Sázavou představila nejen tvorbu Jiřího Wintera Neprakty, ale i Josefa Kobry Kučery a Igora Ševčíka.

(mk)

1. 8. 1674, před 350 lety, byl pohřben **Karel Škréta**, významný český malíř (* asi 1610), přední osobnost barokní Prahy. Svými obrazy a návrhy grafických listů vtiskl českému malířství vlastnosti, které přijali za své i umělci dalších generací.

Karel Škréta: *Podobizna muže s dlouhými vlasy*, po 1640

Alois Bubák (22. 8. 1824, Kosmonosy u Mladé Boleslavi – 6. 3. 1870, Praha)

Bubákův otec byl venkovský řezbář, malíř a štafíř. Podle přání rodičů se měl Bubák stát knězem, proto studoval nejprve na gymnáziu v Mladé Boleslavi a pak na filozofické a teologické fakultě v Praze. Teprve v roce 1844 přešel na Akademii do ateliéru Aloise Čermáka a v roce 1847 do krajinářské školy Maxe Haushofera, u kterého setrval až do roku 1854. V roce 1848 podnikl cestu do Krkonoš, roku 1851 do Alp.

V letech 1858-1865 učil kreslení na obchodní akademii a v období 1865-1868 na Vyšší dívčí škole v Praze.

Roku 1867 se stal spolupracovníkem časopisu *Světovzor*, jako ilustrátor pracoval i pro Hálkovy *Květy*.

Alois Bubák: *Vrch Mužský u Mnichova Hradiště*, 1865

Zemřel na tuberkulózu ve věku šestačtyřiceti let. V raných, romanticky komponovaných přírodních záběrech vycházel Bubák z mnichovského příkladu náladové krajomalby, od padesátých let usiloval o realistické zpodobnění a typizaci české krajiny.

Jan František Gretsch (14. 8. 1866, Praha – 28. 6. 1894, Praha)

Syn domovníka Jan František Gretsch po absolvování reálného gymnázia a kreslířské školy profesora Emila Reyniera studoval v letech 1885-1887 na Uměleckoprůmyslové škole u Františka Ženíška a v letech 1889-1891 v ateliéru Maxmiliána Pirnera na pražské Akademii. V roce 1894 obdržel od městské rady příspěvek na studijní cestu do Paříže, ale před odjezdem zemřel. I za svůj krátký život stačil Gretsch naznačit, že je velkým malířským příslibem. Jeho malířské dílo kolísalo mezi historickou malbou, žánrem a krajinářstvím. Přecitlivělost a sklon k fantaskním představám byly předpokladem syntézy stylových a námětových prvků jeho projevu, který se podílel na utváření symbolistických tendencí malířství druhé poloviny 19. století.

Jan František Gretsch: *Večer na hřbitově*, 1892-1893

Bohumil Kubišta (21. 8. 1884 – 27. 11. 1918)

Bohumil Kubišta byl významný český malíř, grafik a teoretik umění, položil základy českého kubismu. Byl členem umělecké skupiny Osma, kterou pomáhal spoluzakládat a s níž v roce 1907 a 1908 vystavoval svá díla. Kolem roku 1909 Kubišta vstoupil do okultistické skupiny Sursum a začal se zajímat o spiritismus a parapsychologii. V letech 1911 a 1912 Kubišta vystavoval v Berlíně na známé výstavě *Neue Sezession*. V roce 1913 nastoupil službu jako dů-

Bohumil Kubišta: *Kavárna*

stojník císařského dělostřelectva. Zemřel na důsledky epidemie španělské chřipky.

Jaroslav Kapec (30. 8. 1924, Ostrava – 27. 11. 1998, Havířov)

Jaroslav Kapec byl výtvarný umělec. Studoval na Akademii výtvarných umění v Praze a v roce 1958 se vrátil nazpátek do Ostravy. Od roku 1964 byl členem tvůrčí skupiny Kontrast, od roku 1991 členem mezinárodního uměleckého spolku Kontrast 90. Měl desítky samostatných i společných výstav. Žil a pracoval v Havířově.

Kapcova tvorba je zařaditelná do proudu nové figurace, přesahující postupně do technologické proměny malby v kresebnou fakturu, která nanejvýš materiálovou přitažlivost barvy završuje.

Teprve poslední práce nechávají otevřít otázku konce bytí a jeví se jako kontempace nad pomíjivostí sveřepě udržovaného okouzlení životem, přírodou, láskou.

Mikuláš Medek (3. 11. 1926 – 23. 8. 1974)

Mikuláš Medek byl malíř, grafik, ilustrátor a básník. V letech 1942-1944 studoval na Státní grafické škole v Praze a poté krátce pokračoval na Akademii výtvarných umění (1945-1946). Studia zde ani na Vysoké škole umělecko-průmyslové, kde byl žákem Františka Muziky a Františka Tichého, nedokončil, když po komunistickém převratu

Mikuláš Medek: *Velké jídlo*

byl v rámci čistek jako syn legionáře a generála prvorepublikové armády roku 1949 vyloučen. Několik měsíců pracuje jako pomocný dělník na revolverovém soustruhu ve smíchovské Škodovce, aniž by však přestal malovat. Poté, v době drtivých represí počátků padesátých let, svou výtvarnou profesi samozřejmě nemohl uplatnit a živil se příležitostnými zakázkami (drobné grafiky či restaurátorské práce), ale spolupracuje na ineditních „pracovních sbornících“ skupiny výtvarníků a básníků, soustředěných kolem Karla Teigeho. V roce 1951 se žení s Emilou Tláskalovou (Emila Medková – umělecká fotografka), která mu posléze bude po celý život velkou oporou. Mikuláš Medek bez přerušení – též však bez možnosti uplatnění a odezvy – pracuje důsledně na svém díle. Až díky relativnímu uvolnění politické atmosféry v šedesátých letech je přijat do Svazu výtvarných umělců. Jeho první větší výstava proběhla až v roce 1963, nejcelistvější v galerii Rudolfinum v roce 2002. Koncem šedesátých let pracuje a vystavuje též mimo ČR, v době nastupující normalizace však již malíře výrazně sužuje jeho dlouhotrvající těžká choroba, umírá předčasně v osmačtyřiceti letech.

Cyril Bouda (14. 11. 1901 – 29. 8. 1984)

Cyril Bouda byl malíř a grafik a grafik československých známek. Oba jeho rodiče byli výtvarníci – otec byl středoškolským profesorem kreslení, matka výtvarnicí z rodu Suchardů. V roce 1923 absolvoval Bouda Umělecko-průmyslovou školu v Praze u Františka Kysely, v roce 1926 zakončil studium na Akademii výtvarných umění v Praze, kde studoval u Maxe Švabinského. V letech 1946-1972 působil jako profesor na Pedagogické fakultě UK. Je znám jako ilustrátor mnoha knih, zvládal mnoho grafických technik, dřevoryt a mědiryt, lept a zejména litografii. Věnoval se volné grafice, obrazům a tvořil také vitráže a tapisérie.

Před padesáti lety zemřel Václav Vilém Štech

Václav Vilém Štech, (* 31. 3. 1885), byl výtvarný kritik a historik umění s fenomenální pamětí, který dopodrobna znal Národní divadlo i tu nezapadlejší kapličku na Vysočině. Uznávaný kritik, obávaný pedagog či oblíbený popularizátor dějin Prahy, ale také kontroverzní osobnost, která si nadělala řadu nepřátel – to byl Václav Vilém Štech.

Když Československý rozhlas ve své hlavní zpravodajské relaci dne 24. června roku 1974 oznámil, že ve věku devětaosmdesáti let zemřel profesor V. V. Štech, uvědomili si posluchači, že odešla skutečná legenda. Jeho jméno znali i lidé, kteří se o umění jinak nezajímali. Člověk, o kterém lze právem říct, že „byl u všeho“, co se odehrálo od dob Aloise Jiráska až po srpnovou okupaci Československa.

Po studiích v Praze, v Berlíně i na pařížské Sorbonně působil Štech mimo jiné i na tehdejších ministerstvu osvěty. Zde měl například za úkol zorganizovat převoz tělesných ostatků Aloise Jiráska z Prahy do jeho rodného Hro-

nova. V jednom z rozhovorů pro rozhlas později vzpomínal, jak je po celou cestu provázela tisícová shromáždění s proslovy, recitací a sborovým zpěvem. Až do konce života pak nemohl slyšet píseň *Oráč* od Bohuslava Foerstera.

V. V. Štech ve svých pamětech uvedl, že pochází z kantorského rodu. A učitelem se v roce 1924 stal i on sám. Nejprve vyučoval na Uměleckoprůmyslové škole v Praze a pak, po celá třicátá léta, přednášel dějiny umění na Akademii výtvarných umění.

Jeden z jeho žáků a pozdější asistent na Akademii František Dvořák vzpomínal na to, jaký byl Štech učitel. Přísný, ironický, od studentů očekával hluboké znalosti i skutečný zájem o umění. Nemilosrdně je vyhazoval od zkoušek. Uměl je ale také pro svůj obor nadchnout, jak o tom ostatně svědčí i pozdější působení Františka Dvořáka a jeho oblíbené pořady o historické Praze.

Vedle výuky na vysoké škole se V. V. Štech podílel snad na všem, co se ve výtvarném umění v letech první republiky dělo. Spolupřádal výstavy, redigoval knihy o umění, psal výtvarné kritiky. Toto vše ale přerušila nacistická okupace. Hned na jejím počátku byl uvězněn. Za heydrichiády se vrátil do Prahy. Není divu, že mu jeho známí a přátelé nedůvěřovali. Domnívali se, že musel gestapu slíbit, že na ně bude donášet. Štech proto raději Prahu opustil a zbytek války prožil na Vysočině. Do centra dění se vrátil až po osvobození. Z křivých nařčení ze spolupráce s gestapem byl zcela očištěn a mohl se s náležitým pocitem zadostiučinění vrátit na Akademii.

Na AVU však nechali Štecha působit jen do roku 1958, pak ho ze školy vyhodili. Další léta trávil střídavě ve svém bytě v Nerudově ulici v Praze a na zámku spisovatelů na Dobříši. Psal tu své paměti a připravoval pořady o Praze.

Štech však nebyl jen přísný vědec a vážený kmet. V archivu Českého rozhlasu se dochovaly i úsměvné vzpomínky herečky Jiřiny Šejbalové na to, jaký byl gurmán. Po celé republice znal kdejakou restauraci a hospodu a věděl, kde se dobře najíst.

Nakonec se dostal i do vyprávění rozhlasových Sedmilhářů. Jednou se prý zajímal o knížku, kterou na Dobříši kdosi četl. Pojednávala o tehdejších objevech v astrofyzice. Začal v ní sice listovat, pak ji ale odložil se slovy: „Tohle už není pro mne. Já jsem se rozhodl toto století přeskočít...“

Zdroj: Milena Štráfěldová, Český rozhlas, pořad o V. V. Štechovi

1. 6. 1999, před 25 lety, zemřel **Arnošt Paderlík**, malíř, sochař, grafik (* 1. 12. 1919).

11. 6. 1919, před 105 lety, zemřel **Adolf Liebscher**, malíř generace Národního divadla (* 11. 3. 1857).

25. 6. 1829, před 195 lety, zemřel **Josef Bergler**, německý malíř a mědirytec, první ředitel Akademie výtvarných umění v Praze (* 1. 5. 1753).

14. 7. 1939, před 85 lety, zemřel **Alfons Mucha**, malíř a grafik, představitel evropské secese (* 24. 7. 1860).

3. 8. 1889, před 135 lety, se narodil **Otto Gutfreund**, sochař († 2. 6. 1927).

11. 8. 1899, před 125 lety, se narodil **Jindřich Štyrský**, malíř a grafik († 21. 3. 1942).

15. 8. 1919, před 105 lety, se narodil **Ota Janeček**, malíř, grafik, ilustrátor a sochař († 1. 7. 1996).

25. 8. 2009, před 15 lety, zemřel **Karel Chaba**, malíř a grafik (* 3. 8. 1925).

ARCHITEKTURA & DESIGN

První pražský mrakodrap slaví 90 let

Dříve nesla jméno Dům odborových svazů, teď má jméno Radost – dvaapadesátimetrová funkcionalistická budova stojící na pražském Žižkově letos slaví 90. výročí od svého vzniku. Ve třicátých letech byla „kachlíkárna“, jak se jí lidově říká, první pražskou výškovou budovou. Funkcionalistickou dominantu od autorů Karla Honzika a Josefa Havlíčka čeká v současnosti rekonstrukce.

Příběh domu tyčícího se na dnešním náměstí Winstona Churchilla v Praze 3 začal ve dvacátých letech minulého století soutěží. Ta byla tehdy vypsána na vybudování sídla Všeobecného penzijního ústavu. „Všichni kreslili takové standardní domy, které se v té době navrhovaly, a pak přišli architekti Havlíček a Honzík a přihlásili se do soutěže s tímto domem, který se nakonec postavil,“ prozrazuje ředitel Domu Radost Tomáš Kašpar.

Architekti ale ve svém návrhu porušili veškerá pravidla tehdy vypsané soutěže, nerespektovali městské požadavky na blokový půdorys, ale i přesto zvítězili. „Ihned se to rozkřiklo a ostatní soutěžící se bouřili. Vítězové navíc byli podstatně mladší než ostatní architekti, takže to celé vyvolalo opravdu silné emoce,“ doplňuje Kašpar.

Svým návrhem se prý perfektně přizpůsobili potřebám Všeobecného penzijního ústavu a díky tomu také uspěli. „Oni, jak byli funkcionalisti a vizionáři, tak tvrdili, že ten dům s velkou pravděpodobností nebude za padesát let odpovídat tehdejší funkci, že ty potřeby se změní. A navrhl ho tak, aby se dal velice snadno přestavět, dokonce část z něj přemístit jinam,“ upřesnil Kašpar.

To ale přes návrh Státní regulační komise tehdy neprošlo. Takže namísto původně navrhované ocelové stavby vyrostla na tehdejší okraji města železobetonová budova. Stavba byla obložena keramickými deskami, proto se začala označovat výrazem kachlíkárna. Stejný obklad tehdy však ozdobil například také dnešní ministerstvo vnitra na Letné nebo budovu Elektrických podniků v Holešovicích.

Na pozemku dnešní Radosti stály původně viniční usedlosti a následně pražská obecní plynárna, kterou už Žižkov nepotřeboval, protože začal svítit na elektrický proud. Stavba budovy byla zahájena v roce 1932. Nejprve vyrostla železobetonová konstrukce, která byla následně doplněna cihlovými příčkami. V roce 1933 pak přišla na řadu instalace nezbytných technologií i obklad fasády. A o rok později již byla budova osídlena úředníky Všeobecného penzijního ústavu, kterým kapacitně nestačilo původní sídlo na Rašínově nábřeží.

Novostavba tehdy ohromovala svou velikostí, nejen výškou, ale i vnitřním půdorysem. Uvnitř jsou i čtyřpatrové rozdíly mezi výškami různých částí, kdy střední část má jedenáct pater, boční ramena sedm a krajní tři.

Budova byla navíc vybavena první klimatizací, tu dodala americká firma Carrier. Byla potřebná hlavně proto, že díky křížovému půdorysu svítí přímé sluneční světlo do všech místností. V horních patrech byly kanceláře, ve spodních byty pro zaměstnance a také prostory pro obchodní jednotky. Náklady na její stavbu tehdy přesáhly na prosto astronomickou částku – 60 miliónů československých korun.

„Za druhé světové války byla snaha dům ochránit před nálety nacistických letadel, a tak byl z části načerněn, aby nebyl takovým lákadlem pro ta letadla. V padesátých letech došlo k poměrně neobornému pokusu očištění, což je dodnes vidět,“ vysvětlil Kašpar.

Po druhé světové válce zabrala stavbu včetně agendy Ústřední národní pojišťovna. V padesátých letech pak nemocenské pojištění začalo řešit Revoluční odborové hnutí, kterému připadla i budova. Odbory zůstaly v domě i po roce 1989, tehdy získal nové jméno – Dům odborových svazů.

Stavbu však odboráři využívali jen z jedné pětiny a zbytek pronajímali. I proto v roce 2018 budovu prodali za více než miliardu korun. Odborový předák Josef Středula tehdy řekl, že hlavním důvodem je právě nadbytek prostoru a značně vysoké náklady na údržbu.

Posledních pět let vlastní objekt rodina Valových, ti vlastní také společnost SIKO. „Dnes tady probíhá snaha přestavět a změnit mu funkci. Naší představou a plánem je z tohoto domu udělat otevřený prostor pro lidi, stejně jako to chtěli architekti. Ti tady navrhli široké bulváry, chtěli přenést život z venku dovnitř,“ upřesnil ředitel Domu Radost.

V současné době se uvnitř nachází 700 kanceláří, konferenční sály, kino, kavárna, chodba, kterou je možné využít jako galerii, a také střešní terasa s barem. V bočním křídle u Seifertovy ulice jsou v přízemí obchody a ve dvou patrech nad nimi byty.

Jediným zrekonstruovaným prostorem v domě je dnes kino Přítomnost. „Vzniklo z nevyužívaného společenského sálu. Komorní prostředí a artový program přitahují diváky všech věkových kategorií,“ doplňuje Tomáš Kašpar s tím, že prostor dokazuje, jak lze zachovat odkaz minulosti a zároveň zajistit jeho smysluplné ekonomické využití.

Po rekonstrukci tam má vzniknout zhruba 600 metrůčasných nájemních bytů, které podle vedení domu v Praze chybí. Bytové jednotky budou doplněny kulturními i komerčními funkcemi. Kašpar by v domě rád viděl restaurace, bistra, kino i fitness. Povolené mají navíc zastavení dvorů vedle objektu. Kašpar odmítá, že by došlo k devastaci historických prvků. „My chceme dům zachránit. Do budovy se za osmdesát let prakticky neinvestovalo, má vysoké tepelné ztráty, v současné podobě nevyhovuje dnešním nárokům, stavební materiály zestárlý,“ prozradil.

Současný název Radost získala stavba v interní soutěži, a tak nezbývá než doufat, že z ní bude v následujících letech opravdu více radosti než v letech minulých, kdy se její stav začal velmi rychle zhoršovat.

Stoleté výročí plánují majitelé oslavovat již v novém kabátě, pro oslavy 90. výročí však připravili doprovodný program. Ten zahrnuje možnost navštívit protiraketový kryt, projít se v něm může každý návštěvník. „Kryt jsme zpřístupnili proto, aby lidé, hlavně studenti, měli možnost nahlédnout do nějakého syrového prostoru, který dotváří pocit stísněnosti v kontextu našeho programu oslav 90 let,“ upřesnil tiskový mluvčí Domu Radost Tomáš Zemina.

Atmosféru prohlídky dotvářejí dvě dobové místnosti i možnost nahlédnout do původního trezoru. Kromě toho se v tamním kině promítají snímky jako *Všichni dobří rodáci*, *Občanský průkaz* nebo *Žert*. Speciální program je také připraven pro studenty, kterým na téma Rock and roll za komunistů provází disident a komunisty vězněný publicista František Stárek „Čuňas“. (mk)

Kaple ze dřeva a kamene

Trvalo to celé století, než se Nesvačilka na Brněnsku konečně dočkala. Vznikla v ní dlouho plánovaná kaple Panny Marie Bolestné. Po technické stránce se jedná o architektonický unikát. Dřevěný objekt má přídomek přírodní kaple, má netradiční kruhový půdorys a svými detaily přímo odkazuje na křesťanskou víru.

Kaple, která byla v květnu slavnostně vysvěcena, leží jen kousek na jih od Brna, v zemědělské krajině. V noci svítí jako pomyslný maják na břehu moře.

Plány na její stavbu sice vznikly již před sto lety, kdy byl založen dokonce nadační fond na její stavbu, projekt ale po nástupu komunismu skončil v šuplíku. Teprve v roce 2008 se k němu farníci se svým duchovním René Strouhalem vrátili. Práce na jedinečné stavbě trvaly deset let, stály 24 milionů korun, přičemž většinu z těchto peněz věnovala na vybudování objektu veřejnost.

„Kaple vyrůstá ideově z boží přírody, ve svých prvcích zhmotňuje myšlenku bolestné Panny Marie, je celá ruční prací i návratem ke středověkým řemeslům s prvky moderní architektury,“ vysvětlil Strouhal. Upraveno je i její okolí tak, aby šlo o zelenou oázu klidu a míru, v níž najde útočiště nejen věřící, ale jakýkoli poutník nebo turista, který nový svatostánek navštíví.

Objekt, jehož základní kámen posvětil v roce 2009 při návštěvě Brna papež Benedikt XVI., vznikl podle návrhu architekta Jan Říchného, který jej vytvořil se svými kolegy z ateliéru RCNKSK. Sedm ručně tesaných trámů podpírá dřevěný tubus, osmý tvoří vertikálu připomínající kříž. Pětapadesát oken budovy odkazuje na slzy Panny Marie.

Strop kaple ve tvaru vejce připomíná narození Krista. Hliněný oltář vystupuje přímo z podlahy, která je rovněž z udusané hlíny. Součástí svatostánku, do něhož se ukládají hostie, je starý mlýnský kámen.

„Největším zázrakem je pro mě to, že nám i v této nelehké době posílají lidé z celé republiky finanční příspěvky na dostavbu kaple,“ zdůraznil duchovní. Objekt sice stojí, ale všechny práce ještě nejsou u konce. Budou se pořizovat varhany, vznikne oltář pro venkovní slavnosti s účastí většího množství lidí a brzy budou zahájeny práce na čtrnácti kamenných zastaveních plánované křížové cesty. (mk)

Lidé mohli v Praze navštívit 115 běžně nepřístupných objektů a budov

Díky festivalu Open House bylo o víkend 18. a 19. května otevřeno 115 běžně nepřístupných budov a objektů v hlavním městě. Tradičně se zapojují i Úřad vlády ČR a některá ministerstva. 10. ročník festivalu nabídl k návštěvě objekty významných českých architektů, například Josefa Fuchse, Oldřicha Tyla, Josefa Fanty či Karla Hubáčka. Byl tak veřejně přístupný třeba Veletržní palác nebo například zimní stadión Štvanice. Otevřelo se i několik budov v areálu Pražského hradu nebo historická budova ministerstva dopravy od architekta Antonína Engela. V programu bylo letos více než pětatisíc festivalových novinek na území třinácti městských částí. Jednou z nich je například budova, ve kterém sídlí Goethe-Institut. Návštěvníci si mohli prohlédnout do dnes funkční saunu, kterou si tam vybuďovalo v sedmdesátých letech velvyslanectví NDR. Vstup do budov je každoročně zdarma.

Ocelové dílo Jana Kaplického v Praze

Ocelové dílo *Acquae* ve tvaru kapky od Jana Kaplického, které loni po dvaceti letech objevil architekt Norman Foster, je k vidění v Praze. Několikametrový objekt, který váží asi 1,5 tuny, bude rok vystaven v Bastionu nad parkem Folimanka jako součást projektu *Sculpture Line*, řekl ředitel projektu Ondřej Škarka. Ocelové dílo vytvořil Kaplický pro milánské trienále před dvaceti lety, bylo i na benátském

bienále v roce 2004. Foster si loni všiml díla v italské továrně a kontaktoval vdovu po Kaplickém.

Dílo je složené ze tří větších celků, ocelová vnitřní konstrukce je potažená nerezovým pláštěm. Rukopis Kaplického je znatelný v organickém, přírodním tvaru, řekl Škaraka. Kaplický objekt vytvořil na objednávku italské přehlídky. Deset architektů a designérů mělo představit, jak by vypadaly kiosky budoucnosti. Kaplický měl vytvořit kiosek na vodu, s čímž souvisí tvar kapky. V objektu jsou díry, do kterých se na přehlídce zasunovaly lahve s vodou. Na konci objektu bylo pak místo pro led.

VZPOMÍNKA

1. 6. 1879, před 145 lety, se narodil **Antonín Pfeiffer**, architekt a projektant († 27. 9. 1938). Je mimo jiné autorem podoby jednoho z nejlukrativnějších a nejživějších pražských nároží – secesního paláce Koruna na Václavském náměstí. Výstavbu luxusního firemního sídla, které vyrostlo v letech 1912-1914, si objednala První česká všeobecná a. s. pro pojišťování na život, později zvaná Koruna. Svým návrhem novodobého městského paláce ve stylu geometrizující secese porazil v soutěži na tuto stavbu i svého učitele, kterým byl renomovaný architekt Jan Kotěra. Z jejího původního využití – mimo jiné v ní byly lázně s osmihranným bazénem, kubistické kino či vyhlášený jídelní automat – už bohužel nezbylo nic. Kromě Koruny navrhl Pfeiffer například i interiér pražského hotelu Paříž nebo se podílel na stavbě pomníku Jana Husa na Staroměstském náměstí.

Jiří Kroha (5. 6. 1893, Praha – 7. 6. 1974, Praha)

Jiří Kroha byl architekt, malíř, designér, teoretik. Byl výraznou osobností pozdního kubismu a meziválečné avantgardy, ale také hlavním představitelem tzv. sorely, přezdívané Stalinovo baroko. Tím vším byl Jiří Kroha, jedna z nejkontroverznějších postav české moderní architektury.

Jiří Kroha studoval na technice a v polovině dvacátých let získal několik architektonických zakázek v Mladé Boleslavi a dalších městech ve středních Čechách: navrhl například muzeum v Benátkách nad Jizerou, most v Kralupech nad Vltavou nebo domy vojenských gázistů v Kutné Hoře.

Hodně ho ovlivňovala avantgardní architektura, jakou představovaly návrhy švýcarského novátora Le Corbusiera, ale především ho uchvátila díla architektů německého Bauhausu, sovětských konstruktivistů nebo holandských neoplasticistů. Pod jejich vlivem vymýšlel výrazné architek-

Jiří Kroha, budova průmyslové školy v Mladé Boleslavi, 1922-1927

tonické projekty, které vycházely z principů konstruktivismu, ale dováděl je vždy až na hranu únosnosti.

Jeho stavby bývaly dynamicky členěné, tvořené soustavou geometrických forem a obohacené horizontálními i vertikálními linkami říms a lizén, tedy dekorativních článků členících fasádu. Okenní otvory se i v rámci jedné stavby lišily svými formáty. Také při návrzích interiérů vypracovával výtvarná díla v konstruktivistickém pojetí, takže se dá říct, že si kubistický extremismus Kroha přenesl i do meziválečné architektury.

V roce 1927 se Kroha přesunul do Brna, kde se stal profesorem na tamní technice. Vedle přednášek se nadále věnoval i praxi; v moravské metropoli postavil dnes již neexistující pavilón na výstavišti v rámci Výstavy soudobé kultury 1928 a tři rodinné domy – jeden v rámci kolonie Svazu čs. díla Nový dům, vlastní vilu a Patočkův dům. Právě poslední zmiňovaná stavba do jeho práce přinesla určité zklidnění. Postavil by toho víc, ale do života mu vstoupila druhá světová válka.

Kroha byl coby radikální komunista vězněn v koncentračním táboře Buchenwald, nakonec ale byl pro těžkou sluchovou vadu propuštěn domů. Po roce 1948 provedl soudružskou sebekritiku, když zavrhl svou předválečnou tvorbu a stal se hlavním propagátorem tzv. socialistického realismu podle sovětského vzoru. Za to povýšil do funkce rektora brněnské techniky, získal řadu vyznamenání a byl mu zřízen Mistrovský ateliér národního umělce Krohy. V padesátých letech se podílel na projektech tzv. socialistických měst, jako byla ostravská čtvrť Poruba nebo slovenské městečko Nová Dubnica, nicméně na sklonku této dekády byl – pravděpodobně jako jediný Čechoslovák – odsouzen za kult osobnosti. Ani to ho od ideálů komunismu neodradilo. Po okupaci v roce 1968 patřil k hrstce umělců, kteří vpád vojsk Varšavské smlouvy přivítali.

Ve středočeské Mladé Boleslavi vytvořil Jiří Kroha mimořádně pozoruhodné stavby. Navrhl například dětskou nemocnici, jež má průčelí z rezných cihel, dvojici bytových domů pro úředníky v Kosmonosích nebo Okresní nemocenskou pokladnu, do dějin města se asi nejvíc zapsala budova obřích průmyslové školy. Přestavěl také hotel Větec, jehož nejvýraznější součástí je čtvrtválcová střecha. Poslední Krohovou mladoboleslavskou prací je Gellnerova kavárna, konstruktivistická přístavba staršího domu s velkým oknem a terasami nad starou výpadovkou na Prahu.

Všechny tyto práce nesou rysy Krohova „divokého“ konstruktivismu. Často v nich používal své oblíbené půlválcové motivy, kruhová okna nebo železné prvky jako zábradlí nebo vlajkové žerdi. Dnes jsou všechny zmíněné stavby chráněnými památkami.

Kroha ovlivnil i tvorbu svých kolegů, například architekta Miloše Vaněčka, jehož soutěžní návrh Veletržního paláce vykazuje obdobné formy jako díla Krohova, nebo dvojici Tomáš Pražák – Pavel Moravec, kteří stojí za Hasičským domem na Vinohradech. Žádný z těchto epigonských výkonů však s excentrickou, ale nepřehlédnutelnou tvorbou Jiřího Krohy srovnání nesnese.

Zdeněk Lukeš, lidovky.cz

14. 6. 1949, před 75 lety, se v Praze narodil **Bořek Šípek**, architekt a designér († 13. 2. 2016).

Bořek Šípek byl světoznámý český výtvarník, architekt, designér a vysokoškolský učitel, známý zejména jako tvůrce skleněných uměleckých objektů a nábytku nebo jako hlavní architekt správy Pražského hradu z období prezidenta Václava Havla (1992-2002). Stal se jediným výtvarníkem, který po Josipu Plečnikovi zasáhl do architektonické a výtvarné podoby hradních interiérů: pro reprezentativní prostory Hradu pod jeho vedením vznikly unikátní lustry a další svítidla, vázy, soubory nápojového skla, skleněné součásti nábytku a další interiérové vybavení. Byl také uměleckým ředitelem společnosti Czech Deco Team – sdružení architektů, designérů, výrobců a dovozců designového nábytku, kteří se rozhodli spolupracovat na společných realizacích a přispět k propagaci českého designu.

V roce 1968 emigroval do zahraničí, kde nejprve do roku 1983 působil v Německu, zde vystudoval nábytkový design, architekturu a filozofii, posléze přesídlil do Nizozemska. V roce 1999 byl jmenován profesorem architektury a designu na Univerzitě průmyslového designu ve Vídni.

V roce 1989 založil v Praze své nové umělecké studio. V Novém Boru pak společně s Petrem Novotným a Liborem Fafalou založili sklářskou firmu Ajeto. V letech 1990-2003 byl na základě jmenování Václavem Havlem architektem Pražského hradu. Byl profesorem architektury na UM-PRUM v Praze a děkanem Fakulty architektury na Technické univerzitě v Liberci, v letech 2005-2012 tady založil zcela nový studijní obor Environmental Design.

V roce 2004 vytvořil scénu a kostýmy pro operu *Nagano*. V roce 2007 vytvořil výhry pro soutěž ČT *O korunu krále Karla*. V září 2008 instaloval první velkou výstavu českých umělců v čínském Pekingu. V březnu 2012 otevřel v rámci projektu Šípek Team novou sklárnu v Novém Boru – Studio Anežka jako jediné místo výroby svých skleněných objektů a originálního designového skla. V roce 2013 vystavoval v rámci kolekce svítidel firmy Lasvit na veletrhu Salone Internazionale del Mobile v Miláně, výstavě Tortona Design Week a veletrhu Index v Dubaji.

Mezi jeho hlavní ocenění patří Honourable Mention for the German Architecture Prize (1983), holandská cena Kho Liang le Prize za design (1989), La Croix Chevalier dans l'Ordre des Arts et Lettres od francouzské vlády (1991), cena prince Bernharda (Prince Bernhard Fonds Prize) za architekturu a užité umění (1993) či cena Talent de l'Originalité – Le Sommet du Luxe et de la Création (2005). Přes velké úspěchy i na poli designu se vždy cítil být více architektem. „Architektura má moc pozitivně ovlivňovat lidi. Je v tom mnohem silnější než jakákoli jiná forma umění.“

Jeho díla je možné nalézt v mnoha stálých sbírkách světových galerií a muzeí (New York, Amsterdam, Paříž, Londýn, Soul, Bejrút, Tokio, Bangkok apod.).

Josef Fanta (7. 12. 1856, Sudoměřice u Tábora – 20. 6. 1954, Praha)

Josef Fanta patří k nejvýznamnějším představitelům české secesní architektury. Studoval architekturu na české technice v Praze. Pracoval v ateliéru Josefa Zítka na interiérech Národního divadla, kde mimo jiné vytvořil novorenesanční lampu, která před divadlem dodnes stojí. Poté, co Národní divadlo v roce 1881 vyhořelo, se stal Fanta asistentem architekta Josefa Schulze. Mezi budovy, na kterých Fanta spolupracoval se Schulzem, patří Rudolfinum (1876-1884) a Národní muzeum (1886-1890). Dále se Fanta podílel na založení Náprstkova muzea a na Zemské výstavě v Praze v roce 1895, v letech 1889-90 byl na stipendijním pobytu v Itálii. Jeho velkým úspěchem byl návrh a realizace interiérů českého pavilónu na Světové výstavě v Paříži v roce 1900 a je mu udělena zlatá medaile za interiéry.

Fantovy pozdější práce byly silně ovlivněny stylem secese: budova Hlavního nádraží (1901-1909), dům spolku Hlahol na Masarykově nábřeží (1905), Hlávkova kolej (1902-1904), Hálkova vila (1903) a budova ministerstva obchodu Na Františku (1925-1932) – vše v Praze, a dále pak množství venkovských domů, ze kterých je nejproslulejší Kořínkova vila v Poděbradech (1909-1910). Jeho posledním velkým dílem byla budova ministerstva obchodu v Praze Na Františku. Podílel se na stavbě Hlávkových kolejí (roku 1906 za to spolu s Matějem Blechou obdržel Řád císaře Franze Josefa), rekonstrukci mnoha památek, architektonických sgrafit (tvořil např. s Mikolášem Alšem) nebo výzdobě uměleckoprůmyslových děl.

V letech 1909-1926 působil Fanta jako profesor středověké architektury na ČVUT v Praze a po vzniku samostatného Československa v roce 1918 byl také zvolen členem České akademie věd a umění. Byl autorem mnoha publikací, mezi které patřilo i jeho rozšířené pojednání *O svérázu krojovém a bytovém*. Fanta se rovněž aktivně podílel na ochraně historických budov a památek, například kostela sv. Václava na Zderaze, děkanského kostela v Klatovech a starého pivovarnického domu u Vejvodů v Praze. Za svého života dokázal vychovat několik dalších generací českých architektů. Mezi známé Fantovy rodiny patřily vynikající osobnosti českého veřejného života, vedle slav-

Josef Fanta, průčelí budovy Hlavního nádraží v Praze

ných stavitelů například i spisovatelé Julius Zeyer a Jakub Arbes či malířka Zdenka Braunerová.

Josef Fanta byl všestranným umělcem – architektem významných budov i dokonalých interiérů, památkářem, designérem výrobků ze dřeva, keramiky, kovu i textilu, byl uznávaným malířem navrhujícím též fresky a sgrafita, publicistou, pedagogem a organizátorem výtvarného dění, věnoval se také psaní odborných publikací a ochraně památek.

Je pohřben na Olšanech pod náhrobkem, který si sám navrhl.

19. 8. 1674, před 350 lety, se narodil **František Maxmilián Kaňka**, barokní architekt a stavitel († 14. 7. 1766). Vyučil se v pražské huti svého otce V. V. Kaňky, později studoval v Itálii a Vídni. Po návratu ze zahraničí spolupracoval s Giovannim Battistou Alliprandim a Janem Blažejem Santinim-Aichelem. Stal se měšťanem na Starém Městě s bytem v Dlouhé ulici. V roce 1709 usiloval o zřízení pražské Akademie umění, ale neuspěl. Přátelil se a spolupracoval s malířem Václavem Vavřincem Reinerem a sochařem Matyášem Bernardem Braunem.

Úspěšně prováděl úpravy zámků a paláců, v roce 1724 byl jmenován císařským architektem. Pracoval pro řády augustiniánů, jezuitů a cisterciáků, dále pro šlechtické rody Valdštejnů, Černínů, Mansfeldů, Pachtů, Trauttmansdorffů a Vrtbů. Pro rod Černínů projektoval mj. zámek ve Vinoři, kapli v zahradním paláci ve Vídni a dva paláce na Malé Straně v Praze a dokončil palác na Hradčanech. Ve službách dalších rodů vedl např. pro Vrtby přestavbu zámku Konopiště či projektoval úpravu Vrtbovské zahrady na Malé Straně v Praze, pro Valdštejny postavil zámek a kostel v Loučeni a pro Pachtů z Rájova zámek v Liběchově. Podle jeho plánů byl pro řád Tovaryšstva Ježíšova (jezuité) postaven chrám sv. Klimenta či dostavěna kolej Klementinum na Starém Městě v Praze, dále vedl dostavbu piaristického chrámu Nalezení sv. Kříže v Litomyšli, projektoval přestavbu konventu a prelatury augustiniánského kláštera na Karlově na Novém Městě v Praze či Karolina na Starém Městě v Praze a dokončil konventní budovu cisterciáckého kláštera na Zbraslavi. Navrhoval též oltáře, pomníky a sochy. Stavby, které vyprojektoval, realizovala celá řada jeho spolupracovníků a žáků. Navazoval na klasicistní formu baroka, kterou poznal u Giovannioho Alliprandiho. Postupně se stal nejproduktivnějším architektem českého baroka, po Santinim a Dientzenhoferech patřil též mezi nejvýznamnější české architekty. Svou prací přispěl ke zdolání baroka v české architektuře.

Vlastislav Hofman (6. 2. 1884, Jičín – 28. 8. 1964, Praze) Vlastislav Hofman byl divadelní výtvarník, malíř a architekt.

Studoval architekturu na Českém vysokém učení technickém v Praze u profesorů Josefa Fanty, Jana E. Kouly a Josefa Schulze. Pracoval ve stavebním odboru pražského magistrátu. Byl členem SVU

Vlastislav Hofman, vstupní brána na hřbitov Praha-Řáblice, 1912-1914

Mánes, odtud spolu s dalšími roku 1911 vystoupil a stal se členem Skupiny výtvarných umělců (S.V.U.), roku 1912 se však do SVU Mánes vrátil.

Jako průmyslový výtvarník spolupracuje s družstvem Artěl. V letech 1919-1921 je scénografem Vinohradského divadla v Praze, od roku 1921 Národního a Stavovského divadla. Současně pracuje ve funkci vrchního stavebního ředitele v Praze, píše do uměleckých časopisů a vystavuje své obrazy v galerii u Topiče (1928, 1930, 1931, 1940), v Alšově síni U.B. (1935), v kabinetu Svěpomoc (1938). Po válce získává za scénografii Státní cenu a v roce 1954 Řád práce. V roce 1960 je v Praze uspořádána výstava jeho životního díla.

Vlastislav Hofman byl všestranným výtvarníkem: architektem, urbanistou, průmyslovým výtvarníkem, interiéristou, malířem, grafikem, též teoretikem a kritikem architektury a užitého umění. V architektuře byl spoluvůdcem českého kubismu, do něhož vkládal neobyčejnou dynamiku; bohužel, většina jeho projektů zůstala nerealizována. Jeho výtvarný projev byl osobitý, i když generačně spojený s dílem Kubišty, Čapka a Špály. Do dějin českého výtvarného umění se však Hofman zapsal především jako scénograf. Bývá právem označován za zakladatele českého moderního jevištního výtvarnictví, který namísto plochých kulis vytvořil důsledně trojrozměrnou scénu s dynamickým způsobem osvětlování (nastvícování). Na jeho scénické myšlení později navázali čeští skutečně světoví scénografové – architekti František Tröster a Josef Svoboda.

Zásadám kubismu zůstal věrný hluboko do dvacátých let. Protože byl od roku 1918 členem skupiny Tvrdošíjných, byl nazýván „nejtvrdošíjnějším kubistou“.

2. 8. 1909, před 115 lety, zemřel **Josef Zítek**, architekt, stavitel Národního divadla v Praze (* 4. 4. 1832). Za nejvýznamnějšího českého architekta 19. století bývá označován architekt Josef Zítek, který nejvíce proslul jako autor stavby pražského Národního divadla, podepsán je například i pod návrhy muzea v německém Výmaru, karlovarské Mlýnské kolonády, hlavní budovy pivovaru v Petrohradu na Lounsku a spolu s Josefem Schulzem navrhl pražské

Vlastislav Hofman, kiosky na hřbitově Praha-Řáblice, 1912-1914

Pražské Rudolfinum na dobové pohlednici

Rudolfinum a podílel se například i na novogotické přestavbě Sovových mlýnů v Praze.

Studoval pražskou a později též vídeňskou polytechniku a ve Vídni také akademii výtvarných umění. V roce 1858 dostal státní stipendium na studijní cestu do Itálie, která výrazně ovlivnila jeho pozdější dílo. Mezinárodní renomé získal na zakázce Zemské galerie a muzea ve Výmaru, kterou realizoval v letech 1863-1868. Mezitím se stal i profesorem na pražské polytechnice.

Ač mluvil převážně německy, byl Zítek považován za velkého vlastence. V letech 1868-1881 tak podle jeho návrhu a pod jeho dohledem vyrostla na pražském vltavském nábřeží monumentální novorenesanční stavba divadla. Po požáru ze srpna 1881 dokončení a přestavbu divadla řídil Zítkův žák a spolupracovník Josef Schulz.

13. 7. 1399, před 625 lety, zemřel **Petr Parléř**, druhý, po zemřelém Matyáši z Arrasu, stavitel chrámu sv. Víta v Praze (* asi 1333). Byl to německo-český architekt, stavitel, kameník, sochař a řezbář, nejvýznamnější představitel rodiny Parléřů. Švábský umělec v novém působišti záhy zdomácněl, stal se vedoucí osobností významné stavební huti, pražským měšťanem a dokonce i konšelem na Hradčanech. Patří mezi nejvýraznější umělce evropské vrcholné gotiky vůbec, působil převážně v českých zemích.

Busta Petra Parléře v triforiu svatovítské katedrály v Praze

Zemřel sklář Petr Novotný

Ve věku dvaasedmdesáti let zemřel sklář, sklářský pedagog a podnikatel Petr Novotný. Novotný byl spoluzakladatelem legendární sklárny Ajeto a v posledních letech v Novém Boru provozoval vlastní sklářskou huť Novotný Glass, propojenou s restaurací i galerií.

„Pro sklo měl cit od boha. Ačkoliv neměl žádné sklářské geny, už jako mladému klukovi mu nevyzpytatelný materiál učaroval,“ píše se na webu Nového Boru. „Přes všechny úspěchy se nepovažoval za výtvarníka či podnikatele, ale vždy za skláře. Byl to fachman, který stál s pišťalou u pece i na Silvestra a mohli jste za ním přijít na pivo.“

Novotný v roce 1994 založil spolu se sklářským technologem Liborem Fafalou a designérem Bořkem Šípem sklárnu Ajeto Lindava, kterou proslavily unikátní sklářské zakázky i výroba divadelních cen Thálie. „Vytvořil místo pro výrobu skla, které funguje dodnes. V útrokách Ajeta vznikly a stále vznikají zásadní skleněné objekty a artefakty pro designéry a umělce z celého světa,“ napsal o Novotném designér Maxim Velčovský.

Petr Novotný se prací se sklem prezentoval v mnoha zemích světa, často byl na různé zahraniční akce zván jako sklář i jako sklářský pedagog, a naopak do Nového Boru za ním každý rok přijíždělo mnoho začínajících i zkušených sklářů z celého světa.

Novotný také dlouhodobě podporoval pořádání mezinárodního sklářského sympozia IGS v Novém Boru a jeho existenci svojí iniciativou několikrát přímo zachránil. Od roku 2004 si v Novém Boru postupně budoval svoje vlastní sklářské království, jehož součástí je muzeum, restaurace, huť i sklářský klub.

V Novém Boru měl Petr Novotný pověst skromného člověka s velkým srdcem. „Jsou lidé, kteří procházejí světem a zanechávají po sobě stopy, a jsou jiní, kteří zanechávají odkaz. Petr Novotný po sobě zanechal toto všechno a svět následovníků po celém světě,“ napsal o Novotném brazilský sklářský výtvarník Ricardo Hoineff. „Za patnáct let, co se pohybuji ve skle, je to jeden z nejvelkorysejších lidí, které jsem poznal,“ doplnil. (mk)

Petr Novotný: Velká uranová váza, výška 30 cm

Vize Kafkova stínu

Visions of Kafka's shadow

Petr Balajka
Ivan Bukovský
Jindřich Buxbaum
Karel Cudlín
Adolf Hoffmeister
Xénia Hoffmeisterová
Jan Jindra
Alžběta Jungrová
Jiří Kovanic
Matěj Stránský
Vladimír Suchánek

3. 6. – 31. 12. 2024

Výstava věnovaná Franzi Kafkovi

Nová výstava v Jeruzalémské synagoze v Praze chce ukázat, co dílo Franze Kafky přináší soudobým umělcům a v čem je inspiruje. Výstava s názvem *Vize Kafkova stínu* obsahuje fotografie a malby jedenácti autorů, které doprovází úryvky z Kafkova literárního díla. V synagoze je k vidění od pondělí 3. června, kdy uplynulo 100 let od úmrtí pražského spisovatele, do konce letošního roku. Výstavu její tvůrci zahájili vernisáží, na které zazněla skladba současného českého skladatele Lukáše Hurníka též inspirovaná dílem Franze Kafky. „Chtěli jsme jít spíše cestou odrazu díla Franze Kafky v soudobém umění, protože většina těch autorů, co jsou tu na výstavě zastoupeni, jsou soudobí. Je to taková reflexe toho, co Kafka pro současné umělce i 100 let po své smrti přináší a čím je inspiruje. Anebo naopak, kdy my můžeme Kafku v dílech hledat, protože Kafka je poměrně široký a jeho dílo se dá vykládat různými způsoby,“ řekl ČTK spoluautor výstavy Pavel Veselý.

Aktuality z Náprstkova muzea

Psal se 16. květen 1874, když Vojta Náprstek otevřel České průmyslové muzeum v Praze. To se po jeho návratu z Ameriky přetvořilo v unikátní etnografický ústav. Najdete v něm například dvacet tisíc předmětů původních obyvatel Ameriky.

Impulzem ke vzniku průmyslového muzea bylo nadšené vyprávění přírodovědce Antonína Friče. Během své

studijní cesty po Anglii totiž navštívil průmyslové muzeum v Kensingtonu, které prostřednictvím přednášek a učebních pomůcek šířilo osvětu o moderních technologiích. A bylo štěstí, že o tom vyprávěl zrovna Náprstkovi, který patřil k propagátorům pokroku. Například v Praze založil první vzdělávací spolek pro dívky a ženy.

Náprstek nelenil a v roce 1862 se vypravil do Anglie, odkud přivezl exponáty pro průmyslové muzeum v Praze. Patřily k nim i předměty do domácnosti jako žehličky, šlehače, kuchyňská kamna či pračky. Sbírkou vystavil na Strleckém ostrově, kde se setkala s úspěchem.

Problém byl, že Náprstek neměl místo, kde by své sbírky uložil. A tak po výstavě končily v budově na Betlémském náměstí, kde měla jeho matka vinopalnu a lihovar. Dům byl známý jako U Halánků, po její smrti ho Vojta Náprstek zdědil. A vznikla tu první expozice Českého průmyslového muzea.

Náprstkovy aktivity ale byly mnohem širší. Účastnil se revoluce jak ve Vídni v roce 1848, tak potom i v Praze. Byl na něj vydán zatykač a hrozil mu trest smrti. Vyřešil to emigrací do Ameriky.

V Americe zůstal skoro deset let, po jeho návratu se radikálně změnilo i muzeum. V Americe byl stejně aktivní jako doma. Zapojil se například do mírových jednání s dakotskými Indiány a dotáhl to až na veřejného notáře pro stát Wisconsin. Pomáhal českým vystěhovalcům zakládat knihovny, školy a krajanské spolky. Získal si tím řadu přátel, po návratu do Prahy v roce 1858 měl pověst jakéhosi „konzula“ v zahraničí žijících Čechů.

Krajané mu často posílali různé předměty dokumentující život a minulost Indiánů. Sbírkou z jiných koutů světa získával prostřednictvím cestovatelů, jejichž výpravy finančně podporoval. A tak vznikla nová podoba sbírek a technické muzeum se pomalu změnilo na muzeum asijských, afrických a amerických kultur. V závěti odkázal Vojta Náprstek novému muzeu celý svůj majetek, tedy zejména knihy a fotografie.

Výročí oslavilo Náprstkovo muzeum s návštěvníky 25. května velkou etnoparty s ukázkami bojových umění z různých konců světa, etnokuchyní, tanci a zpěvy. Vedle toho nabídlo komentované prohlídky našich výstav i jindy nepřístupných původních prostor Náprstkovic rodiny, uvedl ředitel Náprstkova muzea Zdeněk Šámal.

V současné době Náprstkovo muzeum vedle stálých sbírek nabízí dvě dočasné výstavy – *Emil Holub a Vietnam blízký a vzdálený*.

Jablonecké muzeum vystavuje skleněné portréty osobností ze světa historie a kultury

Muzeum v Jablonci nad Nisou vystavuje cyklus portrétů osobností, které ze skla vytváří František Janák. Patří mezi hlavní exponáty aktuální výstavy v atypické skleněné přístavbě muzea, na níž kromě Janáka svoji tvorbu prezentují další dvě výtvarnice – Janáková manželka Martina Janáková a Alena Matějka. Každý z vystavujících autorů se prezentuje odlišným způsobem. Asi největší část výstavy nazvané *Soulad* patří Janákovu cyklu portrétů lidí ze světa historie a kultury. Na výstavě tak mohou návštěvníci vidět

jak portréty světově známých osobností, jako byli Karel IV., Rudolf II., Tomáš Garrigue Masaryk, Winston Churchill či Wolfgang Amadeus Mozart, tak také třeba básníka Bohuslava Reynka nebo výtvarného kritika Sergeje Machonina. Skleněné portréty tvoří Janák technikou tavené plastiky. „To znamená negativně vytvořený portrét v sádrové formě je otištěný do skla a tavený ve specifické sklářské peci,“ dodal kurátor Petr Nový.

Výstava *Soulad* je otevřena do 13. 10. 2024.

PETROF 160 – klavír jako technické dílo

Výstava *PETROF 160 – klavír jako technické dílo* vznikla při příležitosti 160. výročí založení firmy, která je jedním z nejvýznamnějších evropských výrobců akustických pianin a klavírů. Představuje historii i současnost této významné české firmy a přibližuje proces a technické pozadí vzniku nástrojů, jejichž zvuk zní po celém světě a šíří dobré jméno českého řemesla. Výstava je společným příspěvkem Národního technického muzea a společnosti PETROF k letošnímu Roku české hudby.

Koncepce celého projektu přibližuje návštěvníkům českého výrobce světového formátu s dlouhou tradicí a zároveň umožní návštěvníkovi nahlédnout do zákulisí výroby těchto jedinečných nástrojů. Lidský faktor má ve výrobě klavírů své stálé a nezastupitelné místo a výsledný produkt závisí na hodinářské přesnosti a souhře mnoha specialistů. Na výstavě se potkává technika, technologie, řemeslo a design a zároveň naučná linka s možností poslechu i oddechu.

„Možná se návštěvník pozastaví nad tím, proč se zrovna v Národním technickém muzeu otevírá výstava klavírů. Na to je ale jednoduchá odpověď! Klavír totiž není jen mimořádný hudební nástroj, ale také pozoruhodné technické dílo. A navíc: kolika lidem je například známo, jak se vyrábí baraš neboli půda s rezonanční deskou a litinovým rámem? Kdo opravdu ví, jak vzniká struna či jaké dřevo se používá na skříň a víko tohoto nástroje? A právě i toto se návštěvník ve výstavě dozví,“ říká Karel Ksandr, generální ředitel NTM. Ten myšlenku výstavy inicioval a rozvinul ji ve spolupráci s vedením letos jubilující firmy PETROF.

„Výstava mě naplňuje velkou radostí a hrdostí. Představuje nejen oslavnou událost k výročí 160 let od založení naší společnosti, ale také příležitost k prozkoumání bohaté historie a technologie spojené s našimi klavíry. Díky spolupráci s Národním technickým muzeem máme příležitost sdílet s návštěvníky naše nadšení pro poctivé klavírnícké řemeslo. Historie naší společnosti je velmi dlouhá a plná zvratů. Dnes se zvuk klavírů PETROF rozeznívá po celém světě a dělá radost miliónům posluchačů. Vážíme si všech ocenění i krásných referencí od světových osobností, které hrají na naše nástroje nebo je vlastní. Věřím, že prostřednictvím této výstavy se nám podaří předat toto dědictví a být inspirací i dalším generacím muzikantů, výrobců a milovníků hudby,“ uvádí Zuzana Ceralová Petrofová, prezidentka společnosti PETROF.

Výstava je umístěna v největším výstavním sále NTM. Dominuje jí prostorová vestavba ve tvaru zvětšeného ovnití koncertního klavíru. Na vnitřní straně se odvíjí historická linka v podobě notové osnovy, kde noty symbolizují jednotlivé časové milníky. Na vyvýšeném pódiu ve tvaru klavírového litinového rámu v nadživotní velikosti jsou instalovány exponáty, které reprezentují průřez historickým

vývojem nástrojů PETROF. Třetí hlavní oddíl výstavy věnovaný výrobním technologiím je rozdělen tak, že výrobní postup je představen v podobě katalogových záložek s jednotlivými polotovary v chronologickém pořadí od kmene stromu přes akustickou součást a lakovnu až po koncertní pódiium.

Na výstavě určitě stojí za pozornost klavír Ant. Petrof z roku 1865, klavír Neo-Bechstein – PETROF z roku 1933, pianola PETROF 1929, klavír PETROF 173 BREEZE se samohrajícím systémem z roku 2024 nebo nástroj MAGIC EGG z roku 2018.

Klavír Ant. Petrof z roku 1865 je jedním z prvních nástrojů, které vyrobil osobně Antonín Petrof, zakladatel firmy. Jedná se pravděpodobně o nejstarší dochovaný klavír značky PETROF. Jeho konstrukce je rovnostrunná, bez litinového rámu, pouze s železnými výztuhami.

Neo-Bechstein – PETROF, tzv. radioklavír neboli elektroakustický klavír, je unikátem z doby před druhou světovou válkou. Byl vyráběn v továrně PETROF pod německou licenci podle patentu nositele Nobelovy ceny prof. Walthera Hermanna Nernsta. Výhodou tohoto klavíru bylo až třikrát delší znění tónu, jeho větší síla a možnost jeho zesílení a zeslabení. Klavír umožňuje napodobit zvuk varhan a pomocí speciálních dusítek také zvuk cembala. Pianola PETROF z roku 1929 je příkladem pianina s tichým elektromotorem a pneumatickou mechanikou. Tyto nástroje umožňovaly reprodukovat hudbu nahranou hudebníkem na zaznamenávacím pianu pomocí papírového perforovaného pásu.

Klavír PETROF 173 BREEZE z roku 2024 má kulatý a romantický tón, který je pro pianina značky PETROF typický. Je opatřený samohrajícím systémem QRS PNOmation3, který je možné instalovat do jakéhokoliv klavíru.

Hra klavíru celou výstavu hudebně podkresluje. Návštěvníci si dokonce mohou na jeden z klavírů sami zahrát. Pro tento zážitek by vybrán jedinečný nástroj MAGIC EGG z roku 2018.

Výstava bude otevřena do 31. ledna 2025. (mk)

Nová výstava v Uměleckoprůmyslovém muzeu

Český porcelán tří století je vůbec první výstavou, která se snaží ve zkratce přiblížit vývoj porcelánu vyrobeného na území Čech od jeho počátku až do dneška.

Výstava přináší vůbec poprvé ucelenou historii českého a československého porcelánu z hlediska výtvarného

vývoje, tedy prostřednictvím vzhledu porcelánových výrobků typického pro určitá období. Na malém prostoru si návštěvník může projít proměnou tvarů a dekorů stolního i ozdobného porcelánu v různých etapách, kde bude upozorněn na zajímavá řešení a významné mezníky. Období empíru, biedermeieru, historismu a secese vystřídají dekorativismus a funkcionalismus, za úspěchy na bruselské přehlídce následuje doba socialistické velkoprodukce a po útlumu v období privatizace se nabídne pohled na dnešní situaci, kdy vedle zavedených společností vstupují na trh s rozmanitými porcelánovými kolekcemi i ateliéry návrhářů.

Cílem výstavy je upozornit na zručnost modelérů a nadání malířů v minulosti, stejně jako sledovat propojení práce návrhářů a designérů s následnou tovární výrobou a velkoprodukcí v nedávné i bezprostřední současnosti.

Na výstavě je reprezentativní výběr z produkce proslulých i méně významných porcelánek v Čechách. Nejstarším zástupcem je porcelán z Horního Slavkova, Klášterce nad Ohří, Březové nebo Lokte, z produkce 20. století vystupuje do popředí tvorba porcelánky v Ostrově, v moderním období pak návrhy designérů spolupracujících s Karlovarským porcelánem či autorské práce umělců i studentů pohybujících se v keramických ateliérech uměleckopřmyslových škol.

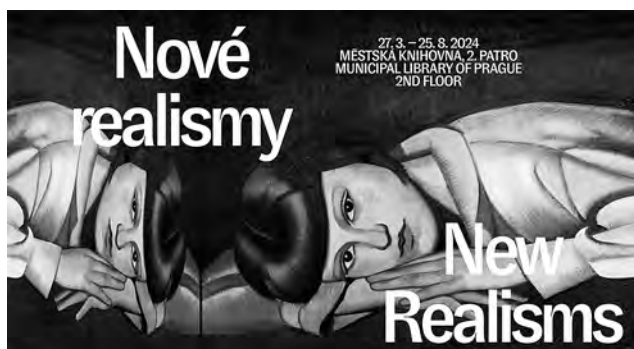
Exponáty pocházejí z nejvýznamnějších českých muzejních sbírek, z nichž většina dokumentuje historii výroby českého porcelánu již od konce 19. století. Vedle početně rozsáhlé sbírky Uměleckopřmyslového musea v Praze jsou významnými pracemi zastoupeny sbírky Západočeského muzea v Plzni, Muzea Karlovy Vary, Regionálního muzea v Teplicích, Oblastního muzea v Chomutově či města Lokte. K úplnosti přehledu současného českého porcelánu vstřícně přispěli i současní přední výrobci.

Návštěvníci mohou na výstavě mimo jiné vidět například nejstarší porcelánový výrobek z Čech, koflík s nápisem „Vivat Böhmen“ z roku 1784, koflíky a vázy s mistrně provedenými drobnomalbami pohledů na Prahu, Karlovy Vary a další známá místa, proslulé soupravy pro císaře Ferdinanda I. a hraběte Thuna, monumentální vázy určené pro expozice na světových výstavách v Chicagu a Paříži, secesní soupravy elegantních tvarů s květinovými dekory, extravagantně tvarované a exotickými motivy zdobený porcelán období art deco, soupravy a plastiky, které úspěšně reprezentovaly československý porcelán na Expo '58 v Bruselu či na XII. Trienále v Miláně v roce 1960 a tvorbu současných designérů. Dále potom samozřejmě mnohé další dekorativní předměty, figurální plastiky, kávové, čajové a jídelní soupravy i hotelový a varný porcelán.

Expozice bude k vidění v historické budově do 8. září 2024 a její součástí je i aktivní zóna s tématem stolování a pracovními listy. (mk)

Výstava *Nové realismy*

Scény z kaváren, zachycení radosti, ale i odvrácené strany života ve městě i na venkově, ženská emancipace, národnostní menšiny, móda a technologie, to všechno ukazuje prostřednictvím malby, soch, fotografií, filmu i reklamy výstava *Nové realismy* v Galerii hlavního města Prahy. Expozice přináší nový pohled na zažité vnímání výtvarné kultury a umění v letech 1918-1945 ve tři sta třinácti uměleckých

dílech. Návštěvníci zde mohou vidět fotografie Karla Čapka a Josefa Sudka, malby Jana Zrzavého a Milady Marešové, sochy Otty Gutfreunda, ale také díla opomíjených malířů, jako byl liberecký Erwin Müller, Gejza Schiller z Košic nebo kosmopolitní Středoevropanka Ilona Singer.

„Výstava je unikátní nejen v novém pohledu na meziválečnou éru Československa, ale i svým rozsahem a skladbou děl. Úplně poprvé se vedle sebe v tomto rozsahu potkávají realistické malby a fotografie, ale i film, sochy a reklama z tohoto období,“ vysvětlují kurátory Anna Habánová, Ivo Habán a Helena Musilová. Na výstavě s díly od více než 100 autorů a autorek pracovali společně přes dva roky. Výstava navazuje na výzkum, který trval od roku 2016 a jehož součástí je i kniha z roku 2020 *Nové realismy*.

Moderní realistická díla meziválečného Československa reagují na společenský úspěch nově se zabydlující střední třídy a zároveň si všimají sociálních problémů ekonomicky rozdělené společnosti. Odráží proměny běžného života v rozvoji technologií, možnostech cestování, komunikace a zábavy. Zajímají se o město, současně se snaží o reflexi každodenní reality i na venkově a v příhraničních nebo horských regionech.

Na začátku expozice představí návštěvníkovi časová osa vybrané mezníky z historie meziválečného Československa v kontextu kulturního a výtvarného dění. „Geopolitické pozadí našeho území bylo neuvěřitelně složité. V jednom státě žilo několik etnik a národností,“ vysvětlují kurátory. Poté expozice návštěvníky zavede do patnácti tematických místností, z nichž každá přináší na umění této doby jiný úhel pohledu. Námětem jedné z místností se stala proměna životního stylu, kterou je možné sledovat na vyobrazení ženy. Dvacátá léta minulého století jsou v očích diváka často idylkou, která představuje to, co už dnes není běžné. „Například v té době bylo moderní, když ženy kouřily. Šlo o určitou eleganci a pokrokovost. To zachycují i portréty, které tu máme,“ popisují kurátory. Na vystavených dílech jsou ženy, které samy popíjejí v kavárnách a salonech. Návštěvník může obdivovat jejich účesy, oblečení, detaily líčení, ale i sebevědomí, které z nich vyzařuje. To doplňuje i sestřih z filmu zapůjčeného z Národního filmového archivu *Ze soboty na neděli* režiséra Gustava Machatého z roku 1931. V něm dvě mladé dívky hledají únik z monotónní kancelářské práce a o sobotním večeru vyrážejí do večerních podniků svádět muže.

Pokojevé rostliny jako gumovník, tchynin jazyk, amarylis či různé druhy kaktusů patřily k dobově často se objevujícím námětům, které lze spojit se zachycením atmosféry obývacích pokojů střední třídy. To se odráží i na stránkách dobových časopisů pro ženy, doprovázených bohatou fotografickou dokumentací, často i od známých fotografů,

jako byli Alexander Hackenschmied či Josef Suděk. Rostliny s oblibou fotografoval i amatérský fotograf a milovník kaktusů Karel Čapek. Jedním z výrazných děl na výstavě je i *Zátíší s kaktusy* malířky židovského původu Ilony Singer. Autorce se povedlo zachytit rostliny tak nadčasovým způsobem, že by snadno zapadly i do dnešních domácností.

K tomu jsou k dispozici dobové časopisy *Eva* a *Pestrý svět*, které si oproti běžným výstavám mohou návštěvníci volně prohlížet. Vidět tak mohou i dobovou reklamu a reklamní fotografii. Tvorba spojená s propagací přijala „praktické“ aspekty nové fotografie, tedy ostrost, novost pohledu a soustředění na předmět. Slavné jsou snímky nápojeých servisů Ladislava Sutnara od Josefa Sudky.

Další z místností představuje práci a obyčejnou denní rutinu i dřinu s ní spojenou. Výstava v této části ukazuje soubor reliéfů předního představitele dekorativismu Jaroslava Horejce. „Je velmi zajímavé, že přestože v té době všichni pracovali a museli společnými silami po válce nastartovat ekonomiku, díla také zachycují, jak se bavili. Zábava a odpočinek získaly samostatnou místnost s názvem *Žitá realita*, která ukazuje díla spojená s nočním životem ve městech,“ říkají kurátoři. Do jednoho z děl mohou ostatně návštěvníci sami vstoupit a zažít tehdejší atmosféru na vlastní kůži. Obraz Milady Marešové *Pražská kavárna* je totiž ve zvětšené podobě natištěný na stěnách ve vestibulu Městské knihovny a lidé se tak mohou posadit přímo do roku 1924, kdy byl namalován.

To, že meziválečné období nebylo jen plné technologického optimismu a moderních výtvarných děl, ukazuje další místnost s podtitulem *Odvracená strana idylly*. Tady jsou k vidění díla zachycující témata z opačné strany společnosti: chudoba, nevěstince, sociální problémy. Výrazným dílem je zde obraz Cypriána Majerníka *Milenci na periférii*. Ten možná nečekaně zachycuje vraždu mladé ženy. „V Československu se s takto extrémní kritikou společenské situace zprostředkovanou výtvarným uměním setkáváme jen ojediněle. Proto může na návštěvníka tato místnost působit trochu překvapivě,“ vysvětlují kurátoři.

Pohled do každodenního života skrze objektív nabízí i místnost věnovaná Dášeňce Karla Čapka. Návštěvníci si na výstavě mohou prohlédnout první fotografie ze zpracovaného archivu Karla Čapka. Spisovatel se představuje jako amatérský fotograf a propagátor fotografie, jehož kniha *Dášeňka čili Život štěněte* patřila k zásadním fotografickým publikacím začátku třicátých let.

Vedle Josefa Sudky nebo Karla Čapka se návštěvníci setkají i s díly od dalších umělců známých jmen, jako jsou Jan Zrzavý, Otto Gutfreund či František Muzika. Jedinečnost výstavy *Nové realismy* spočívá v představení česky, slovensky, německy a maďarsky hovořících umělců a umělkyní v rámci jednoho výstavního prostoru. Přestože je mezi sebou dělil jazyk a stovky kilometrů, jejich paralelní reagování na každodenní podněty a jejich vidění byly podobné. Návštěvníci tak rovněž uvidí díla slezského malíře Paula Gebauera, v Košicích činných Sándora Bortnyika a Gejzu Schillera, fotografky Ireny Blühové, studentky Otto Dixe Eriky Streit a mnohé další.

Výstava *Nové realismy* je v GHMP k vidění do 25. srpna 2024. V říjnu tohoto roku a v únoru 2025 bude projekt uveden v upravené verzi na dvojevýstavě ve Východoslovenské galerii v Košicích a v Liptovské galerii Petra Michala Bohúňa v Liptovském Mikuláši. (mk)

Meda & Jan Mládek: Život, exil, umění

Meda & Jan Mládek: Život, exil, umění je název nové výstavy připomínající životní cesty manželů, kteří patřili k výrazným osobnostem poválečného exilu a zásadním způsobem se zasloužili o propagaci české kultury ve světě. Díky nim vzniklo v roce 2003 pražské Museum Kampa, které opatruje kolekci děl Františka Kupky a rozsáhlou sbírku českého a středoevropského umění od šedesátých let do současnosti. Trvalá expozice vznikla na zámku v Rosicích u Brna, tedy nedaleko místa, kde jsou oba manželé pohřbeni. Výstava věnovaná manželům Mládkovým, se kterou se na zámku zatím počítá na deset let, byla umístěna do nově zrekonstruovaných prostor. „Jsou to prostory, které tady zůstaly ve stavu, jak nám je zanechal socialismus, ještě počátkem devadesátých let. Takže byly nevyužívané a my jsme je pro účely této expozice kompletně zrekonstruovali a do tří místností jsme expozici nainstalovali,“ přiblížil kastelán zámku Ludvík Vaverka.

Na vzniku výstavy se podílela Nadace Jana a Medy Mládkových, která předměty i umělecká díla zapůjčila. Podobu výstavy zpracovali kurátoři z pražského Musea Kampa, které sbírku manželů Mládkových spravuje. Tvoří ji tři panely s fotografiemi a texty, které popisují život Mládkových ve třech etapách a na třech místech – v Paříži, Washingtonu a v Praze.

Na figurínách je vystaveno oblečení paní Medy, ve vitrínách pak různé řády a vyznamenání, které Mládkovi obdrželi, ale třeba také jejich cestovní pasy. Návštěvníci uvidí také například šperky paní Medy, předměty osobní povahy i vybraná umělecká díla ze slavné sbírky. Součástí moderně řešené expozice je historický nábytek z jejich domu ve Washingtonu, což byla slavná adresa. Byl jakýmsi salonek alternativního Československa. Místem, kde se setkávali emigranti, umělci, intelektuálové či američtí politici.

Archiv v Brně vystavoval nejstarší rukopisné knihy na Moravě

Doslova písemné klenoty Moravy, z nichž mnohé mají nevyčíslitelnou historickou cenu, vystavoval před časem Moravský zemský archiv. Jednalo se o nejstarší dochované texty. Výstava nazvaná *Moc inkoustu: středověká knižní kultura na Moravě* byla zaměřena na období před vznikem knihtisku. K vidění na ní byly písemnosti, které archiváři vystavují pouze ojediněle.

Byla zde i nejstarší originální archiválie uchovávaná v Moravském zemském archivu, a to zlomek tzv. lekcionáře, tedy liturgické knihy s úryvky z Bible, který byl sepsán v 9. století. Jeho další část je uložena v americkém Chicagu.

Návštěvníci mohli obdivovat i Antifonář královny Elišky Rejčky, rukopisy z farní knihovny kostela sv. Jakuba v Brně a zápisky z Brněnské právní knihy z 15. století. Spatřili také ukázky produkce nejstarší brněnské tiskárny. Některé rukopisy byly vystaveny vůbec poprvé.

Expozici připravili pedagogové a studenti Ústavu pomocných věd historických a archivnictví Filozofické fakulty brněnské Masarykovy univerzity ve spolupráci s Moravským zemským archivem. Zápůjčkami přispěly Archiv města Brna, Zemský archiv v Opavě, Knihovna Národního muzea v Praze, Moravská zemská knihovna, Vědecká knihovna v Olomouci a řada dalších institucí.

„Byla to naprosto unikátní výstava, protože vedle sebe poprvé ležela řada materiálů, které se v takové vzájemné blízkosti naposledy setkaly možná někdy ve středověku. Na jedno místo navíc alespoň na chvíli byly vráceny artefakty, které Moravu opustily už poměrně záhy ve středověku,“ řekl Dalibor Havel, jeden ze spoluautorů výstavy.

Jednalo se již o třetí společný výstavní projekt univerzity a archivu. „V roce 2019 jsme připravili výstavu o italském šlechtickém rodu Collalto na Moravě, o kterou se nyní například zajímají historici z italského Trevisa, a v roce 2021 výstavu o vztazích Moravy a papežství ve středověku a raném novověku. Zájem návštěvníků ukazuje, že je to skvělá cesta, jak prezentovat kulturní dědictví skryté v českých archivech,“ uvedl k tomuto projektu Petr Elbel z univerzity.

Výstavu tematicky doprovázely workshopy pro školy a veřejnost zaměřené na práci s ručním historickým tiskařským lisem, na psaní starými písmi a techniku iluminace.

„Některé cenné archiválie po ukončení této výstavy veřejnost již dlouhou dobu nespátří. Například Antifonář královny Elišky Rejčky byl vystaven v originále pouze poslední týden konání výstavy, jinak bude k vidění faksimile,“ upřesnil Ladislav Macek, ředitel Moravského zemského archivu. K projektu vytvořili odborníci podcastovou minisérii *Archiválie z jedné a druhé kapsy*. (mk)

Nové knihy:

Černý, Bednář nebo Šalamounová

Věřil jen v Boha a ve své pistole. To bylo krédo štábního kapitána Václava Morávka, odbojáře a lovce nacistů, jehož příběh přináší kniha *Morávková zповěd'*. Jiný lovec, z dávných časů mezolitu, se vyskytuje v příběhu *Labuť a lovec*. Kromě toho se v nabídce objevuje také publikace o tvůr-

ci Ferdy Mravence Ondřeji Sekorovi, audiokniha, ve které se dvě obyčejné dívky zapletou do sítí prodejců drog nebo soubor reportáží z cest malíře a biologa Jana Dungela po Jižní Americe.

Pavel Černý: *Morávková zповěd'*

Jde o příběh známého odbojáře Václava Morávka, úhlavního nepřítele pražského gestapa a jednoho z vůbec nehledanějších mužů Němci obsazené Evropy, zachycený ve strhujícím vyprávění. Celá slavná historie zde ale nekončí, jak by někdo čekal, smrtí hlavního hrdiny, ale pokračuje až do konce padesátých let. Jde o čtivé a napínavé románové ztvárnění, kde se ovšem děj striktně drží exaktních historických pramenů.

Barbara Šalamounová: *Trampoty člověka Sekory*

Kdo byl Ondřej Sekora kromě toho, že byl tvůrcem Ferdy Mravence, autorem řady dětských knih a karikaturistou, čím se živil ve svých začátcích a proč je s ním spojena hra ragby? Jak to, že se účastnil Tour de France a co pro něj udělal Josef Hokr? Odkud se Sekora znal s hercem Oldřichem Novým, jak reagoval na vzestup Adolfa Hitlera a co pro něj znamenala druhá světová válka...? To všechno a ještě mnohem víc vysvětluje komiksový gamebook román.

Dorota Ambrožová: *Poslední léto*

Zapovězená láska, vymezování se vůči učitelům i rodičům, sny a naděje, které narážejí na realitu. Ve vyprávění deníkového rázu autorka nabízí pohled do vnitřní proměny výtvarně nadané Hany v období mezi patnáctým a devatenáctým rokem života, tedy v době velkých proměn a hledání sebe sama, a dotýká se aktuálního motivu vztahu mezi zralým mužem a dívkou na kraji dospělosti.

Petr Vydra: *Deset deka Dekameronu*

Jen málokteré dílo je obestřeno pověstí natolik pikantní četby jako Boccacciův *Dekameron*, přestože v něm v žádném případě nejde jen o erotiku, byť v této knize hraje značnou úlohu. Autorovy povídky se tedy netočí jen okolo milostných dobrodružství, ačkoli i na ta dojde, ale jejich tématem jsou třeba i různé rozmíšky s až kriminálním nádechem nebo nadpřirozeno.

Lenka Veverková – Tomáš Dianiška: *Sněženy a gangsteři*

Anna a Dáša spolu bydlí v bytě v Holešovicích. Obě jsou krátce po škole, nemají práci ani peníze a nedoplatek za elektřinu je pro ně poslední kapkou. Ve chvíli, kdy jsou nuceny najít si nového spolubydlícího, hledá bydlení v Praze drogový dealer Martin. Shodou náhod se tak dvě dívky dostanou k většímu množství drog, které se rozhodnou prodat, aby mohly splatit dluhy a splnit si svá přání. Jenže se dostanou do situace, kdy musí s pomocí bezdomovkyně a ošetřovatele z alzheimer centra zneškodnit dva nepřátelené gangy drogových dealerů. Text audioknihy čtou mimo jiné Anna Kameníková, Nataša Bednářová, Tereza Hof, Martin Hofmann, Robert Mikluš a Jiří Vyorašek.

Jiří Březina: *Labuť a lovec*

Mytologií naplněný příběh z dob mezolitu od oceňovaného autora. Tam, kde se dnes rozprostírá hladina Lipna a zvedají se šumavské kopce, se před tisíci lety rozprostíralo

území mezolitických lovců. Jeden z posledních ostrůvků původního lidského způsobu života ale musel dříve nebo později čelit nově příchozí civilizaci zemědělců a pastevců. Na pozadí mýtu o labutí panně, který patří k nejstarším lidským vyprávěním, se rozvíjí první opakování příběhu Evropy: s jeho migrací lidí a kultur, válkami, odchodem starého a příchodem nového, krví, násilím, ale i se záblesky naděje.

Jan Dungel: *Jaguár v kocovině*

Kniha je souborem reportáží z cest malíře a biologa Jana Dungela po Jižní Americe. Autor v nich čerpá ze svých pracovních deníků a čtenářům přibližuje zajímavá setkání nejen s divokými zvířaty, ale také s místními obyvateli a jejich kulturou. To vše na pozadí několikaletého natáčení dokumentů, které mají zachytit současný stav neotropické přírody – její krásu, utrpení i naději na záchranu. Do Jižní Ameriky se malíř a biolog Jan Dungel vypravil poprvé v roce 1992 a od té doby organizuje výpravy, které pronikají do zcela neznámých a neprozkoumaných oblastí při severním úpatí pohorí Neblina na hranicích Venezuely a Brazílie. (mk)

Prezentace autorů českých knih pro děti

Současné české knihy pro děti a mládež, které by mohly být inspirací k filmovému zpracování, představili jejich autoři na zlínském filmovém festivalu. Smyslem prezentace je předvést českým filmařům nebo zástupcům televizí české knihy pro děti, obvykle takové, které získaly nějaké ceny, případně byly nominovány, řekl ČTK Pavel Mandys, spoluzakladatel a spoluorganizátor výročních knižních cen Magnesia Litera.

Akce představující současnou českou literaturu jako zdroj filmového námětu se na zlínském festivalu konala čtvrtým rokem. „Jsme za to rádi, že se to začíná rozvíjet a fungovat. Máme radost i z toho, že se každý rok prezentuje pět nebo šest knížek a tři projekty, které tady byly v minulých letech prezentovány, jsou v nějaké fázi jednání a vývoje. Zrealizovat natočení filmu je běh na dlouhou trať, trvá to roky, někdy i deset let,“ řekla ČTK umělecká ředitelka festivalu Markéta Pášmová.

Svět knihy Praha

23.-26. 5. 2024, Výstaviště Praha Holešovice

Mottem letošního ročníku, které bylo filozofickou linkou festivalu uvažující o účelu literatury a jak mění náš vnitřní život, je Kafkův citát „Kniha musí být sekerou na zamrzlé moře v nás.“

Svět knihy se také zapojil do aktivit připomínajících 100. výročí úmrtí Franze Kafky. Pro 29. ročník v roce 2024 byl zvolen čestným hostem dlouhodobý program „Das Buch – německojazyčná literatura“, který společně připravují Goethe-Institut ČR, Rakouské kulturní fórum v Praze a Velvyslanectví Švýcarské konfederace.

Knižní veletrh a literární festival Svět knihy Praha 2024 se konal opět ve všech nově zrekonstruovaných Křížkových pavilónech, programová část se odehrála v areálu Výstaviště v exteriérových sálech, které byly letošní rok nově pojmenovány podle klasických českých autorů a autorek.

Vystaven originál posledního Kafkova dopisu

Originál posledního dopisu spisovatele Franze Kafky je součástí výstavy *Hry Franze Kafky*, která chce narušit stereotypy ve vnímání pražského německy píšícího literáta. Výstava se koná v Muzeu literatury v Bubenči od středy 22. května do 15. září a představuje Kafku například i jako sportovce, část expozice je proto stylizovaná do malé tělocvičny s žebřinami a šplhacím lanem. V rozhovoru s ČTK to řekl autor výstavy Štěpán Zbytovský.

Poslední dopis Franze Kafky je z 2. června 1924, spisovatel ho napsal rodičům den před svou smrtí ze sanatoria v dolnorakouském Kierlingu. Kafka v něm píše, že je vše v nejlepších začátcích, jak mu řekl profesor. „Ale sebelepší začátky ještě nejsou nic, pokud člověk nemůže návštěvě – a zvláště takové návštěvě, jako je ta vaše – ukázat velké nepopiratelné pokroky,“ napsal spisovatel.

Rychlé šípky na výstavě v Muzeu literatury

Památník národního písemnictví / Muzeum literatury letos chystá dvě velké výstavy, první se bude věnovat Franzi Kafkovi, druhá Jaroslavu Foglarovi. Expozice o Foglarovi nabídne návštěvníkům originály prvních náčrtů, scénářů a skic až po finální výsledek všech komiksů *Rychlých šípů* vydaných za první republiky.

Kromě výstav pokračuje instituce v akvizicích a rozšiřování sbírek, nejnovějším přírůstkem je deník Jiřího Koláře z let 1957-1958. V září také ožije zahrada Muzea literatury, kde se plánuje festival spolu s dalšími vilami v Bubenči. V rozhovoru s ČTK to řekl ředitel muzea Michal Stehlík. „Franz Kafka tady bude do září, od listopadu by pak měla být výstava na téma *Rychlých šípů*. U výstavy Jaroslava Foglara je důležité, že jsou to originály původních skic, původní scénáře jednotlivých komiksů. Takže jdete od představy, scénáře, první skici k definitivě. Vidíte ten vývoj, než to dojde ke čtenáři. Proto tomu říkáme výstavní seriál, protože nemůžeme vystavovat citlivé papírové materiály tři měsíce, ale postupně se během tří měsíců před návštěvníky otevřou všechny, které vyšly za první republiky, v tomto tvůrčím vývoji,“ řekl Stehlík. Podle Stehlíka nejde materiál, který k Foglarovi a *Rychlým šípům* mají, počítat na jednotlivé dokumenty. „Můžu říct, že máme 2 500 osobních nebo institucionálních fondů. A jeden fond jsou třeba stovky kartonů, je to mnoho kilometrů archiválií,“ řekl ředitel.

VZPOMÍNKA

Václav Beneš Třebízský (27. 2. 1849 – 20. 6. 1884)

Václav Beneš Třebízský byl katolický kněz a romanopisec, nejoblíbenější spisovatel své doby. Nad jeho hrobem na vyšehradském hřbitově byla postavena Bílkova socha *Žal*, která symbolizuje hluboký zármutek českého národa nad skonem velkého spisovatele.

Ignát Herrmann (12. 8. 1854 – 8. 7. 1935)

Ignát Herrmann byl spisovatel, publicista a editor, tvůrce vážného a zábavného pražského románu. Byl velice aktivní v mnohých kulturních institucích – Umělecká beseda, Světozor, Máj aj.

Josef Svatopluk Machar (29. 8. 1864 – 17. 3. 1942)

Josef Svatopluk Machar byl český básník, prozaik, satirik, publicista a politik, spoluautor Manifestu České moderny a představitel kritického realismu. Jako bankovní úředník odešel do Vídně, kde zůstal přes třicet let až do první světové války. V této době také vznikla nejpodstatnější část Macharova básnického i publicistického díla, sblížil se s T. G. Masarykem a stal významným členem Realistické strany. Již před první světovou válkou vystupoval jako nepřítel prázdného vlastnictví. Za války pak spolupracoval s protirakouským odbojem.

Po roce 1918 se na přání Masaryka vrátil do Československa a přijal úřad generálního inspektora československé armády. Funkce se však roku 1924 vzdal, protože již v této době se projevovaly jeho názorové rozpory s Masarykem. Později byly jeho názory vyloženě protimasarykovské a stal se stoupencem krajní pravice. Patřil mezi svobodné zednáře.

V roce 1998 byla urna s jeho popelem převezena do Brandýsa nad Labem, kde je uložena v prvním patře místního gymnázia, které se na jeho počest přejmenovalo na Gymnázium Josefa Svatopluka Machara.

**Josef Svatopluk Machar: Čtyři knihy sonetů
Letní sonety****Sonet o třetí hodíně v červenci**

To není vzduch, to už je vody var,
jenž proniká tě, kol tebe se lije,
to není lenost, to už smrti spár,
se zvolna těžce noří do tvé šije.

Naproti žhavý bílý trottoir,
zelené všude v oknech jalousie,
šedivý prach se k tobě oknem vije –
zem, nebo jeden hrozný velký žár.

Přivřené oči, duše zmalátnělá,
tak sedíš tady bez hnutí a tich –
tvé – já –, tvůj život a ta země celá

je ti tak hrstkou věcí bezcenných,
že bys po všem tom steskem sotva vzdych –
kdyby ta duše z těla vyjít měla...

(mk)

Jan Neruda (9. 7. 1834 – 22. 8. 1891)

Jan Neruda byl básník, prozaik, novinář a umělecký kritik, který se řadí k významným osobnostem české literatury, hlavní představitel generace májovců, zásadní přínos měl pro český fejeton. V Nerudově tvorbě je patrná určitá skepse a ironie. Za těmi se skrývá jeho osobní trápení. Ve svých dílech se snaží odhalit špatné poměry své doby, lidskou bídu a ztrátu iluzí. Zkoušel psát také divadelní hry, sebekriticky ale uznal, že k tomu nemá velké vlohy a k dramatické tvorbě se už nevrátil. Zastával pouze funkci divadelního kritika a referenta. Rok 1860 připoutal Nerudu k novinám, u kterých zůstal až do smrti. Psal o společenských a kulturních novinkách. Rozdával čtenářům humor, nabádá je všimnout si i nepatrných jevů a věcí v životě. Do konce života žil Neruda jen se svými novinami u své matky na Malé Straně. V roce 1860 pracoval v redakci deníku *Čas* a poté v deníku *Hlas*. Také působil v *Národních listech*. Přechodně redigoval časopisy *Květy* a *Lumír*. Rovněž sepsal črty, žurnalistický žánr blízký reportáži a cestopis, v němž využil zkušenosti z cest na západ Evropy i Balkán a Egypt.

Kde si můžeme Jana Nerudu v Praze připomenout: Praha Malá Strana, Nerudova ulice – Dům U dvou slunců, kde Jan Neruda prožil část svého života; Praha – Petřín, petřínské sady – pomník Jana Nerudy.

Jan Neruda: Jak lvové bijem o mříže

Jak lvové bijem o mříže,
jak lvové v kleci jatí,
my bychom vzhůru k nebesům
a jsme zde Zemí spjatí.

Nám zdá se, z hvězd že vane hlas:
„Nuž pojďte, páni, blíže,
jen trochu blíže, hrdobci,
jimž hrouda nohy víže!“

My přijdem! odpust', matičko,
již jsi nám Země malá,
my blesk k myšlenkám spřáháme
a noha parou cválá.

My přijdem! Duch náš roste výš
a tepny touhou bijí,
zimniční touhou po světech
div srdce nerozbijí!

My přijdem blíž, my přijdem blíž,
my světů dožijeme,
my bijem o mříž, ducha lvi,
a my ji rozbijeme!

Franz Kafka (3. 7. 1883, Praha – 3. 6. 1924, Kierling)

Franz Kafka byl pražský německy píšící spisovatel židovského původu, jeden z literárně nejvlivnějších a nejoceňovanějších spisovatelů 20. století.

Kafkova mateřština byla němčina, ale hovořil také česky a částečně francouzsky. V letech 1901-1906 studoval práva na německé části Karlo-Ferdinandovy univerzity a navštěvoval ještě přednášky germanistiky a dějin umění. V roce 1902 se setkal s Maxem Brodem, rovněž studentem Karlo-Ferdinandovy univerzity, a jejich přátelství trvalo až do Kafkovy smrti v roce 1924.

Krátce byl zaměstnán u pojišťovny Assicurazioni Generali. V letech 1907-1922 pracoval v Dělnické úrazové pojišťovně (Arbeiter-Unfall-Versicherungs-Anstalt für das Königreich Böhmen), nejprve jako koncipient, poté na různých pozicích tajemníka.

V roce 1908 publikoval své první texty v mnichovském časopise *Hyperion* a v Brodově almanachu *Arkadia*. Později některé své povídky veřejně četl. Na podzim 1917 začal trpět tuberkulózou, kvůli níž opustil v roce 1922 své zaměstnání v pojišťovně a jež mu přivedla smrt.

Ladislav Fuks (24. 9. 1923, Praha – 19. 8. 1994, Praha)

Prozaik Ladislav Fuks studoval filozofii, psychologii, dějiny umění a pedagogiku na FF UK v Praze (PhDr. práci *Rozbor a kritika Bergsonovy ideje vývoje a jejích důsledků pro mravní výchovu z hlediska marxistické dialektiky*, 1949). Poté pracoval v papírenském průmyslu v Bělé pod Bezdězem a v Praze, v letech 1955-1959 byl odborným pracovníkem Státní památkové správy v Praze a do roku 1963 Národní galerie. Později se věnoval pouze literatuře. Pro jeho tvorbu měly význam delší pobyty ve Vídni v sedmdesátých letech.

Podle Fuksových knih byly natočeny filmy *Spalovač mrtvol* (1968, režie Juraj Herz, též spoluautor scénáře) a *Pasáček z doliny* (1983, režie František Vlácil, scénář Jiří Fried). Fuks se dále podílel na scénáři k filmu *Tajemství zlatého Buddhy* (1973, režie Dušan Klein, scénář + Dušan Klein a Otto Zelenka, podle Josefa Nesvadby). V Československé televizi byla natočena adaptace prózy *Nebožtíci na bále* (1979, scénář Eva Štorková, režie Jaroslav Dušek), podle románu *Vévodkyně a kuchařka* vznikla televizní hra *Ohňostroj v Aspern* (1987, režie Pavel Háša). Fuksovo dílo se dočkalo i několika divadelních adaptací. Fuksovův zájem o výtvarné umění našel odezvu v monografii *Zámek Kynžvart – historie a přítomnost* a v průvodních slovech v katalogích k výstavám (např. Antonína Pelce, Karla Laštovky, Ladislava Pichla aj.).

Vladimír Neff (13. 6. 1909, Praha – 2. 7. 1983, Praha)
Vladimír Neff byl český spisovatel, překladatel a scenárista, otec spisovatele Ondřeje Neffa. Jeho otec byl majitelem velké prodejny v Praze na Příkopech a ze svého syna chtěl mít obchodníka. Mezi lety 1921 a 1925 Vladimír Neff navštěvoval reálné gymnázium v Truhlářské ulici, obchodní akademii v Resslově ulici a poté až do roku 1928 francouzskou obchodní akademii v Ženevě. Poté nastoupil svou první praxi ve skladu porcelánu ve Vídni a v roce 1929 pracoval jako dobrovolník v obchodním domě v Brémách. Rok poté nastoupil do podniku svého otce. Od roku 1935 pracoval jako cizojazyčný lektor (pro oblast francouzské a anglické literatury) v pražském nakladatelství Melantrich, ale už od roku 1939 se živil jako spisovatel z povolání. V roce 1950 byl krátkodobě zaměstnán na Barrandově jako scenárista. V letech 1946-1953 bydlel na Slapech, později jen v Praze. Jeho vrcholnými díly pak jsou historické romány, především pentalogie *Sňatky z rozumu*, *Císařské fialky*, *Zlá krev*, *Veselá vdova*, *Královský vozataj* a trilogie *Královnynemají nohy*, *Prsten Borgiů* a *Krásná čarodějnice*. Psal rovněž filmové scénáře.

Jiří Orten (30. 8. 1919 – 1. 9. 1941)
Mimořádný talent Jiří Orten by mohl oslavil 105 let, kdyby nebyl na své narozeniny 30. srpna 1941 sražen na chodníku v Praze okupační německou sanitkou. Viníci nebyli nikdy potrestáni, protože Orten byl za protektorátu pro německé okupanty jen pouhý Žid. Přesto nám tento básník a citlivý pozorovatel zanechal jedinečné dílo: tři knihy deníků – *Modrá*, *Žíhaná* a *Červená* a sbírky *Čítanka jaro*, *Cesta k mrazu*, *Jeremiášův pláč*, *Ohnice*.

Nenapsaná
Vezmi si plášť, ať neprokřehneš zcela,
a zavři oči, abys neviděla, –
v takovém nečase, takovou cestou jdu.

Ó toho bělma, jež jsem zakrvácel,
těch západů, kterým jsem slunce vracel
v krutějším západu!

A ona prostinká a ona nenapsaná,
ona, jež věděla, ta matka mého rána,
ne veršem, pláčem sténá.

Mluvil jsem slovy, ztichám také jimi.
Vzala mi víru, život navrací mi.
Jsou odpuštěna.

Malá příroda
Když šlapká příroda
a hryže spravedlivě
lučky i dlažbu hodin tvých,
když zoubky nahlodá
kouř stoupající křivě
z komínů hrozivých,

když poznáš nakonec,
že také byla malá,
že také noci bála se
tak jako i ticha věc,
která se odvážala,
prchla a nechá se –

pak zničíš pasti své,
jež straší v dvorku temna
bázlivou šedou myš
a z krávy jedové,
co volná je a jemná,
potichu osamíš.

Pod každým slovem
Pod každým slovem které váhá
a vážne v zubech váhající
pod každým slovem jež neuměl jsem říci
pod každým slovem schovaným na sítnici
jak obrázek kde dívenka je nahá
a skrývá dlaní kříž jenž mezi řadry visí
a oči sklopeny chvěje se nedočkavě
(chtěla by ležet tam v té měkké trávě
být sevřena vším co je svět a tíha
a naplněna být jak hrozny vína)
pod každým slovem které zapomíná
na malou síň z níž nic se nenavrací
na toto srdce odedávna němé
na bránu ticha kterou neprojdeme

28. 5. 1924 se narodil **Jiří Šotola**, básník, prozaik, dramatik, herec a divadelní režisér, kterého proslavily především jeho historické romány *Kuře na rožni* a *Tovaryšstvo Ježíšovo*. Spolu s Miroslavem Florianem a Karlem Šiktancem patřil mezi tzv. básníky všedního dne kolem časopisu *Květen*, kteří se snažili změnit tehdejší poezii plnou patosu a vrátit do ní realitu jako hlavní téma. Jiří Šotola zemřel 8. května 1989.

7. 4. 1999 zemřel český básník a esejista **Ivan Diviš** (* 18. 9. 1924). Patří k básnické generaci, která začala psát v době protektorátu. Ivan Diviš se narodil v Praze v rodině bankovního úředníka. V době druhé světové války vystudoval gymnázium. Byl zadržen gestapem a vězněn. Po osvobození začal studovat na Filozofické fakultě UK v Praze filozofii a estetiku. Po absolvování fakulty v roce 1949 byl Ivan Diviš zaměstnán v knihkupectví. Na začátku padesátých let pracoval jako korektor v redakci *Rudého práva*, později pracoval jako soustružník. V šedesátých letech se stal redaktorem poezie v nakladatelství Mladá fronta. V roce 1969 emigroval Ivan Diviš do západního Německa, kde se stal spolupracovníkem mnichovské centrály Rádia Svobodná Evropa. Po listopadu 1989 se krátce vrátil do Prahy. Zemřel na následky zranění, která si způsobil při pádu ze schodů ve vlastním domě.

Letní festivaly

Viz <http://festivaly.kdykde.cz/>.

Národní divadlo představilo hru podle románu Kateřiny Tučkové *Bílá Voda*

Divadelní adaptaci úspěšného románu Kateřiny Tučkové *Bílá Voda* uvedla Činohra Národního divadla. Kniha, za kterou autorka získala před dvěma lety Státní cenu za literaturu, vypráví o historii ženských řeholních řádů v komunistické totalitě a místě žen v katolické církvi. Dílo do divadelní podoby přenesl Daniel Majling, o režii se ve Stavovském divadle postaral Michal Vajdička. V rolích řádových sester se představila například Jana Pidrmanová, Veronika Lazorčáková nebo Berenika Anna Mikeschová.

Rozloučení s Vlastimilem Harapesem

V historické budově Národního divadla v Praze se rodina, přátelé a kolegové rozloučili s Vlastimilem Harapesem. U rakev stáli čestnou stráž. Herec a tanečník zemřel 15. května ve věku sedmasedmdesáti let. Na začátku zhruba hodinového obřadu zazněla píseň *Jen pár dnů*. Harapes ji nazpíval se zpěvačkou Hanou Zagorovou, která byla jeho druhou manželkou. Poté pronesl smuteční řeč ředitel Národního divadla Jan Burian. Připomněl, že Harapes nebyl jen dlouholetou tvář českého baletu, ale lidé ho znali také z televize, filmu a divadla. Harapes působil i jako umělecký šéf a taneční pedagog. „Tím vším v českém dramatickém umění a tanečním divadle Vlastimil Harapes byl,“ řekl Burian. Na Harapese zavzpomínali i ředitel Taneční konzervatoře Jaroslav Slavický, prezident Herecké asociace Ondřej Kepka nebo zpěvák a herec Jiří Suchý. Obřad pak zakončila státní hymna, poté byla rakev vynesena před budovu Národního divadla.

Harapes byl dlouholetým baletním sólistou Národního divadla a později baletní soubor první české scény vedl jako umělecký šéf. Na závěr svého angažmá se stal jako jeden z mála čestným členem Národního divadla, v roce 2016 vstoupil do Síně slávy ND.

Zemřel herec a režisér Jan Kačer

Během pátečního odpoledne 24. května zemřel herec a režisér Jan Kačer, bylo mu sedmaosmdesát let. Byl ikonou nové vlny československého filmu a stál u zrodu pražského Činoherního klubu. Prosadil se také jako režisér divadelních her, včetně těch pro Národní divadlo. V roce 2016 obdržel Řád Tomáše Garrigua Masaryka za zásluhy v rozvoji demokracie a lidských práv.

Jan Kačer jako rytíř Armin v *Údolí včel* (1967)

Narodil se 3. října 1936 v Holicích. Absolvoval keramickou školu v Bechyni. Bavilo ho sochařství a výtvarné umění. Nadšený byl ale Jan Kačer do divadla. Režii na pražské DAMU dokončil v roce 1960. Svě první zkušenost získal v divadle ABC.

Filmovým divákům utkvěl v paměti jako rytíř Armin von Heide v *Údolí včel* či jako tajný agent W4C v komedii Václava Vorlíčka. Mimo hraní a režirování napsal také několik knih. Aktivní byl Kačer i v politice. Po listopadu 1989 byl krátce poslancem federální Sněmovny lidu, dvakrát kandidoval do Senátu ČR. Od roku 1995 vedl nadaci Charty 77, která poskytuje pomoc handicapovaným lidem. Se svou manželkou Ninou Divíškovou prožil bezmála šedesát let, Divíšková zemřela v roce 2021.

Zemřela Simona Postlerová

5. května zemřela v Praze divadelní, filmová a televizní herečka Simona Postlerová. Bylo jí devětapadesát let. Přes třicet let působila v Divadle na Vinohradech.

Simona Postlerová nastoupila po angažmá v činohře Národního divadla do Divadla na Vinohradech v roce 1992. „Více než třicet let byla oporou zdejšího hereckého souboru, ale také úžasnou, empatickou, nápomocnou kolegyní a kamarádkou. Na našem jevišti ztvárnila téměř čtyřicet nezapomenutelných hereckých postav,“ uvedla vinohradská scéna.

Smutek a soustrast pozůstalým vyjádřili také zástupci nadačního fondu Dvojka Srdcem: „S hlubokým zármutkem jsme přijali zprávu, že nás navždy opustila divadelní, filmová a dabingová herečka a také od samého začátku patronka našeho nadačního fondu Simona Postlerová,“ uvedl fond, který založila Praha 2 na pomoc lidem v obtížné sociální či zdravotní situaci. Bývalá starostka Prahy 2, která vznik fondu iniciovala, a současná náměstkyně pražského primátora Alexandra Udženija označila Postlerovou nejen za skvělou herečku, ale především za neskutečně

obětavou, laskavou a krásnou lidskou bytostí. „Paní Postlerová, Váš život byl inspirací a darem pro nás všechny, kteří měli tu čest Vás poznat.“

Soustrast rodině vyjádřil i ministr kultury Martin Baxa. „Svým výrazným hereckým projevem se zapsala do diváckých srdcí. Jako člověk a patronka nadačního fondu Dvojka srdcem byla symbolem laskavosti a obětavosti,“ napsal o Postlerové.

Simona Postlerová se narodila 9. listopadu 1964 v Plzni v herecké rodině a již v dětství prý věděla, že bude své rodiče následovat. Vystudovala herectví na pražské DAMU, získala angažmá v Národním divadle a od roku 1992 byla členkou Divadla na Vinohradech. Kromě toho hrála také v Divadle Ungelt.

Diváci ji znají i z filmů, inscenací a seriálů. Hrála v televizních seriálech *Chlapci a chlapi*, *Hospoda*, *Četnické humoresky*, *Nemocnice na kraji města po dvaceti letech* nebo *Ordinace v růžové zahradě*. Objevila se ve filmech *Zámek v Čechách*, *Divnolásky*, *Jedna kočka za druhou* či nedávno uvedeném snímku *Tancuj Matyldo*.

Kromě herectví byla Postlerová i uznávanou dabérkou a recitátorkou, spolupracovala s rozhlasem. Dabovala například Samanthu Carterovou v seriálu *Hvězdná brána*, Lorelai Gilmoreovou v seriálu *Gilmoreova děvčata*, Annie Hackerovou v *Jistě, pane ministře* nebo Audrey Hepburnovou ve filmu *Snídaně u Tiffanyho*. V roce 2002 získala Cenu Františka Filipovského za nejlepší ženský herecký výkon v dabingu za propůjčení hlasu herečce Emmě Thompsonové ve filmu *Vtip*.

Simona Postlerová byla vdaná za hudebníka Zdeňka Hráška, který v roce 2016 zemřel. Měli spolu syna a dceru. (mk)

JUBILEUM

Boleslav Polívka 75

Boleslav Polívka (* 31. 7. 1949) je mim, divadelní a filmový herec, komik, režisér, dramatik a scenárista. Svě dětství

Boleslav Polívka ve filmu *Dědictví aneb Kurvahošigutntág* (1992)

prožil ve Vizovicích na Zlínsku. Už jako dítě hrával ochotnické divadlo. V roce 1971 vystudoval činoherní herectví na Janáčkově akademii múzických umění v Brně a od roku 1972 působil v brněnském Divadle na provázku. V roce 1993 si v Brně založil vlastní Divadlo Bolka Polívky. Ztvárnil řadu divadelních, filmových a televizních rolí, získal dva herecké České lvy, jeho divadelní práce je mezinárodně známá.

Působil také jako bavič v úspěšných televizních pořadech *Manéž* či *Bolkoviny*. S lehkostí zvládá i role vážné, což potvrdil například ve filmech *Něžný barbar* či *Zapomenuté světlo*. Za nejlepší hlavní herecký výkon v mužské roli ve filmech *Musíme si pomáhat* a *Zapomenuté světlo* získal České lvy. V roce 2001 se podílel na scénáři černé komedie režisérky Chytilové *Vyhnání z ráje*.

V době uvádající důvěry ve vládu Petra Fialy vyslovil uznávaný herec a dramatik v rozhovoru pro Seznam Zprávy svůj jednoznačný postoj a taky obavy z dalšího vývoje. „Dá se říct, že téhle vládě fandím. Fandím tomu, že má někdo odvahu to takhle zkoušet. Samozřejmě nemůžou prosadit všechno, co by chtěli a měli. Vážím si pana Fialy, jeho vzdělání, jeho způsobu, jak sděluje informace,“ říká Bolek Polívka v rozhovoru, který je součástí projektu Seznam Zprávy Galerie osobností.

Co nového chystá u příležitosti svých červencových 75. narozenin? „Je to hra, kde budu hrát svou maminku i svého tatínka, budu tam já jako batole... Jak máme v tomto věku už asi sklon k tomu vzpomínání, tak to je takový můj groteskní životopis,“ říká ke své nové hře *Sága*, kterou uvedlo brněnské Divadlo Bolka Polívky v premiéře 11. dubna.

Ivan Trojan 60

Ivan Trojan (* 30. 6. 1964, Praha) je synem herce Ladislava Trojana a bratrem producenta a režiséra Ondřeje Trojana. Ještě před maturitou na sportovním gymnáziu měl v kapse dopis o přijetí z DAMU. V roce 1988 nastoupil do Realistického divadla, kterému dal přednost před Národním a kde také podepsal Několik vět. Dostal menší role v seriálu *Dobrodružství kriminalistiky* Antonína Moskalyka, s nímž se o jedenáct let později opět sešel při natáčení *Četnických humoresek*.

Po revoluci Realistické divadlo opustil a následujících osm let působil v Divadle Na Vinohradech. Díky své zajímavé barvě hlasu, s kterým si umí doslova pohrávat, byl často obsazován v dabingu či rozhlasových hrách. Přijal angažmá v Dejvickém divadle, kde ztvárnil několik nezapomenutelných rolí a za jednu z nich získal v roce 1999 cenu Thálie. Zde ho „objevil“ režisér David Ondříček shánějící obsazení do svého nového filmu *Samotáři*. Díky roli podivínského chirurga se Trojan konečně dostává do povědomí širší veřejnosti, což bylo ještě umocněno vysláním *Četnických humoresek* a diváky zbožňovanou postavou Bédi Jarého. Poté jako by se s nabídkami roztrhl pytel a Trojan během krátké doby získává tři České lvy (*Smradi, Jedna ruka netleská, Musím tě svést*). Zahrál si i pod vedením svého bratra v *Želarech*, nominovaných na Oscara. Mezi jeho úspěchy patří filmy *Příběhy obyčejného šílenství* režiséra Petra Zelenky či vánoční pohádka *Anděl Páně* Jiřího Stracha. V dabingu exceluje v seriálu *24 hodin*, kde namluvil postavu agenta Jacka Bauera v podání Kiefera Sutherlanda.

Ivan Trojan se synem Josefem

Ivan Trojan je jedním z nejlepších a nejvytíženějších českých herců současnosti. Jeho civilní projev s nádechem jemné komiky je tak věrohodný a uvěřitelný, že divák se s jeho postavou dokáže lehce ztotožnit. Za jeho nynějším úspěchem stojí nejen nevídaný herecký talent, ale také léta odříkání a tvrdé práce v divadle, v televizi či v rozhlasu.

Kdybychom měli jednoho z nejlepších našich herců současnosti Ivana Trojana nějak charakterizovat, nejvíc by mu slušelo přívlastko „skromná hvězda“. Ale zároveň velká, zřejmě momentálně první v Česku, tak silně a jasně vyzařuje své umění. Z pohledu na výčet jeho filmových, televizních, divadelních a rozhlasových rolí až přechází zrak a našince mimoděk napadá, jak to všechno tenhle nepříliš vysoký a štíhlý herec s mimořádným charismatem vůbec mohl stihnout? Všichni o něm hovoří jako o nesmírně pracovitém, disciplinovaném herci, týmovém hráči, skvělém parťákově a kolegovi i velice slušném, dobrém člověku.

Trojan je v současnosti nositelem celkem osmi Českých lvů (!), toho posledního dostal za životopisnou roli kontroverzního lékaře Jana Mikoláška ve filmu polské režisérky Agnieszky Holland *Šarlatán* (2020). Hrál v něm se svým synem Josefem, který představoval Mikoláška v mladých letech. Ze čtyř synů se už dva dali na herectví, takže herecký rod Trojanů pokračuje už ve třetí generaci. Bohužel jeho zakladatel, Ivanův otec Ladislav Trojan, rodinu opustil před Vánoci 2022.

Na své domovské scéně – Dejvickém divadle –, kde působí od roku 1997, se Ivan Trojan pustil i do režie, naposledy v roce 2021 ve hře Daniela Majlinga *Vina?* Jak ale přiznal, jako režisér má před svými kolegy ostych. Kromě dvou Cen Alfréda Radoka, tu druhou dostal za roli Boha v proslulé kontroverzní komedii *Ucpanej systém* v roce 2012, získal v roce 2022 poprvé Cenu divadelní kritiky za roli Davida ve hře Zdeňka Zelenky *Fifty*.

Jak sám říká, jeho život se dělí na herecký a sportovní, což dokládá i skutečnost, že kromě fotbalu a Bohemky také trénuje basketbal, kvůli kterému vystudoval sportovní gymnázium, ale hrát ho kvůli chybějícím šesti centimetrům závodně nemohl. Původně toužil hrát profesionálně. „A přiznávám, kdybych byl o deset centimetrů vyšší, hercem bych se nikdy nestal.“ A také se věnuje charitě – je patronem Klubu nemocných cystickou fibrózou.

K jeho šedesátinám vychází kniha *Ivan Trojan* od zkušené autorky biografii Dany Čermákové.

Herci Matěj a Petr Formanovi 60

Dvočata Matěj a Petr Formanovi se narodili 23. srpna 1964 v Praze. Jsou syny slavného otce, režiséra Miloše Formana. Jejich matkou je též známá česká herečka a zpěvačka – Věra Křesadlová. Patří k předním českým divadelníkům. Petr absolvoval loutkoherectví na pražské DAMU v letech 1983-1987. Vystupoval v divadelních souborech Pedluke Padluke. Věnuje se herectví více než jeho bratr a má rozsáhlejší rejstřík filmových rolí. Matěj studoval filmovou a TV grafiku (VŠUP a Kolumbijská univerzita).

Od poloviny osmdesátých let pořádají divadelní a loutkové projekty (Divadelní poutě, vlastní inscenace, Bouda), kde je Petr také scénickým výtvarníkem a působí při nich též jako grafik a ilustrátor.

Matěj a Petr Formanovi

Petr Forman vystupoval společně se svým bratrem Matějem na pražských Divadelních poutích s rakvičkovým divadlem. Roku 1991 spolu založili pražské Divadlo bratří Formanů. V rozmezí let 1996 a 1997 se podíleli na mezinárodním projektu Bouda (La Baraque). Hráli spolu ve formacích TUJU a AKABAL, mezi nejúspěšnější divadelní představení Divadla bratří Formanů patří určitě barokní opera *Sedlák, čert a Bárbán* nebo *Prodaná nevěsta*. V průběhu roku 2000 prezentovali bratři Formanové v rámci akce Praha – evropské město kultury projekt *Nachové plachty*, jehož vznik zachytil v dokumentu *Nachové plachty* režisér Miroslav Janek roku 2001. Bratři Formanové se proslavili jako dětské herci v komediích Jaroslava Papouška o rodině Homolkových.

V dospělosti se Petr Forman samostatně představil v hlavních rolích filmů *Vojtěch, řečený sirotek* (1989) a *Akumulátor I* (1994). Objevil se v retrokomedii *Mazaný Filip* (2003), zahrál si ve filmu Davida Jařaba *Vaterland – lovecký deník, Pusinky, U mě dobrý, Rodinka* ad.

VZPOMÍNKA

27. 7. 1834, před 190 lety, se začala hrát **česká divadelní představení v Kajetánském domě na Malé Straně** (Kajetánské divadlo).

7. 7. 1889, před 135 lety, se narodila **Anna Steimarová-Budilová**, česká divadelní, operetní a filmová herečka († 15. 3. 1962). Jako sopranistka chtěla vstoupit do světa opery, její hlas však nebyl pro tento obor dostatečně

silný, úspěch ale na ni čekal v operetě. Ještě před první světovou válkou zpívala ve Stuttgartu, Rostocku a Vídni, pod pseudonymem Anny Hoffman vystupovala v Německém divadle v Praze. Ve dvacátých letech působila na pražských operetních scénách, např. v karlínském Varieté, Aréně a Švandově divadle. Výjimečné bylo její působení na činoherním jevišti (v letech 1928-1930 ve Vinohradském divadle), třicátá léta byla ve znamení jejího účinkování ve Velké operetě. Herecké a životní dráze Anny Steimarové se věnuje publikace *Sága rodu Budilova* (1980), později pak autobiografie její dcery Jiřiny s názvem *Ničeho nelituju*.

1. 7. 1899, před 125 lety, se narodil **Jindřich Plachta** (vlastním jménem Jindřich Šolle), filmový a divadelní herec, spisovatel († 6. 11. 1951). „Měl zvláštní dar: dovedl se i v nesympatické postavě přiblížit svým herectvím divákovi, aniž ubral postavě její záporné rysy. Byl prototypem vlídnosti a v jeho plaché prostotě byla i jeho velikost,“ řekl o něm slavný český herec František Filipovský.

7. 8. 1899, před 125 lety, se narodil **Oldřich Nový**, český herec, režisér, scenárista, dramaturg, zpěvák, divadelní ředitel a pedagog († 15. 3. 1983). V roce 1959 založil a do roku 1964 vedl oddělení hudební komedie na pražské konzervatoři.

Z mnoha úspěšných filmů, v nichž si zahrál, můžeme jmenovat alespoň *Hotel Modrá hvězda*, *Kristián*, *Eva tropí hlouposti*, *Roztomilý člověk*, *Fantom Morrisvillu* a *Světáky*.

11. 6. 1904, před 120 lety, se narodil **Emil František Burian**, dramatik, režisér, hudební skladatel, teoretik umění, prozaik, básník a novinář († 9. 8. 1959).

Pocházel z Plzně, kde byl jeho otec pěvcem. Dostal se v Praze na konzervatoř, do její mistrovské školy. E. F. Burian byl členem levicově orientované literární skupiny Devětsilu. V letech 1926-1927 spolupracoval s Osvobozeným divadlem, odkud po rozepřích s Jindřichem Honzlem spolu s Jiřím Frejkou odešel a založili si vlastní divadlo Da-Da. Poté spolupracoval se scénou Moderní studio. V roce 1923, ve svých devatenácti letech, z přesvědčení vstoupil do KSČ, což ovlivnilo jeho další činnost. Roku 1927 založil hudebně recitační soubor Voiceband.

V sezóně 1930/1931 jej angažoval ředitel Antonín Drašar jako režiséra do divadla v Olomouci, kde Burian využíval i svého voicebandu a sám se také uplatnil jako jazzový zpěvák. Ve druhé polovině roku 1931 se vrátil Burian krátce do Brna do Zemského divadla. Koncem roku 1933 založil divadlo D 34, kde uskutečňoval svůj program politiky vyhraněného levicového divadla – každý rok název divadla posouval o jedno číslo (v roce 1935 se tedy jmenovalo D 35 a tak dále až do D 41). V předválečných letech mimo jiné ve svém divadle zorganizoval protestní petici proti uvěznění slavného ruského režiséra Mejercholda, jenž byl později Stalinem zavražděn. Pro řadu komunistických funkcionářů byl proto, ač byl přesvědčeným stoupencem jejich hnutí, nepohodlným a nevypočitatelným členem.

V roce 1941 byl zatčen a celý zbytek druhé světové války prožil v koncentračních táborech. Nejprve byl v Terezíně, poté v Dachau a nakonec v Neuengamme, zde pracoval v továrně s válečnou výrobou, ve volném čase se, podle svých vzpomínek, podílel na organizaci ilegálních kulturních pořadů pro vězně. 3. května 1945 se mu za dramatických okolností podařilo zachránit se z lodi Cap Arcona

po sporném útoku britského královského letectva RAF. Po válce založil ještě divadlo D 46 a D 47, kromě těchto divadel řídil ještě tři brněnské scény a karlínskou operetu, které byly sdruženy do tzv. Družstva divadla práce.

Ve volbách roku 1948 byl zvolen do Národního shromáždění za KSČ ve volebním kraji Kladno. Zasedal zde do konce funkčního období, tedy do roku 1954. Roku 1951 poté, co hrozil bezprostřední zánik jeho divadla, převedl své D 51 do svazku Československé armády, které se pak stalo Armádním uměleckým divadlem. V roce 1955 z armády odešel a toto divadlo přejmenoval opět na D 34.

V roce 1954 byl jmenován národním umělcem. V roce 1958 navštívil SSSR a pod vlivem Chruščovovy kritiky Stalina a jeho praktik vystoupil ve Španělském sále Pražského hradu se zásadním sebekritickým projevem. Zemřel krátce poté za dosud nevyjasněných okolností ve státním sanatoriu na selhání jater.

17. 6. 1909, před 115 lety, se narodil **Karel Höger**, herec. Byl to velice jemný člověk s mimořádně citlivým hereckým projevem a kultivovanou výslovností († 4. 5. 1977).

27. 6. 1914, před 110 lety, se narodil **K. M. Walló**, režisér, scenárista, básník a dramatik († 1. 4. 1990).

8. 6. 1924, před 100 lety, se narodil **Josef Bláha**, herec, dlouholetý člen hereckého souboru Divadla na Vinohradech, kde hrál čtyřicet let († 6. 12. 1994).

27. 8. 1929, před 95 lety, se narodil **Jiří Hubač**, dramatik, scenárista a spisovatel († 27. 9. 2011). Klasik české televize měl na svém kontě také řadu divadelních her, seriálů a několik filmových scénářů. Za svá díla dostal řadu cen doma i v zahraničí, v roce 1999 byl zapsán do televizní Dvorany slávy, o tři roky později si odnesl Českého lva za scénář k filmu *Babí léto*.

1. 6. 1929, před 95 lety, se narodil **Pavel Háša**, televizní, filmový a divadelní režisér († 5. 8. 2009). Začínal ve Zlíně v armádním filmu, v letech 1971-1981 byl na volné noze a pak působil v dnešním Divadle pod Palmovkou. Obdržel řadu cen na domácích i zahraničních filmových a televizních festivalech. Natočil několik desítek dokumentárních i hraných filmů a přes šedesát televizních inscenací, převážně dramatických. Byl manželem herečky Květy Fialové.

6. 8. 2009, před 15 lety, zemřel **Jaromír Pleskot**, divadelní a filmový režisér, herec a překladatel (* 11. 2. 1922, Praha). V roce 1945 absolvoval dramatické oddělení Konzervatoře Praha a už během studia vystupoval jako herec v divadle Větrník a v Nezávislém divadle, jako režisér pracoval krátce v Divadle Vlasty Buriana (1944). Po osvobození byl vůdčí postavou nově založeného Divadelního studia konzervatoře (DISK). Jiří Frejka jej angažoval jako režiséra do Divadla na Vinohradech (1945-1950). V letech 1951-1953 pracoval jako šéf činohry v Olomouci, 1954-1957 byl zaměstnán v Československém státním filmu (režisér) a v letech 1957-1988 působil jako režisér v Národním divadle.

Režisérské úsilí o aktuální interpretaci Shakespeara doprovázel i vlastní překladatelskou činností (např. *Zimní pohádka*, *Antonius a Kleopatra*, *Macbeth*, *Jak se vám líbí*). Věnoval se také herecké tvorbě, která však byla spíše v pozadí jeho zájmů a v ND zcela ustoupila úkolům režisérským. Obdržel Cenu Thálie za rok 2002 – Zvláštní cenu Kolegia. Pohřben je v Praze na Střešovickém hřbitově.

KINEMATOGRAFIE

Salon filmových klapek

Dražba umělecky ztvárněných filmových klapek na zlínském filmovém festivalu vynesla 3,772 miliónu korun. Překonán byl loňský rekord, kdy byl výtěžek dražby 3,771 miliónu korun. Za nejvyšší částku se vydražila klapka Jaroslava Němečka s motivem Čtyřlístku nazvaná Přijela k nám pouť, dražitel za ni dal 170 000 korun, sdělila ČTK mluvčí Zlín Film Festivalu Kateřina Martykánová.

Vydražilo se všech 125 klapek. Salon filmových klapek je tradiční součástí doprovodného programu Zlín Film Festivalu, letos se konal sedmadvacátým rokem. Z výtěžku dražby klapek podporuje Nadační fond Filmtalent Zlín snímky a projekty začínajících filmařů. Dražitelé zaujala také klapka „Hanzelka a Zikmund na cestách“ od Proroka, která byla vydražena za 123 000 korun, a „Lyžaři“ od Ivy Hütterové, za kterou dal zájemce 90 000 korun.

Program letošního karlovarského festivalu

Filmový festival v Karlových Varech od 28. června do 6. července nabídne retrospektivu filmů o Franzi Kafkovi i premiéru dokumentu *Janžurka*. Konečný výběr představuje třináct celovečerních, čtyři středometrážních a pět krátkých snímků o pražském německy píšícím židovském spisovateli. Dokumentární portrét *Janžurka* na festivalu představí jeho hlavní protagonistka, herečka Iva Janžurová a její dcera, režisérka snímku Theodora Remundová. ČTK o tom za pořadatele informovala Adéla Klingohrová.

V hlavním programu bude k vidění dvaatřicet filmů, z toho téměř polovinu debutů. V porotě hlavní soutěže zasedne oscarový herec Geoffrey Rush, který si z festivalu před dvěma roky přivezl Křišťálový glóbus za mimořádný umělecký přínos světové kinematografii. Novináře o tom informoval umělecký ředitel festivalu Karel Och. Česká kinematografie bude mít v hlavní soutěži dva zástupce – *Světýlka* režisérky Beaty Parkanové a celovečerní debut Adama Martince *Mord*.

Australského herce Rushe k celosvětové slávě v roce 1996 katapultovala role v dramatu Scotta Hickse *Záře*, za niž obdržel Oscara, Cenu BAFTA, Zlatý glóbus nebo výroční ceny newyorských či losangeleských kritiků. V roce 2004 získal Emmy za ztvárnění titulní role ve snímku *Život a smrt Petera Sellerse*.

V České republice se natáčí třetí řada seriálu *Foundation*

Třetí řada amerického seriálu *Foundation* (*Nadace*), za kterým stojí Apple TV+, se natáčí i v českých ateliérech Prague studios. Tvůrci by v Česku, kde natáčeli už druhou řadu seriálu, mohli utratit až miliardu korun. V tiskové zprávě to uvedla Asociace producentů v audiovizí. Natáčení třetí série sci-fi seriálu, který vzniká podle slavné knižní předlohy Isaaca Asimova, pozastavily stávky hereckých a scenáristických svazů ve Spojených státech. V českých ateliérech by se mělo točit minimálně do konce srpna. V Česku dosud filmaři za natáčení *Foundation* podle asociace utratili dvě a půl miliardy korun.

„U *Foundation* se propojilo všechno to, co v tuzemsku zahraniční filmaři hledají – tedy unikátní lokace, špičkové profesionálové z mnoha oborů filmu i systém filmových pobídek. Tomu je však třeba stále se věnovat, protože podobné systémy, které lákají filmaře, existují téměř ve stovce zemí po celém světě,“ uvedl předseda představenstva Asociace producentů v audiovizí Vratislav Šlajer. Pobídky představují pro filmaře možnost získat zpět část nákladů. V Česku činí základní filmová pobídka pětinu z uznatelných nákladů.

JUBILEA

Helena Třeštíková (* 22. 6. 1949, Praha)

Helena Třeštíková je scenáristka, pedagožka, publicistka, dokumentaristka, režisérka. Po maturitě na Střední odborné škole výtvarné v Praze (1968) pracovala rok v televizi jako asistentka produkce. V letech 1969-1974 studovala obor režie dokumentárního filmu na pražské FAMU. Působila v Krátkém filmu Praha jako dramaturgyně (do roku 1977), potom jako režisérka (do roku 1994). Na přelomu let 1990 a 1991 se stala spoluzakladatelkou Nadace Film & Sociologie, jež se zaměřila na natáčení sociologických dokumentů. Do roku 1993 byla místopředsedkyní správní rady této nadace. V roce 1994 založila s manželem, architektem Michaelem Třeštíkem (mj. spisovatelem, publicistou, nakladatelem, editorem české verze publikace *Kdo je kdo*, dramaturgem, producentem a sběratelem umění) nadaci Člověk a čas, jejímž cílem bylo vytvářet vhodné organizační podmínky pro vznik dlouhodobých dokumentárních projektů. Patří k nejvýznamnějším tvůrcům českého dokumentárního filmu a je uznávanou angažovanou kulturní osobností (velmi krátce od 9. do 26. ledna 2007 byla i ministryní kultury České republiky).

Její stěžejní metodou je časosběrné natáčení, jež poprvé uplatnila ve školním filmu *Živá voda*. Svě „objekty“ v některých případech sleduje i několik desetiletí, na výsledném tvaru má pak zásadní podíl střih. Zároveň zájem o osudy hrdinů „dokončených“ snímků ji často vede k jejich dalšímu sledování. Usiluje o autenticitu a o filmové „zakonzervování“ všeho důležitého. Realizovala desítky autorových dokumentů, většinou s tematikou mezilidských vztahů a různých sociálních problémů.

Již její první filmy vzbudily značnou pozornost, její tvorba má divácký ohlas a za mnohé snímky získala řadu ocenění doma i v zahraničí. Například na 62. MFF v Cannes 2009 obdržela Cenu Media European Talent za nejlepší filmový časosběrný projekt *Zázrak po 35 letech* a v roce 2019 převzala na MFF Camerimage v Toruni Cenu za výjimečný přínos dokumentu za volné pokračování pátého dílu *Manželských etud Marcela* (2007; Zlatý ledňáček na Finále Plzeň 2007; Zlatý Giraldirillo na MFF v Seville 2007, Český lev 2008), portrét recidivisty, navazující na

předcházející tituly, *René* (2008; Cena Prix Arte Evropské filmové akademie 2008; Cena diváků, MFDF Jihlava 2008; Zlatá holubice a Cena MDR, MFDAF Lipsko 2008; Hlavní cena, MFF Sofie 2009), příběh dlouholetého tragického rozpadu narkomanky s názvem *Katka* (2010; Cena v sekci DocTape, Cena za střih, MSD Montreal 2010; Cena české filmové kritiky 2011; Český lev 2010; Výroční cena AČFK 2010; Zvláštní uznání poroty na Festivalu Open City 2011 Londýn a další). Je rovněž členkou Americké akademie filmových věd (AMPAS). Na www.DAFilms.cz proběhla zdarma v roce 2014 největší online retrospektiva jejích pětadvaceti filmů s názvem *Dlouhá cesta*. Kolekce svých titulů také věnovala Knihovně amerického Kongresu. Úzce spolupracuje s Českou televizí. Pro produkční společnost Febio natočila jeden díl z cyklu *GEN* (1994, Tomáš Halík), čtyři díly z cyklu *GENUS* (1995, Olbram Zoubek; 1996, Lída Rakušanová, Jiřina Šiklová a Karel Čáslavský) a jeden díl z cyklu *V.I.P. – Vlivní lidé* (1996, Jiří Růckl).

S manželem Michaelem Třeštíkem vydali knihu *Manželské etudy* (Lidové noviny, 2006). Od roku 2002 je pedagožkou na katedře dokumentární tvorby FAMU (od roku 2017 jako profesorka). V roce 2018 obdržela titul Dr. honoris causa na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze (UMPRUM). Angažovala se mimo jiné v Etickém panelu České televize, v Asociaci režisérů a scenáristů, od roku 2006 byla mluvčí Filmové rady České filmové komory. Na snímcích často spolupracuje s rodinou, manželem Michaelem Třeštíkem (* 1947), dcerou Hanou (* 1982), která má od roku 2010 nezávislou produkční společnost Produkce Třeštíková, a se synem Tomášem (* 1978), uznávaným fotografem, který se věnuje i režii a kameře.

V roce 2024 obdržela Řád umění a literatury II. třídy, francouzské státní vyznamenání s čestným titulem důstojnice Řádu umění a literatury (Officier de l'Ordre des Arts et des Lettres) za významné zásluhy na poli umění, které jí bylo slavnostně předáno 6. března 2024 francouzským velvyslancem Stéphanem Crouzatem v Praze.

Olga Sommerová 75

Olga Sommerová (* 2. 8. 1949, Praha) je česká filmová dokumentaristka, vysokoškolská pedagožka a politička. V letech 2014-2021 zastávala pozici 1. místopředsdkyně Liberálně ekologické strany a byla poslankyní Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR.

V roce 1977 absolvovala Filmovou a televizní fakultu Akademie múzických umění – katedru dokumentární tvorby. Krátce působila jako redaktorka dokumentaristické redakce Československé televize (1979-1980) a poté jako režisérka Krátkého filmu Praha až do roku 1993. V letech 1991-2002 vyučovala na pražské FAMU, od roku 1994 vedla osm let katedru dokumentární tvorby. V roce 1992 byla zvolena předsedkyní Akademického senátu FAMU. V roce 1995, na základě habilitační přednášky *Dokumentární film – má láska*, byla jmenována docentkou. Od roku 2005 do roku 2009 vyučovala jako mimořádná profesorka na Akademii umění v Banské

Bystrici a jako externistka současně na Filmové akademii v Písku. Je členkou Asociace režisérů a scenáristů (ARAS) a České filmové a televizní akademie (ČFTA), byla zvolena předsedkyní Českého filmového a televizního svazu FITES.

Jako režisérka Krátkého filmu Praha točila dvanáct let dokumentární filmy pro kina na formát 35 mm. Po revoluci v roce 1989, když bylo promítání dokumentů v kinech zrušeno, natáčela dokumentární filmy pro Českou televizi (cykly *GEN*, *GENUS*, *OKO*, *Jak se žije...*, *Ztracená duše národa*, *Zpověď*, *Nevyjasněná úmrtí*, *Předčasná úmrtí*, *Třináctá komnata*, *EGO*, *Neznámí hrdinové*).

Ve svých filmech před rokem 1989 se zabývala sociálními tématy a mezilidskými vztahy, později významnými osobnostmi a fenomény společenského a uměleckého života, feminismem a nedávnou historií naší země. Cyklu o politických vězních padesátých let předcházelo natáčení asi dvou set rozhovorů s dalšími politickými vězni. Vznikla tak archivní banka paměti národa, jakou dělal například Steven Spielberg s přeživšími holocaust.

Natočila 122 filmů, za něž získala čtyřicet cen na domácích a zahraničních filmových festivalech.

Podle Olgy Sommerové „jsou ženy vyzrálejší a kvalitnější polovinou lidstva“, protože „se zabývají, často osamoceně, základními věcmi života, jako je péče o děti nebo o partnerskou lásku“.

VZPOMÍNKA

4. 7. 1924, před 100 lety, se narodil **Oldřich Lipský**, filmový režisér († 19. 10. 1986). Do svých filmů obsazoval často i svého bratra – velmi oblíbeného herce Lubomíra Lipského. Na začátku kariéry pracoval jako herec, režisér a zároveň i umělecký ředitel v Divadle satiry, které je dnešním Divadlem ABC. Svůj první vlastní film (*Cirkus bude*) natočil v roce 1954. Další snímky na sebe nenechaly dlouho čekat a lidé je milují dodnes – světlo světa tak spatřilo mimo jiné *Šest medvědů s Cibulkou*, *Limonádový Joe*, *Jáchyme, hod ho do stroje!*, *Marečku, podejte mi pero!*, *Ať žijí duchové* nebo třeba *Tři veteráni*. Samotný Oldřich Lipský zemřel ve dvašedesáti letech při natáčení veselohry *Velká filmová loupež*. Snímek tak nedokončil a práci na něm převzal jeho kolega Zdeněk Podskalský. Do historie české kinematografie se každopádně zapsal tučným písmem a všichni si jej budou pamatovat jako nejdůslednějšího a zároveň komediálně velmi vytříbeného režiséra.

13. 8. 1929, před 95 lety, byl v kině Lucerna promítnut **první zvukový film v Praze** *Lod' komediantů*.

16. 8. 1949, před 75 lety, zemřel **Vladimír Slavínský**, vlastním jménem Otakar Pitřman, režisér, scenárista, herec, producent, filmový podnikatel, který patří mezi průkopnické osobnosti moderní české kinematografie (* 26. 9. 1890).

9. 6. 1964, před 60 lety, zemřel **Václav Kubásek**, režisér a scenárista a jeden z průkopníků československého filmu (* 3. 6. 1897). V závěru svého života se v letech 1954-1960 podílel na vzniku československé dabingové školy, působil jako významný dabingový režisér a pedagog ve Studiu pro úpravu zahraničních filmů.

Lidské a pravdivé, ale i vtipné černobílé fotografie Dagmar Hochové

Snímky dětí, které běhají po ulici v roztrhaných teplácích, pouští po větru bubliny, hrají si s klacky a vším, co najdou venku, a jsou veselé, bezprostřední, nespoutané. Portrét Václava Havla se ženou Olgou doma

v obýváku nebo gymnastka Věra Čáslavská, které po příletu z mistrovství tiskne v dešti ruku neznámý muž. Fotky, které mají hloubku, příběh a vznikly intuitivně, cvaknutím spouště ve správný okamžik představí retrospektivní výstava přední české dokumentární fotografky Dagmar Hochové v Pražákově paláci v Moravské galerii v Brně. Přes 120 autorčiných snímků mohou zájemci vidět do 29. září tohoto roku.

„Cesta k realizaci výstavy a monografie vedla přes autorčinu pozůstalost, kterou získala Moravská galerie v Brně na přelomu let 2013 a 2014. Tak, jak pozůstalosti dokumentaristů bývají, byla i tato velmi objemná. Obsahovala tisíce pozitivů a archiv negativů o více než sto dvaceti tisících položkách. Její odborné zpracování a zpřístupnění bylo proto během na dlouhou trať,“ vysvětluje kurátor výstavy Jiří Pátek.

Dagmar Hochová, odvážná žena s velkým srdcem, emotivní, poctivá, skromná a pravdivá. A hlavně skvělá pozorovatelka života, na jejíchž snímcích by každý marně hledal jakoukoliv stylizaci, umělou aranžovanost, přikrášlení nebo podbízivou líbivost. Lidé jsou na jejích fotografiích, i přes své starosti a často bezvýhodnost nádherní a vznešeně lidské, protože se na ně dívá laskavě. Projevuje se to na snímcích postižených dětí, tehdy „odsunutých“ do pohraničí, o které se starají řádové sestry, překvapených a vyděšených lidí při událostech v srpnu 1968 nebo osob ve smutečním průvodu při pohřbu Jana Palacha.

Z její tvorby všichni znají rozdováděné tváře dětí a portréty významných osobností. V Pražákově paláci ale je k vidění mnohem víc: například rané práce z doby, kdy autorka studovala na Státní grafické škole a pražské FAMU, fotografie z České národní rady nebo tvorbu, kterou vytvářela na objednávku různých zadavatelů.

Dagmar Hochová, dokumentární a reportážní fotografka, se narodila v roce 1926 v Praze. Vystudovala Střední grafickou školu, obor fotografie, poté absolvovala obor filmová kamera na pražské FAMU. Pracovala jako fotografka na volné noze, mimo jiné i pro časopisy *Vlasta*, *Literární noviny* nebo dětské nakladatelství Albatros aj. Její tvůrčí „rukopis“ je nezaměnitelný, snímky jsou hluboké, jedinečné, upřímné a lidské. Ať už jde o fotky historických událostí, portréty významných osobností, nebo obyčejných neznámých lidí. V letech 1990-1992 byla Dagmar Hochová poslankyní České národní rady a v roce 2000 jí předal pre-

Dagmar Hochová, fotografie z cyklu *Děti*, 1960

zident Václav Havel za vynikající umělecké výsledky medailí Za zásluhy. Zemřela v roce 2013 v Praze.

„Zdigitalizovaný archiv autorčiných negativů před námi otevřel dosud neznámé oblasti její práce a přinesl informace, které nám pomohly rozšířit a aktualizovat její veřejný obraz, který má kořeny v osmdesátých letech minulého století,“ vysvětlil kurátor Jiří Pátek a dodal, že monografii s názvem *Dagmar Hochová* bude možné zakoupit přímo v Moravské galerii.

V roce 2020 podpořila Technologická agentura České republiky tříletý projekt Moravské galerie v Brně a Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR v Programu ÉTA na zpracování politické části pozůstalosti (materiály z let 1989-1992), což se stalo zásadním krokem pro přípravu výstavy a monografie Dagmar Hochové.

„S nepřehlédnutelnou kvalitou dokumentární tvorby Dagmar Hochové přináší výstava v druhém plánu podstatné otázky. Například jaký byl za minulého režimu rozdíl mezi oficiální, to jest publikovanou a vystavovanou tvorbou, a tou, která zůstávala v šuplíku, či dokonce pouze v negativu?“ vysvětlil Ondřej Chrobák, hlavní kurátor Moravské galerie. Pro dokreslení atmosféry a objasnění souvislostí ze života a díla Dagmar Hochové jsou na výstavě k vidění dobové časopisy, plakáty, fotografie generačních soupeřů a dvě videoprojekce a audio ukázky, v nichž má návštěvník možnost zaposlouchat se do autentického autorčina vyprávění.

A na své si přijdou v galerii i děti, kterým se určitě bude líbit dětská herna v přízemí Pražákova paláce, která v odkazu na fotografie Dagmar Hochové navozuje atmosféru socialistického dětského hřiště obklopeného panelovými domy, kde každý roh skrýval dobrodružství. Malí návštěvníci si užijí dobovou průlezkou, lavičky, ale i kinetický písek. (mk)

7. 8. 1919, před 105 lety, se narodil **Ladislav Sitenský**, fotograf a publicista († 14. 11. 2009).

HUDBA

Hymnu na MS v hokeji zazpíval operní pěvec Adam Plachetka

Operní pěvec, basbarytonista Adam Plachetka zazpíval v pátek 10. května při slavnostním zahájení hokejového šampionátu v Praze českou hymnu. Jeho hlas zní i v nové nahrávce oficiální verze hymny z roku 2008. Pod taktovkou Jiřího Bělohávků ho doprovází orchestr Národního divadla.

Hymnu před začátkem hokejového utkání už Plachetka zpíval, na mistrovství světa to však byla premiéra. V roce 2015 zpíval na stadiónu v New Jersey při slavnostním vyřazení dresu dvojnásobného vítěze Stanleyova poháru Patrika Eliáše. O čtyři roky později jeho hlas zazněl v kanadské Ottawě při příležitosti uvedení útočníka Václava Nedomanského do hokejové Síně slávy NHL.

Festival romské kultury Khamoro

V Praze začal festival romské kultury Khamoro neboli Slunce. Program 26. ročníku nabídl koncerty romské hudby, výstavy, promítání dokumentárních filmů i tradiční průvod romských umělců a umělkyně centrem metropole. Odborná část se zaměřila na vzdělávání mladých Romů a Romek. Přehlídka vyvrcholila v sobotu 1. června galakonzertem. Na zahájení vystoupil funkový muzikant Igor Kmeťo a začínající zpěvačka Vanesa Horáková, oba ze Slovenska.

Podle pořadatelů ročně na festival zavítá kolem 10 000 návštěvníků. V předchozích pětadvaceti letech na přehlídce vystoupilo na 260 kapel z třiatřiceti zemí. Organizátoři uvedli, že cílem akce je propojovat romskou menšinu s ostatními přes umění a bojovat proti stereotypům.

Zahájení Pražského jara předcházela interaktivní instalace a vernisáž

Zahajovacímu koncertu festivalu Pražské jaro 12. května předcházela interaktivní instalace *Co Čech, to muzikant* před Rudolfinem a vernisáž v Obecním domě. Instalace *Co Čech, to muzikant* byla připravena ve spolupráci s festivalem Signal. „Tvoří ji šestnáct světelných kmenů symbolického hudebního lesa. Přiblížováním k jednotlivým sloupům se rozeznají díla klíčových autorů letošního ročníku – melodie *Vltavy* ze Smetanova cyklu *Má vlast*, rozmanité hudební světy Miroslava Srnky a jeho díla *Superorganisms* nebo rytmy *Vábení Kryštofa Mařatky*. Svým pohybem mezi kmeny návštěvníci dotvoří jejich skladby a stanou se sami hudebními tvůrci,“ řekl ČTK zakladatel a ředitel Signal Festivalu Martin Pošta.

Expozice v Obecním domě představila nový doprovodný projekt festivalu Art Salon Pražské jaro, v němž významní čeští výtvarní umělci zpracovali téma *Má vlast*. V Obecním domě festival zahájila *Má vlast* Bedřicha Smetany v podání Berlínských filharmoniků pod taktovkou šéfdirigenta Kirilla Petrenka. V podání Berlínských filharmoniků zazněla i fanfára z opery *Libuše*. Zahajovací koncert, který byl vyprodán během prvních dnů prodeje, mohli zájemci zhlédnout v přímém přenosu na velkoplošné obrazovce v parku na pražské Kampě. Letošní 79. ročník Pražského jara do 3. června přinesl na pět desítek koncertů.

Díla klasických autorů i skladba současného autora Miroslava Srnky zakončila 79. ročník festivalu Pražské jaro. Pod vedením amerického dirigenta Davida Robertsona v Obecním domě v Praze zazněla v podání České filharmonie díla Antonína Dvořáka, Josefa Suka a Leoše Janáčka. Jako sólista se představil houslista Josef Špaček.

Na programu závěrečného koncertu Pražského jara bylo *Putování dušičky pro housle a orchestr* Leoše Janáčka, *Mazurek pro housle a orchestr* Antonína Dvořáka, symfonická báseň *Praga* Josefa Suka a *Superorganisms* Miroslava Srnky. Srnka, který patří k nejžádanějším současným českým skladatelům, napsal dílo na společnou objednávku pěti světových orchestrů. Ředitel Pražského jara Pavel Trojan uvedl, že letošní ročník festivalu ukázal potenciál české hudby nejen pro národní, ale i pro mezinárodní scénu.

Koncertní provedení *Libuše* na Pražském jaru

Koncertním uvedením slavnostní opery *Libuše* festival Pražské jaro oslavilo 200 let od narození Bedřicha Smetany. Nescénické provedení velkolepého díla o mytické kněžně Libuši, která předpověděla slávu Prahy, provedl dirigent Jakub Hruša. Kromě sólistů Kateřiny Kněžkové nebo Adama Plachetky vystoupil Pražský filharmonický sbor a Česká filharmonie.

Soubor odehrál v Rudolfinu slavnostní koncert dvakrát. Příležitost vyslechnout *Libuši* v koncertním provedení měli zájemci ještě na Smetanově Litomyšli, kde ji soubor pod Hrušovým vedením uvedl 16. června.

Smetanova *Libuše* poprvé zazněla při slavnostním otevření Národního divadla 18. listopadu 1883 a od té doby se uvádí při zvláštních příležitostech. Dílo bylo pro slavnostní otevření divadla zkomponované. Smetana ho zamýšlel pouze k slavnostním příležitostem, které se týkají života české společnosti. V posledních letech *Libuši* například uvedla Opera Národního divadla ke 100. výročí vzniku Československa a reprizuje ji většinou na státní svátky.

Program Janáčkova hudebního festivalu

K mezinárodnímu hudebnímu festivalu Leoše Janáčka bude vedle ostravských koncertů patřit nové provedení Janáčkovy opery *Káťa Kabanová* a světová baletní premiéra s názvem *Návraty* v Hukvaldech se světovými osobnostmi baletní scény. Doprovodný program nabídne také přednášky, výstavy a filmové představení o Janáčkově životě. Organizátoři festivalu o tom informovali na tiskové konferenci. Po devětatřiceti letech se na Janáčkův festival vrací opera *Káťa Kabanová*. V provedení operního souboru Slezského divadla v Opavě, v nastudování Marka Plášila a se sopranistkou Bree Nicholsovou v hlavní roli mohli vidět návštěvníci letošního ročníku festivalu operu v sobotu 22. června v Amfiteátru Hukvaldy na Frýdecko-Místecku.

Hukvaldy, které jsou Janáčkovým rodištěm, patřily také mezinárodně obsazenému baletnímu představení s názvem *Návraty*. Sólisté téměř z celého světa se setkali k jedinému představení v České republice. S ním přijela baletka a choreografka Věra Kvarčáková společně se světově známými osobnostmi baletní scény. Speciálně vytvoře-

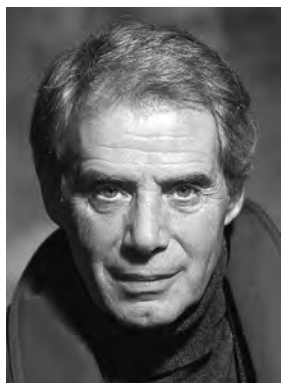
né baletní představení mělo světovou premiéru 28. června v Hukvaldech.

Česká filharmonie zahájila 66. ročník hudebního festivalu Smetanova Litomyšl

Před zaplněnou festivalovou halou zahájila Česká filharmonie 66. ročník hudebního festivalu Smetanova Litomyšl. Pod taktovkou Jakuba Hrůši uvedla několik skladeb Bedřicha Smetany, od jehož narození uplynulo letos 200 let. Koncert zahájili slavnými fanfárami z opery *Libuše* a českou státní hymnou. V hledišti byl i prezident ČR Petr Pavel s manželkou Evou a další ústavní činitelé. S orchestrem vystoupili i houslista Jan Mráček a klavírista Ivo Kahánek.

Festival bude pokračovat až do 7. července. Letošní ročník nabídne historicky nejnabitější program s celkem jednapadesáti pořady. Mimo jiné zazní i všechny Smetanovy opery. Kromě hlavní scény, která stojí v Litomyšli, se diváci dočkají i pásma *Století české písničky*, kde na různých místech zazní písně Karla Kryla, Karla Gotta nebo Petra Hapky.

Zemřel zpěvák a herec Josef Laufer

V sobotu večer 20. dubna 2024 zemřel po dlouhé nemoci zpěvák a herec Josef Laufer. Interpretovi hitu *Sbohem, lásko, já jedu dál* bylo čtyřiaosmdesát let. Laufer byl považován za muže mnoha profesí. Vystudoval na pražské DAMU obor herectví, založil divadelní soubor RADAR, vyučoval pantomimu. Vedle hraní a zpívání pracoval i jako režisér, spisovatel, moderátor nebo tlumočník.

Narodil se 11. srpna 1939 ve Francii, jeho otec byl českého původu a matka rodilá Španělka. Své dětství prožil v Anglii, kde otec do roku 1947 pracoval jako vojenský lékař. Laufer si zahrál či zazpíval i v několika filmech. Jako profesionální zpěvák pop music koncertoval se skupinou Golem, řadu rolí odehrál také v muzikálech.

Na stříbrném plátně Laufer debutoval v muzikálu *Starci na chmelu* v roce 1964. Objevil se poté v desítkách filmů, televizních inscenací nebo seriálech (*Tržiště senzací*, *Cirkus Humberto*). Z posledních let byl Laufer divákům asi nejvíce znám z komediální série *Kameňák*.

Ve své kariéře využíval své jazykové znalosti, hovořil plynule anglicky, španělsky a německy. Vedle hitu *Sbohem, lásko, já jedu dál* se proslavil i coby interpret písní jako *Maria*, *In The Ghetto* či *La Bamba*.

VZPOMÍNKA

Iveta Bartošová (8. 4. 1966, Kunčice pod Ondřejníkem – 29. 4. 2014, Praha)

Populární česká zpěvačka Iveta Bartošová svoji kariéru začínala v roce 1983 společně s mladým zpěvákem Petrem Sepěším. Ten zemřel o dva roky později nešťastnou náhodou na železničním přejezdu. Po čase se Bartošová obje-

vila po boku hudebníka Ladislava Štáidla, s nímž se spojila pracovní i soukromě. Díky němu se dostala do popředí zájmu a nastalo několik velmi úspěšných let v její kariéře. V roce 1996 se jí a Ladislavu Štáidlovi narodil syn Artur a zpěvačka dál úspěšně vystupovala a hrála i v několika muzikálech. Její další umělecký vývoj a osobní život byly však poznamenány tím, že často měnila partnery, jejichž výběr se nakonec vždy ukázal být velmi problematický. Opakující se deprese čím dál častěji řešila alkoholem a prášky na uklidnění. Dvakrát se pokusila o sebevraždu, ale pokaždé se jí podařilo zachránit. Posledním partnerem a manželem Ivety Bartošové se stal Josef Rychtář. V den narození svého manžela ukončila Iveta Bartošová svůj život pod koly vlaku v pražské Uhříněvsi, kde žila. Bylo jí osmačtyřicet let.

Milan Chladil (8. 2. 1931 – 28. 6. 1984)

Milan Chladil byl zpěvák lyrického barytonu. Studoval zpěv na konzervatoři nejprve v Brně, od roku 1954 až do roku 1957 na konzervatoři v Praze. Po ukončení studia bral soukromé hodiny u Konstantina Karenina. Již v roce 1949 začal v Brně zpívat s orchestrem Erika Krische, kde vytrval až do roku 1954, poté krátce vystupoval s orchestrem Zdeňka Bartáka a Karla Hály. V roce 1956 přešel do Orchestru Karla Vlacha, kde působil jakožto hlavní sólista spolu se zpěvačkou Yvettou Simonovou až do své smrti v roce 1984. Výsledkem této dlouhodobé spolupráce je asi 350 nahrávek různých písní, mnoho nahrávek pro Československý rozhlas a televizi.

Kromě svého mateřského Orchestru Karla Vlacha příležitostně vystupoval i s různými dalšími tanečními orchestry, např. s Tanečním orchestrem Československého rozhlasu (TOČR), Orchestrem Československé televize, Orchestrem Václava Hybše. Kromě toho také vystupoval s vlastní kapelou. Své uplatnění našel i jako muzikálový a operetní pěvec zejména v Hudebním divadle v Karlíně, např. v muzikálu *My Fair Lady* a *Na tý louce zelený*. V roce 1964 získal 2. místo ve Zlatém slavíku.

Vlastimil Hála (7. 7. 1924, Souš – 29. 7. 1985 Vysoký Újezd, okres Benešov)

Vlastimil Hála byl český trumpetista, hudební skladatel, hudební aranžér a režisér, bratr klavíristy a skladatele Kamila Hály. Jako hudební skladatel je znám zejména svojí tvorbou na poli filmové, scénické a jazzové hudby.

Od roku 1947 až do roku 1964 vystupoval jako trumpetista a pracoval i jako hudební aranžér v Orchestru Karla Vlacha. V letech 1964-1984 působil v Československém rozhlasu ve funkci hudebního režiséra. Dále také vykonával funkci člena vedení Svazu českých skladatelů, kde byl vedoucím jeho jazzové sekce.

Spolupracoval s Janem Rychlíkem (filmy *Limonádový Joe aneb Koňská opera* a *Cirkus bude*), s Jiřím Bažantem a Jiřím Maláskem (film *Dáma na kolejích* a televizní seriál *Pan Tau*), s Milošem Štědrónem (film *Balada pro banditu*).

Filmová hudba (výběr): 1958 *Hvězda jede na jih*, 1962 *Prázdniny s Minkou*, 1964 *Starci na chmelu*, 1967 *Happy end*, 1969 *Zabil jsem Einsteina, pánové*, 1969 *Světáci*, 1966 *Dáma na kolejích*, 1970 *Čtyři vraždy stačí, drahoušku*, 1972 *Šest medvědů s Cibulkou*.

Komponoval i pro televizní inscenace (*Klíč*, *Ticho! ticho! ticho!*, *Starý Burgundán*, *Hrozná děti* a pro televizi

natočený pozdější druhý cyklus *Pan Tau*). Prispíval do periodik svými odbornými články a vydal publikaci *Základy aranžování moderní populární hudby* (1980).

26. 6. 1949, před 75 lety, se narodila **Ladka Kozderková**, muzikálová zpěvačka a herečka († 17. 11. 1986). Pro své výkony byla také přezdívána jako „česká Barbra Streisand“ nebo „Lady Muzikál“.

Studovala na brněnské konzervatoři, poté byla přijata na JAMU, do prvního ročníku však nenastoupila, místo toho si zvolila dráhu profesionální zpěvačky a začala působit v divadle Rokoko, později v Hudebním divadle v Karlíně. Ve filmu a v televizi byla obsazována zejména do komediálních rolí či do rolí starostlivých matek. Jednou z výjimek byla role zhrzené milenky v Olmerově filmu *Jako jed*, kde i na malém prostoru ukázala širší dramatického talentu ve vážné roli.

Do povědomí diváků se Ladka zapsala především jako komediální herečka, třeba ve filmech *Trhák*, *Křtiny*, *Blázni, vodníci a podvodníci*, *Fešák Hubert* nebo *Zelená vlna*. Často účinkovala také v televizi, a to i v seriálech, například v *Dynastii Nováků* nebo v *Návštěvnících*. Nezapomenutelné jsou její kreace v různých písničkových parodiích nebo třeba v silvestrovské scéně *Techtle mechtle*. V televizním pořadu *Abeceda K+X* se skladbou *Já už vím* se svými diváky rozloučila. Na počátku října roku 1986, kdy se pořad *Abeceda* vysílal, už byla trvale v nemocnici. Ještě několikrát se na revers nechala odvézt do divadla, ale roli cikánky Izergil v připravovaném muzikálu *Cikáni jdou do nebe* už nedostudovala. Podlehla rakovině plic 17. listopadu 1986 v pouhých sedmatřiceti letech.

27. 6. 1929, před 95 lety, se ve Vsetíně narodila **Jarmila Šuláková**, provdaná Schmidtová († 11. 2. 2017, Vsetín). Byla to byla významná moravská folklorní zpěvačka z Valašska, patřila k nejvýznamnějším představitelkám lidového zpěvu v České republice, hlavně na Moravě a na Valašsku, občas je přezdívána „valašskou královnou lidové písně“.

Hudební nadání zdědila po rodičích, kteří ji přivedli ke zpěvu. Maminka Blažena byla herečkou, tanečnicí i zpěvačkou a otec muzikantem. Jarmila Šuláková se jako zpěvačka dostala do Micháلكovy vsetínské cimbálové muziky a zpívala také se skupinou Veselí hoši Rudolfa Dudy.

Stála u zrodu Brněnského rozhlasového orchestru lidových nástrojů a v roce 1958 s ním absolvovala své první velké zahraniční turné po Anglii. Jeho kmenovou sólistkou byla více než dvacet let a během čtyř desítek let procestovala doslova celý svět. V padesátých letech začala spolupracovat také s Janem Rokytou a cimbálovou muzikou Technik.

Šuláková se svým naprosto nezaměnitelným hlasem i projevem zpívala s řadou muzik ze Slovákka i Slovenska a její jméno je nerozlučně spjato také s domácími vsetínskými muzikami Vsacan a Jasénka. Natáčela v rozhlasových i televizních studiích, písně v jejím podání nalezneme na řadě gramofonových desek i na CD. Ve svém pěveckém repertoáru měla na tisíce písní od klasických lidových po ty uměle vytvořené, což ji ve spojení s neutuchající energií činí na světovém kulturním poli zcela jedinečnou.

14. 7. 1939, před 85 lety, se narodil **Karel Gott**, šlágrový zpěvák, herec a nadšený malíř. V letech 1965-2019 se pro-

daly desítky miliónů nosičů hudebních alb s jeho nahrávkami, což z něj učinilo nejúspěšnějšího českého interpreta. Během kariéry vydal celkem 293 sólových alb na domácí scéně i v zahraničí. Zpíval nejen česky, ale i německy, latinsky, anglicky, slovensky, maďarsky, italsky či rusky.

Dvojice Jiří Suchý a Jiří Šlitr mu napsala píseň *Oči sněhem zaváté*, která se stala hitem. Gottovi pomohla k zisku prvního Zlatého slavíka. Karel Gott působil mj. jako zpěvák, ale jako i herec v mnoha filmech: *Starci na chmelu* (1964), *Limonádový Joe aneb Koňská opera* (1964), *Kdyby tisíc klarinetů* (1964), *Dědictví aneb Kurvahošigutntag* (1992), pohádka *Z pekla štěstí II.* (2001) ad.

Nezapomeňme zmínit i kreslenou pohádku *Včelka Mája*, která by bez stejnojmenné písně Karla Gotta snad ani nebyla. V němčině ji nazpíval už v roce 1976, česká verze pak vznikla až o devět let později.

Karel Gott zemřel 1. října 2019.

9. 8. 1939, před 85 lety, se narodila **Eva Pilarová**, zpěvačka a herečka, trojnásobná vítězka čtenářské anket Zlatý slavík. V říjnu 2009 obdržela Medaili Za zásluhy. Vrchol její kariéry spadal do šedesátých a sedmdesátých let. Disponovala silným a barevně zajímavým hlasem – sopránem (se základní polohou a barvou altovou) o rozsahu tří a půl oktávy a dobrou pěveckou technikou. V pozdní fázi kariéry se orientovala především na žánrovou oblast jazzu a swingu. Kromě své hlavní profese se věnovala také fotografování a tvoření obrázků. Eva Pilarová zemřela 14. března 2020.

VÁŽNÁ HUDBA

14. 6. 1804, před 220 lety, se narodil **František Sušil**, národní buditel a kněz, který vydal sbírku téměř 2 400 lidových písní pod názvem *Moravské národní písně s nápěvy do textů vřazenými*. Moravské národní písně vyšly v první menší sbírce poprvé v roce 1835. František Sušil zemřel 1. června 1868.

2. 7. 1804, před 220 lety, se narodil **Karel Strakatý**, pěvec-basista, první interpret písně *Kde domov můj* († 26. 4. 1868).

Tereza Stolzová (2. 6. 1834, Kostelec nad Labem – 22. 8. 1902, Milán, Itálie)

Tereza Stolzová byla česká operní pěvkyně, blízká přítelkyně Giuseppe Verdiho a legendární představitelka Aidy. Hudební vzdělání získala nejprve u učitele Josefa Nerudy v Kostelci nad Labem, poté studovala pražskou konzervatoř a soukromou školu Vojtěcha a Terezie Čabounových. Po neúspěšných pěveckých začátcích v Čechách odjela k příbuzným

do Itálie, kde zaujala jedno z nejpřednějších míst mezi italskými pěvkyněmi. Postupně se vypracovala na primadonu v Teatro della Scalla. Největších úspěchů dosáhla při spolupráci s Giuseppe Verdim. Proslavila se zejména rolí Aidy, kterou Verdi zkomponoval přímo pro její hlas. Ostatně právě Verdimu je připisován výrok, který pronesl po premiéře své opery *Don Carlos* v Bologni: „Stolzové se nikdo nevyrovná. Má velký podíl na úspěchu celé mé opery.“

Zpívala na všech významných evropských operních scénách, zvláště v Janově a Římě. Při zájezdu do Petrohradu v roce 1876 onemocněla s hlasivkami a mohla vystupovat již jen ojedinele.

Vždy se hlásila ke svému českému původu, jejím prostřednictvím získalo Národní divadlo přednostně právo provést Verdiho *Othella*.

Byla pohřbena na ústředním hřbitově v Miláně. Na hrobě leží velká kovová deska s reliéfem kříže a s italským textem, který v překladu zní: „Tereza Stolzová, narozená v Čechách, vychovaná pro umění, žila a zemřela v Itálii. Připojila k síle a ušlechtilosti zpěvu, který ji proslavil, ušlechtilost a sílu ducha, pročež byla milována oddanou láskou a bude dlouho oplakávána.“

Leoš Janáček

3. července 1854 se v Hukvaldech u Příbora narodil Leoš Janáček, světově uznávaný skladatel klasické hudby. Je ceněn především pro nezvyklou melodiku, vycházející z lidové hudby moravských regionů, zejména Slovácka a Lašska. Ve světě je Janáček znám hlavně díky svým operám, orchestrálně-vokálnímu dílu *Glagolská mše*, *Sinfonietě*, symfonické básni *Taras Bulba* a komorním skladbám, především smyčcovým kvartetům.

Janáček se stal v roce 1865 fundatistou (žákem, jehož studium bylo hrazeno z odkazů klášteru) augustiniánského kláštera na Starém Brně, a tedy také zpěvákem na kůru baziliky Nanebevzetí Panny Marie, který měl bohatou tradici a v jehož čele stál kněz Pavel Křížkovský (1820-1885), významná postava moravského kulturního i společenského života. Zde získal Janáček nejen humanitní vzdělání, ale také významné teoretické a praktické vzdělání hudební. Následně vystudoval reálku a učitelský ústav, čímž navázal na rodinnou kantorskou tradici.

Díky Křížkovského doporučení se stal žákem Františka Zdeňka Skuherského (1830-1892) na varhanické škole v Praze. Studium zde absolvoval 23. července 1875 provedením vlastní *Chorální fantazie pro varhany* a 7. listopadu složil v Praze s vyznamenáním státní zkoušky ze sborového zpěvu, hry na klavír a varhany pro střední školy a učitelské ústavy. V roce 1878 složil ještě státní zkoušku ze hry na housle a od roku 1880 byl jmenován plnohodnotným učitelem hudby, což mu zajistilo základní existenci až do penzionování v roce 1904.

Významného postu dosáhl 3. února 1876, kdy byl zvolen sbormistrem Filharmonického spolku Beseda brněnská, s nímž provozoval řadu závažných děl hudební literatury. V září roku 1879 se vydal do Lipska, aby studoval na tamní konzervatoři. V zimě 1880 tam složil *Thema con variazioni* (*Zdenčiny variace*) pro klavír a označil ho jako svůj první opus. Označení *Zdenčiny variace* je odkazem na Janáčkovu citovou vzplanutí k jeho žačce Zdeňce Schulzové, s níž vedl z Lipska bohatou korespondenci. Jejich vztah vyústil 13. července 1881 ve sňatek, který přes veš-

Leoš Janáček v Praze na Bertramce, 1928

keré nesnáze, úmrtí obou dětí a odcizení trval až do Mistrovy smrti.

Zamířil ještě do Vídně, aby studoval na tamní konzervatoři. Kvůli uměleckým neshodám s pedagogy se tam však dlouho nezdržel. Přesto nabyl nové znalosti, jak studiem, tak návštěvami koncertů a operních představení. Zde také skončilo Janáčkovu institucionalizované vzdělávání.

Janáček dospěl k závěru, že se ve své činnosti skladatelské i pedagogické musí vydat novou cestou. Dalším výrazným zlomem bylo jeho zvolení ředitelem varhanické školy v Brně 7. prosince 1881. Tuto funkci zastával až do roku 1919, kdy se stal ředitelem nově vzniklé brněnské konzervatoře. Ovšem jen do roku 1920, kdy byl jmenován profesorem mistrovské školy skladby na pražské konzervatoři s působností v Brně. Janáček se už v sedmdesátých letech stal významnou osobností brněnského kulturního života. Zprvu převládala jeho činnost pedagogická, organizační a interpretační, v níž se mu dostalo nemalého uznání. Postupem času však se stala významnou i jeho tvorba skladatelská, která z něj ve zralém věku učinila mimořádný zjev světové hudby 20. století.

Od konce osmdesátých let se Janáček intenzivně zabýval moravským folklórem, tedy lidovými písněmi a tanci. Navázal tak na svého učitele Pavla Křížkovského a na zakladatele moravské folkloristiky Františka Sušila (1804-1868). Sběr a teoretické zkoumání lidové hudby se v Janáčkově kompoziční práci výrazně odrazilo.

Vedle sběru lidových písní se Janáček věnoval také znamenávání tzv. nápěvků mluvy, které ho zajímaly jako hudebně uchopitelný projev lidské psychiky, jenž má svoji dynamiku, barvu, výšku, rytmus, tempo. Tento jeho zájem se stal zdrojem inspirace a ujasněním tvůrčích principů, nikoli však stavebním materiálem. Uvedení *Její pastorkyně* 26. května 1916 v Národním divadle potvrdilo Janáčkovu mistrovství. Rok na to vydala partituru a klavírní výtah s německým překladem Maxe Broda (1884-1968) vídeňská Universal Edition, která se stala Janáčkovým dvorním nakladatelstvím.

Cestu do světa otevřela Janáčkovu premiéra *Její pastorkyně* ve vídeňské Dvorní opeře 16. února 1918. Brzy následoval mj. Berlín a New York. Ve dvacátých letech, tedy ke konci života, vytvořil Janáček svá vrcholná díla: *Káta Kabanovou*, *Příhody lišky Bystroušky*, *Věc Makropulos a Z mrtvého domu*.

Život moravského génia se uzavřel 12. srpna 1928 v ostravském sanatoriu, kam byl převezen z rodných Hukvald, kde se mu původní nachlazení rozvinulo v zápal plic. Pohřeb byl Janáčkově vypraven 15. srpna 1928 z brněnského Divadla Na hradbách (dnešní Mahenovo divadlo), kde zazněla většina premiér jeho oper. Pochován je v kruhu čestných hrobů na Ústředním hřbitově v Brně.

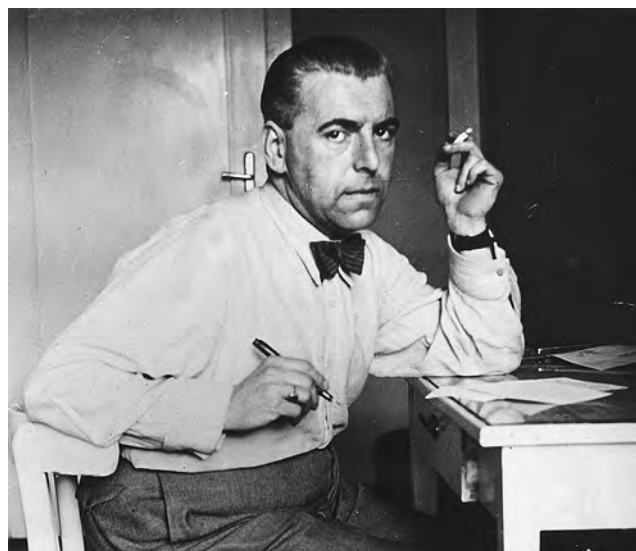
Ervín Schulhoff (8. 6. 1894 – 18. 8. 1942)

Ervín Schulhoff byl český skladatel, klavírista a publicista německého původu. Narodil se v Praze v německy mluvící židovské rodině 8. června 1894. Přestože jeho rodiče nebyli sami hudebníky, talent svého syna od mládí podporovali. Na doporučení Antonína Dvořáka byl Schulhoff již v deseti letech přijat na pražskou konzervatoř jako zázračný klavírista. Ve studiích pokračoval ve Vídni u W. Therna (1906-1908), v Lipsku (1908-1910), skladbu studoval u S. Krehla, krátce i u M. Regera, klavír u R. Teichmüllera. Svá úspěšná studia zakončil v Kolíně nad Rýnem (1911-1914) u F. Steinbacha, L. Uzielliho, C. Friedberga, F. Bölsche a E. Strassera. V Kolíně absolvoval také několik lekcí u C. Debussyho. V roce 1913 získal Wüllnerovu cenu, dvakrát také Mendelssohnovu cenu – v roce 1913 jako klavírista a v roce 1918 jako skladatel.

Jeho rané skladby jsou většinou psány v pozdně romantickém expresivním stylu. Jako vynikající klavírista představoval klasický repertoár, ale i avantgardní tvorbu své doby – Skrjabinu, Schönberga, Berga, Weberna, Hindemitha, Bartóka a také čtvrttónové klavírní skladby Aloise Háby a jeho žáků. Byl považován za odborníka na jazz. Slibný začátek jeho kariéry přerušilo vypuknutí první světové války, kterou strávil na východní frontě jako voják rakouské armády. Po válce žil Schulhoff v letech 1919-1923 v Německu. Válečná zkušenost poznamenala jeho pohled na svět i na umění, v Drážďanech se proto připojil k německé levicové avantgardě a založil se svými přáteli-umělci skupinu „Werkstatt der Zeit“. Zajímal se o expresionismus a atonalitu, inicioval koncerty představující tvorbu druhé vídeňské školy. Poté se přidal k berlínskému dadaistickému hnutí vedenému malíři Groszem a Dixem, pod jehož vlivem napsal mnoho skladeb inspirovaných jazzem. Ovlivnila jej rovněž tvorba Igora Stravinského, využíval, někdy i zároveň, postupů impresionistických, expresionistických a neoklasických.

Schulhoffovo další tvůrčí období začalo v roce 1923, kdy se vrátil do Prahy, již jako úspěšný skladatel a mezinárodně uznávaný klavírista. Stal se klavíristou pražského rozhlasového orchestru, pro rozhlas rovněž komponoval. Právě v této době se stal interpretem Hábových čtvrttónových a dalších soudobých klavírních kompozic. Jako skladatel úzce spolupracoval se Zikovým kvartetem. Zůstal u principů avantgardy, ale navrátil se zároveň k tradici klasické hudby. Byl ovlivněn českým a slovanským folklórem, zvláště Janáčkem. Pracoval rovněž jako publicista.

Ve třicátých letech se Schulhoff pod vlivem nastupujícího nacistického režimu, který způsobil konec jeho kariéry v Německu (kvůli jeho židovskému původu) a vyvolal v něm vzpomínky na válku, ideologicky i umělecky obrátil k socialismu. Zavrhl všechna svá dosavadní díla a v roce 1932 dokonce zhudebnil Marxův a Engelsův Komunistický manifest jako kantátu *Manifest pro čtyři sólisty, dva smíšené sbory, dětský sbor a dechový orchestr*. V karié-

Ervín Schulhoff, Moravská Ostrava, 1935-1938

ře jazzového klavíristy však pokračoval nadále – v letech 1933-1935 v jazzovém orchestru Jaroslava Ježka v avantgardním Osvobozeném divadle, 1935-1939 v ostravském rozhlase. Po tragických událostech v roce 1939 (okupace Československa) se Schulhoff rozhodl emigrovat do Sovětského svazu. Získal sovětské občanství, během čekání na vízum však byl v Praze zatčen a deportován do koncentračního tábora Wülzburg v Bavorsku, kde 18. srpna 1942 zemřel. Jeho dvě poslední symfonie (č. 7 a 8), na nichž začal pracovat již ve vězení, zůstaly nedokončeny.

Pavel Bořkovec (10. 6. 1894 – 22. 7. 1972)

Pavel Bořkovec byl skladatel a pedagog, jeden z hlavních představitelů meziválečné avantgardy. Koncem dvacátých let však začal vstřebávat aktuální evropské trendy a vedle Aloise Háby byl vnímán jako jeden z nejosobitějších novátorů v české hudbě. Byl jedním z členů Hudební skupiny Mánes, která propagovala nejnovější hudební směry. Ve své hudební řeči čerpal především z neoklasicismu, nevyhýbal se však ani značné expresivité a dramatickosti. Silné vazby lze vysledovat na tvorbu Stravinského, Honnegera nebo Hindemitha.

Studoval na Pražské konzervatoři u Josefa Suka. Jeho učiteli dále byli Jaroslav Křička a Josef Bohuslav Foerster. V letech 1946-1967 učil na Akademii múzických umění v Praze. Mezi jeho studenty patřili Pavel Blatný, Jiří Pauer, Vladimír Sommer, Petr Eben, Jan Klusák, Jan Novák a Jan Truhlář, Radim Drejsl, Miroslav Raichl či Štěpán Koníček. Bořkovec složil dvě opery, dva klavírní koncerty, jedno concerto grosso, balet *Krysař* a pět smyčcových kvartetů.

Bořkovcova umělecky i lidsky vyrovnaná a vysoce noblesní osobnost se stala zárukou vysokých kvalit české moderní hudby. Jeho vytříbená a konstantní umělecká kritéria zůstala nedotčena pomíjivými a měnícími se dobovými hesly a módními vlnami. Jeho mnohostranné tvůrčí i pedagogické úsilí bylo proto právem oceněno cenami a významnými.

Iša Krejčí (10. 7. 1904, Praha – 6. 3. 1968, Praha)

Hudební skladatel a dirigent Iša Krejčí, vlastním jménem František Krejčí, se narodil v Praze do rodiny filozofa a univerzitního profesora Františka Krejčího. Když v roce 1917 jako třináctiletý chlapec zhlédl v Národním divadle představení Mozartyvy *Kouzelné flétny*, byl touto hudbou pohlcen. V té době již řadu let hrál na housle a klavír a během dvou let na gymnáziu

založil a vedl úspěšný pěvecký kroužek složený ze spolužáků. Poměrně brzy začal i se skladatelskými pokusy. Po maturitě nastoupil rovnou do třetího ročníku kompoziční třídy Karla Boleslava Jiráka a do dirigentské třídy Pavla Dědečka na Pražské konzervatoři. Souběžně zahájil studia hudební vědy a historie na Karlově univerzitě v Praze.

Klavír na konzervatoři studoval Iša Krejčí u Aloise Šímy a mistrovskou školu u Vítězslava Nováka. V roce 1929 absolvoval předepsané závěrečné zkoušky. Od roku 1924 přispíval recenzemi z koncertů a hudebních představení do odborného hudebního tisku. Podílel se na činnosti levicově zaměřeného Proletkultu a byl členem Levé fronty. Jako skladatel scénické hudby spolupracoval s režisérem Jiřím Frejkou, nejprve v holešovické Legii mladých a v letech 1928-1930 v Divadle mladých a podle možností i v Osvozeném divadle.

V období let 1929-1932 byl korepeditorem opery Slovenského národního divadla v Bratislavě, kde spolupracoval s dirigenty Karlem a Oskarem Nedbalem. Od divadelní sezóny 1933-1934 byl neplaceným korepeditorem v pražském Národním divadle.

Od roku 1934 až do roku 1945 byl zvukovým režisérem v Československém rozhlasu. Během let 1945 až 1958 byl úspěšným šéfem olomoucké opery. Počátkem prosince 1958 byl jmenován dramaturgem opery Národního divadla Praha. Zlaté kapličky byl jako dramaturg umělecky věrný až do své smrti.

V divadelní sezóně 1964-1965 byl současně externím uměleckým poradcem opery v Českých Budějovicích. Scénickou hudbu komponoval především pro velká divadla: k Aristofanově hře *Ptáci* (1934) k Shakespearově *Jak se vám líbí* (1937); Sheridanově *Škole pomluv* (1940). Je autorem scénické kantáty *Antigona* (1934, podle Sofokla), opery *Pozdvížení v Efesu* (1943, podle Shakespearovy *Komedie omylů*) a čtyř symfonií ad.

Hudební skladatel a dirigent Iša Krejčí zemřel v Praze 6. března 1968 ve věku nedožitých čtyřiašedesátí let.

Rafael Kubelík (29. 6. 1914 – 11. 8. 1996)

Rafael Jeroným Kubelík byl významný český dirigent, již méně je znám též jako hudební skladatel a houslista. Proslul však především jako interpret děl českých a dalších slovanských skladatelů (Dvořák, Janáček, Martinů, Musorgskij ad.). Byl též vyhlášeným odborníkem na skladby Gustava Mahlera či Bély Bartóka. V roce 1990 získal čestný doktorát Univerzity Karlovy v Praze a o rok později Řád T. G. Masaryka. Byl synem vynikajícího houslového virtuosa světové pověsti Jana Kubelíka. Otec mu poskytl zákla-

Rafael Kubelík po vystoupení na Pražském jaru v roce 1990

dy hudebního vzdělání a směřoval ho ke dráze houslisty. Rafael Kubelík absolvoval v letech 1928-1933 pražskou konzervatoř, kde kromě houslové hry studoval též skladbu a dirigování. Jeho kariéra dirigenta měla velmi strmý vzestup, neboť již v roce 1934 řídil poprvé Českou filharmonii. Spolu s ní se postupně účastnil koncertních turné v Itálii a Anglii. Po krátkém angažmá v brněnské opeře, kdy se stal v pouhých pětadvaceti letech jejím šéfem – *Prodaná nevěsta* v jeho interpretaci se setkala s mimořádným přijetím ze strany publika i kritiky –, byl v roce 1942, tedy již ve svých osmadvaceti letech jmenován po legendárním Václavu Talichovi uměleckým ředitelem České filharmonie. V roce 1946 s orchestrem zahajoval i uzavíral 1. ročník festivalu Pražské jaro.

Po únorovém komunistickém puči emigroval. Postupně se vypracoval v jednu z největších dirigentských osobností své doby. V letech 1950-1953 stál jako umělecký ředitel a dirigent v čele Chicagského symfonického orchestru. Trvale propagoval ve světě českou hudbu a díky obrovskému úspěchu jím provedené Janáčkovy *Káti Kabanové* byl v roce 1955 jmenován hudebním ředitelem Královské opery (Royal Opera House) v Londýně, kde působil do roku 1958. Hudba českých a dalších slovanských autorů se stala pravidelnou součástí repertoáru opery.

Po období častého hostování (Viedeňská či Izraelská filharmonie) byl v letech 1961-1979 šéfdirigentem symfonického orchestru Bavorského rozhlasu v Mnichově, ze kterého vytvořil přední světové těleso. Současně byl v letech 1972-1974 dirigentem v Metropolitní opeře v New Yorku.

Rafael Kubelík byl v emigraci trvale velmi angažován politicky a kulturně ve prospěch české společnosti i jednotlivců pronásledovaných komunistickým režimem. Důkazem je mj. i jeho velkorysý příspěvek na zbudování pamětní desky T. G. Masaryka ve Vídni. Posléze žil střídavě v USA a Švýcarsku. Od svých sedmdesátí let byl již natolik handicapován chronickým kloubním onemocněním, že musel dirigentskou činnost ukončit.

Přes všechny problémy však po pádu komunistického režimu uvítal možnost zahájit po dvaadvaceti letech v exilu roku 1990 festival Pražské jaro Smetanovou symfonickou básní *Má vlast*, čímž definitivně uzavřel svou dirigentskou dráhu.

Zemřel 11. srpna 1996 ve Švýcarsku, 18. září byl pohřben na vyšehradském Slavíně v Praze vedle svého otce.

Josef Páleníček (19. 7. 1914, Travník v Bosně a Hercegovině – 7. 3. 1991, Praha)

Josef Páleníček byl český klavírní virtuos, hudební skladatel a hudební pedagog. Byl dlouholetým členem Českého tria a profesorem klavírní hry na pražské Akademii múzických umění. Jeho syn Jan Páleníček je českým violoncellistou. Jeho vnukem je básník a spisovatel Jean-Gaspard Páleníček.

Jeho klavírní hra vynikala rytmickou strukturou interpretačního projevu, a to především v jeho nahrávkách, kde právě tento klad uplatnil v *Klavírním koncertu* č. 3 a č. 4 Bohuslava Martinů nebo v klavírních skladbách Leoše Janáčka (např. *Klavírní sonáta*, *Capriccio* nebo *Concertino*).

Josef Páleníček byl také skladatelem, pedagogem a kulturně politickým pracovníkem.

Hru na klavír studoval již za svých gymnaziálních let na pražské konzervatoři (absolvoval 1933) a potom na její mistrovské škole u K. Hoffmeistera (1933-1938). Zároveň vystudoval právnickou fakultu Karlovy univerzity. V kompozici byl žákem O. Šína (1930-1933), na mistrovské škole V. Nováka. V letech 1936-1937 studoval klavír na École normal de musique v Paříži, v kompozici byl žákem A. Roussela (1936-1938).

Koncertní činnosti se Páleníček soustavně věnoval od roku 1936, od roku 1949 byl sólistou České filharmonie (1957 též Moravské filharmonie v Olomouci). Kromě sólové dráhy hrál soustavně v komorních souborech, od roku 1934 byl členem Smetanova, později Českého tria. Josef Páleníček působil v porotě klavírní soutěže Paloma O'Shea Santander v roce 1984.

Josef Suk (8. 8. 1929, Praha – 7. 7. 2011, Praha)

Pravnuk Antonína Dvořáka a vnuk skladatele Josefa Suka patřil k nejvýznamnějším českým houslistům. Housle považoval Suk za jeden z nejkrásnějších hudebních nástrojů. „Dokážou radostně zpívat i plakat, jejich konstrukce se po staletí nezměnila, je to přímo zázrak,“ řekl před několika lety v rozhovoru s ČTK. Jako žák Pražské konzervatoře cvičil na housle až deset hodin denně. Jeho doménou byla klasická a romantická hudba (Mozart, Dvořák, Čajkovskij, Suk), hrál ale i méně frekventované autory, třeba Bélu Bartóka či Albana Berga.

Josef Suk byl už v dětských letech v houslové hře žákem Jaroslava Kociana. V letech 1946-1951 studoval houslovou hru na pražské konzervatoři, v období 1951-1953 na AMU a byl krátce primáři Pražského kvarteta (1950-1952). Po absolutoriu působil v letech 1953-1955 jako zástupce koncertního mistra činoherního orchestru Národního divadla, poté jako sólový a komorní hráč. V roce 1952 založil Sukovo trio (původně spolu s klavíristou Jiřím Hubičkou a violoncellistou Sašou Večtomovem, později s Janem Panenkou a Josefem Chuchrem), v letech 1961-1990 byl sólistou České filharmonie.

Jeho dráha sólisty začala v roce 1954 po slavném koncertě v pražském Rudolfinu. Sukův mezinárodní ohlas rostl od roku 1959, kdy na uměleckém turné s Českou filhmonií koncertoval na třech kontinentech. Roku 1964 debutoval v Anglii a také v USA. Od té doby vystupoval s předními světovými orchestry. Od ledna 1992 do prosince 2000 byl uměleckým vedoucím a dirigentem Sukova komorního orchestru. V průběhu své dráhy natočil pro domácí i zahraniční gramofonové firmy snímky, které získaly řadu cen, na-

příklad šestkrát pařížskou cenu Grand Prix du Disque Académie Charles Cros, Edisonovu cenu v Nizozemsku, cenu Mozartovy společnosti ve Vídni a další.

Je držitelem Zlaté desky Columbia z roku 1978, Zlaté desky Supraphonu a v roce 1999 získal platinovou desku Supraphonu za 1 112 000 prodaných nosičů.

Otakar Zich (25. 3. 1879 – 9. 7. 1934)

Význačný český skladatel a především estetik světového formátu Otakar Zich se narodil v Městci Králové. Za studii ovšem přesídlil do nedaleké Prahy. Po absolvování gymnázia jeho vědeckou dráhu předurčilo studium na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Zde navštěvoval semináře fyziky, matematiky (v čemž lze hledat základ Zichovy pečlivé systematickosti) a především es-

estetiky u profesora Otakara Hostinského, jehož pokračovatelem se Zich stal. Je zajímavostí, že budoucí uměnovědec absolvoval disertační práci na téma *O některých druzích omezených integrálů*.

V mladém věku působil coby gymnaziální pedagog mj. v Domažlicích, jejichž kultura ho inspirovala ke sběru a úpravě chodských písní a tanců. Zichovy první publikace tak spadají do oboru hudební folkloristiky. V poválečných letech se stává profesorem filozofie a estetiky na nově založené Masarykově univerzitě, kde zakládá a vede filozofický seminář. V roce 1924 se vrací do Prahy, kde přijímá úkol obnovit seminář estetický, díky čemuž se může plně věnovat svému hlavnímu oboru. Zde si také vychovává svého významného nástupce Jana Mukařovského, pozdějšího spoluzakladatele Pražského lingvistického kroužku (a tedy světově významné pražské strukturalistické školy, za jejíhož velkého inspirátora a duchovního otce je Zich považován).

Vrcholným teoretickým dílem Otakara Zicha se stala myšlenkově převratná *Estetika dramatického umění: teoretická dramaturgie*, které se okamžitě dostalo celonárodního ohlasu, a která se stala základním kamenem české divadelní vědy.

Coby skladatel se věnoval především komorním písňovým dílům, nicméně největšího ohlasu dosáhly jeho opery v duchu Smetanově či Fibichově, uváděné v Národním divadle. Za dvě z nich, *Vinu* (komponovanou dle dramatu Jaroslava Hilberta) a *Preciózky*, dostal dokonce státní cenu.

Pavel Haas (21. 6. 1899, Brno – 17. 10. 1944, koncentrační tábor Osvětim)

Skladatel Pavel Haas, bratr herce Hugo Haase, se narodil v Brně. Své hudební vlohy odhalil díky hře na klavír. Studoval na konzervatoři a nakonec na mistrovské škole, kde jej vedl Leoš Janáček. Ve dvacátých letech patřil Pavel Haas k tzv. avantgardním umělcům. Výrazné pozornosti u veřejnosti se dočkala skladba s názvem *Zesmutnělé scherzo*, která byla původně komponována za Janáčkova dohledu. Jeho nadání bylo veliké.

Na začátku prosince roku 1941 byl Pavel Haas odtransportován stejně jako mnoho dalších Židů do Terezína. Je

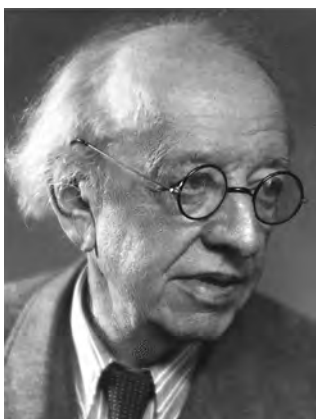

Hugo a Pavel (vpravo) Haasovi,
před 1944

poezie, v nichž jsou patrné stopy stesku a touhy po domově, současně však i vyjádření vize šťastného návratu.

Toho se ale bohužel Pavel Haas nedočkal. Terezín byl sice těžkým koncentračním táborem, žel byl převezen do ještě horšího místa – Osvětimi. Zde 17. října 1944 zahynul v plynové komoře.

Vítězslav Novák (5. 12. 1870, Kamenice nad Lipou – 18. 7. 1949, Skuteč)

Hudební skladatel Vítězslav Novák pocházel z rodiny, která se věnovala hudbě. Jeho otec byl lékař, zpíval ve sboru v Počátkách, matka hrála na klavír. Po otcově smrti se rodina přestěhovala do Jindřichova Hradce, kde vystudoval gymnázium.

Novák tady poprvé vystupoval na veřejnosti jako klavírista a skládal první písně a drobné skladby pro klavír.

V roce 1889 začal studovat na univerzitě v Praze (studia práva) a současně na konzervatoři, kterou absolvoval roku 1893 orchestrální ouverturou *Korzár* (1892) jako jeden z prvních žáků Antonína Dvořáka. Klavír zde studoval u Josefa Jiránka. Johannes Brahms představil jeho díla berlínskému vydavateli Simrockovi, a tak byl Novák alespoň na čas finančně zajištěn.

O prázdninách roku 1896 poznal při návštěvě Moravy, Slovácka, Lašska, Valašska a později i Slovenska lidový folklór v jeho domácím prostředí a to se stalo východiskem k jeho tvorbě v dalších letech. Důkladně studoval české a moravské sbírky lidových písní (Erben, Sušil, Bartoš) a pátrá po základech národního hudebního projevu. Navázal na moravskou melodičnost i modální citění a včleňuje do své tvorby ozvuky erotiky a přírody, jimiž se přibližuje impresionismu.

Ve čtyřiceti letech se oženil se svou žačkou Marií Práškovou, která mu poskytla dokonalé rodinné zázemí. Jejich syn Jaroslav Novák se stal malířem. V prvním desetiletí 20. století se Novák stal vůdčím představitelem české hudby a svůj vliv zaměřil i na mladou generaci. Vyučoval pozdější

až s podivem, že i zde, v koncentračním táboře, našel sílu komponovat. Zachovala se skladba pro mužský sbor s názvem *Nenaříkej!*, kterou autor napsal v hebrejském jazyce, aby nikdo nepoznal její revoluční smysl. Dále se z koncentračního tábora zachovala skladba *Studie*, již hrál terezínský komorní orchestr. Poslední zachovanou skladbou z doby autorova věznění jsou *Čtyři písně na slova čínské*

významné české a slovenské hudební skladatele na Pražské konzervatoři v mistrovské třídě (1909-1919) i na mistrovské škole (1919-1939) a později i soukromě. Mezi jeho žáky patřil Ladislav Vycpálek, Jaroslav Křička, Jaroslav Novotný, Boleslav Vomáčka, Václav Štěpán, bratři Jeremiášové, K. B. Jirák, Alois Hába nebo Ilja Hurník. Byl třikrát zvolen rektorem konzervatoře, dostalo se mu nejvyšších oficiálních uznání, byl předsedou hudebního odboru České akademie věd a umění.

Bohuslav Martinů (8. 12. 1890, Polička – 28. 8. 1959, Liestal u Basileje)

Bohuslav Martinů byl světově proslulým českým hudebním skladatelem moderny 20. století. Jeho umělecký vývoj prošel od impresionismu přes neoklasicismus, expresionismus a inspiraci jazzem až k ryze vlastnímu kompozičnímu stylu.

Už jako malý chlapec projevil hudební nadání. V šestnácti letech mu radní v Poličce poskytl stipendium a poslali ho na studia na pražskou konzervatoř.

Z konzervatoře byl však vyloučen a v roce 1912 složil na druhý pokus zkoušku ze hry na housle. Od roku 1915 hrál druhé housle v České filharmonii, v letech 1920-1923 byl jejím stálým členem. Přitom se neustále zdokonaľoval ve hře a věnoval se skladbě.

Byl ovlivněn dílem Antonína Dvořáka, Richarda Straussa a Debussyho. V roce 1922 se stal žákem Josefa Suka, v roce 1923 však získal stipendium na studia v Paříži. V roce 1931 se Bohuslav Martinů oženil. V roce 1940 odešel do Ameriky, kde v letech 1942-1946 vyučoval na Berkshire Music School, v letech 1948-1951 učil na univerzitě v Princetonu.

Ve svém díle byl Bohuslav Martinů ze začátku inspirován impresionismem. Jeho první skladbou jsou *Tři jezdci* na motivy Vrchlického balady. Znamějším raným dílem je klavírní cyklus *Loutky*. Během pobytu ve Francii ho ovlivnil jazz, jehož prvky jsou v *Jazzové suíte* a v operě *Tři přání*. Psal rovněž balety, z nichž nejznámější jsou *Špalíček* a *Istar* na motivy Zeyerova *Gilgameše*. Z jeho kantát je pak třeba zmínit *Gilgameše*, *Otvírání studánek* a *Polní mši*. Mezi jeho orchestrální skladby patří *Památník Lidicím*, oslavu konce války zachycuje *Čtvrtá symfonie*. Ze symfonií byla nejúspěšnější *Šestá symfonie*. Z oper je pak známá hlavně *Julietta aneb Snář* a *Řecké pašije*. Jeho tvorba dosáhla asi tří set skladeb, většina z nich byla vydána ve světových nakladatelstvích a hrána po celém světě. V roce 1953 se vrátil do Evropy, žil v Nice a v Římě. Ke konci života žil ve Švýcarsku v Schonenbergu u svého přítele Paula Sachera.

Bohuslav Martinů zemřel 28. srpna 1959 v Liestalu u Basileje ve Švýcarsku. V roce 1979 jeho ostatky byly převezeny do rodné Poličky.

V bývalé měšťanské škole v Šaffově ulici v Poličce si můžete prohlédnout stálou expozici o životě Bohuslava Martinů. Její součástí je školní třída a hlavně archiv. Ten tvoří rozsáhlá sbírka více než 250 rukopisů not a skic, korespondence, fotografií, scénických a kostýmních návrhů a další materiály ze života a díla skladatele. Martinů má v Poličce pomník, na zdi kostela sv. Jakuba je umístěna pamětní

deska, s průvodcem můžete navštívit jeho rodnou světničku v kostelní věži.

Rudolf Firkušný (11. 2. 1912 Napajedla – 19. 7. 1994 Staatsburg, New York)

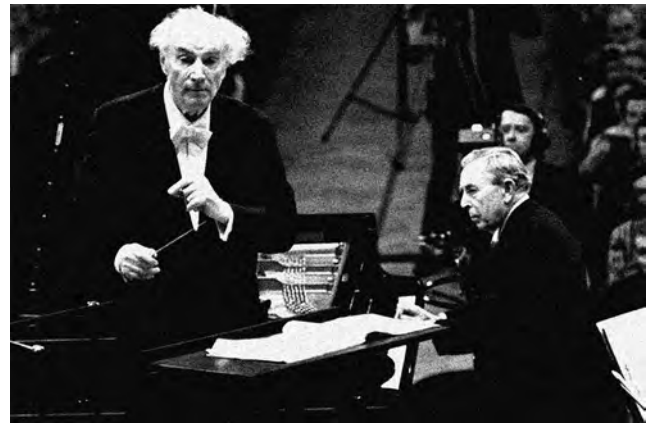
Klavírní virtuos, čestný doktor filozofie Univerzity Karlovy Rudolf Firkušný se narodil v Napajedlích jako nejmladší ze tří dětí místního notáře. Jeho neobyčejná náklonnost k hudbě, vynikající hudební sluch a paměť zaujaly Leoše Janáčka, který ho podrobil důkladné zkoušce a rozhodl o jeho dalším hudebním školení, nad nímž si vzal osobní dohled. Sám ho učil hudební teorii a základům kompozice,

profesorka Růžena Kurzová na brněnské konzervatoři a později její manžel prof. Vilém Kurz na pražské mistrovské škole se postarali o jeho pianistický rozvoj.

Přes nesporné úspěchy na domácích i zahraničních pódii, které zahájil ve věku osmi let veřejným koncertem v Praze, Rudolf Firkušný systematicky pracoval na svém pianistickém zdokonalování a na celkovém hudebním vzdělávání i po ukončení konzervatorních studií. Ve třicátých letech absolvoval v Itálii letní kurz u vynikajícího klavírního pedagoga Arthura Schnabela, ve studiu kompozice pokračoval po Janáčkově smrti ve třídách Rudolfa Karla a Josefa Suka v Praze. Konec dvacátých let a léta třicátá přinesla Rudolfu Firkušnému řadu zahraničních koncertních cest do Vídně, Německa, Itálie, Francie a Anglie, v roce 1938 stanul poprvé na americké půdě. Kritiky z té doby se shodují v konstatování, že mladý český pianista dorostl ve svých dvaceti letech světového formátu.

Až do počátku nacistické okupace se Firkušný mezi zahraničními zájezdy stále vracel domů – do Brna, kde měl rodinné zázemí a věrné přátele, pro něž si vždy našel čas, aby jim v Besedním domě zahrál. Aniž by tušil, že je to téměř natrvalo, odjel z Brna v květnu 1939 do Paříže, kde se připojil ke skupině českých umělců, k nimž patřil i Bohuslav Martinů a nadějná brněnská skladatelka Vítězslava Kaprálová. Celý následující rok 1940 se Firkušný snažil svým nejvlastnějším prostředkem, tj. hudbou českých Mistrů Smetany, Dvořáka, Janáčka, Suka i současných skladatelů – Martinů, Kaprálové a Bořkovce –, burcovat svědomí západoevropské veřejnosti ve prospěch přepadeného Československa.

Ve čtyřicátých letech si musel tvrdě vybojovat postavení koncertního pianisty ve Spojených státech. Obstál v nesmírně silné konkurenci evropských emigrantů i domácích amerických umělců. Zvítězil nejen svým pianistickým uměním, v němž brilance, elegance a stylová interpretace širokého repertoáru počínajícího Bachem až po tehdejší americké současníky Coplanda a Barbera, byly nejčastěji zmiňovanými přednostmi jeho hry, ale zejména nevšední citovou hloubkou a českým repertoárem. Stejně jako na svém prvním závažném vystoupení v Chicagu u příležitosti 100. výročí Dvořákova narození znovu objevil Američanům zapomenutý Dvořákovův klavírní koncert, tak později uváděl na obou amerických kontinentech, v Austrálii

Rafael Kubelík a Rudolf Firkušný, 1978

a v asijských kulturních centrech premiérově klavírní skladby Smetanovy, Sukovy, Janáčkovy a díla Bohuslava Martinů, s nimž ho po léta pojilo vřelé přátelství. Na jeho koncerty chodili posluchači, včetně kolegů klavíristů, za poznáním neznámých děl českých mistrů, která se pod jeho rukama rozeznávala v plné kráse a závažnosti uměleckého sdělení.

Snad největším paradoxem je, že největší český pianista byl americkým občanem. Rudolf Firkušný si dobrovolně zvolil těžký úděl emigranta, aby mohl svobodně šířit slávu české hudby po všech kontinentech. Více než čtyřicet let odmítal s krajním sebezapřením vystoupit na koncertní pódium rodné země, která svým obyvatelům nepřiznávala základní práva svobodného člověka. Od totalitního režimu se nekompromisně distancoval a vrátil se až po jeho pádu.

Firkušného přání vrátit se domů a koncertovat ve svobodné zemi se vyplnilo v roce 1946 na prvním Pražském jaru, pak až v roce 1990.

12. 7. 1999, před 30 lety, zemřel **Jan Panenka**, významný český klavírista druhé poloviny 20. století, pedagog a dirigent (* 8. 7. 1922). Koncertovat začal již během druhé světové války, kdy jej ještě jako studenta uvedl v roce 1944 na pódium pražské Lucerny profesor pražské konzervatoře František Maxián st. Od té doby působil jako sólista, komorní hráč a klavírní pedagog více než padesát let. Kromě bohaté koncertní činnosti zanechal za sebou rozsáhlý odkaz gramofonových nahrávek, z nichž některé získaly tuzemská i mezinárodní ocenění (dvakrát cena Grand Prix du Disque v Paříži, třikrát cena Supraphonu a ocenění od Nippon Columbia v Japonsku).

Alena Míková (21. 11. 1928 – 26. 4. 2014)

Operní sólistka Alena Míková byla držitelkou Ceny Thálie za celoživotní mistrovství. Sólistkou Národního divadla byla přes tři desetiletí (1957-1988), pohostinsky vystupovala po celé Evropě. Zpěv studovala soukromě u Augusty Fassiové poté, co v roce 1947 absolvovala reálné gymnázium v Praze. Seznam postav, které Míková za svůj život na tuzemských i zahraničních jevištích ztvárnila, je velmi rozsáhlý. Patří mezi ně například titulní role v *Libuši* Bedřicha Smetany, *Turandot* Giacoma Pucciniho nebo *Aida* Giuseppe Verdiho. Byla jednou z posledních velkých interpretek slavné operní éry v Čechách, kterou dnes zpětně nazýváme zlatou, napsal o nositelce Thálie za celoživotní mistrovství (2008) v nekrologu pro *Operu Plus* Jiří Fuchs.

Padesátiny slaví nejen metro pražské, ale i sladké

Půlstoletí neslaví v červnu jen pražská podzemní dráha, která se mezi tehdejší Sokolovskou, dnešní Florencí, a Kačerovem rozjela 9. května 1974, ale také dezert Metro, jehož první kousky ochutnali hosté slavnostního zahájení provozu.

Pro nevěšední událost jej navrhl a vyrobil státní podnik Pražské pekárny a mlýny. Dezert, jehož čtyři kusy v jednom balení symbolizovaly čtyři vagóny v jedné soupravě, které tehdy v metru jezdily, si získal takovou popularitu, že ho v Michelských pekárnách v téměř stejné podobě vyrábějí dodnes – cukrářský trvanlivý výrobek tvoří piškotový plátek s tukovým krémem obalený fondánem a políty kačovou polevou.

Výrobě předcházela nákup nové výrobní linky z Nizozemska, kterou pořídilo tehdejší generální ředitelství Pražských pekáren a mlýnů. „Tehdy se do ČSSR dovezly dvě výrobní linky. Menší byla umístěna do Michle, větší na Slovensko. Ta se však velmi rychle přestala využívat, protože se výroba v Michli velice dobře rozjela. Proto se rozhodlo, že větší linka se přestěhuje do Michle a ta menší se prodala do zahraničí,“ vzpomínal na zahájení výroby technický ředitel Karel Paulů. V dnešní době se Metro dezert na Slovensko vyváží, takže se výrobek na tamním trhu objevuje dál.

První zkušební verze vznikaly ve Výzkumném ústavu generálního ředitelství podle původní holandské receptury. Cílem bylo vyvinout cukrářský výrobek s prodlouženou trvanlivostí za použití místních surovin. „Při výrobních zkouškách pak někoho napadlo, že ten výrobek vlastně vypadá trochu jako vagónek. A protože tou dobou všichni žili významnou událostí, jakou bylo plánované zprovoznění první trasy metra v Praze, na počest této slavnosti události pojmenovali i nově vyvinutý výrobek jako Metro dezert,“ vysvětlila spojitost pochoutky a dopravního prostředku obchodní ředitelka Michelských pekáren Radka Slezáková.

Po spuštění výroby v nové pekárně v Michli, kam se přesunula výrobní linka, začala pravidelná produkce baleného cukrářského výrobku. Ten se podle Slezákové začal těšit velké oblibě díky svým vlastnostem, především prodloužené trvanlivosti s možností uskladnění v běžných teplostech, to znamená mimo ledničku. „Stal se oblíbeným občerstvením pro spoustu kulturních a sportovních akcí. Legendární byly dodávky pro spartakiádní cvičence, tedy zajištění občerstvení několika tisíců sportovců účastníků se hromadných vystoupení také na Strahovském stadionu,“ připomíná.

K základní příchuti Metro dezertu začaly velmi brzy přidávat i další varianty. „Jako speciální limitovanou edici pro oslavu padesátiletého jubilea zahájení výroby jsme připravili Metro dezert s banánovou příchutí,“ doplnila Slezáková. (mk)

Největší české pódium unese osmdesát tun

Jmenuje se T Stage Tess a v současné době stojí v pražském Radotíně. Je to největší koncertní pódium v České republice a jedno z největších ve střední Evropě. Nejen pro potřeby českých pořadatelů si je od nizozemské výrobní firmy Eurotruss objednala česká společnost T Servis. Podle sdělení její jednatelky Jany Heřmánkové je jeho pořizovací hodnota v řádu několika milionů. „Autory pódia jsou výrobci, ale my jsme si objednali určité úpravy podle vlastních představ. Obvykle jsou konstrukce pódii stříbrné, my ji máme černou, což je pro koncerty lepší. Plocha pódia je 43 × 20 metrů,“ vysvětlila Heřmánková.

Nosnost pódia je osmdesát tun materiálu, výška jeviště 2,3 metru, po stranách jsou velké takzvané přípravy, prostory, v nichž se vše chystá.

„Současný trend nejenom u těch největších, ale i středně velkých kapel je přivést si na koncerty co nejvíce techniky. Váží leckdy desítky tun. Pro starší pódia je to velká zátěž. My jsme o novém uvažovali čtyři roky. Je to velká investice, ale jistě se vyplatí. Počítáme s tím, že ho nebudeme využívat jen pro český trh, nýbrž i pro evropský. Mnoho termínů už máme zamluvených,“ řekla Heřmánková. Premiéru mělo pódium na letošním festivalu Rock for People v červnu v Parku 360 v Hradci Králové.

Heřmánková ještě uvedla, že nové pódium by mělo být postaveno za tři dny, rozebráno zhruba za den a půl. Existuje také varianta smontovat je o něco menší. (mk)

Jablonecké Muzeum skla a bižuterie slaví 120 let

Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, které se stará o největší kolekci bižuterie na světě a jednu z největších veřejných sbírek skla, si připomnělo 120 let existence. K narozeninám si přitom přálo překvapivý dárek – změnu názvu. Tu by ale musel odsouhlasit zřizovatel muzea, ministerstvo kultury.

„Již více než půlstoletí máme celostátní působnost v oblasti bižuterie a skla, od roku 2003 jsme státní institucí. Moc bychom si tedy přáli, aby naše postavení bylo vyjádřeno už v názvu muzea,“ říká ředitelka jablonecké instituce Milada Valečková.

O změnu názvu usiluje její muzeum už delší dobu. „Jsem zastáncem toho, aby už z názvu bylo zřejmé, co lze od instituce čekat. Je to důležité kvůli zahraničním partnerům i při navazování zahraniční spolupráce. Z našeho názvu není hned jasné, že nejsme nějaké malé regionální muzeum, ale že jsme muzeum státní,“ vysvětlila ředitelka.

„Naším vzorem jsou německé instituce, kde se rozlišuje národní muzeum nebo muzea zřizovaná spolkovými zeměmi. Nám to přijde transparentní pro návštěvníky i partnery muzea,“ doplnila Valečková.

O změně názvu by muselo rozhodnout ministerstvo kultury. Tam ale tento plán zatím zřejmě nemá zastánce a celá věc se jako otevřená ponechává bez rozhodnutí.

Zásahu na založení sbírky bižuterie a skla v Jablonci nad Nisou má skupina jabloneckých podnikatelů, sdružených do Průmyslového vzdělávacího a podpůrného spolku pro Jablonec nad Nisou. Ten se v roce 1868 rozhodl uchovávat výsledky své činnosti pro další generace, nakonec z toho vzešla stálá expozice, otevřená přesně 25. dubna roku 1904.

K oslavám 120 let připravilo muzeum řadu akcí, například odhalení figurální plastiky sklářské výtvarnice Gizely Šabókové v muzejním parku a v přístavbě muzea ve tvaru obřího krystalu se uskutečnil slavnostní koncert. (mk)

Kunratické křišťálové plastiky zazářily v hollywoodském filmu

V pokračování americké krimikomedie *Na nože* s podtitulem *Glass Onion* si zahrálo kromě známých hollywoodských herců i české sklo. Desítky křišťálových plastik, které zdobí luxusní sídlo jedné z filmových postav, vyrobili skláři v Kunraticích na Českolipsku.

V novém americkém snímku *Na nože: Glass Onion* z produkce Netflixu září vedle herců Daniela Craiga, Edwarda Nortona či Kate Hudson i desítky plastik z křišťálového skla. Vznikly v rodinné sklárně Pačinek Glass v Kunraticích u Cvikova na Českolipsku.

„Naše sklárna není moc veliká, máme nějakých dvacet zaměstnanců. Vytváříme umělecké věci, umíme všechno od skleniček na víno až po lustry a venkovní plastiky. Máme tu dvě pece, tavíme křišťálové sklo a zabarvujeme ho různými technikami,“ řekl majitel sklárny Jiří Pačinek.

Umělecký sklář Jiří Pačinek byl ze spolupráce s americkými tvůrci nadšený. U nich v Kunraticích na proces výroby dohlížel přímo umělecký ředitel snímku *Na nože* John Dexter. Během práce se prý spřátelili a Johnny se i po skončení zakázky do Česka několikrát vrátil.

Jak ale sklárnu v malé české vesničce se svými kolegy v zámoří Dexter objevil? „Režisér filmu řekl, že v něm potřebuje nějaké křišťálové plastiky. Produkční skočila na internet a hledala české skláře. My jsme se objevili mezi prvními, nebo možná dokonce první. Otevřela naše stránky Pačinek Glass, Johnny šel zrovna kolem, viděl fotky několika soch, které tam máme vystavené, a řekl, že jsou zajímavé a že tohle by mohlo být to pravé. A hned nám volali a už to šlo jako po drátku,“ vypráví Jiří Pačinek o neuvěřitelném začátku celého příběhu.

S filmovým průmyslem spolupracovali kunratictí skláři už v minulosti, šlo ale vždy o drobnosti a menší dekorace, nic tak velkého a závažného. Na realizaci hollywoodské zakázky měli zhruba měsíc. Vyrobili jednu plastiku jim zabralo vždy několik hodin, denně prý zvládli maximálně tři.

„Plastik vzniklo nakonec nějakých šedesát kusů. Původně jich mělo být dvacet, pak se ale přidávaly, protože měly velký úspěch,“ vzpomíná Pačinek, jak z nich byl Dexter nadšený. Vyrobil nechal jak drobné kusy, tak ty větší.

„Některé měly až skoro metr na výšku a jiné vážily třeba až 35 kilogramů,“ vypočítává Pačinek a ukazuje výkresy a návrhy, které jsou ve sklárně stále schované. Třeba ten na vosu v nadživotní velikosti, od níž jim tu jeden kus zůstal, nebo na trs křišťálových jahod, který napraskl, a tak se vyráběl znovu.

„Johnny je odborník, přivezl si svoje návrhy i návrhy jiných výtvarníků, které zpracoval a s námi konzultoval.

Bylo na tom ale hezké, že nám nechal prostor, netlačil na nás. Řekl mi: Hele, já tě nebudu ovlivňovat, dělej, jak to cítíš, a já ti pak řeknu, jestli jo, nebo ne,“ popisuje ve zkratce vedoucí sklář, jak spolupráce probíhala.

Byla to podle něj výzva a zároveň skvělá šance, jak uplatnit všechny techniky, které se do té doby v praxi naučil. „Johnny ze mě vycucl všechno, co umím,“ komentuje to s nadsázkou. „Bylo to fyzicky náročné, protože je to o velkém soustředění. Když děláte nějakou obyčejnou věc, kterou můžete zopakovat, tak je to v pohodě, ale my jsme potřebovali vše termínově stihnout, a ještě aby to bylo fakt krásné. Šlo nám o naši čest, věděli jsme, že to děláme pro film, pro Hollywood,“ zmiňuje tlak, který cítil.

A jaké to bylo, vidět pak svou práci v hollywoodském filmu? „Úžasné, perfektní. Nás všechny, co jsme na tom makali, to těší a taky nás to spojuje, protože jsme vytvořili neuskutečně krásné věci,“ říká a zároveň přiznává, že jim zakázka finančně pomohla v náročném covidovém období.

Některé ze soch, za které dala americká produkce zhruba dva milióny korun, se ale ve filmu rozbijí. „Věděli jsme, že se tam bude něco rozbíjet, ale že plastiky vezmou přímo herci do ruky, budou s nimi manipulovat a rozbíjet o zem, to jsme netušili, to bylo překvapení. Občas jsem zatruchlil, některé kusy byly skutečně řemeslně povedené, ale pak jsme se dozvěděli, že nerozbili všechny, jenom část,“ objasňuje sklář.

Ve filmu často padaly na zem křehčí kopie, které se jednodušeji roztříští na mnoho kousíčků a vytvoří tak požadovaný dramatický efekt. „Co se stalo s ostatními, to by mě taky zajímalo, poprosil jsem Johnnyho, aby mi to zjistil,“ zmiňuje Pačinek.

„Strašně si vážím toho, že naše české sklo jako takové – nejen Pačinkovo – dokáže oslnit hollywoodské producenty. Zároveň se možná dostaneme do seznamu výrobců pro Hollywood. Zatím to není jisté, je to možnost, ale moc bych si toho vážil,“ přeje si na závěr Jiří Pačinek a už se těší na další návštěvu svého kamaráda Johnnyho, kterého už v Česku vzal třeba na sklářské sympozium nebo spolu na Štědrý den vyráběli jezulátko do místního kostela. (mk)

Rekonstrukce Staroměstské mostecké věže

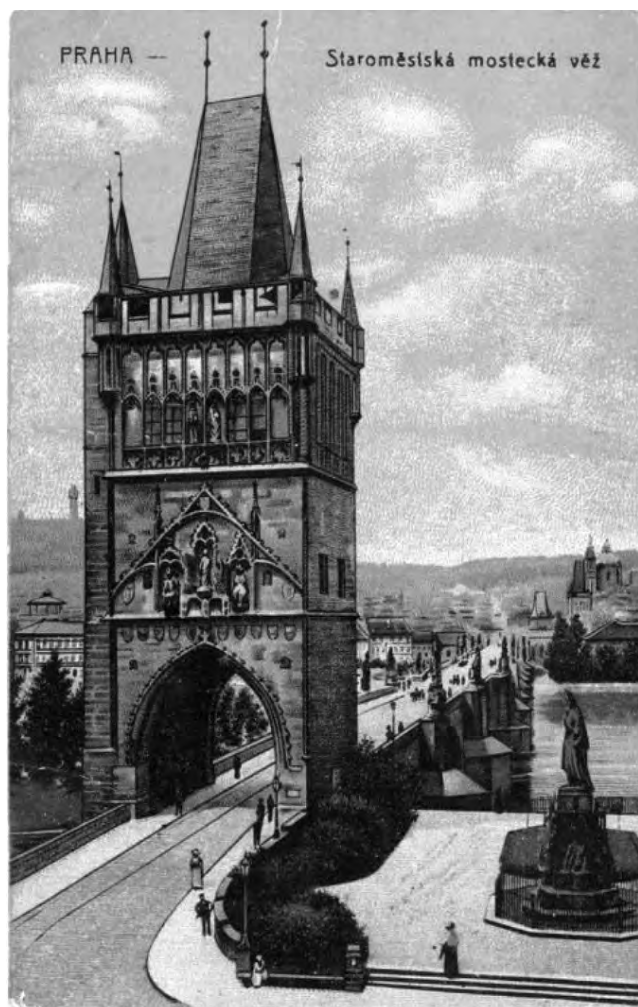
Staroměstská věž u Karlova mostu se bude v následujících letech rekonstruovat. Obnova exteriéru a interiéru stavby ze 14. století vyjde na několik set miliónů. Návštěvníkům ale zůstane památka po celou dobu otevřená.

Společnost Prague City Tourism představila plány na kompletní revitalizaci věže na staroměstské straně Karlova mostu. „Vedeme ji jako významnou národní památku a je zapotřebí ji pečlivě a odborně opravit,“ potvrdil vedoucí správy památkových objektů Petr Kotalík.

„Celý tento objekt je ze 14. století a dosud na něm nebyla prováděna tak velká rekonstrukce. Menší opravy a záahy v minulosti probíhaly, ale ne v tak velkém rozsahu, jako plánujeme teď,“ sdělil Kotalík.

Stavba je celkově v neutěšeném stavu. „Jedná se o poruchy na plášti, dosluhující elektřinu, která je z části z šedesátých, z části z osmdesátých let 20. století, je problém s krytinou a spojovacím materiálem a se spoustou dalších věcí,“ vyjmenovává Karel Kučera, kurátor pražských věží.

První krok v náročných opravách už má ale památka za sebou, ohoz věže dostal nové zábradlí a nahradil tak to

Staroměstská mostecká věž na pohlednici z roku 1914

staré, korodující, které poškozovalo kámen pod ním. Věž je postavena hlavně z pískovcových kvádrů, které se očistí a v případě potřeby vymění, buď částečně, nebo úplně. „Třeba na jižní straně, směrem k vodě, je použitý železitý pískovec, který může pocházet zřejmě ještě z Juditina mostu. Je měkčí, slunce mu dalo za ta staletí zabrat a hodně opadává. Nesoudržný kámen musíme odebrat a vlepít tam »záplatu«. Je málo pravděpodobné, že nějaký kvádr budeme nahrazovat v celé hloubce,“ objasnil Kučera.

Řešit by se měl i vzhled vnitřních zdí. „Když se projdete po schodišťové věži, vidíte všude vyryté a načmárané nápisy. Je to velký problém. Máme tam všude kamery, a stejně není jednoduché toho člověka chytit. Obecně máme zkušenost, že když na památkách žádné nápisy nejsou, nové vzniknou obtížně. Ale tady je to výsledek padesáti let,“ upozornil.

Odstranit takový nápis podle něj není vůbec jednoduché. „Když je vyrytý nápis hluboký, dá se restaurátorsky ztmelit. Když je na povrchu, částečně se smyje čištěním, ale nemůžeme ho brousit, tím by se poničila autenticita středověkého povrchu.“

Veškeré práce budou probíhat ve spolupráci s odborníky z nejrůznějších oborů a z Národního památkového ústavu. Nově také vznikla odborná komise, která bude na rekonstrukci dohlížet.

„Časový plán projekčních prací je zhruba na nějaké čtyři roky až pět let, teprve poté bude moct následovat kom-

pletní rekonstrukce objektu,“ řekl Kotalík ze správy památkových objektů Prague City Tourism.

O výhledy z věže ale turisté během té doby nepřijdou. Otevřena zůstane i během stavebních, historických a restaurátorských průzkumů. Díky nim bude nakonec stanoveno, kolik bude obnova exteriéru a interiéru finálně stát.

„Musíme si také uvědomit, že cena projekčních prací a stavebního materiálu neustále roste, takže teď nedokážeme sdělit přesnou částku. Můžeme ale říct, že se bude jednat o několik stovek miliónů korun,“ vypočítává Kotalík.

(mk)

Ve Strážnici je škola folklórních tradic

Stále větší zájem je o lidové tradice a folklór. Dokladem toho je bezmála čtyřicet nových absolventů Školy folklórních tradic, kterou provozuje Národní ústav lidové kultury ve Strážnici na Hodonínsku. Ten je pořadatelem slavného strážnického folklórního festivalu.

Škola je určena především pro vedoucí a členy folklórních souborů. Pod vedením odborníků si v ní dva roky zdokonalují své znalosti v oblasti lidové kultury, a to samozřejmě včetně zpěvu a tance.

„Chceme, aby si kvalitně uměli připravit svůj vlastní pořad, aby věděli, které písně a tance použít, aby měli znalosti od historie až po kroje. Naši absolventi si zvládnou napsat mluvené slovo pro pořad, radíme jim i v tom, jak mají svůj soubor vést,“ řekla Jarmila Teturová z ústavu lidové kultury.

Studium končí obhajobou závěrečných prací. Posluchači musí před odbornou komisí předvést vlastní pořad. Teprve pak dostávají certifikát. Zájem o studium folklóru je tak velký, že některé uchazeče musí ústav při naplnění třídy odmítnout.

„Teď si na rok odpočineme a další, v pořadí již 10. běh školy zahájíme v příštím roce,“ dodala Teturová.

Posluchači si Školu folklórních tradic pochvalují s tím, že je naučila lépe pracovat s folklórní tematikou. „Za dva – byť poměrně intenzivní – roky se samozřejmě nedá stihnout všechno, naopak člověk občas zjistí, jak moc by potřeboval studovat hlouběji a podrobněji. Studium pod vedením těch nejlepších odborníků na jednotlivé etnografické oblasti a vědní disciplíny související s prací ve folklórních souborech bych doporučil každému, kdo chce získat alespoň základní přehled v tomto oboru,“ uvedl jeden z jejich nových absolventů Martin Kovář ze souboru Drahan z Blanská, který letos slaví 50. výročí vzniku.

Kovář zdůraznil, že pro něj bylo jako pro hudebníka obrovským přínosem pochopení práce choreografů, dramaturgů a především charakteru jednotlivých tanců, které teď umí lépe sladit s písničkami.

(mk)

Batův kanál připraven pro letošní sezonu

Každým rokem roste počet zájemců, kteří tráví svoji letní dovolenou na unikátní vodní cestě, kterou je Batův kanál. Vodní cesty je však nutno udržovat, což zajišťuje Povodí Moravy.

Všechny plavební komory byly seřizené, rejdy plavebních komor vyčištěné a plavební značení osazené. Předsezónní příprava Batova kanálu byla pak zakončena kontrolní plavbou.

„Provedli jsme seřízení a údržbu technologií plavebních komor, obnovili potřebnou plavební hloubku a zkontrolovali všechny bezpečnostní prvky. Nově jsme opravili vypouštěcí stavítka na vzpěrných vratech plavební komory Babice, provedli jsme opravy úchytných lan a kotvicích ok na komorách v Huštěnovicích a Uherském Ostrohu, dále pak opravy technologií na komorách Vnorovy I a Petrov. Vodní cesta tak byla připravená na pět měsíců provozu,“ říká generální ředitel Povodí Moravy, s. p., Václav Gargulák.

Povodí Moravy také včas dokončilo i rozsáhlou opravu plavební komory ve Splytahněvi a modernizaci stavidla ve Veselí nad Moravou, které je jediným objektem zajišťujícím napouštění povrchové vody z řeky Moravy do jižního kanálového úseku vodní cesty Baťův kanál od Veselí nad Moravou až po jez Sodoměřice.

Hlavní plavební sezóna odstartovala 1. května ve Veselí nad Moravou odemykáním kanálu a potrvá až do konce září. V květnu a v září bývají plavební komory v provozu vždy od pátku do neděle, od června do konce srpna pak od úterý do neděle. Provoz plavebních komor letos vychází na 109 dnů, což představuje celkem 872 hodin komorování.

Proplutí plavebními komorami je pro veřejnost i provozovatele plavby bezplatné. Náklady na provoz, obsluhu a údržbu zdymadel zajišťuje z vlastních zdrojů Povodí Moravy tak, aby provozovatelům plavby nevznikly žádné dodatečné náklady. „Provoz plavebních komor vyjde vodo hospodáře každý rok na přibližně dva a půl až tři milióny korun,“ uvedl mluvčí Povodí Moravy Petr Chmelař.

Plavba a pobyt na kanálech jsou oblíbeným způsobem rekreace i v jiných zemích, například v Nizozemsku a především ve Velké Británii a Irsku. Plavbám a pobytům na vodě v úzkých, obytných lodích se říká líná dovolená, kde si každý lodivod plavební komoru a její proplutí provozuje sám, což je u stoletých, ručně ovládaných vrat v komorách sice velmi romantická, ale docela namáhavá činnost.

Pobyt na kanálech si v Čechách získává každoročně vyšší oblibu. Povodí Moravy zaznamenalo na plavebních komorách loni již celkem 38 751 proplutí lodí a v součtu komory proplavily 181 546 lidí. (mk)

Výročí Schindlerovy pletárny v Krásné Lípě

Vzhledem připomíná baťovskou továrnu, ale obuv se tady nešije. Schindlerova pletárna v srdci Českého Švýcarska se už úctyhodných 170 let zabývá tradiční výrobou pleteného zboží. Obléká třeba švýcarské pošťáky nebo palubní personál leteckých společností.

Historie zdejší výroby sahá do roku 1854, kdy Stefan Schindler založil firmu na výrobu punčoch. Od té doby podnik plete v podstatě bez přerušení, nezastavila ho ani druhá světová válka nebo pandemie koronaviru. Na 170 let trvající tradici tu jsou velmi pyšní. Děle v Česku nepřetržitě funguje už jen plzeňský Prazdroj.

„Tento region byl před první republikou něco jako, dnes bychom řekli, Silicon Valley punčochářského průmyslu,“ směje se současný majitel firmy Martin Veselík, který továrnu koupil před pěti lety. „Odsud se punčochy dodávaly do celé monarchie a vozily se i do Ameriky a do Anglie.“

I v době socialismu byla pletárna jedním z největších vývozců punčochového zboží na světě. „Exportovala do celého východního bloku, ale byla schopná vyvážit i na Zá-

pad. Takových firem tady moc nebylo, a to svědčilo o kvalitě zdejšího sortimentu,“ zmiňuje Veselík.

Dnes jsou s pletárnou spojené značky silonek Schindler, Novia a Elite, která letos slaví sto let existence. Kromě jemných punčoch či legín se v Krásné Lípě vyrábí také svrchní pletené oblečení od čepic a šálů po svetry a vesty. Slouží jako školní uniformy nebo korporátní oblečení.

Tenké šedé svetry plete třeba pro švýcarské pošťáky, tuto spolupráci považuje Veselík za nejlepší referenci. „Švýcaři si velmi potrpí na preciznost,“ podotýká. Výrobu si zde zadávají také aerolinky ČSA a německá Lufthansa či městská společnost Prague City Tourism.

Na práci hlučných strojů tu neustále dohlíží necelá čtyřicítka zaměstnanců. Na začátku každého výrobku je kvalitní příze. „Pramínek příze pro punčochové kalhoty se skládá ještě z deseti pramínek tenkých jako pavučinka,“ upozorňuje Veselík na jemný materiál.

Kdyby se pramínky rozpletly, jejich délka by podle něj byla až 54 kilometrů. „Jako vlakem z Prahy do Kolína,“ přirovnává s úsměvem majitel.

Všechno silonové zboží se plete vždy v bílé barvě, barví se až potom. Na jednom stroji se na upletených nohavičkách – tubulárech – sešívají špičky, na jiném se zase spojují dvě roury k sobě a vytváří se mezi nimi sed.

Součástí procesu je i několikastupňová kontrola kvality, měří se tolerance natahování a smršťování, pod různými světly se dohlíží na jednotlivé odstíny, testuje se stálost barvy nebo výdrž při otěru.

„Technologie pletení, tedy princip tvorby očka, se dodnes nezměnil, nejde z podstaty věci udělat jinak,“ vysvětluje Veselík. „Mašiny staré sedmdesát let i nové japonské stroje dělají mechanicky v podstatě stejnou operaci, jen k tomu dnes mají spoustu elektroniky, která pletáři pomáhá,“ dodává.

Pletař si po zadání tvoří úplet sám, při takzvaných hustotových zkouškách naplete hned několik různě hustých vzorků a ty se pak upravují a perou. Teprve ten, který nejlépe udrží formu a nesráží se, se dostane do výroby. „To je to know-how pletáře, není to o strojích,“ objasňuje továrník.

A když se na díle něco nepovede a objeví se vada, může se kus rozsoukat zpět do příze a začít od začátku. Šetří se tak materiál i finanční prostředky.

Na případné opravy, i těch produktů, které si zákazníci poškodili, ale chtějí je nosit dál, tu mají šikovnou paní, která je ve firmě už čtyřicet let. „Jsou to často velké vady, na tom trénuju to spravování, je to pro mě výzva, to mě baví,“ říká nám u svého stolu s velkou lupou Regína Kinská.

Továrník Veselík se se svou ženou Vlastou zároveň snaží pletařské řemeslo zpopularizovat a přivést k němu mladé lidi. Tak vznikla třeba spolupráce s Vysokou školou uměleckoprůmyslovou a s návrhářkou Liběnou Rochovou.

„Oblečení není jen plytká módní záležitost, ale může dodávat sebevědomí. Navíc může být šetrné k přírodě,“ přibližuje svůj pohled.

V plánu mají také druhé pletařské symposium určené jak studentům a odborníkům, tak i laikům. V letních měsících pořádají ve výrobě prohlídky pro veřejnost a prostřední patro továrny zažilo už dokonce několik koncertů, třeba rapera Vladimíra 518.

Přijít sem můžou i ti, které zajímá architektura. Třípodlažní továrna, která měla být podle původních plánů až osmipodlažní, je se svými nosnými sloupy a lehkým pláštěm podobná těm v baťovském Zlíně.

Jak přiznává majitel, budova by po všech těch letech potřebovala „dát do pořádku“, což si bere jako svůj další velký úkol. Rád by v ní časem vybudoval i muzeum pletařského umění a prodejnou. (mk)

Česká sekce ve Francii oslavila 100 let

Letos vyvrcholily v jihofrancouzském městě Nîmes oslavy výročí českých sekcí, které umožňují už 100 let absolvovat českým studentům a studentkám stáž ve Francii. Slavnostní akce se v místním Lyceu Alphonse Daudeta zúčastnili kromě absolventů a současných studentů i politici a diplomaté obou zemí. Kromě besedy o vztazích Česka a Francie mohli návštěvníci zhlédnout výstavu o historii českých sekcí.

„Český velvyslanec ve Francii Michal Fleischmann vedl na místě diplomatický workshop, přední francouzský historik a odborník na středoevropské dějiny Antoine Marès měl zase přednášku o propojení sekcí s bilaterálními vztahy, ředitel Českého centra v Paříži a historik Jiří Hnilica pak přednášel o vzájemných vztazích obou zemí,“ řekla předsedkyně Spolku bývalých studentů českých sekcí Kristýna Křížová. Na programu byla i vernisáž dvojjazyčné výstavy *Český sen ve Francii* o stoletém studijním programu. České studentky pak návštěvníkům sehrály, se svolením tvůrce Zdeňka Svěráka, hru z repertoáru Žižkovského divadla Jára Cimrmana *Vražda v salonním coupé*.

„Ve školní jídelně gymnázia se celý týden podávalo české menu, tradiční zvonění přestávek nahradily české písničky,“ doplnila Křížová.

Program, který se zrodil na podporu mladého Československa, umožňuje českým žákům odjet na tři roky studovat do Francie a pobyt zakončit francouzskou maturitou. Při vyučování jsou ve třídách společně s francouzskými spolužáky, platí pro ně stejná pravidla jen s tím rozdílem, že mají k dispozici českou lektorku. Víkendy pak studenti tráví v hostitelských rodinách.

S financováním rodinám studentů pomáhá české ministerstvo školství, francouzské velvyslanectví v Praze i stipendijní fond bývalých studentů. Celkem ve Francii studuje vždy třicet českých gymnazistů, v Nîmes, které je partnerským městem Prahy, je to dvanáct děvčat a v Lyceu Carnot v Dijonu jsou chlapci i dívky.

První odmlčení českých sekcí ve Francii přišlo po okupaci Československa Německem, druhou pauzu si vynutil komunistický režim.

Mezi více než 800 absolventů se řadí například pedagogický psycholog a signatář Charty 77 František Jiránek, lékař a voják československých legií Ivan Španiel, islamoložka Zora Hesová nebo zástupkyně ředitele Českého centra v Paříži Tereza Nováková. (mk)

V Česku tisknou známky s portrétem slovenského prezidenta Pellegriniho

V tiskárně ve středočeském Hradištku začal tisk poštovní známky s portrétem nového slovenského prezidenta Petera Pellegriniho.

Oproti těm minulým bude o něco větší a kulatá, nikoliv hranatá, a všechny budou samolepicí. Lidé si je mohou koupit od 15. června, ode dne inaugurace nového prezidenta, který v čele Slovenska vystřídal

Zuzanu Čaputovou.

„Portrétů bylo víc, ale pan prezident si vybral tu podobu, se kterou pracujeme. Protože je to mladý člověk, tak jsme známku chtěli zatraktivnit moderními technologiemi i samotným tvarem známky, který ještě nikdy nebyl použit,“ řekl Martin Vančo, výkonný manažer odboru Poštové filatelické služby. „Pan prezident byl u nás na poště dvakrát a na tvorbě známky mu záleželo. Pracuji na poště sedmáct let a toto je poprvé, kdy byl prezident u nás a aktivně a s dobrým vkusem se zapojil,“ dodal Vančo.

Památník holokaustu Romů a Sintů v Letech

Památník holokaustu Romů a Sintů v Letech na Písecku se poprvé otevřel veřejnosti. Vznikl na místě koncentračního tábora pro Romy z druhé světové války, kde pak více než čtyři desítky let stál velkokapacitní vepřín. Památník bude zatím otevřený vždy od čtvrtka do neděle. Provozní doba do budoucna ještě není určena, řekla novinářům ředitelka Muzea Romské kultury se sídlem v Brně Jana Horváthová.

Podle předsedy Senátu Miloše Vystrčila (ODS) by se lidé neměli zaměřovat jen na současný okamžik. Důležité je vytvářet věci a hodnoty, jejichž význam vynikne především v budoucnosti. Předseda Senátu uvedl, že právě vytvoření tohoto komplexu nese význam i do budoucnosti.

Vybudování areálu památníku stálo 102 miliónů korun. Komplexu dominují kruhy a dvě torza haly bývalého vepřína. Ve vnitřní části památníku návštěvníci najdou texty, fotografie, hlasy pamětníků či archeologické předměty. Areál zabírá přes 100 000 metrů čtverečních, včetně blízkého nouzového hřbitova, kde je památník. Venkovní část nového areálu je návštěvníkům přístupná celoročně.

Mladí čeští cimbalisté uspěli na festivalu v Číně

Mladí čeští cimbalisté uspěli na přelomu dubna a května na kulturním festivalu v čínském městě Čching-tao. Předsedkyně Cimbalové asociace České republiky Růžena Děcká přivezla do města u Žlutého moře své bývalé žáky ze ZUŠ Alfréda Radoka ve Valašském Meziříčí a vítěze soutěží Cimbalfestu. Absolutním vítězem soutěže se stal Matěj Číp.

„Ve velké konkurenci ctižádostivých a velmi pracovitých soutěžících z Asie naši cimbalisté zazářili. Kromě pěti prvních míst v sólové hře i v duetech si Matěj Číp odvezl titul absolutního vítěze soutěže,“ sdělila zástupkyně účastníků Barbora Janečková. „Není bez zajímavosti, že Matěj Číp studuje jako první na světě hru na cimbál v USA, aktuálně v New Yorku na Berkeley College,“ dodala. Hra na cimbál se v USA na univerzitách nevyučovala. Číp vznik oboru před několika lety inicioval, když obeslal řadu univerzit a uspěl na univerzitě v Jižní Dakotě.

Cimbalisté předvedli výběr skladeb od baroka po současnost. Děcká se svými studenty v Číně představila Mezinárodní festival cimbalu ve Valašském Meziříčí, prázdninové kurzy na Valašku i netradiční setkání malých žáků na akci Cimbál v pyžamu. Nechyběla živá produkce valašského folklóru.

Obří rypadlo v lomu ČSA na Mostecku

Ústecký kraj chce zjistit, zda bude možné zachovat obří těžební velkostroj, který je odstavený v lomu ČSA na Mostecku. Náklady na přesun a údržbu vyplynou ze studie proveditelnosti, která bude podkladem pro rozhodnutí politiků o rypadle. Řekl to náměstek hejtmána Jiří Řehák (Spojenci pro kraj). Vlastníkem je skupina Sev.en Česká energie, jejíž mluvčí Eva Maříková ČTK řekla, že skupina je připravena s krajem spolupracovat.

Korečkové rypadlo RK 5000 je dlouhé 155 metrů a váží 5 500 tun. Pokud by se celé rozebralo, cena šrotu by podle Řeháka byla 30 miliónů korun. O dotaci kraj bude žádat Evropskou unii z Operačního programu Spravedlivá transformace. „Je to skutečný unikát, na revitalizovaném území po těžbě hnědého uhlí by mohl být lákadlem pro turisty společně s barokním zámekem Jezeří a národní přírodní památkou, kterou se má stát část lomu ČSA,“ uvedl Řehák.

Chráněné území by mělo pokrýt přibližně 12 kilometrů čtverečních. Zbytková jáma se přemění v jezero. Těžaři plánují, že na část vodní hladiny instalují plovoucí solární panely, počítají i s výrobou zeleného vodíku. Fotovoltaické panely budou také na střechách domů, které kolem jezera vzniknou. Celé území, nad nímž se tyčí zámek Jezeří, má rozlohu 5 000 hektarů.

Festival KoresponDance 2024

Tanec, divadlo, nový cirkus i film nabídne 12. ročník mezinárodního festivalu současného tance a pohybového diva-

dla KoresponDance. Hlavní festivalový program se uskuteční tradičně na zámku ve Žďáru nad Sázavou od 11. do 14. července 2024. Kromě zámku bude festivalová scéna na den v industriálních prostorách pražské továrny na kabely a nově také v Horácké galerii v Novém Městě na Moravě. Za pořadatele o tom informovala Michaela Sikorová. Festival pořádá Centrum choreografického rozvoje SE.S.T.A, tedy setkávání současného tance. V Novém Městě na Moravě se uskuteční festivalový program 19. června. V pražském prostoru firmy Prakab bude program o den později 20. června, tedy necelý měsíc před hlavním programem ve Žďáru nad Sázavou. Největší site-specific festival současného pohybového umění představí umělce a umělkyně z Česka, Francie, Portugalska, Rakouska, Španělska, Slovenska, ale třeba i z Kanady, uvedli organizátoři.

Letošní Jízda králů v Kunovicích

Kunovicemi na Uherskohradištsku projela Jízda králů. Ve městě se koná jednou za dva roky. Letošním králem je osmiletý Patrik Libosvár. Program trvá od pátku do neděle. Je plný zpěvu, tanců, krojů, koncertů, výstav a samozřejmě koní, uvedla v tiskové zprávě radnice místostarostka Martina Kozelková (za ANO). „Dominantou pátečního programu byla Hudba pro krále – koncert na počest Roku české hudby v provedení osmdesátičlenného symfonického orchestru Academia Moravia. Během večera vystoupila také cimbalová muzika Mladí Burčáci a dosavadní král Martin Libosvár předal svou královskou korunu novému králi Patriku Libosvárovi,“ uvedla místostarostka. V sobotu se do Kunovic sjely koňské povozy a kočáry a vytvořily formanskou jízdu. V neděli ráno vyjela královská družina. Koně zdobily desítky tisíc papírových růží, kvítků a poupat. Na jednoho koně bylo třeba připravit zhruba 1 600 barevných ozdob.

Jízda králů patří k nejznámějším folklórním zvykům v zemi. Pochází zřejmě již z pohanských dob. Chlapci spolu soupeřili při vyhánění dobytka a nejlepší z nich se stal králem. Druhý možný původ tradice vidí etnografové v útěku uherského krále Matyáše Korvína před Jiřím z Poděbrad. Aby se neprozradil svým vzhledem a mlouvou, oblékl se podle legendy do ženského kroje a do úst si vložil růži.

Jízda králů je od roku 2011 zapsaná na seznam světového nehmotného kulturního dědictví UNESCO. Týden po jízdě v Kunovicích se uskuteční také ve Vlčnově na Uherskohradištsku, kde se jako na jediném místě na Moravě jezdí každý rok.

Výstava *Netruchlete pro mne* v Hrabyni

Výstava *Netruchlete pro mne* připomíná 75 let od justiční vraždy generála Heliodora Píky. Osud rodáka ze Štítiny na Opavsku, který byl popraven v červnu 1949, si mohou zájemci připomenout do 30. listopadu v Národním památníku druhé světové války v Hrabyni na Opavsku. ČTK to řekla ředitelka Slezského zemského muzea Jana Horáková.

Slezské zemské muzeum jako správce rodinné pozůstatosti připravilo výstavu, která mapuje život této osobnosti dějin od jeho mládí přes vojenskou kariéru až po jeho zatčení, odsouzení a popravu. Pozornost je také věnovaná dlouhé cestě k jeho rehabilitaci. Návštěvníci uvidí například i torzo generálovy osobní zbraně. Pistole byla po desetiletí zakopaná v Hranicích na Moravě u rodného domu generálova syna Milana. Vykopána byla v roce 2010. Milan Píka ji pak věnoval Slezskému zemskému muzeu.

Rekordní sázky na hokejový šampionát

Sázky na letošní mistrovství světa v hokeji přesáhly 2 miliardy a 900 miliónů korun. Loňský rekord to překonalo skoro o miliardu. Uvedly to oslovené sázkové kanceláře. Podle nich byl důvodem velkého zájmu hlavně úspěch české reprezentace a to, že se šampionát konal v Česku. Zájem zároveň vystupňoval příjezd českých hvězd z NHL Davida Pastrňáka, Pavla Zachy a Martina Nečase. Nejvíce sázeli lidé na finále Česka se Švýcarskem, kdy se prosázelo přes 192 miliónů korun. Podle sázkových kanceláří nakonec zůstali v plusu bookmakeři.

První krematorium pro zvířata na Ostravsku

V Ostravě začalo fungovat krematorium pro zvířata, je jediné v Moravskoslezském kraji. Po několikaměsíčním zkušebním provozu bylo zařízení pro majitele domácích mazlíčků slavnostně otevřeno. Krematorium zvířat Ostrava vzniklo ve správní budově bývalého Dolu Alexandr v ostravské části Kunčice. Náklady byly okolo 15 miliónů korun a majitelé očekávají návratnost v horizontu deseti let. ČTK to řekl jeden z vlastníků Jan Šípek. „V oboru zvířecího pohřebnictví podnikáme téměř deset let. Provozujeme krematorium zvířat v Praze a máme i další pobočky. Ostrava neustále toto zařízení neměla. Příprava a všechny schvalovací procesy trvaly tři roky,“ uvedl Šípek. Nejčastějším klientem krematoria zvířat jsou podle něj majitelé psů.

Stát nabízí ke koupi zámek Štířín

Stát nabídl k prodeji areál zámku Štířín nedaleko Prahy, nabídky mohou začínat na 3,3 miliardách korun. To je doposud nejvyšší vyhlášená minimální cena pro prodej státního majetku za dobu fungování Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových (ÚZSVM). Prodej proběhne formou elektronické aukce mezi 11. a 13. zářím. Zámek dříve sloužil jako hotel a restaurace. Původně Štířín spravovalo ministerstvo zahraničí, ale loni v červnu ho převedlo do vlastnictví ÚZSVM. Jiná státní instituce o zámek neprojevila zájem, a proto bylo rozhodnuto o veřejné aukci.

Náklady na správu areálu jsou totiž podle úřadu příliš vysoké. Měsíčně stát zaplatí přes 600 000 korun, největší část z toho pak putuje na nyní nepoužívané golfové hřiště. Za dobu využívání zámku ministerstvem zahraničí za něj bylo utraceno přes 260 miliónů korun.

Zámek pochází z poloviny 18. století, koncem devadesátých let minulého století byl ale upraven, aby mohl být využíván jako hotel. Štířín v minulosti ke svým akcím používali i skauti, kteří se v roce 2005 se státem o jeho vlastnictví soudili. Soud ale rozhodl, že nynější organizace Junák na něj právo nemá.

PRANOSTIKY

Červen

Chladný květen, červen vlažný – je pro sýpky, sudy blažný. Netřeba v červnu o déšť prositi, přijde, jak začne kositi.

Červen studený – sedlák krčí rameny.

Když v červnu severní větry vějí, tu se bouřky opozdělí.

Jestli červen mokrý bývá, obilí pak málo rodívá.

Pláče-li červen a neoschne žitko, v zajících, koroptvích budem mít řídko.

V červnu deštivo a chladno způsobí rok neúrodný snadno.

Červen mokrý a studený – bývají žně vždy zkaženy.

Často-li se v červnu hrom ozývá, kalné léto potom přichází.

V červnu-li více sucho než mokro bývá, urodí se hojnost dobrého vína.

Co v červnu nedá do klasu, červenec nažene v času.

Jak červen teplem září, takový bude i měsíc září.

Červnové večerní hřmění – ryb a raků nadělení.

Je-li červen mírný, nebude v prosinci mráz silný.

Červen stálý – prosinec dokonalý.

Jaká parna se v červnu dostaví, tak se i prosincové mrazy postaví.

Červenec

Když dne ubývá, horka přibývá.

Červenec nese parna, krupobití a medovice, jestli hojný na bouřky a vichřice.

Slunce peče – déšť poteče.

Na mokrý červenec následuje bouře a krupobití.

Co červenec neuvaří – srpen nedopeče.

Co červenec neupeče, to již srpnu neuteče.

V červenci do košile rozdělej se a v prosinci po uši oděj se!

Jaký červenec, takový leden.

Když červenec pěkně hřeje, o Vánocích se zima zaskvěje.

Červenec – úrody blíženeč.

Co červenec končí, srpen začíná.

Srpen

I když ze strniště občas fučí, horko nás přece jen mučí.

Půlnoční větry v srpnu přinášejí stálé počasí.

Z počátku toho měsíce říká se, že opět studený vítr ze strniště fouká.

V srpnu když půlnoční vítr věje, bez deště sluněčko hřeje.

Když fouká v srpnu severák, bude dlouho pěkně pak.

Když je v srpnu ráno hodně rosy, mají z toho radost vosy.

Rosí-li v srpnu silně tráva, pěkné povětří se očekává.

Srpen k zimě hledí a rád vodu cedí.

Když v srpnu naprší, tak než se oběd pojí, všecko slunce vysuší.

V srpnu mlhy na výšinách – jistá voda, když v nížinách – to pohoda.

Když v srpnu moc hřímá, bude na sních bohatá zima.

Když pálí srpen, bude pálit i víno.

Srpen z počátku-li hřeje, zima pak se dlouho sněhem skvěje.

Moc hub srpnových – moc vánic sněhových.

Nejsou-li v srpnu hříby, nebude v zimě sněhu.

Jsou-li v srpnu hory kalné, budou v zimě mrazy valné.

Jak Vavřinec zavaří, Bartoloměj zasmaží, tak se podzimek daří.

(mk)

Prezident Pavel o Rusku

Rusko nám bude škodit a nespokojí se s tím, že získá jen část Ukrajiny, je přesvědčen český prezident Petr Pavel. V rozhovoru s rakouským listem *Die Presse* také vyjádřil názor, že Evropa je na začátku delší konfrontace s Ruskem, která ale nemusí být vojenského rázu. Pavel v rozhovoru dále vyjádřil přesvědčení, že Rusko nevyhledává spolupráci s Evropou a považuje se za supervelmoc, která má právo diktovat pravidla hry.

„Chtějí obnovit imperiální velikost Sovětského svazu, včetně jeho sféry vlivu, a říkají to velmi otevřeně. Měli bychom to proto brát vážně. Musíme se připravit na to, že Rusko nebude mírovým partnerem,“ míní Pavel. Moskva už se podle něho v řadě evropských zemí ukázala jako „ničivá síla“, která se snaží šířit propagandu a často i zjevné lži.

Český prezident ale věří, že stále existuje možnost, že Rusko zjistí, že není schopné na Ukrajině dosáhnout vojenských úspěchů, což by mohlo vést k diplomatickým jednáním, místo „nesmyslného plýtvání zdroji a lidskými životy“. Zároveň má za nepravděpodobné, že by Ukrajina v dohledné době získala zpět celé své území. Nikdo podle Pavla nerozporuje budoucí členství Ukrajiny v Severoatlantické alianci, Moskvě se ale musí dát jasně najevo, že to pro ni nebude znamenat žádné přímé ohrožení.

Bělorusko vnímá ČR jako nepřátelský stát

Minsk označil Česko, Polsko a pobaltské státy za nejagresivnější země vůči Bělorusku, obvinil je ze snahy stát se vůdci toho, co označil za západní protiběloruskou agendu. Běloruské ministerstvo zahraničí to uvedlo ve svém prohlášení, kde zmiňuje rozšíření seznamu zboží, které zakazuje Bělorusko dovážet z těchto pěti zemí a prodávat ho na svém území. Jsou to například nápoje, kosmetika, textil nebo obuv – z Lotyšska, Litvy, Polska, Česka a Estonska.

EU uvalila a postupně rozšířila sankce na režim autoritářského vůdce Alexandra Lukašenka kvůli porušování lidských práv a potlačování opozice v zemi a také kvůli jeho podpoře ruské vojenské agrese vůči sousední Ukrajině.

Premiér Fiala k migračnímu paktu

Migrační pakt, který definitivně potvrdily členské státy EU, je podle českého premiéra Petra Fialy (ODS) prvním krokem k řešení nelegální migrace, který ale nestačí. Proto Česká republika spoluzaložila skupinu zemí, jež chtějí nelegální migraci čelit důrazně. Cílem je přesunout řešení migrace mimo hranice EU, a to cíleným bojem proti převládajícímu vytvářením návratových center nebo uzavíráním strategických partnerství se státy, ze kterých do Evropy migranti přicházejí, napsal premiér ČTK. Dodal, že i o tom v Římě jednal s italskou premiérkou Giorgiou Meloniovou.

Už dříve odsouhlasený migrační balíček schvalovali na svém jednání ministři financí, jednání se účastnil Fialův stranický kolega Zbyněk Stanjura. Češi se ve všech deseti hlasováních zdrželi, stejnou pozici drží česká vláda od února. Podle Stanjury je migrační pakt lepší než stávající situace, ale není tak dobrý, aby Česko mohlo s klidným svědomím hlasovat pro. Proti všem částem migračního paktu hlasovaly Maďarsko a Polsko, některé z předpisů ne-

podpořily Slovensko či Rakousko. Fialou zmíněná koalice států chystá dopis Evropské komisi a členským státům unie. Volají v něm po „neotřelém pohledu na věc“ a „nových způsobech“, jak problému na evropské úrovni čelit. Podle Stanjury by se k němu mohlo přidat vedle Česka dalších osmnáct zemí.

Evropský parlament migrační balíček, který tvoří deset předpisů, podpořil na plenárním zasedání na začátku dubna. Série norem počítá mimo jiné s efektivnějšími kontrolami migrantů i s rychlejším vrácením neúspěšných žadatelů o azyl do země původu. Zavádí také princip, že těm zemím unie, které jsou přetíženy migračním tlakem, ostatní pomohou buď tím, že od nich část migrantů převezmou, anebo je podpoří finančně či materiálně. Členské státy budou mít nyní dva roky na to, aby uvedly tyto přijaté předpisy do praxe.

Marek Ženíšek jmenován ministrem pro vědu, výzkum a inovace

Prezident Petr Pavel jmenoval poslance Marka Ženíška ministrem pro vědu, výzkum a inovace vlády. Hrad o tom informoval na svém webu krátce po schůzce hlavy státu s tímto kandidátem TOP 09. Ženíšek novinářům řekl, že s prezidentem hovořil o prioritách pro vědu a výzkum a rozpočtu kapitoly. Potěšilo ho, že prezident vnímá vědu, výzkum a inovace jako prioritu země.

Předseda sněmovního zahraničního výboru Ženíšek o svých prioritách také hovořil s premiérem Petrem Fialou (ODS). Ve funkci vystřídal stranickou kolegyni Helenu Langšádlovou. Ženíšek nástupem do vlády skončil ve funkci šéfa sněmovního zahraničního výboru a na dalších postech v dolní komoře Parlamentu.

Prezident Petr Pavel usiluje o brzké zastavení bojů v Gaze

Česko by se mělo připojit k těm, kdo usilují o co nejdříve zastavení konfliktu v Gaze, je potřeba nalézt dlouhodobé řešení mezi Izraelci a Palestinci. Novinářům to při návštěvě Jordánska řekl český prezident Petr Pavel. Do Ammánu přivezl i více než tunu sušeného kojeneckého mléka, která podle něj pokryje potřebu několika tisíc dětí v Gaze po několik týdnů. Česko podle hlavy státu bude hledat i další cesty, jak pomoci civilistům zasaženým válkou.

Pavel si nedělá ambice, že by se problém podařilo vyřešit v krátké době. „Nicméně ze všech jednání, která jsem měl, vyplývá, že má-li být řešení trvalé, musí být systémové. Nesmí být ve smyslu porážka Hamásu a pak nastane mír. Mír může nastat jen tehdy, když budou uspokojivě vyřešeny palestinsko-izraelské vztahy,“ poznamenal. Česko vidí budoucnost ve dvoustranním uspořádání.

Pavel navštívil v Jordánsku dvě nemocnice, v jedné z nich se setkal s českými oftalmology z pražské Ústřední vojenské nemocnice, kteří v zemi působí v rámci zdravotnického programu MEDEVAC. „Netrpělivě na ně čeká 400 pacientů, kteří všichni budou ošetřeni, případně operováni v následujícím týdnu,“ řekl Pavel. Program má podle něj v Jordánsku mimořádnou reputaci. „Byl jsem informován o tom, že pacienti často vytvářejí seznamy a čekají, až přijede český tým, aby se mohli nechat operovat od nich,“ dodal prezident.

České hokejisty přijal prezident

Tisíce lidí oslavily s českým národním hokejovým týmem v Praze zisk titulu mistrů světa. Mnozí fanoušci měli hokejové dresy a české vlajky nebo si na tváře namalovali české národní barvy. Hokejovou reprezentaci přijal na Pražském hradě prezident Petr Pavel. Prezident navštívil několik utkání českého týmu a hráčům k titulu osobně gratuloval hned po nedělním finále.

Mistrovství světa v hokeji, které se konalo v Praze a Ostravě, přineslo podle sázkových kanceláří rekordní objem sázek 2,9 miliardy korun a závěrečný duel se Švýcarskem byl nejsledovanějším pořadem tuzemských televizí za téměř dva roky. Šampionát také zvedl tržby restaurací a hotelů.

Evropská unie na návrh Česka zařadila tři subjekty na unijní sankční seznam

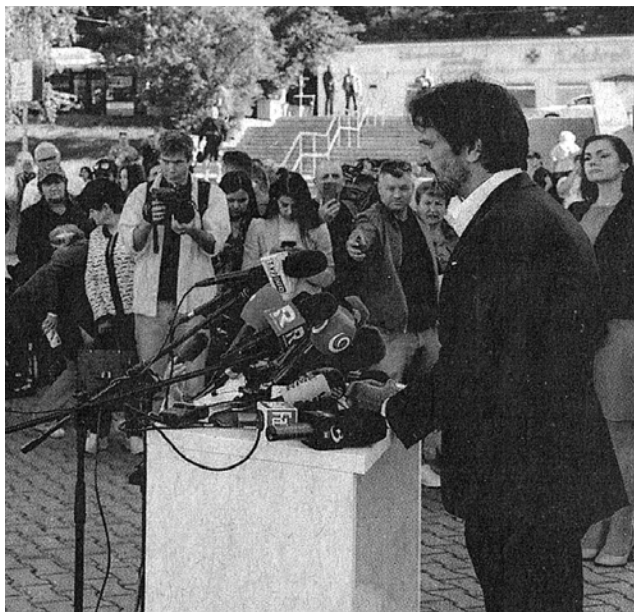
Evropská unie na návrh Česka rozhodla o zařazení tří subjektů na unijní sankční seznam. Jde o mediální platformu Voice of Europe a proruské ukrajinské podnikatele Artoma Marčevského a Viktora Medvedčuka. Informovalo o tom české ministerstvo zahraničí na sociální síti X. Česká vláda zapsala Voice of Europe i oba podnikatele na národní sankční seznam již na konci března, podle českých tajných služeb šlo o proruskou síť, která se pokoušela ovlivňovat politiky v několika evropských zemích. „Na sankční seznam Evropské unie se na návrh Česka dostaly tři subjekty pracující ve prospěch kremelského režimu. Veškerá omezení, která již vůči nim uplatňovalo Česko, jsou teď platná pro všech sedmadvacet členských států EU,“ uvedla česká diplomacie. Pro Medvedčuka a Marčevského to znamená zákaz vstupu do všech členských států Evropské unie a tranzitu přes jejich území. „Zároveň jsou všem třem subjektům v celé EU zmrazeny veškeré finanční prostředky a hospodářské zdroje,“ dodal Černínský palác.

Robert Kaliňák začal po útoku na Fica přebírat ve slovenské vládě vůdčí roli

Stát musí mít vládu v každém momentě, i když premiér leží vážně zraněný v nemocnici po atentátu. Zdravotní stav předsedy slovenské vlády Roberta Fica je po atentátu vážný. Nevíme ale, co přesně to znamená ani jak dlouho se po atentátu bude léčit. Velmi pravděpodobné však je, že jistý čas nebude schopen plně vykonávat své kompetence.

Několikanásobný ministr, poslanec, vicepremiér a akter řady kauz, dlouholetý spojenec premiéra Roberta Fica, nyní vicepremiér a ministr obrany Robert Kaliňák začal po bezprecedentním útoku přebírat ve slovenské vládě vůdčí roli a především on komunikuje s médii o vývoji kolem Ficova zdravotního stavu i krocích kabinetu. Ten má také na dalším řádném zasedání řídit.

Podle slovenského úřadu vlády se činnost slovenské vlády po nedávném atentátu na premiéra Roberta Fica odvíjí obvyklým způsobem. Podle zákona ministerského předsedu v jeho nepřítomnosti zastupuje místopředseda vlády, kterého určí premiér. Kaliňák je kolegou Fica ve straně Směr-sociální demokracie a dlouhodobě jeho blízkým spolupracovníkem. Další tři slovenští vicepremiéři zastupují jiné vládní strany.

Robert Kaliňák před nemocnicí v Banské Bystrici

„Všechny důležité věci, které potřebujeme uskutečnit jako vláda, můžeme uskutečnit. Všechny úkoly, které mají jednotlivá ministerstva, pokračují dál. Není zmrazen nebo zastaven chod země,“ řekl novinářům Kaliňák u nemocnice v Banské Bystrici, kde byl Fico po postřelení hospitalizován a operován.

Bezpečnostní opatření po atentátu na Fica

Bezpečnostní opatření jsou do určité míry po atentátu na slovenského premiéra Roberta Fica minimálně po nějakou dobu zvýšená, nelze se ale nechat zahnat do kouta. Při návštěvě Pardubického kraje to řekl prezident Petr Pavel.

Po výjezdním zasedání vlády v Handlové se Fico stal terčem útoku, při němž utrpěl čtyři střelná zranění a byl převezen do banskobystrické nemocnice. Z pokusu o vraždu je obviněn jedenasedmdesátiletý muž, kterého policie na místě zadržela. „Jedna věc jsou bezpečnostní opatření po každém takovém incidentu, druhá věc, že musíme nadále žít naše životy, pokud možno co nejbližší tomu, co považujeme za normál,“ řekl Pavel.

Uvedl, že pobýval v Británii zrovna v době teroristického útoku na londýnské metro a autobus v roce 2005. Po prvotním šoku podle prezidenta bylo na Britech vidět obrovské odhodlání nenechat se tím zastrašit a vehnat do uličky přemrštěných bezpečnostních opatření. „Je potřeba těmto skutečnostem věnovat pozornost. Minimálně po nějakou dobu, než se situace zklidní, tak bezpečnostní opatření jsou do určité míry zvýšená. Ale nedokážu si představit, že by se kdokoli z volených politiků měl na základě takové události zavřít někde do věže a vylézt z ní na konci svého mandátu jen proto, že to je bezpečné,“ doplnila hlava státu.

Fiala kvůli útoku na Fica nechystá změny ve svém chování a stylu práce

Premiér Petr Fiala (ODS) v souvislosti s útokem na slovenského předsedu vlády Roberta Fica řekl, že nebude měnit své návyky a způsob práce. Politik má chodit mezi lidi

a diskutovat s nimi, uvedl Fiala poté, co na úřadu vlády uvedl do funkce nového ministra pro vědu Marka Ženíška (TOP 09). Událost na Slovensku je ale příležitostí pro všechny, kdo oslovují veřejnost, aby přemýšleli nad svými kroky a odpovědností za to, jaká je společenská atmosféra. Demokracie musí být střetem názorů a programů, ale ne něčím, co otevírá dveře pro násilí, dodal premiér.

Bezpečnostní složky v Česku fungují velice dobře, reagoval Fiala na dotaz, zda ČR chystá nějaká přísnější bezpečnostní opatření. „Mají moji plnou důvěru, jsou to profesionální. Pokud dospějí k tomu, že je potřeba udělat nějaká opatření, nepochybně je udělají nebo doporučí,“ dodal.

Kraje dostaly 800 miliónů Kč na školy

Kraje podle ministra školství Mikuláše Beka (STAN) už dostaly od jeho úřadu z nespotebovaných výdajů 800 miliónů korun, které chybí na platy nepedagogů, a rozdělily z nich 300 miliónů. Bek to uvedl v České televizi. Slíbil, že se pokusí zajistit ještě zhruba 1,5 miliardy korun i pro vysoké školy při červencovém přerozdělování rozpočtu. Pro příští rok by chtěl rozpočet svého úřadu zvýšit kvůli potřebám škol o několik desítek miliard korun, konkrétnější být nechtěl. Právě 800 miliónů korun chybělo podle rozpočtu, který ministerstvo poslalo na začátku února školám, na financování nepedagogických pracovníků. Ředitelé škol proto museli na jejich mzdy dát část peněz na platy učitelů, které mají činit v průměru 130 procent průměrné mzdy na jednoho pedagoga. Předseda Českomoravského odborového svazu pracovníků školství František Dobšík se obává, že příští rok se bude situace opakovat.

Ministerstvo mělo v rozpočtu loni na výdaje 265 miliard korun, letos 273 miliard. Návrh rozpočtu na příští rok podle Beka „počítá s navýšením o několik desítek miliard“.

Sudetoněmecký sjezd v Augsburgu

Bavorský Augšpurk hostil sjezd Sudetoněmeckého krajského sdružení (SL), které zastupuje zájmy sudetských Němců odsunutých po druhé světové válce z Československa a jejich potomků. Sněm se koná, jak zdůraznil nejvyšší politický představitel sudetských Němců Bernd Posselt, tři týdny před volbami do Evropského parlamentu. I to je jeden z důvodů letošního motta, které zní Sudetští Němci a Češi – společně pro Evropu. Česko v Augšpurku oficiálně zastupoval velvyslanec v Německu Tomáš Kafka. „Naše setkání v Augšpurku by mělo obnovit jas našeho kulturního dědictví, posílit pospolitost naší etnické skupiny a našich vztahů s českými krajany a vyslat rozhodný a nepřehlédnutelný signál míru, svobody a spravedlnosti,“ řekl Posselt. Poznamenal, že Evropu brzy čekají „osudové volby“. „V eurovolbách nejde o nic menšího než o boj proti extremismu a za demokracii, proti nacionalismu a za porozumění mezi národy,“ dodal.

Výběr motta Sudetští Němci a Češi – společně pro Evropu označil český velvyslanec v Německu za hezké a vstřícné gesto. „Česko i Německo včetně sudetských Němců jsou jako zástupci Evropské unie a Západu vystaveni stejným rizikům a ohrožením, takže je zcela na místě, abychom o tom i společně uvažovali, využili pocitu vzájemnosti a toho, že na tyto problémy nejsme sami,“ řekl Kafka ČTK.

Společná jednání vedoucích úřadu vlády, Sněmovny, Senátu a Hradu

K lepší koordinaci v mnohém shodných nebo podobných agend by měla přispět pravidelná setkání vedoucích kanceláří úřadu vlády, Sněmovny, Senátu a prezidentské kanceláře, která byla po sedmi letech opět obnovena. Schůzka se uskutečnila v Kramářově vile. Představitelé by se mohli setkávat jednou za čtvrt roku, pokud si aktuální dění nevyžádá mimořádné schůze. Na první schůzi podepsali účastníci memorandum o spolupráci v bezpečnosti, ke kterému se připojí i pražský magistrát.

Vedoucí kanceláře Poslanecké sněmovny Martin Plíšek uvedl, že práce bude spočívat především v pravidelné komunikaci, konzultacích, výměně zkušeností nebo rozvoji společných aktivit.

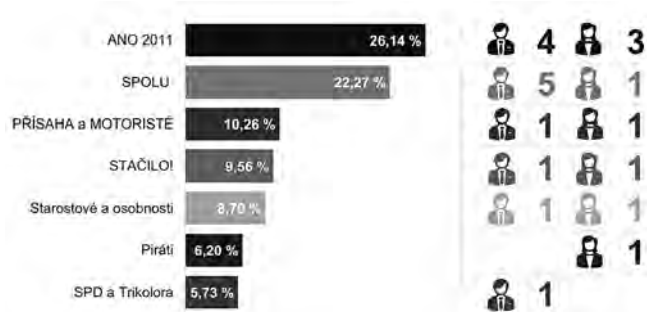
Průzkum: Čeští voliči a eurovolby

Nejčastějším důvodem pro účast v červnových volbách do Evropského parlamentu (EP) je pro Čechy snaha vyjádřit názor na současnou vládu. Teprve poté následuje touha ovlivnit směr a obsah politiky Evropské unie. Vyplývá to výsledků dubnového průzkumu agentury Ipsos pro službu ČTK Connect.

O volby do EP se podle průzkumu zajímá zhruba šest z deseti Čechů. K urnám by podle agentury mohla 7. a 8. června přijít zhruba třetina voličů. O tom, že v červnu budou volby do EP, vědělo letos v dubnu 82 procent dotázaných, o čtyři procentní body více než v únoru. Z 53 na 57 procent za stejnou dobu stoupl podíl respondentů, kteří uvedli, že se o tyto volby zajímají. Rozhodně se červnových voleb hodlá zúčastnit 38 procent dotázaných. Dalších 30 procent by se výběru europoslanců chtělo spíše zúčastnit. Rozhodně nechce k urnám přijít osm procent Čechů a 14 procent deklarovalo, že se spíše nezapojí. K volbám se chystají přijít častěji muži, senioři nad 65 let a lidé z Prahy.

Na základě trendů nálad agentura Ipsos odhaduje, že reálně by volební účast mohla dosáhnout 32 procent. Byla by tak zhruba o tři procentní body vyšší než ve volbách před pěti lety. Nejčastější motivací k účasti u letošních voleb do EP je vyjádření názoru na současnou vládu. Jako důvod to uvedlo 37 procent dotázaných, kteří plánují k urnám přijít. Přibližně třetina respondentů jako důvod uvedla, že chtějí ovlivnit směr a obsah politiky EU. Tři z deseti Čechů pak chtějí, aby se v unii řešily konkrétní problémy jako změna klimatu, migrace či ekonomika.

Přehledné výsledky eurovoleb v ČR

MZV: ČR je jedním z terčů ruské skupiny spojované s GRU

Některé české instituce byly od loňského roku pravidelným cílem útoků, které zneužívaly zranitelnosti aplikace Microsoft Outlook. Způsob a zaměření útoků odkazuje na aktivity skupiny APT28, která je blízce spojována s ruskou vojenskou tajnou službou GRU. V prohlášení to uvedlo ministerstvo zahraničí na základě zjištění zpravodajských služeb. Česko společně s partnery zásadně odsoudilo všechny aktivity APT28, které podle úřadů dlouhodobě provádí kyberšpionáž v Evropě.

Severoatlantická rada, nejvyšší orgán NATO, vyjádřila hluboké znepokojení kvůli přibývajícím ruským kyberútokům. V prohlášení mluví o ohrožení bezpečnosti aliančních partnerů a mezi konkrétními zeměmi, které se staly jejich terčem, zmiňuje i Česko, Německo či Polsko.

Důvěra v prezidenta Pavla klesá

Důvěra v prezidenta Petra Pavla v Česku klesá, stále mu ale věří více než polovina občanů. Krátce po jeho nástupu do funkce to bylo 60 procent, nyní už jen 53. Více mu věří mladí lidé než staří, vyplývá to z průzkumu agentury STEM. Podpora současného prezidenta je nyní ale stále výrazně vyšší, než byla v jeho předchůdce Miloše Zemana.

Pavel podle STEM i po více než roce ve funkci naplňuje společenskou poptávku po změně způsobů výkonu prezidentského mandátu. Veřejnost zejména oceňuje, že je Petr Pavel dobrým reprezentantem ČR v zahraničí. Ve společnosti nadále převládá obecné očekávání, že prezident bude vystupovat nadstranicky. Na otázky STEM letos mezi 9. a 18. květnem odpovídalo 1 053 obyvatel České republiky starších 18 let.

Zemřel Avraham Harshalom

Ve věku devětadevadesát let zemřel někdejší předseda Izraelské společnosti přátel České republiky a jeden z přeživších holokaustu Avraham Harshalom. Oznámilo to české velvyslanectví v Izraeli, kde Harshalom od roku 1949 žil. Měl izraelské i české občanství. Za své aktivní působení při obnově vztahů mezi oběma státy získal v roce 2016 cenu Gratias Agit, kterou uděluje české ministerstvo zahraničí krajanům a přátelům ČR za šíření dobrého jména republiky v zahraničí.

Harshalom se narodil jako Adam Friedberg 4. února 1925 v Pružanech v tehdejší Polsku, nyní Bělorusku. Jeho rodným jazykem bylo jidiš, ovládal také polštinu a ruštinu – studoval na hebrejském gymnáziu.

Friedbergovi byli nuceni se za války nejdříve přesunout do ghetta v Pružanech, které tam zřídili nacisté, později celou rodinu deportovali do vyhlazovacího tábora v Osvětimi. Avraham tam pracoval v pracovních komandech, z rodiny přežil jako jediný – rodiče skončili v plynových komorách a v táboře zahynul i jeho starší bratr.

V červnu 1944 se Harshalom pokusil o útěk, byl však chycen. Později se dostal do tábora v Buchenwaldu a v březnu 1945 spolu s dalšími dvěma vězni v Litoměřicích utekl z transportu. V nákladním vlaku s uhlím přijeli do Prahy a na nádraží v Bubnech se jich ujala rodina Sobotkova. Dva měsíce pak trojici mladíků ukrývala – nejdříve u sebe doma, později v uzavřeném obchodě v Dělnické ulici. Jiřina Sobotková v roce 1963 převzala v Izraeli po boku tří zachráněných mužů ocenění Spravedlivý mezi národy. Titul udílí jeruzalémský památník obětí holokaustu Jad Vašem lidem nežidovského původu, kteří za druhé světové války nezištně pomáhali pronásledovaným židovským obětem nacistického režimu. Při vypuknutí pražského povstání v květnu 1945 se Harshalom zapojil do bojů, za což získal československé občanství. Ve svých dvaceti letech se začal učit česky.

Po válce tři roky studoval na pražském ČVUT, v Olomouci a Liberci absolvoval letecký výcvik pro nově vzniklý stát Izrael, který se konal v tehdejší Československu. Po komunistickém převratu odjel do Izraele, kde sloužil jako pilot armádního letectva a poté se stal úspěšným podnikatelem v elektrotechnice. Holding Ariel na výrobu součástek pojmenoval podle letecké základny, kde sloužil.

V roce 1992 vyšel český překlad knihy *Znovuzrozen z popela*, kde Harshalom líčí svůj pozoruhodný život. Na základě této knihy vznikl i stejnojmenný dokument. (mk)

Z HISTORIE

30. 6. 1364, před 660 lety, zemřel **Arnošt z Pardubic**, první pražský arcibiskup (* 25. 3. 1297).

30. 7. 1419, před 605 lety, pražský lid vedený Janem Želivským se zmocnil Novoměstské radnice a vyhodil z oken novoměstské koňely – začátek husitské revoluce – **první pražská defenestrace**.

16. 8. 1419, před 605 lety, zemřel **Václav IV.** na Novém Hradě u Kunratic. Český panovník z rodu Lucemburků (* 26. 2. 1361) byl český král (1378-1419) a římský král (1376-1400). Jeho otcem byl císař Karel IV. a jeho matkou Anna Svídnická. Na český trůn nastoupil jako sedmnáctiletý a vládl jednačtyřicet let, do té doby nejdéle ze všech českých králů. Za jeho vlády se v Čechách rozvinulo hnutí české reformace, jehož spory s katolíky vyústily po smrti Václava v husitské války.

24. 6. – 3. 7. 1434 svolal zemský správce Aleš z Riesenburka do Prahy **tzv. svatojánský valný sněm českých a moravských stavů**. Na sněmu bylo dohodnuto nabídnout císaři Zikmundovi českou korunu. Sněm vyhlásil roční příměří v zemi.

9. 7. 1654, před 370 lety, zemřel ve Vídni **Ferdinand IV.** (* 8. 9. 1633, Vídeň), prvorozený syn císaře Ferdinanda III., korunovaný král římský, český a uherský, který se ale pro svou předčasnou smrt nikdy neujal samostatné vlády.

29. 7. 1784, před 240 lety, byl zaveden na pražské univerzitě nový studijní řád, přibýly nové studijní obory, vyučovací jazykem se stala němčina místo dosavadní latiny.

9. 8. 1784, před 240 lety, slavnostně zahájil činnost nový **Magistrát hlavního města Prahy**, jenž měl tři senáty (politický, judičiální, kriminální) a různé pomocné úřady (oficiálně zahájil činnost už 1. 8., ale celý senát se sešel až 9. 8.)

18. 6. 1804, před 220 lety, zemřela v Praze **Marie Amálie**

(* 26. 2. 1746, Vídeň), dcera císaře Františka I. Štěpána a Marie Terezie. V roce 1769 se provdala za parmského vévodu Ferdinanda I. Manželství bylo velmi nešťastné. Po smrti svého manžela se uchýlila do Prahy, kde zemřela. Pochována je v chrámu sv. Víta. Stala se tak poslední členkou české královské rodiny, která byla pohřbena v pražské Královské hrobce. Jen

srdce jí bylo vyňato a převezeno do Hrobky srdcí u Lorentánské kaple kostela augustiniánů ve Vídni, kde je vystaveno ve stříbrné urně společně s dalšími srdci členů císařské rodiny Habsburků. Teprve jedna z praprapravnuček, Zita Bourbonsko-Parmská, dovedla Marii Amálii genealogicky zpět do vídeňského Hofburgu.

3.-26. 7. 1874 proběhly **volby do českého zemského sněmu**, v nichž vystoupili poprvé **staročeši a mladočeši** samostatně. Ve volbách bylo zvoleno sedmasedmdesát staročeských a sedm mladočeských **poslanců**.

1. 8. 1879, před 145 lety, zemřel **Václav Babinský**, legendární loupežník (* 20. 8. 1796).

13. 6. 1884, před 140 lety, se narodil **Petr Zenkl**, politik, bývalý pražský primátor († 3. 11. 1975).

30. 6. 1899, před 125 lety, se narodil **František Tomášek**, římskokatolický kněz, teolog, od roku 1977 kardinál, v letech 1978-1991 arcibiskup pražský a primas český († 4. 8. 1992).

28. 6. 1914, před 110 lety, tragicky zahynul **František Ferdinand Karel Ludvík Josef Maria arcivévoda Rakouský-Este** (* 18. 12. 1863, Štýrský Hradec), následník rakousko-uherského trůnu a synovec císaře a krále Františka Josefa I. V zemích Koruny české vlastnil panství a zámky Konopiště a Chlum u Třeboně. Dne 28. června 1914 byl v Sarajevu na něj a jeho manželku vévodkyni Žofii z Hohenbergu spáchán atentát, kterému oba manželé podlehl. Tento útok se stal záminkou pro začátek první světové války v Evropě a nakonec způsobil i pád Rakousko-Uherska.

28. 7. 1914, před 110 lety, Rakousko-Uhersko vyhlásilo válku Srbsku, **začala první světová válka**.

21. 6. 1939 vydal říšský protektor Konstantin von Neurath **nařízení o židovském majetku**. Začala etapa systematické, totální expropriace protektorátního židovského obyvatelstva (uplatňování kritéria židovství podle norimberských zákonů). Arizaci podléhaly i podniky akciových společností s pětadvacetiprocentní židovskou účastí.

28. 8. 1939 odevzdal československý vyslanec v Paříži Šte-

fan Osuský francouzskému ministru zahraničí nótu, v níž oznámil přání **Čechů a Slováků** ve Francii účastnit se **bojů proti Německu**.

1944 vznikl Československý armádní sbor v SSSR na základě I. československé samostatné brigády v SSSR. Jeho příslušníci významným způsobem zasáhli do bojů o Kyjev, Duklu, při Slovenském národním povstání a osvobození Podkarpatské Rusi, Slovenska, Slezska a Moravy.

22. 8. 1944 byla zahájena **akce Gitter II.**, v jejímž průběhu byli pozatýkáni a poslání do koncentračních táborů poslanci a funkcionáři komunistické a sociálně demokratické strany (zatčeno bylo 240-260 osob).

29. 8. 1944 vypuklo **Slovenské národní povstání**, centrem se stala Banská Bystrica. K povstání se připojily nejen partyzánské oddíly, ale proběhla i mobilizace slovenské armády. Nástup německých elitních jednotek a pomalá sovětská vojenská pomoc znamenala postupné zmenšování povstaleckého území.

21. 6. 1949, před 75 lety, byl popraven armádní generál **Heliodor Píka** (* 3. 7. 1897).

27. 7. 1954 vláda **zrušila evidenci náboženského vyznání**. Nadále ovšem existoval neustálý dozor StB nad statisíci „aktivisty“ všech církví.

5. 7. 1974 byla v Praze parafována **dohoda** o vzájemném vypořádání majetkových a finančních otázek mezi **ČSSR a USA**. Zatím nedošlo k dohodě o vydání měnového zlata (18,4 t), které uloupilo Československu v roce 1939 nacistické Německo.

21. 6. 1989, před 35 lety, bylo na schůzi Federálního shromáždění oznámeno **nové pojetí centrálního plánování a řízení**, které spočívalo v posílení dlouhodobosti plánování a v posílení samostatných podniků.

29. 6. 1989 byl zveřejněn v samizdatových *Lidových novinách* manifest **Několik vět**, první společný dokument představitelů opozice a oficiální kultury a vědy. Režim rozpoutal hysterickou kampaň proti signatářům (*Rudé právo* uveřejnilo 30. 6. článek **Kdo seje vítr**).

1. 7. 1989 došlo k zjednodušení při vyřizování žádostí o vydání **cestovního dokladu** k trvalému pobytu v zahraničí.

3. 7. 1989 se nezávislá občanská hnutí obrátila na vlády zemí Varšavské smlouvy se žádostí, aby byla **přehodnocena** jejich účast na invazi do Československa v srpnu 1968.

21.-25. 7. 1989 byli poslanci polské Solidarity na návštěvě v Československu. Setkali se s Václavem Havlem, Alexandrem Dubčekem, kardinálem F. Tomáškem a dalšími.

21. 8. 1989 se konala **protestní demonstrace** v Praze, která byla rozprášena policií. Zatčeno bylo na 320 občanů a šestapadesát cizinců.

5.-6. 7. 1994 v Praze proběhl **XII. všesokolský slet**.

Nepatrný růst české ekonomiky

Česká ekonomika v prvním čtvrtletí letošního roku vzrostla meziročně o 0,2 procenta. Oproti minulému období stoupl HDP o 0,3 procenta. Vyplývá to ze zpřesněných odhadů Českého statistického úřadu. Původně statistici předpokládali růst HDP alespoň o 0,4 procenta. Meziroční růst byl podle ČSÚ podpořen zejména vyššími výdaji domácností a zahraniční poptávkou. Naopak tvorba hrubého kapitálu měla negativní vliv.

Výdaje na konečnou spotřebu vzrostly meziročně o 2,5 procenta. Růst nastal především u předmětů určených pro krátkodobou spotřebu. Klesla ale například hrubá přidaná hodnota, tedy výsledek rozdílu mezi produkcí zboží a služeb a náklady o produkci. V meziročním srovnání činil pokles 0,7 procenta. Vývoj HPH ovlivnil především průmysl a stavebnictví. Dařilo se naopak bankám a pojišťovněm.

ČR vyčerpala peníze z EU z let 2014-2020

Česká republika vyčerpala z evropských fondů za programové období 2014-2020 všechny přidělené peníze. Ke konci letošního dubna z nich tak čeští příjemci dostali přes 674 miliard korun. Nejvýznamnější část byla pro organizační složky státu a následně kraje. Přes pětinu čerpal například soukromý sektor. Na tiskové konferenci to novinářům řekli ministr pro místní rozvoj Ivan Bartoš (Piráti) a evropská komisařka pro soudržnost a reformy Elisa Ferreiraová.

Podle Bartoše je potřeba se připravit na to, že v dalším dotačním období se objem vyčleněných peněz pro ČR bude snižovat. „Česká republika se v porovnání s ostatními státy drží v žebříčku čerpání z fondů Evropské unie na špičce. V předchozím období 2007-2013 se vyčerpalo 96,4 procenta všech prostředků,“ řekl Bartoš. Dodal, že za dvacet let členství ČR v Evropské unii získalo v Česku podporu zhruba 150 000 projektů, výrazně se zlepšilo ovzduší a doprava a zkvalitnilo vzdělávání a zdravotní péče.

Přes třetinu peněz z období 2014-2020 čerpal stát a jeho složky. Skoro 30 procent získaly na projekty kraje a obce a 22 procent firmy a obchodní společnosti. Na školy a výzkumné instituce šlo přes sedm procent peněz, šest procent z celkového objemu obdržely různé spolky, nadace a církve. Jedno procento dotací vyčerpaly družstva a společenství vlastníků jednotek.

Vývoj průmyslové produkce v ČR

Průmyslová produkce v Česku v dubnu zmírnila meziroční pokles na 0,4 procenta z březnových 2,9 procenta. V meziměsíčním srovnání byla naopak o 0,6 procenta vyšší. Hodnota nových zakázek oproti loňskému dubnu vzrostla o 3,6 procenta. Vyplývá to z údajů, které zveřejnil Český statistický úřad (ČSÚ). Na mírný meziroční pokles průmyslu měla vliv zejména nižší produkce v energetickém sektoru a pokračující pokles ve výrobě strojů a zařízení a v hutnictví a slévárenství. Naopak dařilo se výrobě počítačů, elektronických a optických přístrojů, opravám a instalacím strojů a zařízení a také ostatnímu zpracovatelskému průmyslu. Ve výrobě ostatních dopravních prostředků se produkce meziročně zvýšila téměř o třetinu.

Zahraniční obchod ČR skončil v dubnu v přebytku 33,1 miliardy korun, který byl meziročně vyšší o 24,1 miliardy. Výsledek kladně ovlivnil zejména obchod s auty. Naopak negativní vliv mělo mimo jiné obchodování s rafinovanými ropnými produkty.

Podpora Evropské komise výrobě elektřiny

Evropská komise (EK) Česku schválila program státní podpory za 3,2 miliardy eur (75 miliard Kč) na podporu výroby elektřiny z nových a zmodernizovaných elektráren, které umožňují kombinovanou výrobu elektřiny a tepla (KVET). Komise to oznámila v tiskovém sdělení. Opatření přispěje k realizaci českého Národního energeticko-klimatického plánu, Zelené dohody pro Evropu (Green Deal) a ke splnění unijního cíle v oblasti energetické účinnosti.

Česko už dříve informovalo Evropskou komisi o svém záměru podpořit výrobu elektřiny ve vysoce účinných kombinovaných elektrárnách. Program státní podpory by měl být v platnosti do 31. prosince 2025. Odhadovaný rozpočet programu je uvedených 3,2 miliardy eur. „Příjemci podpory mohou být provozovatelé nových nebo modernizovaných zařízení na kombinovanou výrobu tepla a elektřiny v České republice, kteří splní definici vysoce účinné kombinované výroby tepla a elektřiny podle směrnice o energetické účinnosti,“ uvedla komise. Způsobitelné jsou všechny technologie a projekty s výjimkou těch na pevná fosilní paliva, naftu a ropu. Očekává se, že tento režim podpory přinese ročně úspory přibližně 93 miliónů tun CO₂.

Důchodovou reformu nelze dále odkládat

Každý další odklad důchodové reformy by přinesl větší a větší problémy pro příští vlády, ale i občany a budoucí důchodce, řekl před začátkem projednávání úpravy ve Sněmovně ministr práce Marian Jurečka (KDU-ČSL). Představitelé koaličních stran kritizovali, že předchozí vlády s reformou nepřišly a pouze o ní mluvily. Opozice už ohlásila dlouhá vystoupení svých zástupců. Jurečka poděkoval koaličním partnerům za věcné a korektní jednání.

Premiér Fiala poukázal na to, že česká společnost stárne, snižuje se porodnost a bude klesat podíl lidí v ekonomicky aktivním věku. Stárnutí společnosti pak vytváří velký tlak na sociální systém, když už nyní jde na důchody každá třetí koruna vydaná státem, uvedl premiér. „Reforma penzí už nemůže čekat. Musíme udělat první krok,“ zdůraznil Fiala.

Obavy mladých Čechů z nákladů na bydlení

Mladí Češi se v současnosti nejvíce obávají nákladů spojených s bydlením. V průzkumu poradenské a technologické společnosti Deloitte tak odpovědělo 44 procent lidí narozených mezi lety 1983 a 1994, z tzv. generace Y, a 36 procent narozených kolem roku 2000, kterým se říká generace Z. Ve srovnání se zahraničím je to o jednotky procent více. Zároveň je pro 80 procent z nich důležitá spokojenost a pohoda v zaměstnání, oproti zahraničním respondentům mladí Češi také méně věří v podnikání.

Z dat různých společností a zjištění ČTK dříve vyplynulo, že mladí Češi od 25 do 35 let zaplatí za nájemné ze své mzdy více než ve většině vybraných států západní Evropy.

Za nájemné bytu o velikosti 60 metrů čtverečních vynaloží téměř 40 procent z mediánu hrubé mzdy. To je procentuálně o polovinu více, než mladí lidé zaplatí v Německu, Rakousku nebo Francii. Poměr se ale může lišit podle lokality, například v hlavních a velkých městech jsou nájem výrazně vyšší. Více než Češi dají ze svého výdělku na bydlení mladí lidé například v Itálii.

V dostupnosti vlastního bydlení bylo loni v srpnu Česko předposlední ze všech zemí Evropy, pořádkem v nemovitostech v ČR stálo v průměru více než 13 hrubých ročních mezd. Měsíční splátka hypotečního úvěru na 3,5 miliónu korun sjednaného do 80 procent odhadní ceny nemovitosti (LTV) při splatnosti 25 let a průměrné nabídkové sazbě 5,52 procenta byla 21 540 korun.

Zadlužení Čechů roste

Zadlužení obyvatel Česka v prvním čtvrtletí 2024 meziročně vzrostlo o 5,6 procenta na 3,36 biliónu korun. Objem dluhu na spotřebu ohroženého nesplácením se zvýšil o desetinu na 25,5 miliardy korun. Vyplývá to z údajů Bankovního a Nebankovního registru klientských informací, které ČTK poskytla společnost CRIF – Czech Credit Bureau. Dluh z úvěrů na bydlení meziročně vzrostl o 5,4 procenta na 2,78 biliónu Kč, dluh z úvěrů na spotřebu o 6,6 procenta na 577 miliard korun. Ačkoliv růst objemu dluhu na bydlení v prvním čtvrtletí mírně zrychlil, dlužníků s úvěrem na bydlení opět ubylo. „Stále se tak zvyšuje částka připadající na jednoho dlužníka, což je dáno zejména vysokými cenami nemovitostí. Pomalu pozorujeme oživení hypotečního trhu,“ uvedla výkonná ředitelka Bankovního registru Lenka Novotná. Úvěr na bydlení mělo na konci prvního čtvrtletí 1,06 miliónu lidí. Na jednoho dlužníka připadá v rámci hypotečních úvěrů a úvěrů ze stavebního spoření průměrná částka 2,63 miliónu korun.

Tržby restaurací a MS v hokeji

Tržby restaurací v Česku vzrostly během hokejového šampionátu, který se konal od 10. do 26. května, zhruba o 25 až 30 procent ve srovnání s běžnými dny. Pozitivní dopad mělo mistrovství světa také na hotely. V pořadajících Praze a Ostravě byly kapacity plné z průměrně 90 procent. ČTK to řekl prezident Asociace hotelů a restaurací ČR Václav Stárek. Hlavní přínos šampionátu, ze kterého si Češi odnesli zlatou medaili, podle něj ale spočívá v tom, že pozvedl image Česka jako zajímavé turistické destinace, která umí nabídnout kvalitní služby a skvělou atmosféru. „Restaurace, které mají své stálé hosty, pravděpodobně nijak ceny svých produktů, včetně piva, nezvedaly. Tam, kde vznikaly dočasná místa pro občerstvení, jako jsou různá veřejná prostranství a podobně, byla cena nastavena s ohledem na očekávaný vývoj poptávky,“ uvedl Stárek. Na šampionát podle něj restaurace reagovaly také nabídkou speciálních hokejových menu. Větší zájem o ubytování podle Stárka pozorovaly i hotely v blízkém okolí Prahy a Ostravy.

ČNB snižuje sazbu na ochranu úvěrového trhu

Česká národní banka (ČNB) s účinností od 1. července snižuje sazbu proticyklické kapitálové rezervy na ochranu úvěrového trhu o půl procentního bodu na 1,25 procenta.

ČNB se pro snížení rozhodla s ohledem na pokles rizikovitosti v bilanci bankovního sektoru. Vrcholu sazba dosáhla loni v dubnu, kdy ji banka zvýšila na 2,5 procenta. Od té doby pozvolna klesala.

Rezervu mají banky i další úvěrové instituce vytvářet jako ochranu proti rizikům, která jsou spojená s nadměrným množstvím vydaných úvěrů. V době ekonomického růstu by banka měla rezervu tvořit, při krizi by ji měla používat ke krytí ztrát. Cílem je zabránit přenosu případných problémů finančních institucí na zbytek ekonomiky. Proticyklickou rezervu zavedla evropská směrnice zhruba před deseti lety.

Dubnová inflace v ČR

Dubnová meziroční inflace 2,9 procenta byla o 0,4 procentního bodu vyšší, než očekávala Česká národní banka (ČNB). Rozdíl způsobilo zdražení potravin, ostatní položky byly v souladu s prognózou centrální banky, uvedl v komentáři k vývoji spotřebitelských cen ředitel sekce měnové ČNB Petr Král. Předpokládá, že po zbytek roku se bude inflace pohybovat v blízkosti dvouprocentního cíle ČNB.

„Zatímco prognóza předpokládala v dubnu pokračující, i když zmírňující se meziroční pokles cen potravin, ve skutečnosti potraviny lehce zdražily,“ uvedl Král. Ceny potravin, nápojů a tabáku se zvýšily o jedno procento, prognóza očekávala jejich pokles o 0,5 procenta. Král ale zdůraznil, že ceny potravin jsou jednou z nejvíce kolísavých položek spotřebního koše. „Kvalitativní vyznění jarní prognózy ČNB tak zůstává v platnosti. Podle ní se inflace bude v průběhu celého letošního roku pohybovat na dohled dvouprocentního cíle,“ uvedl.

Propouštění v brněnském Zetoru Tractors

Brněnský výrobce traktorů Zetor Tractors propustí ke konci července 160 lidí, tedy víc než polovinu ze současných 300 zaměstnanců. Jako důvod hromadného propouštění firma v tiskové zprávě uvedla změny ve výrobě. Zetor v Brně ukončí výrobu vlastních motorů a převodovek, zůstane vývoj, marketing, obchod a sestavování traktorů pro Evropu a USA. Změna výroby je naplánovaná od roku 2025.

Ceny nemovitostí v ČR začaly nepatrně růst

Ceny bytů, rodinných domů a pozemků v Česku v prvním čtvrtletí mezičtvrtletně nepatrně rostly. Byty oproti loňskému poslednímu čtvrtletí zdražily o 0,3 procenta, meziročně ale o 3,1 procenta zlevnily. Meziročně se zvýšily prodej bytů o 17 procent. Nejvýrazněji mezičtvrtletně zdražily rodinné domy, a to o 1,1 procenta. Jejich hodnota tak roste tři čtvrtletí po sobě. Ceny pozemků byly oproti podzimu vyšší o 0,7 procenta, meziročně pak o čtyři procenta. Vyplývá to z ČSOB indexu bydlení, který zástupci banky představili novinářům.

V loňském posledním čtvrtletí ceny bytů a domů spíše klesaly nebo stagnovaly. Významně ale vzrostla cena pozemků. Podle zástupců ČSOB Hypoteční banky se tak v současnosti trend poklesu cen nemovitostí zastavil. Přestože ceny bytů meziročně klesly o nižší jednotky procent, ČSOB očekává, že v letošním roce začnou opět zdražovat. Nejrychleji v současné době rostou ceny bytů v Olomouci.

kém a Jihomoravském kraji a také v Praze. Největší zájem je aktuálně o větší byty v kategorii rodinného bydlení, tedy o dispozice 3+1 a 3+kk, a to hlavně v panelových domech. Naopak malometrážní byty cenově stagnují, což podle ČSOB ukazuje nedostupnost bydlení pro mladou generaci a přesun části mladých zájemců do nájemního bydlení.

Čtvrtletní čistý zisk ČEZ stoupl na 13,6 miliardy

Čistý zisk energetické firmy ČEZ v prvním čtvrtletí meziročně stoupl o čtvrtinu – a to na 13,6 miliardy korun. Polostátní energetický podnik zveřejnil výsledky na svém webu. „Výsledky hospodaření Skupiny ČEZ za první čtvrtletí odpovídají našemu očekávání a reflektují postupnou stabilizaci na energetických trzích. Stabilizaci cen dokládá i fakt, že jsme na začátku dubna splatili poslední miliardu eur ze specifické úvěrové smlouvy s českým státem, který nám v roce 2022 poskytl celkem tři miliardy eur na krytí mimořádných nároků na margining, tj. povinnost dodávat značné peněžní prostředky pro zajištění obchodů s energetickými komoditami,“ uvedl předseda představenstva a generální ředitel ČEZ Daniel Beneš.

Společnost navíc potvrdila výhled hospodaření na celý letošní rok, očekává čistý zisk očištěný o mimořádné vlivy ve výši 25 až 30 miliard korun. Návrh dividendy pro akcionáře z loňského zisku společnost zatím neoznámila.

ČEZ patří k největším energetickým firmám v Česku. Jejím většinovým akcionářem je stát, který prostřednictvím ministerstva financí drží zhruba 70 procent akcií.

Investiční nálada firem se od podzimu zlepšila

Nálada malých a středních firem a podnikatelů se podle průzkumu ČSOB mění k lepšímu. Největší posun od podzimu nastal v investiční aktivitě, která je nejvyšší za pět let. Přibýlo podniků a živnostníků, kteří chtějí pořízovat nové technologie a investovat do úsporných opatření, digitalizace a inovací pro zákazníky, vyplývá z Indexu očekávání firem ČSOB.

Základem projektu je průzkum agentury Datank, kterého se zúčastnilo přes 400 respondentů z různých oborů. Investice chce navýšit 42 procent firem a podnikatelů a udržet jejich objem 14 procent dotazovaných. Růst optimismu byl patrný i u rozšiřování podnikání. Naopak složka sledující úroveň poptávky po zboží a službách si v porovnání s podzimem pohoršila.

Firma MND koupila podíl v Nano Advanced

Těžařská a energetická společnost MND, která je součástí skupiny KKCC podnikatele Karla Komárka, koupila šedesátiprocentní podíl ve firmě Nano Advanced. Jedná se o startup, který vznikl loni a jehož hlavním cílem je vývoj a výroba generátoru vodíku, řekla ředitelka divize Energy Jana Hamršmídová. Zařízení by mělo mít budoucnost při ukládání přebytečné elektřiny do vodíku.

„Přesvědčila nás jejich technologie. Vodík je alternativním úložištěm vedle baterií, ale také strategickým palivem budoucnosti. Proto nám tato investice dává logiku,“ řekla Hamršmídová. Za dva roky by firma chtěla mít funkční prototyp a poté by mohla následovat i sériová výroba. Generátor vodíku by měl mít výhodu v tom, že bude schop-

ný pracovat flexibilně podle toho, zda zrovna bude, či nebude přebytečná elektřina a kolik jí bude. Přebytečná elektřina je stále větším tématem s ohledem na rozvoj obnovitelných zdrojů, které pracují v závislosti na větru, slunci či množství vody, nikoli v závislosti na poptávce. „Řešení firmy Nano Advanced je poměrně revoluční. Trh s vodíkem zatím neexistuje, ale chceme být připraveni včas, možná budeme připraveni i s předstihem,“ uvedla Hamršmídová. Firma předpokládá, že výrobu generátorů umístí do svého areálu v Lužicích na Hodonínsku.

Olomouckým tvarůžkům se daří

Společnost A.W., která v Lošticích na Šumpersku vyrábí olomoucké tvarůžky, loni v meziročním srovnání zvýšila obrát o 2,2 procenta na 419 miliónu korun. Hospodaření potravinářské firmy skončilo v zisku, jeho výši nezveřejnila. Výrobce jediného původně českého zrajícího sýra s nezaměnitelným aroma zaměstnává 180 pracovníků a v následujících dvou až třech letech plánuje v Lošticích výstavbu nového výrobního závodu. Díky této investici firma A.W. výrazně zvýší kapacitu produkce tvarůžků. ČTK to sdělil generální ředitel společnosti A.W. Michal Pavelka. „K dobrému výsledku přispěl, kromě stabilní a dlouholeté spolupráce se všemi hlavními odběrateli z řad obchodních řetězců, zpracovatelů olomouckých tvarůžků a velkoobchodů, také dobrý výkon našich podnikových prodejen, které tradičně nabízí celý sortiment olomouckých tvarůžků a výrobků z nich,“ uvedl Pavelka.

Výhledy českých cestovních kanceláří

Tuzemské cestovní kanceláře vyhlízejí úspěšnou letní sezónu. Aktuálně jsou prodeje v některých z nich vyšší než loni i v roce 2019 před koronavirovou pandemií. ČTK to řekl místopředseda Asociace cestovních kanceláří ČR Jan Papež. Při výběru letní dovolené jsou podle něj Češi velmi konzervativní, a tak i letos mezi nejžádanější destinace patří Chorvatsko, Řecko, Španělsko, Bulharsko, Egypt či Itálie.

Výkonná ředitelka Asociace českých cestovních kanceláří a agentur Kateřina Chaloupková ČTK řekla, že jsou letos ceny prodaných zájezdů meziročně vyšší o jednotky procent. Po pandemii covidu-19 se podle ní začala poptávka přesouvat k leteckým zájezdům v pětihvězdičkových hotelech a s all-inclusive stravou, tedy snídaní, obědem a večeří v ceně. „V letošním zájmu o dovolenkové destinace vzrůstá pozice Turecka, které konkuruje jiným destinacím cenou i kvalitou,“ řekla Chaloupková. Papež upozornil také na stoupající oblibu Albánie nebo Černé Hory. Ceny v Čechy oblíbeném Chorvatsku podle mluvčí cestovní agentury Invia Jiřiny Ekrt Jiruškové letos na některých místech meziročně vzrostly o pět až deset procent.

Spor mezi ruským Gazpromem a ČEZem

Rozhodčí tribunál Mezinárodní obchodní komory (ICC) podle energetické společnosti ČEZ zakázal ruskému Gazpromu, aby pokračoval v Rusku v soudním řízení proti české firmě. Důvodem je to, že spor firem by měla řešit výhradně mezinárodní arbitráž.

ČEZ zahájil mezinárodní řízení proti Gazpromu z důvodu krácení dohodnutých dodávek plynu loni v únoru.

Od ruského podniku vymáhá přes miliardu korun. Rusové ale od dubna žádají, aby česká společnost nemohla v řízení pokračovat. Celá situace s plynem se zkomplikovala v roce 2022, když ruská vojska vpadla na Ukrajinu a EU odvetně zavedla sankce proti Rusku, včetně dodávek plynu.

Krise české stavební výroby

Česká stavební výroba v březnu zaznamenala nejvýraznější meziměsíční propad z osmnácti měřených členských států Evropské unie. Za Českem s poklesem 7,8 procenta se umístilo v těsném závěsu Slovensko a Slovinsko. V meziročním srovnání v ČR klesla stavební produkce o 8,3 procenta a v pomyslném žebříčku měřených států se umístila na třetí nejhorší příčce po Polsku a Slovinsku. Vyplývá to ze zveřejněných dat Eurostatu. Průměrně v březnu meziměsíčně stavebnictví v EU kleslo o 0,7 procenta, v eurozóně ale o 0,1 procenta vzrostlo.

Důvodem poklesu březnové stavební výroby v ČR bylo podle Českého statistického úřadu, který Eurostatu data zprostředkovává, oslabení jak pozemního stavitelství, do kterého spadá například stavba budov, tak zpomalení výstavby inženýrské, tedy například dopravní a energetické infrastruktury. Podle analytiků, které ČTK oslovila už dříve, byl výsledek zklamáním. Na vině byly podle nich stále vysoké úrokové sazby, zdoluhavé povolovací procesy a nejistota investorů začínat nové projekty.

Úřad práce testuje spolupráci s Českou poštou

Úřad práce začal v pondělí 3. června testovat spolupráci s Českou poštou. Její vybrané pobočky by měly postupně začít přijímat žádosti o rodičovskou, příspěvky na bydlení a přídatky na děti. Jako první se zapojil krajský úřad práce a pošta v Liberci. Od července by se pak mělo přidat dalších pět desítek míst v Libereckém a Ústeckém kraji a na Vysočině. Novinářům to řekl generální ředitel Úřadu práce ČR Daniel Křištof. Výsledky pilotního projektu by mohly být v říjnu.

Měřit se má efektivita, náklady i spokojenost klientů. Jako hlavní motivaci ke spolupráci Křištof zmínil to, aby úřad získal partnera pro krizové situace. Úředníci čelili náporu za covidové epidemie, kvůli vysokým cenám či po příchodu uprchlíků. Podle Křištofa bude pošta fungovat jako „chytrá podatelna“ a umožní podání žádosti o příspěvek na bydlení, přídatku na děti a rodičovskou s asistencí.

Čtvrtletní zisk ČSOB stoupl na 4 miliardy

Čistý zisk skupiny ČSOB v prvním čtvrtletí 2024 stoupl meziročně o 14 procent na 4,1 miliardy korun. Objem aktiv pod její správou vzrostl o 18 procent na 384 miliard korun. ČSOB, která patří mezi největší tuzemské banky, o tom informovala ČTK. Zisky ostatních velkých bank rovněž spíše rostly. Objem úvěrů ČSOB vzrostl do konce března meziročně o šest procent na 931 miliard Kč. Podíl nevykonaných úvěrů z celého úvěrového portfolia byl na konci března 1,4 procenta.

„Česká ekonomika stále prochází složitým obdobím, ale ústup inflace a postupné snižování základní úrokové sazby centrální bankou prospívá poptávce po úvěrech. Klienti nemají problémy se splácením svých závazků a nevy-

konné úvěry se drží na velmi nízké úrovni,“ komentoval výsledky generální ředitel skupiny ČSOB Aleš Blažek.

Prognózy České bankovní asociace

Nová prognóza České bankovní asociace (ČBA) zlepšila pro letošní rok odhad růstu tuzemské ekonomiky na 1,4 procenta. Pro příští rok očekává růst 2,7 procenta. Inflace podle ní letos klesne na 2,3 procenta, v příštím roce by měla zůstat obdobná. Vyplývá to z makroekonomické prognózy, kterou zveřejnila ČBA. V únorové prognóze předpokládala letos růst HDP 1,2 procenta a inflaci 2,7 procenta. „Vývoj v zahraničí se v posledních měsících posunul mírně v optimistickém směru, což opatrně zlepšuje výhled pro zahraniční poptávku a umožňuje zlepšit růst tuzemské ekonomiky,“ uvedl ekonom České bankovní asociace Jakub Seidler. Nadále však lze podle něj růst označit za křehký, a to hlavně v souvislosti s vývojem v Číně a v Německu.

Tržby maloobchodníků rostou

Češi při nakupování víc utrácejí. Maloobchodní tržby v březnu zrychlily meziroční růst o víc než 6 procent. Podle dat Českého statistického úřadu rostou už čtvrtý měsíc v řadě. Ve srovnání s loňským rokem prodali obchodníci víc zboží i potravin. Meziročně si nejvíc polepšili prodejci kosmetiky a farmaceutického nebo lékárenského sortimentu. A narostly i tržby za pohonné hmoty.

Severní energetická pozastavuje těžbu uhlí

Severní energetická přerušuje těžbu hnědého uhlí v lomu ČSA na Mostecku. Propustí zhruba 500 zaměstnanců. Informovala o tom mluvčí skupiny Sev.en Česká energie Eva Maříková. Podle ní o ukončení provozu společnost rozhodne v následujících měsících. S uzavřením lomu ČSA těžbař počítali mezi lety 2024 a 2026. Jeho dolování se postupně tlumí už devátým rokem. Pokud by bylo v budoucnu uhlí potřeba – například pro výrobu elektřiny nebo tepla –, je společnost připravena provoz ještě částečně obnovit, přičemž by využila zaměstnance z druhého aktivního lomu ze skupiny.

Čtvrtina českých palíren letos skončí

Dopad dubnových mrazů a zvýšení spotřební daně bude podle Unie destilatérů pro mnoho pěstitelských palíren likvidační. Jen za leden letošního roku ukončilo činnost dvacet palíren, což je zhruba pět procent z celkového počtu. Během letošního roku pak unie očekává, že provoz neotevře 20 až 30 procent z nich. ČTK to řekl tajemník unie Jakub Gottwald. „Aktuálně v ČR neexistuje pěstitelská palírna, která by nezvažovala ukončení činnosti,“ uvedl Gottwald. Palírny podle něj přijdou zhruba o 80 procent příjmů. V Česku se totiž letos kvůli silným mrazům místo 138 000 tun ovoce sklídí asi 30 300 tun, řekl už dříve ministr zemědělství Marek Výborný (KDU-ČSL).

Zhruba pět procent z celkového počtu palíren tak podle informací unie ukončilo v lednu činnost. „Ekonomicky jim to přestalo dávat smysl. Jejich zákazníci přešli do černého trhu. Buď sami pálit začali nebo využívají služeb jiných černých paličů,“ sdělil tajemník.

Vědci z CATRIN poprvé využili grafenový inkoust pro dostupný tisk senzorů

Vědci z Českého institutu výzkumu a pokročilých technologií CATRIN Univerzity Palackého jako první na světě vytiskli v běžné inkoustové tiskárně s pomocí vlastnoručně vyrobeného grafenového inkoustu univerzální elektrodu pro nejrůznější senzory. Ty mohou například zjistit přítomnost bakterií v těle nebo například těžkých kovů ve vodě. Elektroda má stejný výkon a citlivost jako komerčně využívané produkty, díky zvolené technologii je ale výrazně levnější a dostupnější, řekl ČTK zástupce CATRIN.

Elektrochemické biosenzory jsou využitelné v medicíně, pro sledování kvality potravin, pitné vody nebo ovzduší. Jejich klíčovou součástí jsou elektrody, pro jejichž výrobu se ukázaly jako velmi vhodné materiály právě na bázi grafenu. Základem úspěchu olomouckých vědců byla příprava grafenového inkoustu s potřebnými vlastnostmi.

Nová česká laboratoř v USA

Laboratoř ve Spojených státech amerických zakládá jedna z nejúspěšnějších českých výzkumných institucí. Jedná se o Ústav organické chemie a biochemie Akademie věd. Expanduje tak do samotného srdce biomedicínského výzkumu, do blízkosti institucí, jakými jsou například Harvardova univerzita nebo Boston Medical Center (Centrum klinické medicíny v Bostonu). Jak uvedl Zdeněk Havlas, místopředseda Akademie věd, laboratoř tak představuje pro českou vědu vynikající příležitost k úzkému propojení s nejlepšími výzkumnými institucemi na světě.

V čele laboratoře bude stát významný biolog David M. Sabatini. Má za úkol rozvíjet výzkumnou skupinu v Praze a zároveň budovat infrastrukturu nového zázemí ve Spojených státech. „V bostonské laboratoři se chci zaměřit na vědecké otázky související s růstem, metabolismem a stárnutím,“ přiblížil oblast svého působení David Sabatini. Této problematice se věnuje už desítky let.

Parazitolog Julius Lukeš členem Národní akademie věd USA

Parazitolog českobudějovického biologického centra Akademie věd ČR Julius Lukeš se stal členem Národní akademie věd (NAS) USA. Je tak třetím vědcem z České republiky v historii, který v NAS bude působit. Národní akademie věd je nevládní organizace, která slouží mimo jiné jako poradní orgán vlády USA v otázkách vědy a techniky.

Nové členy do NAS navrhuje jejich kolegové za významný přínos ve výzkumných oborech. Letos NAS zvolila 120 nových členů ze Spojených států a čtyřicet mezinárodních členů z celého světa.

Šedesátiletý vědec se věnuje parazitologii. Zabývá se molekulární a buněčnou biologií parazitických prvoků, kteří způsobují řadu závažných onemocnění. Je autorem nebo spoluautorem více než 400 odborných článků ve vědeckých časopisech.

Nepříznivá prognóza ohledně rakoviny v ČR

V roce 2030 bude podle onkologů rakovina nejčastější příčinou úmrtí v ČR. V současné době jsou to nemoci srdce,

nádory představují nyní s necelými 28 000 zemřelých ročně čtvrtinu všech úmrtí. Vzniku téměř poloviny z nich se dá podle odborníků předejít zdravějším životním stylem, přičemž riziko úmrtí výrazně snižuje zachycení nádoru v časném stadiu, například při screeningovém vyšetření lidí bez příznaků. Informace zazněly na tiskové konferenci České onkologické společnosti České lékařské společnosti Jana Evangelisty Purkyně.

V současné době se s nádorem za svého života potká každý třetí Čech, v roce 2030 to bude každý druhý. Pět nejčastějších nádorů se podílí na každoročních úmrtích onkologických pacientů z více než poloviny. Rakovině plic podlehne každý rok přes 5 200 lidí, nádorům tlustého střeva a konečníku přes 3 300, slinivky břišní 2 200, prsu téměř 1 700 žen a prostaty více než 1 400 mužů.

Vedoucí Národního screeningového centra Karel Hejduk na dotaz ČTK doplnil, že lékaři všude na světě, včetně českých odborníků, se snaží najít jednoduchý ukazatel, jak pacienti v časném stadiu nemoci odhalit. „Až se to podaří, určitě za to dostanou Nobelovu cenu,“ řekl. V současné době se proto lékaři snaží vytipovat více rizikové skupiny, například s tímto typem rakoviny v rodině nebo s náhle se objevivší cukrovkou.

„Rakovina, pokud se zachytí v časném stadiu, tak je prakticky vyléčitelná. My jsme schopni pacientům nabídnout život tak dlouhý, jako by žádnou rakovinu neměli,“ uvedl předseda Sekce mladých onkologů jejich odborné společnosti Michal Eid.

Zlínský patent: boty z 3D tiskárny

Unikátní technologii výroby částí obuvi vyvinuli studentky a studenti Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Vytvořili devět párů originálních bot, jejichž podešev je zhotovena metodou práškového 3D tisku. S projektem se dostali i do finále mezinárodní soutěže mladých designérů v německém Erfurtu. „Všichni studenti tvořili nositelné páry obuvi pro svou velikost, aby mohli sami na sobě testovat charakter materiálu. Metoda práškového 3D tisku je vhodná jak pro takzvaný rapid prototyping, který umožňuje rychlé vytváření prototypů pro otestování návrhu designéra před tím, než vejde do výroby, tak i pro následnou výrobu finálních funkčních modelů,“ vysvětluje Lucie Trejtnarová, vedoucí ateliéru Design obuvi Fakulty multimediálních komunikací Univerzity Tomáše Bati. Důraz je kladen i na udržitelný přístup k výrobě obuvi. Metoda práškového 3D tisku umožňuje recyklaci – pokud se podešve ochodí, materiál lze rozdrtit na prášek a použít znovu.

Z DĚJIN VĚDY A TECHNIKY

28. 8. 1749, před 275 lety, se narodil **Johann Wolfgang von Goethe**, německý spisovatel, který šestnáctkrát navštívil Čechy, celkem zde strávil skoro tři roky († 22. 3. 1832).

15. 6. 1754, před 270 lety, **Prokop Diviš** postavil v Příměticích u Znojma první „povětrnostní stroj“ – **bleskosvod**.

17. 8. 1789, před 235 lety, byla zřízena **pražská obecní porodnice** v bývalém kanovnickém domě u kostela sv. Apolináře.

11. 8. 1799, před 225 lety, se narodil **Joachim Barrande**, francouzský přírodovědec, geolog a paleontolog, věnoval se mj. výzkumu silurských skal ve středních Čechách († 5. 10. 1883).

14. 6. 1804, před 220 lety, se narodil **František Sušil**, sběratel lidových písní, filozof a teolog († 1. 6. 1868).

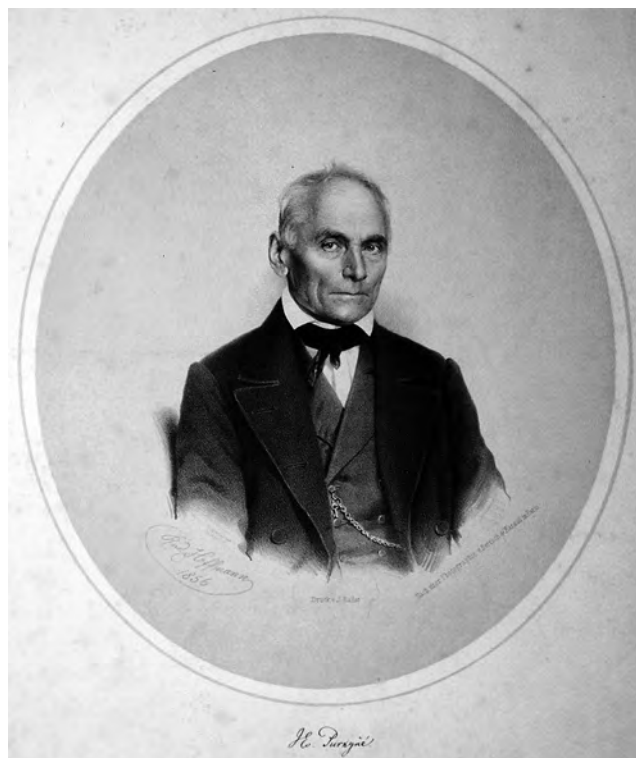
28. 7. 1869, před 155 lety, zemřel **Jan Evangelista Purkyně** (od 15. července 1869 rytíř Purkyně / Ritter von Purkyně), přírodovědec, fyziolog, filozof, spisovatel, národní buditel (* 17. 12. 1787), otec malíře Karla Purkyně a meteorologa Emanuela Purkyně. Svým příspěvkem o živočišných tkáních složených z buněk s jádry (v Karolinu roku 1837) se stal jedním ze spoluzakladatelů cytologie. Živil se jako vychovatel ve šlechtických rodinách, jeden z jeho zaměstnavatelů nasměroval Purkyněův zájem směrem k lékařství. Už v prvním ročníku pražského studia mu ve Vídni vyšla první báseň *Orázení obrazu bez konce*. Doktorskou práci *O zření v ohledu subjektivním* obhájil roku 1818 a stal se asistentem na pražské lékařské fakultě. Pro vlastenecké názory se ale marně ucházel o profesuru. Teprve na mocnou přímluvu a údajně i na přímluvu Goethovu, který také studoval proces vidění, byl angažován na univerzitu mimorakouskou, do tehdy pruské Vratislavi.

Ve Vratislavi získal roku 1832 výkonný mikroskop. Svůj nejvýznamnější objev prezentoval Purkyně na sjezdu německých přírodovědců a lékařů v pražském Karolinu 19. září 1837, kde mezi prvními na světě přisoudil buňkám jejich stěžejní význam pro život. Ve Vratislavi také odváděl tvrdou badatelskou práci, která z něj činí zřejmě nejfrekventovanějšího eponyma české vědy: Purkyněova vlákna v srdci, Purkyněovy buňky v malém mozku, Purkyněovy obrázky (obrazce tvořené odrazem světla ve struktuře oka), Purkyněův jev (posun spektrálního maxima barevné citlivosti oka na světlo v závislosti na jeho intenzitě) a řada dalších po něm nazvaných útvarů a jevů.

Jako jeden z mála českých vědců přijal ve své době Darwinovu evoluční teorii, což svědčí o jeho otevřenosti. Roku 1850 se Purkyně vrátil na pražskou lékařskou fakultu. Založil fyziologický ústav, nad výzkumem už ale převládala činnost organizační a buditelská. Stal se členem londýnské Královské společnosti a vídeňské a pařížské akademie věd. Roku 1853 založil časopis *Živa*.

Ve čtyřicátých letech 19. století Purkyně sestrojil kinesiograf, u něhož použil rotační závěrku používanou následně u kinematografů. Lze ho považovat i za průkopníka v oblasti animovaného filmu. V roce 1861 nechal podle svých nákrešů vyrobit kotouč zobrazující animovanou sekvenci práce lidského srdce. Je to první známý případ užití této techniky (považované v té době za zábavnou hračku) pro výuku vědeckého oboru. Sám ale předpověděl, že se tento postup stane svébytným druhem v umění. Zapojil se do vzniku tělovýchovné organizace Sokol v Praze. Od roku 1864 byl řádným členem c. k. vlastenecko-hospodářské společnosti, se kterou se dostal do styku jako předseda Společnosti pro přírodovědný výzkum Čech (Gesellschaft für naturwissenschaftliche Durchforschung Böhmens).

Za jeho vynikající zásluhy v oblasti vědy a vyučování mu císař František Josef I. 22. dubna 1868 udělil rytířský kříž Leopoldova řádu, vysoce prestižní ocenění, které osoby jeho společenského postavení obvykle nezískávaly.

Jan Evangelista Purkyně na ocelorytině z roku 1856

J. E. Purkyně v Praze žil a zemřel ve Spálené ulici, což připomíná pamětní deska poblíž stanice metra Národní třída. Pochován je na vyšehradském hřbitově. Jeho pohřeb se stal velkou národní manifestací.

20. 7. 1874, před 150 lety, se u Poříčské brány se začaly systematicky **bourat městské hradby v Praze**.

23. 8. 1934, před 90 lety, zemřel **Viktor Kaplan**, rakouský technik a konstruktér působící v Brně, vynálezce Kaplanovy turbíny (* 27. 11. 1876). I když byl Viktor Kaplan vlastně Rakušan, tak část života prožil v Brně na Císařsko-královské německé vysoké škole technické (dnešní VUT). Podarilo se mu vylepšit Francisovu turbínu a získat řadu patentů na nový druh turbíny, která dnes nese jeho jméno.

Viktor Kaplan se narodil v rakouském městě Mürzzuschlag. Jeho otec byl úředníkem rakouských drah. Základní vzdělání získal Viktor v nedalekém Neubergu a středškolské na vídeňské reálce. Po maturitě se zapsal na vídeňskou techniku na obor stavba strojů a dieselových motorů. Od roku 1900 absolvoval roční vojenskou službu v rakouském námořnictvu v Pule a pak byl dva roky zaměstnaný ve strojírně Ganz a Comp. v Löbersdorfu u Vídni na vývoji výbušného motoru.

V roce 1903 byl jmenován asistentem na katedře nauky o strojích a strojírenství Německé vysoké školy technické v Brně u profesora Musila. Brzy opustil práci na výbušných motorech a vrhl se na rychle se rozvíjející problematiku vodních motorů. Jeho cílem bylo vylepšení účinnosti Francisovy turbíny. Za pět let práce měl již tolik materiálu, že

mohl vydat knížku *Bau rationeller Francisturbinen-Lauf-
räder und deren Schaufelformen für Schnell-, Normal-
und Langsam-Läufer*.

V roce 1910, již jako habilitovaný doktor technických věd a docent, si na vedení školy vyprosil sklepní místnosti, kde si zřídil první turbínovou laboratoř a mohl tu v klidu pracovat. Zatímco velké turbínářské firmy nešetřily dotacemi na vývoj, rakouské ministerstvo vyučování dalo Kaplanovi jen malou částku na výbavu laboratoře. Veškeré zařízení si musel sehnat sám. Naštěstí mu firma Ignáce Storka zařízení věnovala.

Po skončení první světové války zůstal Viktor Kaplan (ač Rakušan) věrný brněnské Německé vysoké škole technické a stal se tu řádným profesorem. V roce 1919 postavila brněnská firma Ignáce Storka turbínu pro přádelnu ve Velmu v Rakousku. Turbína měla průměr oběžného kola 600 mm a profesor Kaplan u ní zajišťoval účinnost neklesající pod 75 procent. Turbína bez problémů pracovala plných padesát let. Mezitím se firma I. Storka ujala výroby Kaplanových turbín. Zřídila i laboratoř, kde se pod vedením profesora Kaplana turbína vylepšovala.

Velké turbínářské firmy zahájily boj proti Kaplanově turbíně. Nechtěly riskovat ztrátu peněz z investic do Francisovy turbíny, a tak hledaly možné mouchy Kaplanovy turbíny. Navíc byl problém i s obhajením třiatřiceti patentů, které se k turbíně vztahovaly. Z velkého psychického vypětí Kaplan v roce 1922 těžce onemocněl. Jeho přátelé v čele s Jaroslavem Slavíkem boj nevzdali.

Další problém se ukázal při instalaci turbín na velkých řekách. Lopatky se lámaly, betonové stavby praskaly. Nakonec se našel viník. Byla to kavitace – uvolňování pohlaceného vzduchu z vody. Když je tlak ve vodě menší než atmosférický tlak, tak v turbíně a především v lopatkách vznikají mikroskopické dutinky. Tento problém rozpoutal další vlnu soudních pří. Z počátku turbínu obhajoval Ing. Slavík, později už částečně uzdravený Viktor Kaplan. Nakonec v Lipsku uspěli. Kaplanovi studenti odstranili problém s kavitací a další vývoj a výroba Kaplanovy turbíny mohla pokračovat.

V roce 1931 Viktor Kaplan opustil Německou vysokou školu technickou a odešel na odpočinek na rakouskou usedlost v Rochuspointu. Zde se staral o patentovou agendu čítající na 280 patentů v sedmadvaceti státech. Písemnosti této agendy zabraly 14 500 listů, nyní jsou v Technickém muzeu v Brně.

Viktor Kaplan zemřel 23. srpna 1934 na mozkovou mrtvici ve svém letním sídle Rochuspoint v Unterach am Attersee.

10. 8. 1949, před 75 lety, zemřel **Ludvík Očenášek**, vynálezce a raketový konstruktér (* 4. 8. 1872). Ludvík Očenášek byl český selfmademan, všeuměl, podnikatel, konstruktér a vynálezce, který významně přispěl především k rozvoji letecké a raketové techniky. Nikdy nedosáhl na vysokoškolské vzdělání. V osobním životě vyznával myšlenky sokolského hnutí a jako vlastenec se aktivně účastnil jak prvního československého odboje (proti Rakousko-Uhersku), tak i druhého československého odboje (proti nacistickému Německu). V závěru svého života byl pronásledován komunistickým režimem, s nímž odmítl spolupracovat. Tím lze vysvětlit fakt, že komunistický režim udělal z Očenáška „neosobnost“, uvrhnul jej do historického za-

pomnění a jeho zásluhy v prvním a druhém československém odboji nebyly (pokud možno) nikde a nijak veřejně prezentovány.

Ludvík Očenášek zemřel ve věku sedmasedmdesáti let během svého letního pobytu v obci Dražeň, pohřben byl na pražských Olšanských hřbitovech.

26. 6. 1964, před 60 lety, zemřel v Praze **Mirko Očadlík** (* 1. 3. 1904 v Holešově), významný muzikolog a osobnost Českého rozhlasu, hudební kritik, popularizátor hudby a pedagog. Po raném dětství prožitém v Holešově chodil do školy ve Vídni, gymnázium však dokončil v Praze (maturita na smíchovském reálném gymnáziu roku 1923). Ve Vídni se mu dostalo též soukromého hudebního vzdělání (ve hře na klavír, harmonii, hudebních formách). Zpíval ve sborech, sbormistroval studentský pěvecký kroužek a chtěl se stát sólovým pěvcem, autokriticky však usoudil, že mu chybí potřebné hlasové vybavení. Nezvolil si ani skladatelskou kariéru, k níž ho pobízel E. F. Burian, skladbě se však později věnoval příležitostně jako autor scénických hudeb, pásmových doplňků pro rozhlas apod.

V roce 1928 absolvoval práva, zároveň však studoval na Filozofické fakultě hudební vědu, estetiku a historii (absolvoval 1932). Záliba v operním zpěvu jej přimkly k hudební vědě a ke smetanovskému bádání. Soustředění se k tvorbě a osobnosti Bedřicha Smetany představuje hlavní náplň a jakýsi celoživotní úběžník jeho muzikologické práce, počínaje novátorskými a invenčními knihami z roku 1939: *Smetanovská diskografie* (soupis a kritické zhodnocení tehdejší dostupné české i zahraniční produkce Smetanových děl na gramofonových deskách) a *Libuše, vznik Smetanovy opery*, na základě jejíž obhajoby – vzhledem k uzavření českých vysokých škol až v roce 1946 – získal též titul PhDr.

V době ohrožení republiky a především pak za nacistické okupace Očadlíkovy smetanovské aktivity šly ruku v ruce s národně povzbuzovací prací hudebně popularizační a měly aktuální náboj, který se projevil i během povstaleckého vysílání pražského rozhlasu za květnové revoluce roku 1945, kdy Očadlík mezi zprávami o bojích a voláním o pomoc svými komentáři přibližoval posluchačům ze záznamů reprodukovanou Smetanovu *Mou vlast*.

Přestože se po malé monografii *Tvůrce české národní hudby Bedřich Smetana* (1945) už nikdy nedostal k soubornému knižnímu zpracování tvorby či života a díla tohoto skladatele (i pro odpor Nejedlého k novým přístupům ke Smetanovi), věnoval mu četné drobnější knížky, brožury a studie, připravil i pramenné edice s rozsáhlými výkladovými úvody a edičními zprávami (např. prvního znění *Prodané nevěsty*, skladatelovy korespondence s Eliškou Krásnohorskou) a rozsáhlé skladatelovo encyklopedické heslo v ČSHS. Od roku 1924 byl Očadlík členem výboru Společnosti Bedřich Smetany a jejích různých edičních komisí, od 1952 členem Poradního sboru Musea Bedřicha Smetany.

Očadlík se od počátku všestranně věnoval i aktuálnímu hudebnímu životu i jako hudební kritik, přispívající do denního i odborného tisku (1930-1934 vydával časopis *Klíč* s podtitulem „revue pro hudbu a pohybové umění“, v němž byla výrazná pozornost věnována soudobým a avantgardním autorům Janáčkoví, Bergovi či Stravinskému, později založil též odborné periodikum *Miscellanea musicologica*). Působil ve Spolku pro moderní hudbu

Mirko Očadlík při práci v Československém rozhlasu

(1927-1934), stál za koncepční iniciativou při vydávání hudebních publikací v nakladatelství Melantrich i v pořádání jeho skladatelských soutěží (1939-1945). Především se však vymykal svým programovým působením v Československém rozhlasu, kde získal zaměstnání hned po absolutoriu práv: postupně jako tajemník hudebního oddělení, vedoucí hudebního vysílání, referent gramoarchivu a studijního oddělení, od roku 1945 jako programový ředitel. I zde popularizoval soudobé a avantgardní autory české i světové, s řadou z nichž navázal i osobní přátelství nebo udržoval těsné kontakty (Jaroslav Ježek, E. F. Burian, Iša Krejčí, Karel Ančerl, Alois Hába, Miloslav Kabeláč, Alban Berg). Přátelsky se však stýkal i s mnohými autory starší generace: Vítězslavem Novákem, Josefem Bohuslavem Foerstem, Otakarem Ostrčillem, Otakarem Jeremiášem, Karlem Boleslavem Jirákem (jemuž věnoval monografii, 1941) a dalšími.

Právě Český rozhlas se Očadlíkovi stal ideálním prostředím, v němž se i díky svým řečnickým vlohám, virtuózní rétorice, vtipnosti a invenční stavbě svých projevů už v třicátých letech vyprofiloval jako nápaditý popularizátor hudby. V letech okupace kladl důraz především na hudbu českou, již představoval s vlasteneckým, nejednou protiokupačně vyhoceným akcentem. Vystupoval nejen v rozhlasu, ale byl zván do stovek větších i malých míst Čech a Moravy, ve kterých pořádal přednášky a provázel hudbu při výkladových koncertech. Rozhlasové popularizace hudby se nevzdal ani v letech 1945-1950, kdy v Československém rozhlasu zastával vedoucí pozice, ani po nuceném odchodu z rozhlasu a pokračoval v popularizaci hudby veřejnými přednáškami. Nejtrvalejším výsledkem jeho popularizační práce jsou dva svazky charakteristik a rozborů významných symfonických děl: *Svět orchestru, průvodce orchestrální tvorbou. I. Klasikové a romantikové* (1942) a *II. České orchestrální skladby* (1942).

Poutavou rétoriku a schopnost zaujmout uplatňoval Očadlík také jako pedagog, mj. jako profesor dějin hudby na Hudební fakultě AMU (1948, 1950-1953 byl prvním vedoucím Katedry hudební teorie) a hudební vědy na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy (od roku 1951, 1952-1959 byl vedoucím katedry hudební vědy; v letech 1954-1958 zastával funkci děkana fakulty). Svým invenčním přístupem i kladením otázek inspiroval k následování své četné žáky. Celou generaci studentů hudební vědy i praktických

hudebníků z Hudební fakulty AMU ovlivnily rovněž tzv. přehrávky v sále Divadla hudby, které provázel výkladem, přičemž se zaměřil především na pro tuto dobu neběžný repertoár: Wagnerovy opery, díla Brucknerova, Mahlerova, Richarda Strausse, Debussyho a dalších. Neméně objevné byly i jeho návraty k autorům hudební avantgardy: Schönbergovi a Bergovi, Stravinskému, autorům Pařížské šestky, Bartókovi a Hindemithovi, Prokofjevovi a Šostakovičovi. Očadlíkovy výklady se nesly svobodným duchem téhož nadšení, s nímž tyto avantgardní hodnoty před válkou objevovaly a zprostředkovávaly jeho kritiky.

Očadlík až do své předčasné smrti zastával četné funkce i v dalších vědeckých ústavech (od 1957 byl předsedou Divadelního ústavu, od 1959 ředitelem Ústavu pro dějiny hudby, od 1961 předsedou Katedry hudby Lidové univerzity), společnostech atd., byl i nositelem několik cen, vyznamenání apod.

Očadlíkova druhá manželka Anna Hostomská (1907-1995), známá hudební redaktorka a spisovatelka, rovněž působila v Radiojournalu a Československém rozhlasu (1929-1962), kde s velkým zaujetím a přehledem světové i naší hudební, především operní literatury připravovala mimořádně oblíbené popularizační pořady, mj. *Co máte nejraději* (s podtitulem *Operní pořady sestavené podle návrhů posluchačů*) a od roku 1960 *Hudba, kterou mám rád*. I po svém odchodu do důchodu zůstala rozhlasu nadále věrná jako externí spolupracovnice a pokračovala v popularizaci hudby: publikovala časopisecky i knižně (především *Opera – Průvodce operní tvorbou*, 1955, 11. vydání: Anna Hostomská a kolektiv, 2018), připravovala pořady pro známé pražské Divadlo hudby, organizovala a uváděla koncerty pro dospělé a děti i četné besedy (poslední z nich v březnu 1995 pro Spolek dívčího gymnasia Minerva v Národním domě v Praze na Vinohradech).

Mirko Očadlík i Anna Hostomská jsou pohřbeni na vyšehradském hřbitově.

1. 7. 1974, před 50 lety, bylo k Praze připojeno dalších třicet obcí.

14. 8. 1974, před 50 lety, došlo k požáru Veletržního paláce v Praze.

22. 7. 1979, před 45 lety, zemřel Václav Maria Josef Jan Evangelista Havel, podnikatel, otec prezidenta Václava Havla (* 12. 9. 1897).

17. 8. 1979, před 45 lety, zemřel Stanislav Budín, vl. jménem Benzion Bať, novinář, politický a kulturní publicista, otec Rity Klímové (* 23. 3. 1903).

24. 8. 1999, před 25 lety, zemřel Jan Anastasius Opasek, teolog, arcipat benediktinského kláštera v Praze-Břevnově (* 20. 4. 1913).

22. 8. 2004, před 20 lety, zemřel Ota Šik, ekonom a politik, jeden z hlavních autorů národohospodářské reformy.

Ota Šik (* 11. 9. 1919, Plzeň) byl český ekonom a politik pražského jara, člen ÚV KSČ. Ve známost vešel jako tvůrce hospodářských reforem, později často označovaných jako třetí cesta. V roce 1940 vstoupil jako nezaměstnaný do ilegální KSČ. O rok později až do konce války byl

vězněn v koncentračním táboře Mauthausen, v padesátých letech propagoval totalitní direktivní plánování podle vzoru Sovětského svazu. Od roku 1961 působil jako ředitel Ekonomického ústavu ČSAV. Roku 1962 byl zvolen do Ústředního výboru KSČ, od roku 1964 řídil státní a stranickou komisi pro hospodářské reformy. V dubnu 1968 byl na základě návrhu Alexandra Dubčeka jmenován zástupcem ministerského předsedy a koordinátorem hospodářských reform (což v Moskvě vyvolalo silné reakce a vyjádření o restauraci kapitalismu v Československu). Po ztroskotání pražského jara emigroval do Švýcarska. Od roku 1970 pracoval jako pedagog v Basileji a Manchesteru a později jako profesor ekonomie na Vysoké škole hospodářských a sociálních věd v Sankt Gallenu ve Švýcarsku.

Po listopadu 1989 jej přizval tehdejší místopředseda federální vlády Valtr Komárek k diskusím o ekonomických reformách. Šik byl zastáncem tzv. třetí cesty, která byla pro okamžitou liberalizaci cen, ale zároveň pro pomalejší liberalizaci zahraničního obchodu.

K jeho zálibám patřilo malování obrazů. V devadesátých letech se v Praze uskutečnily jeho dvě retrospektivní výstavy. Jeho synem je švýcarský architekt Miroslav Šik, profesor na ETH v Curychu.

ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ & ZDRAVÍ

Desetina mladých Čechů trpí depresí

Příznaky těžké deprese přiznává každý desátý mladý dospělý v Česku. Střední formu jich uvádí asi 16 procent. Vyplývá to z průzkumu Psychiatrické kliniky 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy a Všeobecné fakultní nemocnice v Praze, kterého se v létě účastnilo přes tisíc respondentů do 30 let. Podle výzkumníků se situace zhoršuje – před deseti lety příznaky těžké deprese uvádělo 7 procent lidí.

Nárůst duševních potíží souvisí podle psychiatrů se vznikem sociálních sítí, kvůli kterým spolu lidé přestávají osobně komunikovat. Psychiatři zároveň upozornili, že v Česku chybí prevence i odborné služby. „Dostupnost odborných služeb je minimální a prevence prakticky neexistuje,“ uvedl vedoucí výzkumného týmu Radek Ptáček. Konkrétní kroky by podle něj měla dělat ministerstva školství a zdravotnictví a zdravotní pojišťovny.

Investice do duševního zdraví mají podle odborníků profit pro celou společnost, zvyšuje se produktivita a snižují se náklady zdravotního systému. „V popředí veřejného zájmu by měly být výchovně-vzdělávací kampaně, veřejné debaty a otevřená diskuse na téma duševního zdraví,“ doplnil jeden z autorů výzkumu Ivan Sebalo.

Olomoucké arcibiskupství pořídilo lanovku na svážení dřeva

Arcibiskupské lesy a statky Olomouc (ALSOL) pořídily novou lanovku, díky které mohou jejich pracovníci svážet pokácené stromy i z velmi obtížně přístupných míst na svazích Jeseníků. Dostanou se tak do míst, kde není možné vyjet s těžkou lesní mechanizací a kůň by se tam kvůli příkrému terénu mohl zranit. Nová lanovka na svážení dřeva začala jezdit na polesí Domašov, a to krátce po vystavení na lesnickém a mysliveckém veletrhu Silva Regina. ČTK to řekla mluvčí ALSOL Lenka Volfová.

Posádku nové lanovky na svážení dřeva tvoří tři lidé, a to operátor lanovky, těžební dělník a vazač. Pomocí soupravy, jejímž základem je stožár s navijákem a hydraulický jeřáb umístěný na přívěsu, lze na laně svážet pokácené dřevo až ze vzdálenosti několika stovek metrů. „Plánujeme, že bude operovat v letním období na polesí Domašov a zbytek roku na polesí Vápenná,“ uvedla Volfová.

Lanovka při transportu dřeva z obtížně přístupného terénu podle Volfové jen minimálně poškozuje okolní lesní porost a půdu, takže její provoz je šetrný k životnímu prostředí.

Spotřeba biopotravin v Česku pomalu roste

Spotřeba biopotravin v Česku roste, ale pomalým tempem. Od roku 2021 stoupla jen o necelé půl procento, řekla ČTK manažerka PRO-BIO Svazu ekologických zemědělců Kateřina Urbánková. Ke konci roku 2021 byl podíl biopotravin na celkové spotřebě potravin a nápojů 1,66 procenta, letos to bude přes dvě procenta. Zatím se tak podle ní nedaří naplnit akční plán ministerstva zemědělství, jehož cílem je dostat podíl biopotravin na celkové spotřebě potravin a nápojů na čtyři procenta do roku 2027.

Situaci by podle Urbánkové pomohlo, kdyby se české biopotraviny dostávaly více do obchodních řetězců. Nejvíce biovýrobků přitom lidé nakoupí právě v supermarketech. Podle informací ministerstva zemědělství vzrostl obrat společností, které podnikají v biopotravinách, z 10,22 miliardy v roce 2021 na 11,3 miliardy Kč v roce 2022.

Před třiceti lety byly v Česku čtyři ekologické farmy, letos eviduje svaz 6 764 společností, které se pohybují v sektoru ekologického zemědělství.

V ČR klesá spotřeba piva

Pivovary v České republice loni uvařily zhruba 20 milionů hektolitrů piva, což bylo meziročně o 2,7 procenta méně. Klesla i průměrná spotřeba piva na obyvatele. Průměrný Čech loni vypil o osm litrů piva méně než předcházející rok. Vyplývá to z dat Českého svazu pivovarů a sladoven.

Zatímco předloni byla spotřeba 136 litrů piva na obyvatele, loni to bylo jen 128 litrů. To je nejméně za posledních šedesát let. Za pokles může podle ředitele svazu Tomáše Slunečka nepříznivá ekonomická situace, ale i návyky spotřebitelů. Ti si totiž stále častěji radši dají nealkoholické pivo nebo míchané nápoje na bázi piva.

ČR zaostává ve využití geotermie

Česká republika v současnosti v Evropě zaostává ve využití geotermální energie, která je výsledkem působení tepla ze zemského jádra. Zatímco jinde v Evropě v posledních deseti letech vzniklo několik desítek geotermálních elektráren a na kontinentu jich je nyní 139, Česko nemá dosud žádnou. Do roku 2030 by podle současných vizí mohlo v ČR vzniknout zhruba pět geotermálních elektráren a deset geotermálních výtopen. Vyplývá to z údajů oborového serveru geotermie.cz.

Zatím se geotermie v Česku využívá zejména v tepelných čerpadlech u rodinných domů a průmyslových staveb. Z větších projektů jde například o vytápění plaveckých bazénů a zoologické zahrady v Ústí nad Labem nebo

výtopna v Děčíně. Geotermální energie bude podle Jana Holečka z České geologické služby v budoucnu čím dál důležitější, zejména s ohledem na příklon k obnovitelným zdrojům energie.

„Budeme tu mít několik desítek geotermálních tepláren, které budou schopny vytápět menší a střední města. Největší potenciál pak vidím v takzvané mělké geotermální energii, tedy v tepelných čerpadlech, která budou schopna vytápět budovy od velikostí rodinných domů až po velikost administrativních budov, případně továren a průmyslových hal,“ uvedl. Prvních deset tepláren by podle něj mohlo vzniknout do roku 2030.

Stezka Českem jako lákadlo pro české turisty

Stezka Českem je fenomén, který vznikl teprve před čtyřmi lety, ale stihl nadchnout a dostat do přírody desetitisíce lidí. V aplikaci světových dálkových treků FarOut je teprve třetím evropským, ale jak říká tvůrce Stezky Martin Úbl, od ostatních se liší tím, že ji může jít každý. Řekl to v rozhovoru pro ČTK. Maximálně se tak podle něj naplňuje jeden z hlavních cílů Stezky, jímž je setkávání lidí.

Češi jsou národ turistů, rádi chodí na četné dálkové pochody a o značení Klubu českých turistů, který se na fungování Stezky podílí, se říká, že je nejlepší na světě. A projekt Stezky, který začal vznikat v hlavách tvůrců v roce 2019, vytáhl lidi do přírody a turistům nabídl nový dlouhodobý cíl, totiž obejít Českou republiku. Ať už naráz, či po částech.

„Stezka je po čtyřech letech existence obrovským fenoménem, dostala se do pozice národního treku, píšou se o ní i diplomové práce. Někteří už dění kolem ní nazývají subkulturou, ale pořád zůstává tím, čím má hlavně být. Táhne lidi do přírody, ukazuje, že je fajn v ní chodit, že je to v ní hezké,“ vysvětlil Úbl. Z řady reakcí na sociálních sítích i z přímé zpětné vazby je navíc zřejmé, že projekt lidem přináší pozitivní emoce.

Nový šimpanzí samec ve Dvoře Králové

Safari Park Dvůr Králové nad Labem získal z Madridu na obnovu chovu ohrožených šimpanzů poddruhu čego čtyřadvacetiletého samce. Chovatelé věří, že by v budoucnu mohl s jednou z dvorských samic přivést na svět mláďe. Naposledy se šimpanzí mláďe ve Dvoře Králové narodilo v roce 1998. ČTK to řekl mluvčí ZOO Michal Šťastný. V dvorské skupině šimpanzů jsou tak nyní dva samci a pět samic. Samce jménem Guis v následujících týdnech čeká přivyknání na nový domov a seznamování se s ostatními členy skupiny. „Po příjezdu se nastěhoval do jedné z vnitřních expozic na okraji pavilónu primátů. Má pachový a optický kontakt se zbytkem skupiny, která na jeho příjezd reagovala s velkým zájmem,“ uvedla zooložka Gabriela Linhart.

Dvorská ZOO chová šimpanze od roku 1971 a zatím odchovála čtyři mláďata, která se narodila v letech 1984, 1987, 1993 a 1998. Posledním narozeným šimpanzem byla samice Daisy, která byla jako dvouletá převezena do bratislavské ZOO, kde později uhynula. Dvorská skupina šimpanzů se naposledy rozrostla v roce 2017, kdy dorazily z maďarské zoologické zahrady samice M, Chispi a Susi. Naděje chovu vkládané do M a Chispi se zatím nenaplnily.

Dvorská ZOO se zaměřuje na Afriku, známá je úspěšným chovem nosorožců či žiraf. ZOO patří kraji a je nej-

navštěvovanějším turistickým cílem na východě Čech. Loni návštěvnost safari parku vzrostla meziročně o půl procenta na nový rekord 673 000 lidí.

Ptačí rarity na Záhlinických rybnících

Ornitologové pozorovali v posledních dnech na Záhlinických rybnících na Kroměřížsku kulíky bledé. Šlo o dva samce ve svatebním šatě, ve kterém jsou v tuzemsku k vidění zcela výjimečně. Touto dobou již bývají na svém hnízdišti v arktické tundře na severu Evropy, řekl ČTK ornitolog Jiří Šafránek. Na podzim podle něj kulíci bledí táhnou přes západní Evropu na zimoviště do západní až tropické Afriky a ojediněle se objevují i ve střední Evropě.

Na Záhlinických rybnících se v minulých dnech objevily i další ptačí rarity. „Pozorovatelé ptáků zde objevili i kulíka písečného, pisilu čáponohou, chřástala malého, kvakoše nočního, bukače velkého, kormorána malého, labuť zpěvnou a bernešku velkou,“ uvedl Šafránek. Záhlinické rybníky jsou podle odborníků nejvýznamnější ornitologickou lokalitou na střední Moravě. Pozorovali tam 260 druhů ptáků. „Většina z nich se zde zastavuje v době tahu, ale řada velmi vzácných a chráněných druhů na těchto rybnících i hnízdí,“ doplnil Šafránek. Soustava rybníků se nachází u Záhlinic, místní části Hulína na Kroměřížsku.

Rodinka nandua pampového v ostravské ZOO

Nový samec nandua pampového odchovává v ostravské zoologické zahradě deset mláďat. Samce ZOO získala počátkem letošního roku z olomoucké zahrady. U nandů pampových obstarává péči o potomstvo výhradně samec, včetně inkubace vajec. Novinářům to sdělila mluvčí ZOO Šárka Nováková. „Samec starostlivě pečuje o deset potomků. Jejich matky se do odchovu nijak nezapojují, dokonce jsou od samce s mláďaty oddělené. Samec se páří s více samicemi, které pak snáší vejce do jednoho hnízda,“ uvedla mluvčí. Samec snůšku inkubuje 35 až 40 dní a následně o mláďata až do jejich půlroku také pečuje. „Ostravský samec zasedl na 18 vajec, která mu během jednoho týdne nasnášelo pět samic. Z vajec se vylíhlo deset mláďat, jedno se nevyklubalo a zbytek byl neoplozený,“ doplnila mluvčí. Samce s mláďaty mohou návštěvníci pozorovat naproti výběhů lvů.

Nandu pampový je nelétavý pták obývající jihoamerické pampy. Běhá rychlostí až 60 km/hod. Křídla, která nemá uzpůsobená k letu, používá při běhu k udržování rovnováhy nebo když chce prudce změnit směr a zastavit.

Lední medvědi z varšavské ZOO v Praze

Lední medvědi Aleut a Gregor z varšavské zoologické zahrady dorazili do ZOO Praha. Ředitel pražské ZOO Miroslav Bobek to oznámil na sociální síti X. Oba medvědi jsou dvojčata a do Prahy zamířili na doporučení koordinátora evropského chovného programu.

Medvědi se narodili v prosinci 2010 v Německu, do varšavské ZOO se dostali v dubnu 2013. Do trojské zoologické zahrady přicestovali v květnu. Samci výběh obývají spolu a lidé je rozeznají podle toho, že Gregor je mohutnější. Aleut, neboli Ali, má naopak vyšší a štíhlejší postavu. Plánovaná expozice s rozlohou víc než 8 000 metrů

čtverečních má vyrůst na severozápadní straně ZOO ne daleko Gočárových domů. Vzniknout by měly dva výběhy a čtyři bazény pro lední medvědy i návštěvnické prostory zahrnující restauraci a zázemí. Medvědy lední chová pražská ZOO od roku 1932 a od té doby zaznamenala několik významných chovatelských úspěchů. Chov medvědů ledních v zoologických zahradách je náročný, protože samice se často odmítají o mláďata starat nebo je usmrtí. Umělý odchov je obtížný vzhledem ke zvláštnímu složení medvědího mléka. Poprvé na světě se to podařilo právě v pražské ZOO, a to v roce 1942.

V Krkonoších se objevil los

Domov v Krkonoších možná po vlkovi a rysovi opět najde i los evropský. Největší zástupce čeledi jelenovitých s charakteristickou protáhlou hlavou a přečnávajícím horním pyskem byl spatřen v lesích u Žacléře na Trutnovsku.

Los evropský, který dosahuje výšky přes dva metry a váží až 500 kilogramů, představuje doposud největší divoké zvíře spatřené v nejvyšších českých horách. Rozpětím lopatovitých parohů v délce dva a půl metru i výškou předčí dosavadního vládce krkonošských hvozdů jelena evropského.

„Losy viděli, a dokonce vyfotili v lesní enklávě pod žacléřským sídlištěm Na Pilíři, v místě, kterému se říká Niederbusch. Nebylo to poprvé. Naposledy se po Žacléřsku potuloval los zhruba před deseti lety, kdy zde byl spatřen,“ přiblížil lesník ze Žacléře Michal Kloz. „Na tísňové lince jsme přijali opakovaná hlášení o pozorování potulujícího se losa evropského v okolí Žacléře ve východních Krkonoších. Jedná se o druh, který zde byl doma a člověk jej v minulosti v Krkonoších vyhubil,“ potvrdil mluvčí Správy Krkonošského národního parku (KRNAP) Radek Drahný.

Los se dostal do Krkonoš patrně ze sousedního Polska z oblasti příhraničních Sovích a Krzeszowských hor. „Je předčasné spekulovat o tom, zda se losi v Krkonoších usadí natrvalo, nebo tudy pouze migrují. Každopádně to je dobrá zpráva o stavu krkonošské přírody,“ konstatoval ředitel Správy KRNAP Robin Böhnisch.

Los není pro člověka nebezpečný. Jedná se o plaché zvíře. Losí býk ale může zaútočit na člověka nebo auto v době říje a samice tehdy, když lidská přítomnost ohrožuje její mláďata. Los je velmi pohyblivé zvíře s velkým akčním rádiem, které je schopné překonávat značné vzdálenosti.

„Aktuálně jsou hlavním problémem pro přežití losů v české krajině překážky v podobě husté dopravní sítě,“ varuje Drahný. „Leckdy může následkem kolize s losem dojít k vážné dopravní nehodě. Proto apelujeme na řidiče, aby při svých cestách, zejména v okolí Žacléře, byli obezřetní, protože srážka s losem může být oboustranně velmi nebezpečná,“ dodal

Losi patří mezi přísně chráněná zvířata. Vyskytují se zatím v Česku v menším počtu v jižních Čechách v oblasti Šumavy a na Třeboňsku. V roce 2005 byl zaznamenán výskyt losí samice s mláďetem v okolí Bílého Kostela nad Nisou a ve východní oblasti Lužických hor v okolí Jitřavského sedla a Hvozdu.

„Střílet se nesmějí. Pokud by to někoho napadlo, jde o trestný čin,“ upozorňuje šéf Českomoravské myslivecké jednoty Jiří Janota.

Los evropský, který je typický pro sever a východ Evropy, začíná v současné době osídlovat i středoevropské oblasti, kde byl v 15. století vyhuben. Okolo poloviny 20. století začali losi migrovat z Polska, zpočátku do jižních a západních Čech. První novodobé pozorování losa v Československu je evidováno od roku 1957. Příbuzným losa evropského je los americký.

Původní rejstřík vyhubených krkonošských zvířat by mohl ještě doplnit medvěd brtník, jehož poslední kus padl v Krkonoších kulkou lovce 11. listopadu 1726. (mk)

Gaie se v pražské ZOO daří dobře

Mládě gorily nížinné, které se samici Kijivu nedávno narodilo v pražské zoologické zahradě, je samička. Dostala jméno Gaia. Jméno gorilího mláděte vybrala britská biologka a ochránkyně přírody Jane Goodallová, která se zabývá výzkumem primátů. Vědkyně gorilu slavnostně pokřtila před stovkami návštěvníků pražské ZOO. Nové gorilí samičce se podle ředitele ZOO Miroslava Bobka daří dobře. Goodallová také v projevu poděkovala chovatelům pražské ZOO, kteří se o gorily podle ní dobře starají. Řekla, že se do pražské ZOO ráda vrátí.

Přírodovědkyně Goodallové je devadesát let a velkou část své kariéry se věnovala studiu chování šimpanzů v přírodním parku v Tanzánii. Přednášela v mnoha zemích a navštívila i Českou republiku.

Tamarín sedlový v ZOO Hodonín

V ZOO Hodonín se narodil první tamarín sedlový, jde o druh všežravých drápkatých opiček původem z Jižní Ameriky. Rodiče si jej zatím velmi hlídají, v expozici je tak ke spatření jen s trochou štěstí a trpělivosti. Jeho dvojče ale nepřežilo. ČTK to řekl mluvčí zahrady Ivo Cencinger. ZOO Hodonín chová tamaríny sedlové jako jedna z mála evropských ZOO od roku 2020. Tehdy měla ale čtyři samce. Teprve loni se podařilo zajistit pár, když tři samci odešli do jiných zahrad a ZOO získala samici ze ZOO Plzeň.

Mláďata u tamarínů, stejně jako u ostatních drápkatých opic, nosí a hlídá několik týdnů až měsíců hlavně samec, samici je předává na kojení. Na péči se mohou podílet i starší sourozenci. Tamaríni sedloví jsou rozpoznatelní

podle výrazného mramorovaného „sedla“ na zádech. Dorůstají obvykle velikosti 25 až 45 centimetrů a jsou velmi pohybliví.

Dvojčata lemurů tmavých v olomoucké ZOO

Dvojčata lemurů tmavých se narodila v zoologické zahradě na Svatém Kopečku u Olomouce, která tyto poloopice původem z Madagaskaru odchovala po osmileté pauze. Odborníci zjistili, že opičí matka porodila samce a samičku. ČTK to sdělila mluvčí olomoucké ZOO Iveta Gronska.

„První dny se matka s mláďaty, které nosí ve slabinách, zdržovala v boudičce v horní části výběhu a ani otec nesměl být příliš blízko. Zhruba po deseti dnech se ale osmělila a mláďata předvádí návštěvníkům i přímo u skla,“ uvedla zooložka Jitka Vokurková. Upozornila, že většině madagaskarských poloopic kvůli kácení deštných pralesů a úbytku životního prostoru rychle ubývá životní prostor a stávají se nejhroženější skupinou primátů na světě.

Hádátka kolumbijské doloženo poprvé v ČR

Inspektoři Ústředního kontrolního a zkušebního ústavu zemědělského (ÚKZUZ) zachytili poprvé na českém území v sadbě brambor hádátka kolumbijské. Jde o škůdce, který poškozuje hlízu a snižuje výnosy. Díky záchytu se podařilo zasaženou část sadby z Německa a Nizozemska zlikvidovat. Nedostala se tak na zemědělské pozemky, což by mohlo vést k potenciálnímu šíření škůdce. V tiskové zprávě to uvedla mluvčí ÚKZUZ Ivana Kršková.

Kromě brambor patří mezi hostitelské rostliny hádátka i rajčata, vaječnice a mrkev, méně často například i cukrovka, obilniny či kukuřice. ÚKZUZ informoval i ostatní členské země a Evropskou komisi prostřednictvím systému rychlého varování iRASFF. Německo v návaznosti na oznámení potvrdilo na svém území další ohnisko výskytu tohoto nebezpečného škůdce.

Lesy ČR po konci kůrovcové kalamity sniží zalesnění o pětinu na 14 000 hektarů

Státní podnik Lesy České republiky (LČR) letos sníží plochu zalesnění o pětinu asi na 14 000 hektarů z loňských 17 200 hektarů. Důvodem je konec kůrovcové kalamity a výrazné snížení těžeb kůrovcového dřeva, čímž ubývá ploch pro obnovu lesů. Stoupnout by měl letos podíl přirozené obnovy lesa na dosud nejvyšších 30 procent. ČTK to řekla mluvčí podniku Eva Jouklová.

Lesy ČR spravují téměř polovinu lesů v zemi. Dosud rekordní zalesnění podnik vykázal v roce 2021, kdy obnovil asi 22 000 hektarů lesa a vysázel 90 milionů stromků. Od té doby plochy zalesnění klesají. Kůrovcová kalamita v českých lesích naplno vypukla v roce 2018. Na vrcholu byla v letech 2019 a 2020. V posledních dvou letech se LČR postupně vrátily k normálnímu způsobu hospodaření. Většinu pasek po kalamitě již státní lesy zalesnily. V letech 2019-2023 vysadily Lesy ČR 381 milionů sazenic, z toho 253 milionů listnáčů. Celkem zalesnily 88 000 hektarů. Na 23 až 27 procentech lesníci upřednostňovali přirozenou obnovu porostů ze semen a plodů mateřských stromů. Letos mají LČR v plánu výsadbu téměř 56 milionů sazenic po loňských 69 miliónech stromků. Z toho letos bude 37 milionů listnáčů.

ARCHEOLOGIE

Archeologická výstava v Pardubicích

Východočeské muzeum v Pardubicích představuje výstavu *Exit 91/vykopávky*. Odhaluje skrytou historii pod jedenácti silnicemi – archeologové na 91 kilometrech našli více než 200 000 předmětů a ty nejzajímavější z nich prezentují v expozici.

Archeologické výzkumy se v Pardubickém kraji konaly v letech 2017-2023 a předcházely silničním stavbám. Návštěvníci na výstavě uvidí nejstarší neolitickou studnu z Ostrova, kterou se experimentální archeologové pokusili dobovými kamennými nástroji znovu vyrobit. Studna je nejstarší datovanou dřevěnou konstrukcí na světě.

„Dendrochronologická analýza zjistila, že dřevo na kůly stavitelé kultury s lineární keramikou pokáceli v zimě roku 5259 před Kristem nebo na jaře roku 5258 před Kristem. Dřevěné desky jsou ale minimálně o tři roky mladší. Jde tak o nejstarší dřevěnou studnu na světě,“ řekl vedoucí archeologického oddělení muzea Tomáš Zavoral.

Zajímavý je také výběr šperků, nástrojů a keramických nádob z pohřebiště doby bronzové z Rokytina. Exkluzivní podívanou nabízí i výbava dvou bohatých hrobů z doby stěhování národů ze Slatiňan na Chrudimsku. Archeologové tam našli dva zachovalé hroby muže a ženy. Na poslední cestu byli vypraveni se vzlácnými skleněnými nádobami. V hrobě muže se našel i dlouhý jezdecký meč se zbytky zachovalé dřevěné pochvy.

Na výstavě je k vidění originál i replika meče. Repliku vyrobenou ze svářkového damašku zhotovil mečíř Patrick Bárta. Sám meč konzervoval a prováděl na něm některé z analýz, ty nejdůležitější ve spolupráci s Archeologickým ústavem Akademie věd České republiky. Pomáhalo k tomu metalografické zkoumání a CT snímkování. Meč by měl vypadat jako originál.

Archeologická výstava zveřejňuje také skleněné nádoby, které do střední Evropy doputovaly ze syrského pobřeží. Část výstavy pak ukazuje práci archeologů a dalších spolupracujících vědních oborů.

„Ukazujeme, co se děje od kopnutí do země přes hledání artefaktů až po různé vědecké metody jejich zkoumání. Představujeme tedy například leteckou archeologii, laserové skenování, detektorový průzkum či analýzu DNA,“ řekl ředitel muzea Tomáš Libánek.

Archeologickou výstavu *Exit 91/vykopávky* mohou zájemci navštívit až do 4. ledna 2026, viz <https://www.vcm.cz/navstivte-nas/vystavy-a-expozice/exit-91-vykopavky/>.

(mk)

Archeologický průzkum na Vyšehradě

Archeologický výzkum Vyšehradu probíhá s přestávkami už přes sto let, i tak ale většina areálu zůstává stále neprozkoumána. Kromě vyvrácených mýtů, včetně toho, že by Vyšehrad a Pražský hrad spolu soupeřily o politickou moc, přinesly výkopy objevy evropského významu. Podle odhadu archeologů přitom více než 80 procent plochy Vyšehradu stále ještě zbývá k prozkoumání.

Dějiny Vyšehradu jsou úzce spjaty s vývojem pražských měst a historií českého národa. Mohutná skála, rýsující se vysoko nad řekou Vltavou, lákala k osídlení již v nejstarších dobách a stala se předmětem mnoha pověstí. K Vyšehradu se váže řada pověstí z počátků českých dějin, založil jej prý bájný kníže Krok. Skutečný vznik knížecího hradiště je kladen do druhé poloviny 10. století, kdy zde byly raženy denáry knížete Boleslava II. Koncem 11. století zde sídlil první český král Vratislav I., který zřídil vyšehradskou kapitolu.

Od té doby Vyšehrad několikrát změnil svou funkci a podobu. Byl královským hradem, krátkou chvíli dokonce panovnickým sídlem. Stal se městem a později barokní pevností, jejíž podobu si udržel dodnes. Koncem 19. století získal úlohu národního symbolu a pohřebiště českých velikánů. Dnes je oblíbeným místem procházek, nabízejícím úchvatné výhledy na město a řadu významných památek.

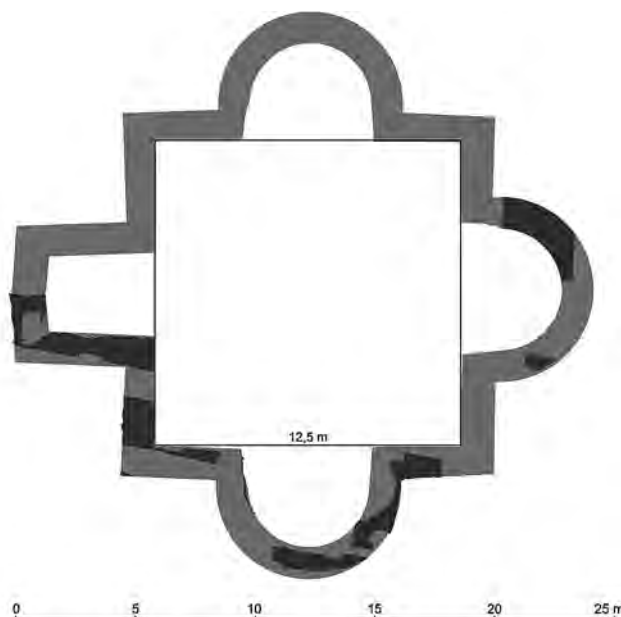
„Město vidím veliké, jehož sláva hvězd se bude dotýkat,“ věštila kněžna Libuše hledíc prý z Vyšehradu na Pražský hrad. Podle archeologů to tak ale být nemohlo. „Vyšehrad v době, kdy měla bájná Libuše žít, ještě neexistoval. I to je jeden z faktů, který potvrdili odborníci během stalet moderního výzkumu monumentální stavby, která byla ve středověku v centru českých dějin a dodnes přetrvává v srdci české kolektivní identity,“ uvádí na webu Archeologický ústav Akademie věd.

K Vyšehradu se též vztahuje pověst o rytíři Horymírovi, jenž byl na Vyšehradě vězněn za knížete Křesomysla, protože ničil stříbrné doly. Jako poslední přání se před smrtí chtěl naposledy projet na svém věrném koni Šemíkovi. Že Křesomysl nechal zavřít všechny brány, nebylo nic platné. Šemík přeskočil i s Horymírem hradby a skočil rovnou do Vltavy. Horymír se zachránil, ale statečný Šemík na následky skoku uhynul. Dodnes má náhrobek v Neumětělicích.

Rozsáhlé archeologické výzkumy se na Vyšehradě zahájily 5. května 1924. Město totiž tehdy rozhodlo, že se Vyšehrad promění na veřejný park a archeologové byli vyzváni, aby na místě provedli soustředěný výzkum. Ten za sto let přinesl objevy evropského významu.

Patří mezi ně pozůstatky nejstaršího královského paláce v Čechách, torzo prvního kamenného mostu ve střední Evropě, dílna na výrobu stříbra z rudy a na zpracování zlata ještě v době před Vratislavem II. a hlavně základy jednoho z největších předrománských kostelů v Čechách.

Základy této mohutné budovy, která měří na délku 25 metrů, odhalili archeologové pod budovou Starého děkanství u Vyšehradských sadů. Neobvyklý půdorys čtverce se třemi apsidami (obloukový, nejčastěji půlkruhový výklenek pro oltář) svou plochou téměř o třetinu přesahuje všechny známé centrály raně středověkých staveb. Stavbu se podařilo potvrdit v roce 2014 pomocí sondy položené poblíž základů baziliky sv. Vavřince. Byl to tehdy zlomový moment, protože odborná veřejnost existenci tak staré a velké stavby do té doby vylučovala.

Základy a půdorys nově objeveného kostela z 11. století na Vyšehradě

„Bylo jasné, že kostel vznikl nejpozději v polovině 11. století a překračoval tehdejší představy, jak se v českých zemích vyvíjela architektura. Nehledě na to, že byl tak velký a že vlastně na Vyšehradě neměl být,“ uvedl Ladislav Varadzin z Archeologického ústavu Akademie věd.

Archeologové také před jedenácti lety doplnili poznatky o nejstarším královském paláci v Čechách, který téměř tisíc let patří na Vyšehrad a který pravděpodobně postavil Vratislav II. Stavba měla podlouhlý tvar, přízemí a nejméně jedno patro nesené řadou kamenných pilířů. Obsahovala i soukromý prostor v horním patře, určený pro panovníka a jeho rodinu, a současně měla velký sál, kde se konaly sněmy a politická jednání.

„Jeho pozůstatky vykopali naši předchůdci za první republiky, ale že patří paláci, se zjistilo až při zpracování těchto výzkumů v roce 2013,“ přiblížil Ladislav Varadzin. „Palác stál poblíž vstupu do současné expozice v gotickém sklepě, musel z něho být skvělý výhled na Vltavu a Pražský hrad,“ dodal archeolog.

Co se týče kamenného mostu, který se stavěl v polovině 11. století a spojoval přes příkop palácový areál a kapitulní chrám, ten badatelé našli zasypaný pod Štulcovou ulicí ve třicátých letech 20. století. Později doložili, že je starší než pražský Juditin most nebo románský most v Řezně.

„Je to nejstarší středověký kamenný most ve střední Evropě – a to jsou jen některé z vyšehradských objevů,“ uvádí ústav ve zprávě.

Přestože archeologický výzkum Vyšehradu probíhá už sto let, zůstává podle odborníků většina areálu stále neprozkoumána.

Objevy, které bádání generací archeologů přineslo, podle nich ukazují, že pod současnými vyšehradskými parky, zahradami, a dokonce i pod slavným vyšehradským hřbitovem se stále ukrývají archeologické pozůstatky mimořádného významu.

„Věřím, že když zkombinujeme výsledky, které na Vyšehradě získaly předchozí generace archeologů, můžeme pomocí hmotných pozůstatků zrekonstruovat politické a ekonomické strategie prvních českých panovníků. Významně tak obohatíme poznání nejstarších českých dějin,“ uzavírá Ladislav Varadzin.

Část z vyšehradských památek může veřejnost vidět, mnohé z nich ale byly zasypány a o jejich existenci svědčí jen archivní dokumentace.

Výstava mincí z opavského pokladu

Památkáři vystavili v Opavě zlatý a stříbrný poklad. Archeologové ho našli loni při průzkumu v prostoru školního hřiště v ulici Praskov. Soubor obsahuje hlavně uherské dukáty a pražské groše. Jsou výjimečně zachovalé. Na místě hřiště stál v 15. století opavský hrad, který byl později přestavěn na zámek a ještě později zbořen. Novinářům to řekl ředitel ostravských památkářů Michal Zezula. Poklad čítá 102 mincí. K vidění byl v prostorách Galerie Eisler v Obecním domě Opava do 19. května.

„Nález je z numismatického hlediska nejvýznamnějším mincovním pokladem na území dnešního Moravskoslezského kraje za posledních sto let. Jedinečné je zejména množství nalezených zlatých mincí. Jde o třicet kusů uherských dukátů. Výjimečný je i stav dochování a vzácnost některých exemplářů,“ uvedla prodělkanka Filozoficko-příro-

Zikmund Lucemburský (doba vlády 1387–1437)

dovědecké fakulty Slezské univerzity v Opavě a kurátorka numismatické sbírky Slezského zemského muzea Ilona Matejko-Peterka, která mince analyzovala.

Dodala, že na základě hodnotového poměru nalezených mincí stanoveného reformou Jiřího z Poděbrad v roce 1469 a po jejich následném přepočtu na tehdy nejčastěji používané pražské groše se dostala na celkovou hodnotu 13 kop pražských grošů, kdy jedna kopa je 60 grošů. Za tuto částku se dalo pořídit například šest koní nebo šestadvacet sudů piva. „Běžný řemeslník, například lamač kamene nebo tesař, si v dané době denně vydělal přibližně tři groše, nádeník či ponocný jeden až dva groše,“ řekla.

Pozůstatky domu z 11. století v Brně

Další detail do představy o tom, jak vypadalo předměstí Brna v 11. století, přidali archeologové ze společnosti Archaia Brno. Při výzkumu na místě rekonstrukce teplovodů ve Vojtově ulici našli pozůstatky domu z druhé poloviny 11. století. Jde o čtvrtý obytný dům z tohoto období, který objevili. ČTK to řekla vedoucí výzkumu Lenka Sedláčková.

„S každým výzkumem doplňujeme další informace o tom, jak Brno v této době vypadalo. Zatím jsme měli doklady sakrálního areálu s rotundou, řemeslný areál s několika pecemi, ale obytné stavby jsme dosud našli z 11. století jen tři, tento dům je čtvrtý,“ uvedla Sedláčková. „Dům bohužel shořel, jak dokládají četné zuhelnatělé desky na jeho dně, stejně jako propálené stěny domu,“ uvedla archeoložka. Ze zásypu domu získali odborníci keramické zlomky, zlomek mlecího kamene, skleněný prsten a drobný bronzový předmět, který mohl být součástí kupeckých vah.

DOPRAVA

Ministerstvo chce zvýšit rychlost vlaků

Vlaky v Česku by mohly v určitých místech začít jezdit rychlostí až 200 kilometrů za hodinu. Oznámil to František Jemelka z ministerstva dopravy. To v tuhle chvíli testuje způsobilost čtyř úseků železničních tratí. První vlaky by na nich měly zrychlit už v příštím roce. V současnosti se na určitých tratích jezdí maximálně rychlostí 160 kilometrů za hodinu.

Dohoda s Německem o údržbě a rozvoji labské vodní cesty

Sněmovna souhlasila s česko-německou dohodou o údržbě a rozvoji labské vodní cesty. Smlouva stanoví základní parametry pro fungování vodní cesty z Pardubic do Hamburku, má usnadnit její využívání pro nákladní lodě při kombinaci s vodohospodářskými a ekologickými potřebami. Dohodu teď bude moci ratifikovat prezident Petr Pavel.

Česko bude muset zajistit plavební parametry pro úsek z Ústí nad Labem ke státním hranicím s Německem. Návazně na to by mezi Ústím nad Labem až Pardubicemi měla být možná plavba s hloubkou až 230 centimetrů. Německo by na svém území řeku mělo zajišťovat hloubku plavební dráhy 140 centimetrů. Německo také bude podle smlouvy přezkoumávat každých deset let nízkou referenční úroveň vodní hladiny.

Sněmovní souhlas se smlouvou nepodpořila část poslanců TOP 09 a Piráti. Pirátská poslankyně Klára Kocmanová míní, že dohoda není pro Česko výhodná. „Nepovažuji za zodpovězené, proč bychom se měli německé vládě zavazovat větší hloubkou, než mají oni,“ uvedla. V některých úsecích bude podle ní problém závazek splnit, neboť budou nutné stavební práce, které budou podle Kocmanové znamenat zásahy do přírody i do veřejných financí. Poslanec ODS Karel Krejza ale oponoval, že dlouho plánovaná výstavba jezu v Děčíně se smlouvou nesouvisí.

Dovoz ojetých aut do ČR klesá

Dovoz ojetých osobních aut od ledna do konce dubna meziročně klesl o 9,2 procenta na 47 144 vozů. Jejich průměrné stáří se snížilo o 0,6 roku na 10,4 roku. Podíl vozů starších deseti let klesl o 1,5 procentního bodu na 48,9 procenta. Vyplývá to z aktuálních údajů Svazu dovozců automobilů.

Nejvíce dováženou ojetinou je i nadále domácí Škoda s 11 334 importovanými vozy za čtyři měsíce. Následuje Volkswagen s 9 571 auty a třetí je Ford s dovozem 3 182 vozů. Na dalších místech jsou německé prémiové značky BMW, Mercedes a Audi. Češi si letos rovněž dovezli třiatřicet ojetých Ferrari, dvacet Lamborghini, čtyři Rolls-Royce a deset vozů Aston Martin. Na tuzemských silnicích přibýlo rovněž pět trabantů nebo dva vojenské jeepy Willys.

Ojetiny na českém trhu podle generální ředitelky společnosti Aures Holdings Karolíny Topolové zlevňují, takže se dovozy starších a méně kvalitních ojetin kvůli vysokému kurzu eura nevyplácejí. „To je pro český autopark a jeho kvalitu zcela jistě příznivá zpráva a budeme doufat, že tyto okolnosti budou trvat i v dalším období,“ dodala.

Pražské metro slaví padesátiny

Při této příležitosti měli cestující příležitost se projet historickými soupravami včetně šedivých vozů typu EČS, které do Prahy dodal Mytiščínský stojírenský závod. Ty jezdily na prvním úseku nejstarší trasy C mezi tehdejší stanicí Sokolovská, dnes Florenc, a Pražským povstáním. V současnosti má metro tři trasy, které mají dohromady přes 65 kilometrů. V roce 2022 přepravilo přes 338 miliónů cestujících, což je v průměru 926 tisíc denně. V budoucnu by mělo dojít k rozšíření o trasu D, která se už buduje. Dopravní podnik také připravuje zakázku na další sérii vozidel, která se má přiblížit současným podzemním trendům nejen co do sestavení soupravy, ale i co do řidiče. Ten by v pražském metru budoucnosti již jezdit neměl. Přesně před padesáti lety vyjela první vlaková souprava pražského metra. Pražané si dnes bez něj neumí dopravu představit. Práce na prvním úseku, který měl devět stanic, skončila 9. května 1974.

„Když se podíváme dále do historie, tak první myšlenka na vybudování podzemní dráhy pochází z roku 1898. Následně v roce 1926 vznikla první seriózní technická studie, která položila základ v přípravě projektování podzemní dráhy. Vlastní stavba začala bohužel až o čtyřicet let později v roce 1966. To byl moment, od kterého začaly ty rozkopané ulice a celé budování prvních devíti stanic metra. V 9 hodin 19 minut Gustáv Husák stříhal slavnostně pás-

Historická souprava metra EČS sovětské výroby

ku a v 9:24 se vydala první zahajovací souprava do tunelu s oficiální vládní delegací,“ přiblížil historii vzniku metra Robert Mara, vedoucí archivu Dopravního podniku.

Stanice metra byly připravovány i jako kryty z doby studené války. „Jsou tady podzemní nemocnice, zásobárny vody. Všechny linky jsou propojené. Je tady dokonce propojený i strahovský silniční tunel. Mohly se tady ukrýt v případě jaderné války statisíce Pražanů.“

Po roce 1989 došlo i k přejmenování několika stanic. „Nejvíce přejmenovaných stanic, po roce 1989, bylo na té nejstarší lince C. Konečná stanice Háje se jmenovala Kosmonautů, nádherná stanice v patě Nuselského mostu se jmenovala Gottwaldova, dnes se jmenuje Vyšehrad, druhá tehdy koncová stanice se jmenovala Fučíkova, dnes Nádraží Holešovice.“

Metro má dnes tři linky, jednašedesát stanic a přepraví 1,5 miliónu cestujících denně.

Příběh pražského metra nekončí. V plánu je linka D, která by měla doplnit síť metra především na jihu Prahy, kde vyrostlo několik sídlišť.

Pomalý rozvoj elektromobility v ČR

Česko má druhý nejnižší podíl registrací nových osobních bateriových elektromobilů v Evropské unii. Zatímco v EU dosáhl podíl bateriových aut na registracích za čtyři měsíce letošního roku 12 procent, v Česku 2,5 procenta. Za Českem je pouze Chorvatsko, před Českem Slovensko s podílem 2,7 procenta. Vyplývá to z dat, která zpracoval a v tiskové zprávě shrnul Lukáš Kadula z Centra dopravního výzkumu.

V zemích Evropské unie letos uživatelé registrovali od ledna do konce dubna 442 000 nových osobních elektrických bateriových aut, což je meziroční nárůst o 6,4 procenta. V Česku byl růst obdobný, a to 5,5 procenta. V Česku začalo v první třetině roku jezdit 1893 nových bateriových aut. Celkově se přitom velikost českého trhu s novými osobními auty řadí v EU na desáté místo.

V zemích Evropské unie je v současnosti k dispozici téměř 709 000 veřejných dobíjecích bodů, v Česku jejich počet překročil 5 000, odkázal Kadula na údaje z webu Čistá doprava. Násobně více než v Česku jich je v Belgii, Dánsku, Švédsku či Rakousku, což jsou co do počtu obyvatel srovnatelné země. Pouze 305 dobíjecích bodů v Česku disponuje velmi rychlým dobíjením.

UDALOSTI

Slovenský premiér Robert Fico ťažko zranený dôsledkom atentátu

V stredu 15. mája popoludní došlo v Handlovej k neúspešnému pokusu o atentát na premiéra Roberta Fica. Incident sa odohral po rokovaní vlády pred Domom kultúry. Fico bol už v aute a na odchode, keď sa ešte zastavil medzi ľuďmi. Tam na neho čakal útočník. Páchatel, bývalý pracovník SBS, básnik a člen Spolku slovenských spisovateľov postupoval premyslene a efektívne. Premiéra oslovil menom a privolať ho k sebe, vytiahol pištoľ a z blízkosti necelého metra na neho päťkrát vystrelil. Štyri strely Fica zasiahli, jedna z nich ťažko. Na mieste chýbala sanitka, čo situáciu komplikovalo. Jedna strela zasiahla Fica do brucha, prešla do bedrovej kosti a spôsobila ťažké poškodenie čriev. Ďalšia ho zasiahla do ruky, tretia do nohy a štvrtá spôsobila povrchové zranenie na bruchu. Premiér utrpel ťažké krvácanie v brušnej dutine, ktoré lekári nedokázali zastaviť. Tri a pol hodinová operácia však prebehla úspešne a premiér bol v neskorých večerných hodinách presunutý na izbu. Lekári očakávajú, že sa ráno (16. mája, poz. red.) prebudí a bude schopný komunikovať.

Atentátnikom bol 71-ročný umelec Juraj Cintula z Levíc, člen literárneho klubu Dúha. Zbraň, ktorú použil, mal zrejme v legálnej držbe. Na sociálnej sieti X bolo zverejnené video, z ktorého vyplýva, že Cintula plánoval útok na premiéra už pred mesiacom, krátko po prezidentských voľbách. Minister vnútra Šutaj Eštok oznámil, že strelec mal politickú motiváciu. Cintula bol kritikom Ficovej politiky, ostro sa vymedzoval voči Rusku a sympatizoval s opozíciou.

Bezprostredne po zverejnení informácie na Slovensko prúdili správy od domácich i zahraničných politikov. Incident je prvým atentátom na politika v histórii Slovenskej republiky a pobúrnil nielen politickú scénu. Správy ihneď rezonovali v svetových denníkoch. Podľa odborníkov hrubo zlyhala premiérova ochranka a to nielen pred, ale aj po útoku. Ostatní prítomní členovia vlády boli ihneď evakuovaní. Kontrola auta páchatela vylúčila ohrozenie výbušninou.

Ficova kritika Európskej únie

Fico kritizoval Európsku úniu, pretože nedokáže ponúknuť Ukrajine dostatočný mierový plán. „Mieru neprospejeva, keď sa rozdeľujeme na základných veciach. Tam, kde sa treba spájať a opierať sa o tradície či hodnoty, nerozde-

ľujme krajinu, pretože to škodí mieru,“ vyhlásil pri príležitosti Dňa víťazstva nad fašizmom premiér Robert Fico. Vo svojom prejave na vojenskom pamätníku Slavín v Bratislave pripomenul, že si váži každú obeť druhej svetovej vojny, ktorá priniesla porážku fašizmu.

Fico zdôraznil, že Slovensko a Československo oslobodila Červená armáda a vojaci rumunskej armády. To podľa neho vytvára silné puto medzi obyvateľmi Slovenska a bývalými obyvateľmi Sovietskeho zväzu. Premiér odmietol prekrúcanie dejín a zdôraznil, že najväčší podiel na porazení fašizmu a na víťazstve v druhej svetovej vojne mali vojská Červenej armády.

Predseda vlády tvrdí, že mieru neprospejeva, ak sa o vojne hovorí s ľahkovážnosťou. Je sklamaný z Európskej únie, ktorá vznikla ako mierový projekt, no podľa neho nie je schopná ponúknuť zmysluplný mierový plán pre konflikt na Ukrajine. „Je to veľký prejav slabosti EÚ,“ povedal. Myslí si, že sa Únia nevie postaviť na vlastné nohy v otázkach zahraničnej politiky. Jedinou zbraňou, ktorú máme, je podľa Fica rešpektovanie medzinárodného práva. Zopakoval, že musíme robiť všetko preto, aby slovenská zahraničná politika, postavená na členstve v EÚ a NATO, bola orientovaná na všetky štyri svetové strany.

Fico zdôrazňuje potrebu zmeny nočnej práce

Slovensko má najvyšší podiel práce v noci v rámci celej EÚ, premiér Robert Fico sa snaží túto situáciu zmeniť. 1. mája absolvoval nočnú zmenu s pracovníkmi závodu ZKW Slovakia, s. r. o., v Krušovciach pri Topolčanoch. „Klobúk dole pred všetkými zamestnancami,“ povedal po skončení zmeny v závode, kde sa vyrábajú svetelné systémy a elektronika so zhruba tritisíc zamestnancami. Sám pracoval na komponentoch do svetlometov a ocenil nasadenie kolektívu pracovníkov.

Fico vyjadril záujem vlády SR o zvýšenie minimálnej mzdy a plánuje dosiahnuť jej nárast na tisíc eur v rokoch 2026-2027. „Na minimálnu mzdu sú naviazané ďalšie príplatky vrátane príplatku za prácu v noci. Ak zostanú na minimálnu mzdu naviazané, tak budú rásť s ňou,“ vysvetlil. Možnosťou je aj oddelenie týchto parametrov a hľadanie alternatív v spolupráci so zamestnávateľmi. „Takže nateraz stúpa s minimálnou mzdou aj príplatok za nočnú prácu a myslím si, že ľudia si ho zaslúžia. Mňa po zmene bolí celý človek,“ dodal.

Podiel práce v noci na Slovensku je vysoký v porovnaní s inými krajinami a Fico uznáva, že sú odvetvia, kde je prevádzka nevyhnutná. Avšak existujú aj oblasti, kde by zamestnávateľia mali prehodnotiť nočnú prácu svojich zamestnancov. „Chápem, existuje nejaká miera únosnosti, nechceme urobiť nejaké rozhodnutia a opatrenia, ktoré by poškodzovali slovenskú ekonomiku, musí byť rovnováha medzi záujmami zamestnancov, ktorých ja mimoriadne chcem zastupovať, a zamestnávateľov, na ktorých mi ako premiérovi musí záležať, lebo si ich vážim, že vytvárajú pracovné miesta a tvoria hospodársky rast Slovenska,“ uzavrel.

Vláda odmietla návrh na odvolanie ministerky zdravotníctva

Opozícia začala zhromažďovať podpisy na odvolanie ministerky zdravotníctva Zuzany Dolinkovej (Hlas). Jej roz-

hodnutie definitívne zrušiť projekt národnej univerzitnej nemocnice na Rázsochách v Bratislave a namiesto toho vybudovať detskú nemocnicu vzbudilo nespokojnosť. Odborník na zdravotníctvo zo strany Progresívne Slovensko Oskar Dvořák tvrdí, že existuje množstvo dôvodov na odvolanie Dolinkovej. Podľa opozície, počas jej polročného pôsobenia vo funkcii, sa nepodarilo vypočítať jej plány týkajúce sa nedostatku zdravotníckeho personálu, problémov s ambulanciami alebo neistoty ohľadom financovania obnovy v zdravotníctve.

Na odvolanie člena vlády sú potrebné podpisy tridsiatich poslancov. Aj keď politici si uvedomujú, že nemajú dostatočnú podporu (76 hlasov) na jej odvolanie, plánujú presadiť otvorenie parlamentnej schôdze a podporiť verejné vysvetlenie jej krokov.

Plánovaná nemocnica na Rázsochách mala byť najväčšou zdravotníckou inštitúciou na Slovensku. Už pred desaťročiami štát zakúpil pozemok na tento účel, stavba bola zapracovaná aj do mestského územného plánu a štúdia vplyvu na životné prostredie bola takmer dokončená. Pôvodne mal byť projekt financovaný zo zdrojov obnovy a štát naň získal 281 miliónov eur. Plánovalo sa, že nemocnica bude mať 1 150 lôžok. Exminister zdravotníctva Vladimír Lengvarský (nominant OĽaNO) však projekt nedokázal dokončiť, a preto peniaze radšej prideliť nemocnici v Banskej Bystrici. Zároveň rozhodol, že nová nemocnica bude mať len 638 postelí. Lekári upozorňovali, že takýto rozsah nemocnice by nezabezpečil dostatočnú špecializovanú starostlivosť. Ministerka Dolinková sa preto rozhodla zmeniť lokalitu.

Na konci minulého roka ministerstvo zdravotníctva zadalo analýzu spoločnosti The Boston Consulting Group (BCG), ktorá určila, že výstavba nemocnice na Rázsochách nie je efektívna a odporučila jej presun do Ružinova. Plánované dokončenie by bolo až v roku 2038. Tento návrh kritizujú lekári aj opozícia, ktorým vadí obmedzený priestor v Ružinove a dlhé trvanie výstavby. Ministerstvo už podpísalo zmluvu s firmou Amberg Engineering Slovakia na zmenu lokality.

Vláda chce zaviesť označovanie neziskových organizácií zo zahraničia

Opozičné PS vyzvalo koalíčných poslancov, aby stiahli novelu zákona o neziskových organizáciách, ktorú Národná rada SR posunula do druhého čítania. KDH vyzvalo na diskusiu o prípadných zmenách a predloženie návrhu do riadneho pripomienkovania, nie formou poslaneckej novely. Hnutia hovoria o stigmatizácii a nálepkovaní organizácií, ktoré často supľujú štát, ale aj o likvidácii rôznych združení či už byrokraciou alebo hrozbou vysokých pokút, či ich zrušenia.

Lucia Plaváková (PS) skonštatovala, že novela vytvára priestor na likvidáciu občianskych združení a organizácií. Vyzvala koalíčných poslancov na stiahnutie novely. Dávid Dej (PS) upozornil aj na riziká pre športové kluby a zväzy, z ktorých mnohé fungujú ako občianske združenia, aby sa mohli uchádzať o finančné príspevky, a to aj od medzinárodných organizácií napríklad na prípravu športových podujatí. „Zákon nemá pozitívny prínos pre spoločnosť. Môže mať závažné dôsledky pre reputáciu športových klubov, zväzov, ale aj pre celú športovú komunitu na Sloven-

sku,“ dodal. Marián Čaučík (KDH) vyhlásil, že koalícia ide novelou sťažovať život charitatívnym, sociálnym, detským, mládežníckym, kultúrnym aj športovým či environmentálnym organizáciám. Ak chce koalícia naozaj transparentnosť a obmedzovanie vplyvu neziskových organizácií na politiku, apeloval na riadnu diskusiu a predloženie zmien na pripomienkovanie. Hovorí o neprimeranom zásahu do občianskej spoločnosti aj o náraste byrokracie.

Novelu zákona o neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby posunul parlament do druhého čítania. Novela poslancov koalície SNS hovorí o zvýšení transparentnosti financovania neziskových organizácií. Zaviesť by sa mohlo označovanie organizácií prijímajúcich financie zo zahraničia cez 5 000 eur za rok ako „organizácie so zahraničnou podporou“. Upraviť by sa mohol obsah výročnej správy organizácií či občianskych združení aj zverejňované údaje o darcoch.

Návrh na obmedzenie šírenia genderovej ideológie neuspel

Poslanci nepostúpili novelu zákona o rodnom čísle do druhého čítania, ktorá by čiastočne obmedzovala úradnú zmenu pohlavia. Anna Záborská a Richard Vašečka presadzovali, že v prípade, ak nie je možné jednoznačne určiť pohlavie novorodenca z medicínskych dôvodov, malo by sa vykonať testovanie DNA a na základe výsledkov by sa mohlo upraviť rodné číslo.

Za návrh novely zákona hlasovalo len 23 poslancov z klubov KDH a Slovensko (bývalé OĽaNO). Zo strany KDH sa jediný vymedzil poslanec František Mikloško, ktorý sa zdržal hlasovania. Proti novému návrhu sa postavilo 39 zákonodarcov z Progresívneho Slovenska a SaS. Až 71 poslancov sa zdržalo hlasovania, pričom väčšina z nich boli poslanci strán vládnej koalície Smeru, Hlasu a SNS. Ich postoj bol kľúčový pre to, či novela zákona postúpi do ďalšieho čítania. Dušan Jarjabek, podpredseda klubu Smeru, označil hlasovanie za voľné a spolu s kolegami zo Smeru Jánom Valovou a Jánom Podmanickým podporil Záborskú a Vašečku. Naopak, šéf KDH Milan Majerský kritizoval postoj koalície. Podľa neho išlo o premárnenú šancu zastaviť nesprávne ideológie, ktoré môžu zraniteľných dospievajúcich ohrozovať.

Návrh zákona sa dostal do druhého čítania ešte v minulom volebnom období, no tentoraz sa poslanci Smeru, Hlasu a SNS postavili k nemu rovnako ako progresívna opozícia. Anna Záborská vysvetlila, že platný zákon je potrebné spresniť, pretože v aplikačnej praxi došlo k nejednoznačnému výkladu pojmu pohlavie v súvislosti s prerokúvaným zákonom. Doposiaľ bola možnosť zmeny rodného čísla v prípade, že požadovaná zmena bola dokladovaná lekárskej posudkom, ale novela by jasne špecifikovala, kedy je zmena možná.

Plány novovzniknutého ministerstva turizmu

Nové ministerstvo cestovného ruchu a športu pod vedením Dušana Keketiho už začalo svoju činnosť a má ambiciózne plány na zvýšenie počtu zahraničných turistov a podporu slovenského športu. Minister Keketi pri bilančovaní prvých troch mesiacov rezortu zdôraznil cieľ zvýšiť počet zahraničných turistov nad počet domácich. Zatiaľ

sa rezort len začína pripravovať na svetovú výstavu Expo 2025. V oblasti športu už podporil 16 tohtoročných podujatí, ktoré predtým nemali finančnú podporu. V ubytovacích zariadeniach je momentálne ubytovaných dvojnásobne viac domácich turistov ako zahraničných, no ministerstvo túži tento pomer zmeniť. Plánuje to dosiahnuť prostredníctvom účasti na cestovateľských veľtrhoch a prezentácií pre cestovné kancelárie. Ministerstvo sa tiež chce viac sústrediť na podporu identity a značky Slovenska ako turistickej destinácie.

Plánovaný Fond na podporu cestovného ruchu by mal zabezpečiť prístup k zdrojom pre malé a stredné podniky v odvetví cestovného ruchu alebo pre mestá na rozvoj infraštruktúry. Na otázku, či ministerstvo stále plánuje zaviesť národné menu, o čom informoval aj predseda SNS Andrej Danko, Keketi uviedol, že na základe štatistík o obľúbenosti jedál bude rezort možno odporúčať zaradenie konkrétnych jedál pre niektoré prevádzky.

Vláda nedávno schválila presun agendy spojenej s Expo 2025 z rezortu hospodárstva na rezort športu a cestovného ruchu. Ministerstvo sa ešte len oboznamuje s touto agendou a zatiaľ nie je jasné, či bude Slovensko mať vlastný pavilón. Minister Keketi plánuje o tejto téme diskutovať aj s japonským veľvyslancom. Podľa neho bude výstavba pavilónu zložitejšia ako prenájom, ale ministerstvo plánuje situáciu podrobne preskúmať. Ministerstvo tiež aktívne hľadá budovu na svoje sídlo a zatiaľ zvažuje 11 ponúk od súkromného sektora, keďže žiadna štátna inštitúcia nemá vhodnú budovu s dostatočnou kapacitou.

Mazák skončil ako predseda Súdnej rady

Ústavný právnik Ján Mazák už nie je členom Súdnej rady SR. Spolu s ním skončil aj ďalší člen rady Andrej Majerník. Parlament vo verejnom hlasovaní obidvoch odvolal. Zo 141 prítomných poslancov bolo za odvolanie Mazáka 78 poslancov, proti 63. Rovnaký počet hlasov bol aj pri odvolaní Majerníka. Nových členov Súdnej rady bude parlament zrejme voliť až na ďalšej schôdzi.

Mazák okrem toho, že bol členom Súdnej rady, zastával aj jej predsedníctvo. Z postu ho odvolali 16. apríla väčšinovým hlasovaním rady. To bolo nevyhnutné minimum. Mazák už vtedy avizoval podanie na Ústavný súd SR. Sťažuje sa na porušenie svojich základných práv. Požaduje odškodné vo výške 50 000 eur za údajné bezdôvodné odvolanie, ktoré malo byť podľa jeho názoru podložené klamstvami a vyhrážkami zo strany členov súdnej rady. Mazák bol v Súdnej rade od apríla 2020, rovnako aj Majerník. Členmi rady sa stali za bývalej vlády Igora Matoviča, keď ich zvolila parlamentná väčšina. Mazákovu odvolanie z rady odporučil Ústavnoprávny výbor parlamentu. Jeho predseda Tibor Gašpar (Smer) sa vtedy stotožnil s kritikou, že Mazák protizákonne lustraval sudcov. Za problém tiež označil, že Mazák mal vnášať politické názory do justície. Poslanec Smeru povedal odporučil, že súdna rada doteraz fungovala zle a prirovnal ju k fungovaniu Úradu špeciálnej prokuratúry, keď bol jej šéfom Daniel Lipšic.

Kto by mohol nahradiť odvolaných členov súdnej rady, nie je zatiaľ známe. Zatiaľ sa hovorí o bývalom predsedovi Najvyššieho súdu SR a prezidentskom kandidátovi Štefanovi Harabinovi. Jeho nomináciu do rady avizoval poslanec SNS Rudolf Huliak. Koaličné strany Smer a Hlas za-

tiaľ oficiálne stanovisko k prípadnej kandidatúre Harabina nedali. Z výrokov poslancov koalície však možno vyčítať, že by s jeho podporou mohol byť problém. Súdna rada je najvyšším samosprávnym orgánom justície. Má 18 členov. Deviatich si volia sudcovia a troch vyberá prezident, vláda a parlament.

Obchod za stá milióny eur padá

Slovenský výrobca štátna akciová spoločnosť Konštrukta Defence dúfal, že jeho húfnica Zuzana 2 uspeje v tendri pre brazílsku armádu. Nakoniec bol však obchod v hodnote stoviek miliónov eur zrušený. Brazília plánovala v rámci súťaže kúpiť 36 kusov obrnených samohybných húfníc ráže 155 mm. Jej existujúci arzenál zahŕňal len pásové húfnice, no samohybné húfnice sú výrazne ľahšie a umožňujú rýchlejší presun do bojových pozícií. Nový zbraňový systém mal navyše dlhší dostrel.

Po prvom testovaní si brazílska armáda objednala dve húfnice a plánovala dokúpiť ďalších 34 po ich otestovaní. Zuzana 2 postúpila do druhého kola výberu medzi prvých šiest modelov z pôvodných 27. Húfnica Zuzana 2 mala výborné šance vyhrať tendru. Jej dostrel presahuje 40 kilometrov, je vybavená najmodernejším systémom riadenia paľby s navigačným systémom, ktorý nie je závislý od satelitného signálu. Počítač môže s presnosťou približne 20 metrov určiť polohu zariadenia, kde sa nachádza, a po pripojení k GPS dosahuje presnosť päť metrov. Okrem toho má vyššiu balistickú odolnosť voči streľbe ručnými zbraňami, lepšiu ochranu proti minám a najnovšie zariadenie na ochranu pred účinkami chemických a biologických zbraní, čo posádku lepšie chráni.

Nakoniec súťaž vyhral systém Atmos od izraelskej firmy Elbit Systems. Silným argumentom pre izraelskú spoločnosť je okrem technických a finančných aspektov aj skutočnosť, že ako jediná firma v užšom výbere už má v Brazílii výrobné kapacity s dvoma spoločnosťami. Všetko však zostáva zatiaľ len vo fáze predbežných dohôd.

SR sa prepadáva v rebríčku slobody tlače o 12 priečok

Slovenská republika sa v rebríčku slobody tlače posunula nadol. Obsadila 29. miesto, čo je zhoršenie o 12 pozícií v porovnaní s minulým rokom. Tieto údaje pochádzajú z výročnej správy organizácie Reportéri bez hraníc. Najkritickejšia situácia je v Eritrei, zatiaľ čo najlepšie podmienky pre novinárov sú v Nórsku. Reportéri bez hraníc označili ako znepokojujúce aj absenciu regulácie v oblasti využitia umelej inteligencie ako nástroja na dezinformáciu a politickú manipuláciu. Dezinformácie typu deepfake sa momentálne považujú za vedúci nástroj ovplyvňovania volebných procesov.

Júlia Majerczaková, vedúca bruselskej kancelárie RSF, upozornila na pokles slobody tlače východnej Európy a Strednej Ázie, kde médiá sa čoraz častejšie stávajú nástrojom pre dezinformačné kampane. Dokonca aj v Európskej únii, napriek prijatiu zákona o slobode médií, politici snažia obmedziť priestor pre nezávislý žurnalizmus. Podľa RSF sú v tomto nebezpečnom trende v popredí premiéri Maďarska a Slovenska. V správe o Slovensku sa tiež zdôrazňuje, že napriek konzervatívnemu prístupu spoločnos-

ti sa médiá väčšinou orientujú liberálne, čo spôsobuje napätie.

Dánsko obsadilo druhé miesto v rebríčku, za ním nasleduje Švédsko na tretej pozícii. Česká republika sa umiestnila na 17. mieste, Rakúsko na 32., Poľsko na 47. a Maďarsko na 67. priečke. Ukrajina prekvapila svojím posunom o 18 miest na 61. pozíciu v dôsledku zlepšenia politických a bezpečnostných ukazovateľov (menej usmrtených novinárov). Správa tiež uvádza, že Rusko sa umiestnilo na 162. mieste. Medzi desiatkou krajín s najhoršou situáciou patria Čína, Irán, Mjanmarsko a KLRD.

Prezidentka Zuzana Čaputová upozornila na sociálnych sieťach, že kde je ohrozená sloboda tlače, tam je ohrozená aj demokracia. Napriek prepadu Slovenska v rebríčku považuje za pozitívum, že krajina stále patrí k slobodnejšej časti sveta. Prezidentka tvrdí, že demokracia nezahŕňa zastrasovanie médií a snahu o ich politické ovládnutie.

Pellegrini a Korčok sa len tesne zmestili do limitu 500 000 eur

Peter Pellegrini a Ivan Korčok, finalisti boja o post hlavy štátu, takmer identicky minuli sumu peňazí v kampani. Ich náklady sa takmer zhodovali s horným limitom 500 000 eur, ktorý je zákonom stanovený pre obe kolá prezidentských volieb. Organizácia Transparency International Slovensko (TIS) vyjadrila obavy, či sa obaja kandidáti skutočne zmestili do stanoveného limitu.

Ministerstvo vnútra zverejnilo správu o nákladoch na kampaň Pellegriniho. Z nej vyplýva, že minul 499 451 eur. Jeho protikandidát Korčok vynaložil 499 922 eur. To znamená, že Pellegriniho kampaň stála o 471 eur menej. TIS odhaduje, že Pellegrini mohol limit 500 000 eur prekročiť až o 250 000 eur a Korčok o 80 000 eur. Podľa zverejenej správy tvorila najväčšiu položku „všetky ostatné náklady kandidáta na propagáciu“ v prípade Pellegriniho sumu 229 958 eur. Čiastka 139 928 eur išla na úhradu platenej inzercie a reklamy. Na plagáty Pellegrini minul 89 064 eur. Zákon vyžaduje, aby kandidát uviedol aj náklady na propagáciu 180 dní pred dňom vyhlásenia volieb, teda od 13. júla 2023 do 8. januára 2024. V Pellegriniho správe však táto suma uvádza nula eur. Korčok najviac minul na úhradu platenej inzercie a reklamy, a to 333 831 eur. Čiastka 56 910 eur išla do kolónky „všetky ostatné náklady kandidáta na propagáciu“. V období 180 dní pred vyhlásením volieb investoval do svojej propagácie 93 685 eur. Je zrejme, že kandidáti sa snažili dodržať zákonný strop kampane, čo si vyžadovalo určitú kreativitu. TIS upozornila, že 500-tisícový limit pre prezidentských kandidátov je pomerne nízky a chýba aj dodatočný limit pre druhé kolo.

Korčok sa rozhodne po eurovoľbách

Po neúspechu v prezidentských voľbách Ivan Korčok nemá v úmysle hneď hľadať alternatívu. Miesto toho sa sústreďuje na ďalšie možnosti v politike. Kritizuje súčasnú vládu za to, že podľa neho znevážila postavenie Slovenska v rámci Európskej únie.

Korčok, ktorý prehral druhé kolo prezidentských volieb s Petrom Pellegrinim o šesť percent, naznačil, že si dáva čas na rozmyšľanie o svojej ďalšej kariére vo verejnej sfé-

re. A hoci nie je vylúčené, že sa vráti k politike, ešte nechce definovať konkrétne kroky. Na tlačovej konferencii po voľbách uviedol, že po voľbách dostával často otázky na svoj „plán B“. Avšak zdôraznil, že jeho primárnym cieľom bolo práve kandidovať na prezidenta, a preto sa teraz chce sústreďovať na hľadanie ďalších možností v rámci tohto plánu.

Korčok zdôraznil, že akokoľvek bude pokračovať jeho politická kariéra, nebude to len „rezervný plán“. Je to pre neho príliš vážna otázka na to, aby ju riešil ako alternatívu. Chce si dať čas na zváženie svojich možností a nechce sa ponáhľať. Plánuje sa rozhodnúť do európskych volieb v júni. Hoci predseda mimoparlamentných Demokratov Jaroslav Naď naznačil, že by Korčok mohol vstúpiť do ich strany, sám Korčok tvrdí, že nedostal žiadnu ponuku a neplánuje sa k tomu vyjadrovať na základe médií. Vyzdvihol však stretnutia s predstaviteľmi iných strán, ako sú Progresívne Slovensko a SaS, ktorí mu po voľbách ponúkli politickú spoluprácu.

Korčok tiež oznámil, že na eurovoľbách bude podporovať strany, ktoré mu pomáhali v prezidentskej kampani, ako sú PS, KDĽ, SaS a Demokrati. Pripomenul ich jasný postoj k Európskej únii a dôležitosť európskeho projektu pre Slovensko. V reakcii na 20. výročie vstupu Slovenska do EÚ zdôraznil, že EÚ predstavuje mier a stabilitu. Vyzval súčasnú vládu, aby preukázala väčšiu úctu voči EÚ a prestala ju znevažovať rétorikou nepriateľstva. Podľa neho je nevyhnutné dodržiavať pravidlá EÚ a uplatňovať princípy právneho štátu.

Poslanec Blaha kritizuje prehlbovanie vojenskej spolupráce s Azerbajdžanom

Výrazný rozdiel vo vnímaní a spolupráci s kaukazskými štátmi sa významne prejavuje aj v radoch Smeru. Zatiaľ čo minister obrany Robert Kaliňák posilňuje vzťahy s moslimským Azerbajdžanom, jeho stranícky kolega a podpredseda parlamentu Ľuboš Blaha prejavuje solidaritu kresťanskému Arménsku, s ktorým Azerbajdžan viedol konflikt a na ktorého poľnohospodárov, dediny a chrámy vyhlásil deštruktívnu kampaň.

Kaliňák navštívil azerbajdžanskú metropolu Baku, kde sa stretol s najvyššími predstaviteľmi, ako je prezident Ilham Alijev, minister obrany generálplukovník Zakir Hasanov a minister obranného priemyslu Vugar Mustafayev. „Predmetom jednotlivých stretnutí bolo hľadanie a identifikovanie príležitostí na rozvoj spolupráce vo vojensko-politickej oblasti, ako aj aktuálna bezpečnostná situácia v regióne a vo svete,“ uviedlo ministerstvo obrany. Minister Kaliňák a azerbajdžanskí predstavitelia sa dohodli na intenzifikácii spolupráce v oblasti obranného priemyslu, čo podľa ministra prinesie zásadné zlepšenie spolupráce medzi oboma krajinami.

Len dva dni pred Kaliňákovou návštevou v Azerbajdžane, teda 17. apríla, prijal minister azerbajdžanského veľvyslancu na Slovensku Vusala Hadžimachmuda Abdullajeva. Podľa vyjadrenia ministerstva sa zástupcovia zaoberali posilnením vzájomných vzťahov, predovšetkým v oblasti strategického partnerstva, obrannej politiky a spolupráce v oblasti obranného priemyslu. Ministerstvo považuje Azerbajdžan za perspektívneho partnera pre slovenské podniky v tejto oblasti. Je dôležité poznamenať, že v rámci Smeru existujú rôzne názory na túto problematiku. V ten

istý deň, keď minister Kaliňák navštívil Azerbajdžan, podpredsa parlamentu za Smer Ľuboš Blaha zverejnil na Telegramu fotografiu s arménskym veľvyslancom Armenom Papikjanom.

„Arménskemu veľvyslancovi som tlmočil našu solidaritu s jeho ťažko skúšaným národom. Po stáročia boli surovo vyhánaní z Náhorného Karabachu, čo je do očí bijúca nespravodlivosť. Kresťanských Arménov utláčajú aj osadníci v Izraeli a, mimochodom, Izrael, ktorý útočí na Irán a vyhladzuje Gazu, ďalej veselo dodáva zbrane Azerbajdžanu. Vždy budem stáť na strane Arménov, vždy budem odmieťať vojnu. Držme Arménsku palce!“

Kaliňák vysvetlil, že rôzne názory v rámci strany sú súčasťou demokratickej diskusie. „My máme rozdielny pohľad na mnoho vecí a mnoho konfliktov vo svete,“ povedal. Dodal, že slovenské dodávky do Azerbajdžanu sa týkajú najmä húfníc a munície, avšak finálna dohoda ešte nepadla. Zdá sa, že konflikt medzi Arménskom a Azerbajdžanom by sa mohol skoro vyriešiť, keďže prezident Ilham Alijev vyhlásil, že mierová dohoda je čoraz viac na dosah.

Na školách v krajoch nahlásili bomby

Polícia zaznamenala viac ako tisíc takýchto prípadov, ktoré postihli nielen školy, ale aj banky a predajne elektrospotrebičov. Páchatelovi hrozí doživotie. Školy momentálne nečelia ďalšej hrozbe a výučba pokračuje bez prerušenia. Polícia preverila všetky školy, v ktorých bola hlásená bomba. Podľa zistení nie sú v bezprostrednom ohrození, a preto nie je potrebné ich zatvárať. Podľa prvých informácií polícia sa prípady bombovej hrozby ukázali ako kybernetický útok alebo hybridná hrozba. Autor e-mailu sa vyhrážal v mene islamu a odvolal sa pritom aj na uzatvorenie hraníc pred migrantami. Vyšetrovanie stále prebieha, informoval odbor komunikácie Ministerstva školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR.

Prípady vraždy novinára Kuciaka budú zastupovať prokurátori Kysel a Kuruc

Vladimír Kuruc a Peter Kysel, bývalí zástupcovia Daniela Lipšica zo zrušenej špeciálnej prokuratúry, preberajú prípad vraždy Jána Kuciaka. Obaja nedávno podpísali kritický list adresovaný Marošovi Žilinkovi. Generálna prokuratúra už vybrala nástupcov pre zastupovanie obžaloby v prípade objednávky vražd Jána Kuciaka a prokurátorov.

Vladimír Kuruc sa stane novým hlavným prokurátorom prípadu. Predtým pôsobil na Úrade špeciálnej prokuratúry a do jeho zrušenia 20. marca bol vedúcim odborom všeobecnej kriminality. Peter Kysel bude zástupcom Kuruc v kauze objednávky vraždy novinára a prípravy vražd prokurátorov. O pridelení kauzy novým prokurátorom rozhodol námestník generálneho prokurátora Jozef Kandra. Maroš Žilinka, ktorý sa vo veci angažuje ako poškodený, nebol v tomto rozhodovaní zapojený. Pôvodní dozoroví prokurátori Matúš Harkabus a Daniel Mikuláš sa vzdali funkcie. Dôvodom ich odchodu je, že generálny prokurátor im neumožnil preloženie na Krajskú prokuratúru v Žiline po zrušení špeciálnej prokuratúry. Namiesto toho ich dal na odbory, kde už nebudú pridelení k novým trestným kauzám. Harkabus a Mikuláš sa napokon pridali k listu, ktorý podpísalo ďalších deväť prokurátorov zo zruše-

ného Úradu špeciálnej prokuratúry, vrátane Kuruca a Kysela. V liste obviňujú generálneho prokurátora Maroša Žilinku z normalizácie a kritizujú chaos, ktorý nastal pri presune agendy špeciálnej prokuratúry na krajské prokuratúry po jej zrušení.

Lekári odmietajú podať žiadosti o dotácie

Pôvodný problém spočíva v nedostatku obvodných lekárov a pediatrov, ktorí by sa zaujímali o financovanie pre svoje súkromné ambulancie. Odrádza ich údajne aj to, že Slovensku pre zánik špeciálnej prokuratúry a trestnú novelu hrozí strata európskych peňazí.

Z plánu obnovy sa vyčlenilo okolo desať miliónov eur na zakladanie nových ambulancií pre všeobecných lekárov pre dospelých a pediatrov. Tieto odbornosti na Slovensku sú výrazne poddimenzované. Ministerstvo zdravotníctva minulý rok vypracovalo analýzu, ktorá rozdelila slovenské okresy do štyroch farieb podľa nedostatku detských a všeobecných lekárov. Podľa tejto analýzy chýba 484 praktických lekárov. Dostatočné množstvo majú len v okresoch Prešov a Košice, čo znamená, že na založenie novej ambulancie nie je možné získať európske financovanie. Počet primárnych pediatrov je o pätinu nižší, než by bolo optimálne – aktuálne ich je len 229. Navyše, takmer dve tretiny z nich sú pár rokov pred dôchodkom, a dokonca 24 lekárov je starších ako osemdesiat rokov. Dostatočné množstvo pediatrov je len v Banskej Bystrici, Stropkove a Humennom.

Vláda sa zaviazala vybudovať 124 nových ambulancií v rôznych regiónoch. Minulý rok úspešne vyhodnotili len 22 z nich – sedem pre pediatrov a pätnásť pre lekárov pre dospelých. Preto sa v októbri 2023 zjednodušili pravidlá podávania žiadostí a proces odbyrokratizovali, aby bolo pre lekárov jednoduchšie získať peniaze. Zároveň sa zvýšili aj príspevky, pretože pôvodná suma 60-tisíc eur nebola pre lekárov motivujúca kvôli stúpajúcim nákladom. Vicepremiér pre plán obnovy Peter Kmec (Hlas) zdôraznil, že sa zjednodušili proces podávania žiadostí na založenie nových ambulancií a konzultovali sme to s Európskou komisiou. „Ide len o to, aby sme vyčlenené peniaze efektívne a čo najviac dostali do jednotlivých regiónov, lebo tieto služby sú v mnohých častiach Slovenska nedostatočné,“ vysvetlil Kmec. Kmec odmietol tvrdenia opozície, že by štát mohol prísť o európske financie kvôli zániku špeciálnej prokuratúry a trestnej novely. „Vyzývam opozíciu a niektoré vybrané médiá, aby nestrašili verejnosť tým, že nám hrozí zastavenie či už celej alokácie 6,4 miliardy eur, alebo nejakých čiastkových peňazí, pretože Slovensko si plní podmienky,“ tvrdí Kmec.

KULTÚRNE PODUJATIA

57. Folklorne slávnosti pod Poľanou v Detve 2024 12.-14. 7. 2024, Detva, Banskobystrický kraj

Ich prvý ročník sa konal v roku 1966. Postupne sa stali spolu s folklórnym festivalom „Východná“ a „Medzinárodným folklórnym festivalom na Myjave“ vyvrcholením folklórneho diania na Slovensku a kultúrneho života regiónu. V doterajšej histórii sa na ňom predstavili stovky folklórnych skupín a tisíce účinkujúcich, mnohí z nich pravidelne. Hlav-

ným organizátorom je od roku 1993 mesto Detva. Programová štruktúra je relatívne ustálená. Centrom festivalu je amfiteáter, kde sa konajú hlavné vystúpenia. V piatkovom bloku dominujú vystúpenia domácich súborov, v sobotu najmä jubiliujúcich súborov z iných regiónov Slovenska a v nedeľu krajanov, žijúcich v zahraničí a záverečný Galaprogram. Striedajú sa tanečné, spevácke a hudobné vystúpenia.

Pred vstupom do hľadiska je umiestnený jarmok výrokov ľudových remesiel a umenia, ďalej je plocha s občerstvením, ostatnými stánkami a stanový tábor. Ďalšími festivalovými strediskami sú Dom kultúry A. Sládkoviča, kde sa konajú menšie vystúpenia, pravidelné súťažné prehliadky (detský spev, cena Dr. Lengy), výstavy a sídli tu sekretariát vedenia festivalu, Podpolianske múzeum a Mestské kultúrne stredisko, kde sú tiež výstavy. Sprievodné akcie slávností tiež bývajú na Mestskom úrade, v knižnici, Základnej umeleckej škole, prípadne kostole, školách, predajniach ľudového umenia, ale aj verejných priestranstvách.

69. Folklorný festival Východná 2024

4.-7. 2024, Východná, Žilinský kraj

Prvý júlový víkend v obci pod Kriváňom bude tradične patriť Folklornému festivalu Východná. Už 69. ročník vrcholnej prehliadky slovenského folklóru sa bude konať od štvrtka 4. júla do nedele 7. júla 2024. Amfiteáter v obci Východná opäť ožije folklórom. Tešiť sa môžete na pestrý program na Veľkej scéne a v celom areáli amfiteátra – na Malej scéne, v Etnodome, Humne, Košiariku, Pod Májkou a na Tančovisku.

Folklorný festival Východná je najstarším a najrozsiahlejším podujatím na Slovensku v oblasti tradičnej kultúry, folklóru a folklorizmu a vrcholnou prehliadkou folklórneho hnutia. Festival organizuje Národné osvetové centrum, štátna príspevková organizácia Ministerstva kultúry SR, ktorá podporuje rozvoj kultúrnych, osvetových a umeleckých aktivít v miestnych a regionálnych podmienkach.

KNIŽNÉ TIPY

Jozef Banáš: *Nevzdám to! Aurel Stodola* (Ikar, 2024)

Albert Einstein: „Vznešený muž s nehasnúcou túžbou po poznaní a tvorbe.“ Po úspešných motivačných biografiách o Milanovi Rastislavovi Štefánikovi a Tomášovi Baťovi prináša Jozef Banáš tretí energizujúci román o jednom z najvýznamnejších svetových vedcov prvej polovice 20. storočia, Slovákov a švajčiarskom občanovi Aurelovi Stodolovi. Tak ako sa Štefánikovi splnil jeho neuveriteľný sen – rozbiť rakúsko-uhorskú monarchiu –, Baťovi detský sen o tom, že raz bude obúvať celý svet, splnil sa sen aj Stodolovi. Nielenže sa stal vysnívaným profesorom na jednej z najvyšších technologických vysokých škôl na svete – ETH Zürich –, ale stal sa jej najmladším profesorom v dovtedajšej histórii.

Stodolu postihli tragické požiare, národnostný útlak, rodinné tragédie, prežil dve vojny a polovicu života strávil v cudzine. Boj s nepriazňou a najmä s vlastnými slabosťami bol jeho každodenným chlebom. Nikdy nič nevzdal. Nevzdával sa za žiadnych okolností, hoci sa zdalo, že riešenie nie je, kráčal vpred, aj keď už zdanlivo nebolo kam. Osobný priateľ Alberta Einsteina, Alberta Schweitzera a ďalších

velikánov svetovej vedy a umenia bol výsledkom vôle a disciplíny. Prísna disciplína a tvorivosť boli základným ukotvením jeho života. V súkromí žil v tichom zúfalstve, navonok však nedal nič znať, naopak, rozdával energiu, pomáhal a povzbudzoval milovaných študentov, ktorí milovali jeho. Albert Einstein sa o ňom vyjadril ako o vznešenom mužovi s nehasnúcou túžbou po poznaní a tvorbe. Profesorka Univerzity Zürich Josette Baer uviedla: „Aj my Švajčiari sme na Slováka Stodolu hrdí.“

V predstave knihy cituje Stodolov pokračovateľ súčasného slovenský profesor ETH Zürich Juraj Hromkovič majstrovo slová: „Beda národu, ktorý sa nestará o rast svojej elity.“ Tretí motivačný román *Nevzdám to! Aurel Stodola* je Banášovým príspevkom k rastu elít. Nielen slovenských a švajčiarskych. Povzbudí a posilní každého, kto chce rásť.

Norbert Werner – Samuel Kováčik: *Rozhovory o vesmíre* (N Press, 2024)

Vesmír nás fascinuje. Nielen nás, autorov, teda Norbho Wernera a Samuela Kováčika, ale celé ľudstvo. A nielen teraz, ale od nepamäti. Preto sa o ňom radi rozprávame. Naše spoločné rozhovory vychádzajú online, rozhodli sme sa ich však aktualizovať, spojiť a doplniť obrázkami a ilustráciami. Kniha tak prináša úplne nový zážitok. Dúfame, že na čitateľa prenieseme pocity, ktorý v nás vyvoláva poznávanie vesmíru. V kapitolách postupne putujeme od blízkeho vesmíru po ďaleký.

Začíname výpravou na Medzinárodnú vesmírnu stanicu a na Mesiac. Z neho sa ďalej posúvame k hviezdám a planétam mimo našej slnecnej sústavy až ku galaxiám, ktoré sú rozložené pozdĺž vlákien kozmickej pavučiny. Vďaka moderným teleskopom môžeme nahliadnuť aj do hlbokého, teda dávneho vesmíru, a môžeme dokonca pozorovať aj hranice čiernych dier, známe ako horizonty udalostí. Pred koncom sa dostávame k otázkam, na ktoré dnešná fyzika nestačí a musíme skúmať ďalej. Knihu uzatvárame rozhovorom o kozmickom žiarení, ktoré blízky a ďaleký vesmír spája.

Kniha vychádza vo vydavateľstve N Press, vďaka ktorému sme sa v roku 2016 spoznali. O vesmíre sa so Samuelom a Norbim v knihe rozprávajú: kanadský astronaut Chris Hadfield, astronómia Jiří Grygar a Zdeněk Mikulášek, astrofyzici Michal Zajaček a Marek Skarka a popularizátor astronómie Pavel Gabzdyl. Rozhovory o vesmíre ilustroval Ján Lastomírsky a graficky pripravil Ján Kurinec.

Erik Tabery – Zuzana Čaputová: *Nestratiť sa sama sebe* (N Press, 2024)

Dialóg Zuzany Čaputovej a šéfredaktora týždenníka *Respekt* Erika Taberyho trval viac ako dva roky. Aké je byť ženou vo vrcholnej politike a matkou dcér, na ktoré útočia politici? S čím sa musí vyrovnávať hlava štátu zmietaného pandémie covidu, v čase vypuknutia vojny na Ukrajine či v situácii, keď je spoločnosť mimoriadne polarizovaná? Aké to je, keď sa človek ocitne na čele krajiny a inštitúcie, ktorá ako jediná v štáte nie je kolektívnym orgánom? Erik Tabery chcel vidieť a pochopiť človeka, ktorý z tejto roly celých päť rokov nemôže vypadnúť ani na sekundu. Ženu, do ktorej si ľudia premietajú svoje frustrácie, ale aj nespĺniteľné nádeje. A Zuzana Čaputová mu to dovolila s otvorenosťou, ktorá nemá medzi politikmi obdobu. „Myslím, že po prečítaní knihy verejnosť uvidí mnohé udalosti v novom

svetle. Snažil som sa pýtať tak, aby to bolo zaujímavé pre ktoréhokolvek čitateľa, teda aj pre tých, ktorí až tak veľmi slovenskú politiku neriešia. Pokiaľ chcete lepšie pochopiť, aké to je byť na vrchole politickej moci a navyše ženou, táto kniha je pre vás," povedal Erik Tabery.

Daniel Šmihula: *Zabudnuté vojny* (Omnis Artis, 2024)

Spoznajte konflikty a vojnové epizódy, ktoré sú v dnešnom slovenskom prostredí málo známe, no v danej dobe boli významné. Niektoré z nich sa dokonca odohrávali aj na našom území, prípadne na nich Slováci priamo či nepriamo participovali. Autor približuje okolnosti bojov pri antickom Maratóne, pripomína husitské výpravy, konflikty v Číne či vo francúzskych kolóniách v Afrike. Opisuje aj stredoveké bitky na území Uhorska, nasadenie česko-slovenských légii na Sibíri a mnohé ďalšie. To všetko dopĺňa o širší politický a spoločenský kontext a ponúka tak pútavé čítanie, ktoré poteší nielen priaznivcov vojenskej histórie.

Sara Mia Velinská: *Prokurátor a ja* (Elist, 2024)

Elitný prokurátor Andrej má v hľadáčku organizovaný zločin, vo vrecku funkčný morálny kompas a v živote poriadok. Je verný svojim hodnotám a krásnej manželke, preto ho zaskočí, keď mu oznámi, že sa cíti zanedbávaná. Následná manželská odluka skomplikuje jeho napätý vzťah so svokrom – generálnym prokurátorom. Ten mu z pozície moci bráni v trestnom stíhaní ostrieľaného mafiána majúceho na výplatnej páske politikov. Jeho dolapenie je pre Andreja najvyššou prioritou, pre ktorú však bude musieť obetovať viac, ako by mohol čakať. Nepremyslený nemravný obchod s pôvabnou tanečnicou Ninou totiž nečakane zatrasie jeho životom na všetkých frontoch. A fatálne preverí jeho srdce i charakter. Nina je sirotou od útleho detstva, no naučila sa byť spokojná s tým, čo má. Milovaný starší brat ju rozmaznáva a ona sa môže venovať tomu, čo ju naplňuje – tancu. O Andrejovi jej stačí snívať, keďže si ju vôbec nevyšíma. Je atraktívny, vyrovnaný, úspešný a... ženatý. To posledné robí jeho prehliadanie znesiteľným. Keď sa však naskytne príležitosť aspoň jedinýkrát upútať jeho pozornosť, nezastaví ju nič. Z drobnej iskry, ktorú tým vznikne, vzbĺkne prudký oheň s ničivým účinkom nielen pre nich dvoch. Ninu však prekvapí ich vzácna blízkosť, akú ešte nezažila. Nedokáže sa jej vzdať napriek trestu, ktorý na seba nenechá dlho čakať.

Dominik Dán: *Kruhy na vode* (Slovart, 2024)

Po vražde bossa podsvetia zavládla v Našom Meste dusivá atmosféra. Všetkým bolo jasné, že odvetu na seba nenechá dlho čakať, prinesie novú vlnu krvi prelievania. Chlapcom z oddelenia vražd sa naskytne nečakaná príležitosť – zastaviť hroziacu katastrofu, vrátiť do našich ulíc pokoj a pohodu. Krauz sa snaží využiť osobné kontakty na dvoch rivalov, Bossových nástupcov, a zmieriť ich na spoločnej schôdzke. Detektív netuší, že plány mu zhatí iná tajná veľmoc, ktorá, hoci platená z tých istých daní ako detektívi, stojí občas proti nim. Strieľa sa, Krauz ani nie rok po nepríjemnom bolestivom zážitku s tajnou službou je opäť na muške, no po dlhom čase je aj on donútený strieľať na človeka. Liehtajú guľky tým správnym smerom? Ako má detektív z oddelenia vražd odhaliť, kto je v tomto zamotanom prípade na jeho strane a kto je nepriateľ? Keď konečne nájde odpoveď, uvedomí si, že sa s nimi nemôže podeliť. Rozlúš-

tenie záhady je zahalené tajomstvom a všetkým záleží iba na tom, aby to tak aj ostalo, aby nič nepreniklo na verejnosť. Krauz napokon podľahne nátlaku kolegov z kancelárie stoštyridsaťjeden. Kľúč k tajomstvu pochová, akoby ho do vody hodil, ostanú len kruhy na vode.

Peter Kijaba: *Kontraktor* (Tatran, 2024)

Peter Kijaba: „Netvrším, že hodnoty odsunú existenčné problémy, ale ochutia zmysel nášho bytia.“ Kontraktor je fenomén dvadsiateho prvého storočia, ktorý sa zrodil z chudoby a vojnových konfliktov. Kontraktora si najímajú súkromné osoby, firmy a politici, aby ich ochraňoval a sprevádzal na nebezpečných misiách. Kontraktor je telesne zdatný, psychicky odolný, dobre znáša ťažké podmienky a v krajnom nebezpečenstve sa rozhoduje s chladnou hlavou.

Skôr ako autor Peter Kijaba dostal ponuku na uzavretie kontraktu, prešiel tvrdým výcvikom vo Francúzskej cudzineckej légii. Odkrýva jej tabu, náročné podmienky a päťročný výcvik. Časť svojej služby absolvoval na misiách v Gabone, Džibuti a v Pobreží Slonoviny. Ako kontraktor pôsobil na Haiti, kde bol očitým svedkom zemetrasenia, o ktorom informovali médiá celého sveta. Apokalyptická skaza, beznádej, zúfalstvo a tisícky mŕtvych v krajine, kde nič nefungovalo ani v každodennom živote. Všadeprítomná hrôza a bezcitnosť opisuje tak živo, až má čitateľ pocit, že sa ocitol uprostred Port-au Prince zrovnaného so zemou. Posledných desať rokov prežil na kontraktoch v Afganistane a Iraku. Dnes pracuje v Stredoafrickej republike, medzičasom sa oženil a stal sa otcom.

Francúzka légia: „Je to stroj s obrovským kvalitným ľudským potenciálom, ale so zastaraným aristokratickým vedením na najvyšších postoch. Takto nejako by som jednou vetou zhodnotil svoju skúsenosť. Nelutujem, že som bol súčasťou toho stroja. Nelutujem ani jeden jediný z tých tisícosemstodvadsiatich štyroch dní vo Francúzskej cudzineckej légii.“

Pobrežie Slonoviny: „Štát má však dlhodobé problémy s rebelmi (približne päťdesiat tisíc hrdlorezov) ovládajúcimi sever krajiny. O ovládaní vlastne ťažko hovoriť, pokiaľ sa vypaľujú dediny, znásilňujú ženy a mužom pre istotu odtínajú ruky od laktov dolu. Väčšinu rebelov tvoria sfetované detiská od dvanásť do osemnásť rokov. Nejde o boj za samostatnosť ani o revoltu proti korupcii či útlaku. Zaujímajú ich len rabovanie a koristiť. Skupiny rebelov – skoro vždy ide o rovnaké bandy – pôsobia desaťročia v celej oblasti od Guiney cez Libériu a Sierra Leone až po Pobrežie Slonoviny.“

Haiti: „Vtom ma prepadol živočíšny strach. Bolo to tu. Nebol to adrenalín. Cítil som ju! Smrť. Obrovská sila prírody, nemilosrdná, vražedná, s ktorou nič nenarobím. Akí sme len maličkí! Vôbec som nemal kontrolu nad situáciou. Podlaha sa hýbala. Nie samotná dlažba, ale celá dvanásťposchodová budova akoby stála na vode. Ako paluba malého parníka v rozbúrenom mori. Všade tma, svietili len malé núdzové svetlá. Bežať som nemohol, nešlo to. Nulová stabilita. Zapla sa svalová pamäť, prikrčil som sa, začal som drobčiť ako pri streľbe za pohybu...“

Afganistan: „Rozdiel medzi Haiti a Afganistanom je v tom, že zatiaľ čo v jednej krajine sa chyby dajú napraviť – v Afganistane sa končí situácia vo väčšine prípadov fatálne. Keď vás prekvapí kriminálnik, vždy ho môžete presvedčiť,

oklamať, podplatiť. S náboženským fanatikom však musíte nevyhnutne bojovať, pretože on sa určite nevzdá myšlienky zabiť vás.“

Chcel som podať aspoň malú správu o svete, ktorému chceme tak veľmi pomáhať v presvedčení, že ostatní sú na tom oveľa horšie. Namiesto toho, aby sme pomáhali sami sebe, aby sme hľadali hodnoty vo svojom vnútri, venujeme radšej groš iným, aby sme uľavili svojmu svedomiu. Zbytočne! Vychádzajúc z vlastnej skúsenosti, trochu sa obávam myšlienky, že ľudia dokážu nájsť hodnoty až vtedy, keď už sú úplne na dne, keď sa boja o vlastný život – podobne, ako som to sám zažil. Kiežby to bolo jednoduchšie!

Richard Rychtarech: *Ostblok. Román z horšej spoločnosti* (Slovart, 2024)

Ctihodný podnikateľ Feri Poláček má perfektne udržateľný biznisplán – zabávať sa, nevraždiť, voľným štýlom plávať medzi bezkrkými gangstermi aj bielymi goliermi. Skúsil toho veľa. Súkromníčenie v štátnom podniku, veksel decentných aj ohromných rozmerov, ruličkovanie, fakturantstvo, podnikanie bez bločkov či vratky dph, ktoré zaplatili v republike takmer všetko. Feriho cesta hore – a dolu – je hodnoverným svedectvom masívnej spoločenskej a ekonomickej transformácie štátov bývalého východného bloku, ale aj univerzálne nemennej ľudskej baživosti.

Ludovít Janota: *Slovenské hrady III.* (Columbus, 2024)

Sú diela, ktoré by mali byť v policiach kníhkupectiev v každej dobe a v policiach domácností v každej generácii. Deväťdesiat rokov už k takým knihám patrí trojdielny súbor slovenských hradov Ludovíta Janotu. Jeho najkrajšie vydania sa od seba líšia iba svojimi obálkami a tak sme sa ani my v Columbase po takmer tridsiatich rokoch od posledného vydania u nás nerozhodli nič iné, než obálky zmeniť. Od doby, kedy Janotove dielo vzniklo, bolo už o slovenských hradoch napísané mnohé inými autormi. Slovenské hrady Ludovíta Janotu sú však nielen svedectvom o slovenských hradoch a dobe, v ktorej sa na nich žilo, ale i podobne slovenského jazyka v období, keď Janotove knihy vznikli.

Lukáš Piperek: *Život bez príbehu* (Lukáš Piperek, 2024) Poznáte ten pocit, keď sa veci dejú samé? Všetko vám ide akosi od ruky, nemusíte sa príliš snažiť a zároveň vás to

ohromne baví? A čo ak práve tak funguje život? Čo ak on sám je režisérom, hercom a divákom zároveň? Čo by sa zmenilo, keby ste mu dali dôveru a prestali sa mu do toho starať? V tejto knihe vás nečakaný sprievodca prevedie cestou, na ktorej vás vyzýva k tomu, aby ste sa sami pozreli, čo je skutočným zdrojom stresu, nenaplnenia alebo výsledkov nespĺňajúcich vaše očakávania. Keď budete mať chuť a odvahu pozrieť sa, objavíte potenciál na produktívny život. Či už si pod produktívnym životom predstavíte pokoj, slobodu, šťastie, lásku alebo vysokú výkonnosť v akejkolvek oblasti.

Boris Filan: *Rozhovor Majstra s hlúpym žiakom* (Slovart, 2024)

Boris Filan vydáva knižku, aká sa píše roky; a preto sa dá aj roky čítať. Formou dialógov Majstra so žiakom, bonmotmi a anekdotami si utahuje zo všetkého vážneho. S neobyčajnou otvorenosťou hovorí svoje názory na lásku, na priateľstvo, na hriechy. Spochybňuje všetko, čo sa tvári ako dôležité. Tá knižka je čistá a zábavná ako vodka. Lákavá, sladká aj trpká ako hrozienka a mandle. Je radostná a nebezpečná ako sex bez ochrany.

Peter Stoličný: *Opica Škorica opäť vystrája* (Wisteria Books, Fortuna Libri, 2024)

Ak sa vám a vašim deťom rozprávky o slušnom správaní páčili, tak vás isto poteší pokračovanie príbehov o nezbednej opičke. Škorica sa rozhodla, že sa medzi svojich kamarátov vráti, aby s nimi zažila nové dobrodružstvá a naučila sa ďalšie pravidlá slušnosti. Ani tentoraz neostane nič dlžná povesti veľkej šibalky a deti budú mať čo robiť, aby ju ustrážili. Naša rozprávková opička totiž rada čaruje a neraz sa jej kúzla končia inak, ako si predstavovala. Prajeme vám veľa zábavy.

Gabriela Futová: *Očko špehúň* (Albatros SK, 2024)

Čo to ten brat zase stvára? Aj mamka sa už strachuje – zrazu sa len sprchuje a voňavkuje ako dáka fíflena. Očko musí prísť celej veci na koreň! Vrhne sa do pátrania a zistí: kto ukradol bicykle, kto zničil v škôlke preliezky a, hrôza! – koho brat Šimon pobozkal. Pozerať sa na bozkávačov je síce fúúj, ale je rozhodnuté. Žiadny futbal, žiadne džudo: Očko bude detektívom!!!

50. výročí sokolských srazů v Oetzu

O predĺženom svatodušnom víkendu se každoročne koná sokolské setkání v malebném tyrolském městečku Oetz, v němž zemřel zakladatel Sokola dr. Miroslav Tyrš. Letošní setkání bylo mimořádné tím, že přesně před padesáti lety, počátkem června roku 1974, poprvé navštívila mnichovská jednota Oetz a tím položila základ této krásné mnohaleté tradici. A zavedený tříletý organizační cyklus zajistil mnichovské jednotě, že měli čest letošní jubilejní setkání uspořádat. S organizací srazu jim pomohli i sokolští spolupřátelé z Rakouska a Švýcarska.

V sobotu ve 14 hodin bylo sokolské setkání slavnostně zahájeno. Poté se rozběhly rozličné sportovní soutěže – např. pétanque, hod šipkami na terč a pro ty nejmenší víceboj všestrannosti, volejbalový turnaj smíšených družstev, na něž se letos přihlásilo deset týmů.

Sokolský sraz v Oetzu samozřejmě nežil jen sportem, ale i večerní zábavou u táborového ohně, kde se zpívalo a tancovalo. Pondělní dopoledne patřilo jako vždy sokolské bohoslužbě, kterou opět celebroul P. Slávek Švehla, český farář z Mnichova. Po mši svaté přišli postupně na pódium sokolští činovníci a významní hosté, aby pozdravili shromážděné sokoly a vyzdvihli význam letošního výročí: starosta TV Sokol München Tomáš Mrtvý, velvyslanec ČR v Rakousku Jiří Šitler, vedoucí úřadu Oetzal Tourismus Christoph Rauch, který předal mnichovské jednotě krásný dar v podobě obrazu místní malířky, dále starosta ZOS Thomas Frey-Materna a konečně nový starosta ČOS Martin Chlumský se vzdělavatelem Michalem Burianem. Posledně dva jmenovaní předali sokolské medaile P. Švehlovi, čestnému členu mnichovské jednoty, který duchovně doprovází sokolská setkání v Oetzu již přes dvacet let, a dalším pěti zástupcům mnichovské „věrné gardy“.

Sokolská župa rakouská
1010 Wien, Drachengasse 3/5
www.sokol-wien.at

E-mail: sokol@sokol-wien.at

Náčelník:
dr. Thomas FREY-MATERNA
E-mail: materna@aon.at

Tel./fax: ++43 1 604 87 04

Sokol informuje

Jako tělovýchovný spolek s dlouholetou tradicí Vám Sokol nabízí sportovní hodiny vedené školenými vedoucími s velkou praktickou zkušeností.

Přijďte se podívat,
srdečně Vás zveme!

Náčelnictvo a cvičitelé
Sokolské župy rakouské

Náčelnice: dr. Daniela FREY-MATEROVÁ
Náčelník: Mag. Stanislav ŠTĚRBA

Sokolský adresář:
<https://www.sokol-wien.at/jednoty/>

Česká obec sokolská
Tyršův dům - Újezd 450,
118 01 Praha 1
Tel.: ++420 257 007 111
Fax: ++420 257 320 580
www.sokol.eu

Cvičení rodičů s dětmi

Cvičíme
každý pátek
16:00 - 17:00
Blíže informace:
Mag. I. MÜHLBERGEROVÁ
tel.: 480 49 14

Župní družstvo volejbalu (vedoucí odboru Anton Florián, tel. 01/586 86 86)
23, Anton-Baumgartner-Strasse – kulatá hala Alt-Erlaa

Čtvrtek	19:30 - 21:00	odbíjená (muži)
---------	---------------	-----------------

Župní trénink ve stolním tenise: Steirgasse 7 – sokolovna, 1170 Wien
Informace – ženy: Iva Engelmayerová, tel.: 0664/8750991
Informace – muži: Petr Vrtíkapa, tel.: 0699/19477368 (přes den)

Župní florbal - muži
Tel.: 0699/13104612

Pondělí	20:00 - 22:00	Angeligasse 21 – sokolovna, 1100 Wien
Čtvrtek	21:00 - 22:30	Kulatá hala Alterlaa, Anton-Baumgartner-Str. 44, 1230 Wien

Sokol Vídeň I/V

Sebastianplatz 3 – tělocvična ŠSK, 1130 Wien

Úterý	19:30 -	rekreační volejbal
-------	---------	--------------------

Sokol Vídeň II/XX/XXI

Info: Věra Mottlová, tel./fax: 01/2728326 od 10:00, e-mail: vmo@austromail.eu

Školní tělocvična v Hauptschule, Roda-Roda Gasse 7, 1210 Wien

Úterý	18:00 - 21:00	volejbal
-------	---------------	----------

Sokol Vídeň III/XI

Sebastianplatz 3 – tělocvična ŠSK, 1130 Wien, tel.: 664/608503177

Středa	19:00 - 21:00	mix volejbal (Sokolovna v Angeligasse 21)
Čtvrtek	19:00 - 21:00	gymnastika – ženy a muži

Sokol Vídeň X

Angeligasse 21 – sokolovna, 1100 Wien

E-mail: sokol-10@chello.at

Tel. a záznamník: 01/600 20 20

Úterý	18:00 - 19:00	aktivní cvičení
	18:00 - 21:00	stolní tenis
	19:00 - 20:00	relaxační cvičení
	20:00 - 22:00	fotbal
Středa	19:00 - 21:00	mix volejbal (Sokol III)
Čtvrtek	09:00 - 10:30	jóga
Pátek	18:00 - 21:00	stolní tenis

Sokolská jednota Tyrš XII/XV

E-mail: sokolwien1215@gmail.com

Jednota cvičí v sokolovně, Angeligasse 21, 1100 Wien.

Pondělí	19:30 - 21:00	míčové hry – muži
Čtvrtek	16:30 - 17:30	rodiče s dětmi
	18:00 - 19:00	cvičení – žactvo 6-14 let
	19:30 - 20:30	kondiční a posilovací cvičení s hudbou – ženy a muži

Sokol Vídeň XVI/XVIII

Steirgasse 7 – sokolovna, 1170 Wien, tel. 1 480 14 55, 699 113 63 234

Pondělí	19:00 - 21:00	trénink oddílu stolního tenisu
Úterý	16:00 - 17:30	župní zdravotní cvičení pro ženy a muže
Středa	18:00 - 19:30	župní trénink oddílu stolního tenisu – ženy
	19:00 - 21:00	župní trénink oddílu stolního tenisu – muži
Čtvrtek	19:30 - 21:00	cvičení žen
Pátek	16:30 - 17:15	cvičení rodičů s dětmi
	17:30 - 18:30	cvičení mladšího žactva
	18:30 - 20:00	cvičení žactva – florbal a stolní tenis

Tyršovo pietní místo u říčky Ache poblíž Oetzu

Po tomto slavnostním ceremoniálu přišlo na řadu krátké loutkové představení divadelního souboru Sokola Pražského „Kašpárek“ s názvem *Jak sokolští bratři k sestřám přišli* podle námětu Kateřiny Tučkové. Potom ještě zazpíval pěvecký sbor Retro z Prahy a celý program ve školním sále byl uzavřen ostužkováním sokolských praporů a symbolickým předáním štafetového kolíku starostovi Tomáši Frey-Maternovi ze Sokolské župy Rakouské, která bude hlavním organizátorem sokolského setkání příští rok.

Celý sokolský sraz byl jako každý rok slavnostně zakončil krojovaným průvodem se sokolskými prapory k pamětním deskám dr. Miroslava Tyrše u říčky Ache, kde byly položeny kytice, a společným zpěvem české a slovenské hymny byl letošní jubilejní sraz zakončen.

Odznak pro všesokolský slet dostane dvacet tisíc cvičenců

Sokol v letu s rozepjatými křídly – to je hlavní motiv odznaku, jednoho ze symbolů letošního XVII. všesokolského sletu.

Je to již tradiční symbol neodmyslitelně spojený se sokolským hnutím a jeho slety. Vytváření pamětních odznaků při příležitosti konkrétních všesokolských sletů má až neuvěřitelně dlouhou historii a odznaky ze sletů z doby první republiky jsou dnes mezi sběrateli velmi žádané.

Podoba odznaku vznikla na severu Čech, v Jablonci nad Nisou ji navrhla medailérka a grafička Irena Hradecká. Její odznak dostane každý z dvaceti tisíc cvičenců, kteří se na letošním sletu představí.

„Začalo to tím, že se mi ozvali z České obce sokolské, jestli bych měla zájem zúčastnit se výtvarné soutěže. Rozhodla jsem se, že bych do toho šla, a takhle to dopadlo,“ popsala Hradecká, jak se stala autorkou podoby sletového odznaku.

Výtvarnice pochází z umělecké rodiny. Je už třetí generací medailérů a navazuje tak na to, čemu se v Jablonci věnoval už její dědeček i otec. Od sokolské obce dostala zadání, aby odznak vyjadřoval moderní dobu a modernost akce. „Když jsem přemýšlela, co v dnešní době frčí, všimla jsem si, že v grafice se hodně objevuje geometrický vzor, tak jsem se ho snažila implementovat i do svého návrhu,“ vysvětlila pětatřicetiletá výtvarnice.

„Promítlo se to do vyobrazení sokola na odznaku. Není to realistické zobrazení, ale zjednodušené v linkách, a také

Irena Hradecká s letošním sokolským odznakem

tvár odznaku kopíruje text i tvar sokola,“ doplnila autorka, která v minulosti spolupracovala mimo jiné s Českou numismatickou společností, Českou mincovnou nebo Českou národní bankou.

Heslem sokolské akce je motto „Slet spojuje“. V případě Ireny Hradecké se to podařilo naplnit určitě. Kontakt s Českou obcí sokolskou kvůli odznaku jí totiž přivedl k tomu, že se sama stala členkou Sokola a navcčila jednu ze skladeb letošního sletu.

XVII. všesokolský slet letos probíhá od 30. června do 5. července. Očekávaná účast je 20 tisíc cvičenců a více než 50 tisíc diváků z celého Česka i ze zahraničí. Mimochodem, od prvního sletu v roce 1882 uplynulo už 142 let, což podtrhuje unikátní tradici této události. (mk)

Sokolové v Hradci Králové vytvořili český rekord v tahu za jeden provaz

Při krajském sokolském sletu v Hradci Králové vytvořilo 274 sokolů nový český rekord. Společně za pomoci pětasedmdesátimetrového lana rozvinuli velkoformátový vizuál sletu, na kterém se podílel výtvarník Jaromír 99.

Pořadatelé netradiční pozvánkou „Táhneme za jeden provaz“ lákají diváky na XVII. všesokolský slet. ČTK to řekli organizátoři hradeckého sletu. Na stadiónu Sokola na Eliščině nábřeží v centru Hradce Králové se představilo v deseti sletových skladbách 2 146 cvičenců.

Letošní všesokolský slet v Praze proběhne ve dnech 4. a 5. července. „Akce Táhneme za jeden provaz symbolizuje naši sílu a jednotu, za kterou stojí 160 000 členů našeho spolku. Symbolicky vyjadřuje i heslo XVII. všesokolského sletu »Slet spojuje«,“ řekl starosta České obce sokolské Martin Chlumský.

Lano symbolicky připomíná významný úspěch sokola gymnasty Bedřicha Šupčíka, který získal před sto lety v Paříži první československou zlatou olympijskou medaili ve šplhu na laně, doplnili sokolové.

VZPOMÍNKA

Miroslav Tyrš

Před 140 lety, 8. srpna 1884, tragicky zahynul v řece Oetztaler Ache nedaleko Oetzu Miroslav Tyrš (* 17. 9. 1832 v Děčíně jako Fridericus Emanuel Tirsch), spoluzakladatel sokolského hnutí.

Tyrš se do české historie zapsal především jako spoluzakladatel (16. 2. 1862) a vůdčí ideový i organizační činitel Sokola (i jako tvůrce českého tělocvičného názvosloví);

byl rovněž iniciátorem prvního všesokolského sletu v roce 1882. Přál si, aby sokolství v duchu starořeckého ideálu kalokagathie pěstováním tělesné zdatnosti a brannosti přispívalo k harmonickému rozvíjení lidské osobnosti a národní kultury.

Narodil se 17. září 1832 v Děčíně do německojazyčné rodiny lázeňského a panského lékaře MUDr. Jana Vincence Tirsche na děčínském zámku. Rodina žila v Děčíně pouhé čtyři roky, protože v roce 1836 se otec nakazil tuberkulózou a odešel s rodinou k příbuzným do Döblingu u Vídně, kde ještě téhož roku zemřel. Matka se synem uchýlila k příbuzným do Kropáčovy Vrutice na Mladoboleslavsku, ale v roce 1838 zde zemřela. Od šesti let byl Miroslav Tyrš vychováván v české vlastenecké rodině strýce z matčiny strany v Kropáčově Vrutici, později ve Stránově.

Od dětství měl chatrné zdraví, a proto na radu svého lékaře začal v Praze cvičit. Navštěvoval tělocvičný ústav Schmidtův a později ústav Jana Malýpetra.

Mladého Tyrše, tehdy šestnáctiletého, velice ovlivnila jednak revoluce v roce 1848, jednak humanitní studijní orientace, a proto se rozhodl přestoupit na tehdy nejlepší střední školu klasického zaměření, na akademické gymnázium, které bylo mimo jiné i díky svým prefektům (Klicperovi a Jungmannovi) orientováno vlastenecky. Po absolutoriu školy Tyrš odešel studovat na přání příbuzných na právnickou fakultu Karlovy univerzity. Práva jej nebavila, a proto přestoupil na filozofickou fakultu, kde studoval filozofii a estetiku. Chtěl získat vzdělání všestranné, věnoval se i studiu matematiky a anatomie. V roce 1855 studia ukončil. Neměl však peníze, a proto se stal vychovatelem synů továrníka Eduarda Barthelmuse v Novém Jáchymově u Berouna. S jeho syny cvičil, ve volných chvílích pracoval na českém tělocvičném názvosloví. V nedaleké myslivně se seznámil s Jindřichem Fügnerem. V roce 1860 byl v Praze promován doktorem filozofie (PhDr.) a rok poté, po pádu Bachova režimu, se do Prahy odstěhoval.

Po smrti svého přítele Jindřicha Fügnera (jeden ze zakladatelů spolku Sokol) se zamiloval do Fügnerovy dcery Renáty (1854-1937). Postupně se natolik sblížili, že se 28. srpna 1872 vzali. Renáta Tyršová spolupracovala s manželem při jeho odborné činnosti, při zahraničních studijních cestách i jinak.

V roce 1880 se Tyrš habilitoval pro dějiny výtvarného umění na pražské České technice (spisem *Laokoon, dílo*

Pomník zakladatelů Sokola Jindřicha Fügnera a Miroslava Tyrše na Olšanských hřbitovech má podobu kamenného obelisku, který vznikl podle návrhu architekta Josefa Schulze; plastiku sokola vytvořil Bohuslav Schnirch

doby římské) a rok na to byl zde jmenován docentem. Ve studijním roce 1882-1883 přednášel metodologii dějin umění. Zároveň se ucházel o místo na české filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Ovšem po prvním všesokolském sletu (Jubilejní slavnost Sokola Pražského 1882) mu úřady podminily možnost učit na univerzitě rezignací na činnost v Sokole. Po těžkém rozhodování podmínku splnil (předpokládal, že po dvacetileté činnosti je už Sokol natolik samostatný, že může pracovat bez jeho vedení, což se ukázalo jako správné. V říjnu 1883 byl jmenován soukromým docentem a od 1. ledna 1884 mimořádným profesorem.

Při ozdravném pobytu v Oetzu utonul v říčce Oetztaler Ache u osady Habichen v Tyrolských Alpách. Jeho tělo bylo nakrátko pohřbeno v Oetzu. Okolnosti jeho úmrtí nebyly nikdy objasněny. Tyrš je pohřben na Olšanských hřbitovech a sdílí zde mohylu společně s Jindřichem Fügnerem.

Od roku 1973 na památku tragické Tyršovy smrti pořádají střídavě sokolské župy bavorská, rakouská a švýcarská v Oetzu slavnostní srazy.

SPORT

ČR po 14 letech opět vládne světovému hokeji

Národní tým ve finále před vyprodanou Praha Arenou porazil Švýcarsko a získal titul mistrů světa. Je to první české zlato na domácím šampionátu od roku 1985, tedy po devětatřiceti letech. Bezprostředně po skončení finále začaly v Česku mohutné oslavy. V dosud posledním utkání o zlato v roce 2010 vyhráli Češi v Kolíně nad Rýnem nad Ruskem 2 : 1. V součtu s prvenstvími bývalého Česko-

slovenska to byl dvanáctý titul v historii. Ze současného kádru ho tehdy slavil také nynější kapitán Roman Červenka.

MS v ledním hokeji 2024 očima volunteaera

Být přímým účastníkem po celou dobu Mistrovství světa v ledním hokeji od 9. do 26. května 2024 v Praze jako vybraný volunteer – dobrovolník bylo poctou.

Přihlášení se konalo ještě koncem léta 2023, následovalo on-line školení na vybrané pozice a pak čekání, zda-li z více než 1 300 přihlášených dobrovolníků budu i já ta, která dostane radostnou zprávu – přijata. Ta přišla letos na jaře 30. března, pozice steward – informování, vítání a v Aréně pomoc při usazování fanoušků. Bylo to zajímavé potkat tolik hokejových fanoušků z celého světa, od miminek až o holi přicházející starší návštěvníky.

Než práce stewarda mohla začít, bylo zapotřebí získat akreditaci, certifikát – IIHF Respect Group, podepsat smlouvu o dobrovolnické činnosti a připojit se na privátní FB skupinu pro stewardy.

V den před zahájením mistrovství probíhalo ještě školení vedené přímo našimi koordinátory, následovalo i další školení týkající se bezpečnostních předpisů a 87. mistrovství světa v ledním hokeji v Praze odpoledním zápasem Švýcarska proti Norsku mohlo začít. V Ostravě nastoupilo odpoledne Slovensko proti Německu.

Celkový počet účastnických týmů byl šestnáct. Rozdělit se na Ostravar Arena – kapacita 9 833 míst – a O2 Arena v Praze Libni – kapacita 17 413 míst. Rekordní počet návštěvníků – celkem 797 727 v obou arénách – přesáhl rekord z MS v Praze roce 2015, kdy zápasy navštívilo 741 690 lidí. Ještě ke statistice: počet zápasů: 64, ve kterých padlo 398 gólů. Nejužitečnějším hráčem a nejlepším útočníkem byl hráč týmu Švýcarska s českými kořeny Kevin Fiala. Z českého týmu byl vyhodnocen Lukáš Dostál jako nejlepší brankář šampionátu.

To nejlepší na konec. Naši koordinátoři se starali také o to, aby zůstaly vzpomínky nejen nám, ale i dokumentace pro organizační výbor, a tak zajišťovali oficiální fotoshoooting jak před O2 Arenou, tak i na ledě v aréně. Velice rád se k focení přidal i legendární hokejista Jaromír Jágr a Jakub Voráček, který působil jako expert a spolukomentátor České televize s Robertem Zárubou při live přenosech z arény.

Dostala se mi pocta uvádět fanoušky do arény jak na semifinále, tak i na závěrečné finále. Byl to nádherný finálový večer, který začal ve 20:20 hodin v neděli 26. května 2024, když národní tým Česka nastoupil bojovat o zlato proti výkonnostně dobrému týmu Švýcarska.

O2 Arena byla vyprodána do posledního místa – 17 413 fanoušků, převážně českých.

Hokejová atmosféra v O2 Areně vešla do dějin. Bylo to dosud v krásné sportovní atmosféře nejlepší a nejkrásnější mistrovství světa v ledním hokeji a bylo korunováno zlatem pro pořádající zemi. Reprezentace Česka porazila ve finálovém zápase Švýcarsko 2 : 0 a radost z vítězství jak u fanoušků, tak u hráčů nebrala konce. Poprvé v historii samostatný národní tým Česka zvítězil na domácím mistrovství světa a ukončil tak čtrnáctileté čekání na titul.

Za téměř třítydenní dobrovolnické činnosti byly navázány i nové kamarádské kontakty, a tak loučení po skončení šampionátu nebylo snadné.

Do Prahy zakrátko zavítám opět jako dobrovolník při organizaci hladkého a úspěšného průběhu sokolského sletu ve dnech od 30. června do 5. července 2024. Sokolský slet se koná každý šestý rok a sletový tým očekává účast 20 tisíc cvičenců a více než 50 tisíc diváků ze všech koutů České republiky i ze zahraničí.

Gabriela Jakelc,
volunteer MS v ledním hokeji 2024

Peter SCHNEIDER

Představujeme: Peter Schneider

Peter Schneider (* 4. 4. 1991, Klosterneuburg) je rakouský hokejista s českými kořeny, který vydatně dopomohl rakouskému týmu k překvapujícím výsledkům na mistrovství světa v hokeji. Od května 2021 má smlouvu s EC Red Bull Salzburg v rakouské lize ledního hokeje. Schneider začal svou kariéru v mládežnickém týmu EAC Pinguine v Klosterneuburgu, když se rozhodl hrát za mládežnický tým HC České Budějovice. Zde působil do roku 2009, navštěvoval školu a zde i maturoval. Poté přešel do HC Znojemsťi Orli, ale po úspěšné sezóně se Schneider přesunul do mládežnických řad slovenského klubu KHL HC Slovan Bratislava. Po devíti zápasech se vrátil se do Znojma. Poté dostal Schneider nabídku od United States Hockey League z Indiana Ice a poprvé v kariéře se jako junior přesunul do Severní Ameriky. V sezóně 2010/11 zaznamenal Schneider v 55 zápasech 30 gólů a 23 asistencí, poté se o něm dozvěděl klub ledního hokeje University of Notre Dame a uzavřel s ním smlouvu na čtyři roky. Ve čtyřech sezónách v National Collegiate Athletic Association zaznamenal 47 bodů ve 138 zápasech. V sezóně 2012/13 se stal šampionem NCAA. Přestoupil do Indy Fuel v ECHL. Po dobrých výkonech se v rámci ligy přesunul do floridského Everblades. Po deseti zápasech ale znovu změnil klub a přišel do Kalamazoo Wings, kde prožil svou nejlepší bodovou sezónu ECHL – Schneider v 51 zápasech zaznamenal 20 gólů a 30 asistencí.

V listopadu 2017 se Schneider přestěhoval zpět do Evropy, do Vienna Capitals v EBEL. V sezóně 2018/19 nasbíral během základní části 69 bodů a významně se tak podí-

lel na účasti svého týmu ve finále play off, v němž však podlehl EC KAC. Na sezónu 2019/20 podepsal roční smlouvu s EHC Biel ze švýcarské národní ligy. Po roce se vrátil do České republiky, podepsal smlouvu s HC Kometa Brno. Za Kometu Brno nasbíral 27 bodů v 51 zápasech. Pro sezónu 2021/22 se rozhodl vrátit do Rakouska a podepsal smlouvu s EC Red Bull Salzburg z nejvyšší ligy, která se nyní přejmenovala na ICE Hockey League.

Ledecká pošesté Královnou bílé stopy

Lyžařka a snowboardistka Ester Ledecká ovládla pošesté anketu Král bílé stopy. Trojnásobná olympijská vítězka vystřídalala na trůnu snowboardcrossařku Evu Adamczykovou a přiblížila se rekordmance Kateřině Neumannové, která ocenění Svazu lyžařů ČR pro nejlepší lyžaře a snowboardisty získala sedmkrát. Ledecká se v uplynulé sezóně vrátila po prakticky vynechaném ročníku 2022/2023, v němž po zlomenině klíční kosti stihla jen dva snowboardové závody v závěru. Na lyžích se postupně zlepšovala, i když ji limitovalo vleklé onemocnění, podle pozdějšího zjištění lékařů zřejmě prodělala černý kašel. V závěru sezóny se dostala do formy. „Minulá sezóna byla úžasná a zase jsem se posunula v mnoha ohledech vpřed. Především ve snowboardu byla tak výjimečná, že jsem si na nějaké ocenění myslela. Mám radost a všem, kdo pro mě hlasovali, bych ráda alespoň na dálku poděkovala. Vážím si toho,“ vzkázala v tiskové zprávě Ledecká.

Kryštof Bažant stříbrný na ME v cross country

Šestnáctiletý Kryštof Bažant získal na mistrovství Evropy v cross country horských kol v Rumunsku stříbrnou medaili v závodě juniorů. V lyžařském středisku Cheile Gradistei talentovaný český jezdec nestačil jen na Dána Nikolaje Hougse, za kterým zaostal o 25 sekund. Bažant si dojel pro druhou medaili z velké akce v letošním roce po únorovém mistrovství světa v cyklokrosu v Táboře, kde skončil třetí. Na evropském šampionátu bikerů se jezdec z Plavů na Jablonecku postaral v kategorii juniorů o největší český úspěch od roku 2003, kdy pozdější olympijský šampión Jaroslav Kulhavý získal zlato.

Úspěch kajakářky Anežky Paloudové

Kajakářka Paloudová skončila na Světovém poháru v Szegedu druhá na kilometru. Po stříbře ze Sibiře v roce 2021 získala druhou medaili v tomto seriálu. Kanoistka Martina Malíková obsadila na rovněž neolympijském kilometru třetí příčku. Paloudová navázala na úspěch z dodatečné olympijské kvalifikace, v níž se na pětistovce dostala na olympijské hry do Paříže. Na kilometru nestačila jen na Australanku Alyce Woodovou.

Střelec Přívratský uspěl na Světovém poháru

Jiří Přívratský obsadil na Světovém poháru v Baku třetí místo v třípolohové střelbě z libovolné malorážky. Český reprezentant po čtvrtém místě dosáhl na medaili a od zisku stříbra jej dělily jen čtyři desetiny bodu. V pohárovém seriálu triadvacetiletý český Střelec roku 2023 získal letos třetí medaili po triumfech z Káhiry v třípolohové střelbě

a Granady v disciplíně vzduchová puška. V závěrečné soutěži v Ázerbájdžánu zvítězil Číňan Liou Jü-kchun a opět při tom vylepšil světový rekord, o který připravil Přívratského.

Trenér Priske o spartánském double

Trenér fotbalistů Sparty Brian Priske slovy ani nedokáže popsat, co cítí po zisku mistrovského double. Letenský klub ho slaví přesně po deseti letech. Nejprve si kolo před koncem ligy zajistil obhajobu titulu, ve finále domácího poháru pak v Plzni porazil domácí Viktorii 2 : 1. Dánský kouč na tiskové konferenci ocenil, že přestože soupeř v závěru vyrovňoval, jeho tým šel dál za rozhodnutím v normální hrací době.

„Děláme fotbal, abychom vyhrávali trofeje. Je to těžké, česká liga je těžká, tahle pohárová sezóna byla náročná. Vyhrát dvě trofeje je úžasné,“ řekl Priske. Odsoudil naopak události po konci zápasu, protože na hřišti se porvali fanoušci obou táborů a museli proti nim zasahovat policijní těžkooděnci. „Nechci se k tomu nějak dlouze vyjadřovat. Myslím, že je zjevné, co se stalo. Základem je, aby se hráči a realizační týmy cítili v bezpečí. To se dnes nestalo.“

Ministr vnitra Vít Rakušan (STAN) chce svolat pracovní skupinu složenou z policie a zástupců všech fotbalových klubů, se kterou chce otevřít debatu o nastavení bezpečnostních opatření na stadiónech.

Jaromír Jágr a Jaroslav Pouzar uvedeni do Síně slávy IIHF

Hokejový útočník Jaromír Jágr byl v Praze uveden do Síně slávy Mezinárodní hokejové federace (IIHF). Stejně pocty se vedle nejvýraznější postavy české hokejové historie dostalo i Jaroslavu Pouzarovi nebo Igoru Libovi, kteří sbírali úspěchy v éře československé reprezentace.

S Jágrem a Pouzarem stoupl počet českých zástupců v Síně slávy IIHF na šestadvacet. Dosud jako poslední do ní byli v roce 2015 při předchozím MS v Praze uvedeni olympijští vítězové z Nagana Dominik Hašek a Robert Reichel. „Je to obrovská pocta být zařazen do skupiny hokejových legend. Dostat se ve více než stoleté historii hokeje mezi úzkou skupinu lidí, kteří ocenění dostali,“ řekl Jágr, který se zároveň stal prvním hráčem, jenž byl do vybrané společnosti uveden i přesto, že stále neukončil aktivní kariéru. Dvaapadesátiletý majitel extraligového Kladna i v příští sezóně plánuje ještě nastoupit v domácí nejvyšší soutěži v dresu Rytířů. Slavný kladenský odchovanec je dvojnásobným mistrem světa, olympijským vítězem a dvojnásobným vítězem Stanleyova poháru. Nejproduktivnější Evropan v historii NHL získal v kanadsko-americké soutěži více než deset individuálních trofejí.

Speciální ocenění získala i česká reprezentace, která v roce 1998 ovládla v Naganu první olympijský turnaj za účasti hráčů z NHL. Tým vedený kapitánem Vladimírem Růžičkou získal takzvanou „Milestone Award“, udělovanou komisí historiků mezinárodní federace.

V pražském Clarion Congress hotelu byli taktéž oceněni i bývalý rumunský obránce Desideriu Varga, jenž získal Richard „Bibi“ Torriani Award pro hokejistu ze země mimo světovou špičku, a Anatolij Brezvin z Ukrajiny. Ten převzal Cenu Paula Loicqy za přínos světovému hokeji.

ME v atletice 2024 v Římě

Evropský šampionát se v Itálii uskutečnil už potřetí. ME v atletice 2024 je druhou největší atletickou událostí v letošním roce. Na přelomu července a srpna se totiž konají letní olympijské hry v Paříži. Mistrovství Evropy se tedy dá pojímat také jako příprava na tento vrchol sezóny.

Na ME v atletice bylo k vidění celkem 47 disciplín. 23 mužských, 23 ženských a jedna smíšená. Jediné dva body, kde se disciplíny mezi pohlavími liší, jsou desetiboj a 110 metrů překážek pro muže a sedmiboj a 100 metrů překážek pro ženy.

Tomáš Staněk obsadil 5. místo ve finále vrhu koulí. Jednalo se o jeho druhý závod sezóny, protože nezávodil kvůli zranění. Sympatický výkon předvedl skokan do dálky Petr Meindlschmid, věkem stále junior, který skončil ve finále skoku na skvělém 7. místě.

Česko zažilo několik příjemných a překvapivých úspěchů. V běhu na 100 m se do semifinále dostala Karolína Maňasová, zaběhla v něm národní rekord do 23 let a pouze o 4 setiny sekundy přišla o finále. Gloria Lurdes Manuel si v běhu na 400 m doběhla pro senzační 4. místo, navíc nejlepším časem sezóny pro závodníky do dvaceti let. Její čas byl navíc 6. nejrychlejší v juniorské světové historii. Sprinter Němec bere 6. místo ve finále běhu na 200 m, tyčkařka Švábíková dělené 4. místo a dvojí zastoupení jsme měli i v běhu 3000 m steeplechase. Tomáš Habarta skončil 10. a Damián Vích 12. Vynikajícího výsledku dosáhla Nikoleta Jíchová, která vybojovala skvělé 4. místo v běhu na 400 m překážek, krásné 5. místo pak mají oštěpařka Nikola Ogrodníková a výškař Jan Štefela. Desetibojář Vilém Stráský obsadil celkové 9. místo. Smíšená štafeta na 4 × 400 m obsadila 6. místo. Viz též www.sport.cz/clanek/atletika-me-2024-rim-program-5029325.

Mistrovství Evropy ve fotbale

Mistrovství Evropy ve fotbale 2024 bylo Německu přiděleno již v roce 2018, kdy v pomyslném souborí porazilo protikandidáta z Turecka. Pro zemi fotbalových mistrů světa z roku 2014 jde o historicky třetí organizaci evropského turnaje. V roce 1988 jej hostili samostatně, při posunutém šampionátu v roce 2021 pak bylo Německo součástí pořadatelského týmu evropských zemí.

Skupinové zápasy byly odehrány na celkem deseti německých stadiónech v termínu od 14. do 26. června. Následná vyřazovací fáze začíná turnajovým osmifinálovým pavoukem, jenž svá utkání sehraje mezi 29. červnem a 2. červencem.

O čtyřech nejlepších mužstvech Evropy se rozhodne v pátek 5. července, respektive 6. července. Čtvrtfinálové zápasy si rozdělily stadióny ve Stuttgartu, Hamburku, Düsseldorfu a Berlíně. První ze semifinálových klání proběhne o tři dny později, přesněji v úterý 9. července v Mnichově, následující den druhé semifinále přivítá Dortmund. Finále EURO 2024 se uskuteční v neděli 14. července na olympijském stadiónu v Berlíně. Výsledky českého týmu ve skupině F:

- úterý 18. 6., 21:00, Lipsko, **Portugalsko – Česko 2 : 1**;
- sobota 22. 6., 15:00, Hamburk, **Gruzie – Česko 1 : 1**;
- středa 26. 6., 21:00, Hamburk, **Česko – Turecko 1 : 2**.

Siniaková vyhrála čtyřhru na Roland Garros

Česká tenistka Kateřina Siniaková získala třetí deblový titul na Roland Garros a osmý na grandslamu. Společně s Američankou Cori Gauffovou vyhrály na pařížské antuce finále nad italskou dvojicí Erraniová, Paoliniová 7 : 6 a 6 : 3. Turnajové pětky Siniaková s Gauffovou slavily první společný titul hned při jejich prvním startu.

Osmadvacetiletá Siniaková zvítězila v Paříži už v letech 2018 a 2021 společně s Barborou Krejčíkovou. Ziskem osmého grandslamového titulu se Siniaková přiblížila v českém žebříčku Heleně Sukové, která má o jeden triumf více. V čele je s 12 deblovými vítězstvími Jana Novotná. mb

VZPOMÍNKA

Josef Ludvík Rössler-Ořovský

Před 155 lety, 30. 6. 1869, se v Praze narodil Rössler-Ořovský, všestranný český sportovec, schopný sportovní organizátor a jeden ze zakladatelů Českého olympijského výboru († 17. 1. 1933, Praha).

Rössler-Ořovský už ve čtrnácti letech bruslil, plaval, vesloval a hrál tenis. Hned po maturitě ho otec, majitel velkoobchodu s drogistickým zbožím, vyslal na zkušenou do zahraničí. Tam Rössler pokračoval mimo jiné i ve svém sportování a seznámil se s řadou dalších disciplín. Z Anglie přivezl pravidla fotbalu a první kanadské kánoe, ze Skandinávie zase první lyže, na nichž už v lednu 1887 sjížděl zasvězené Václavské náměstí.

Rössler měl velkou potřebu své nové sportovní zkušenosti předávat dál do českého prostředí, psal o sportu propagační články, v devadesátých letech 19. století byl redaktorem prvního českého sportovního časopisu *Sportovní obzor*. V roce 1897 vydal první autorizovaná pravidla fotbalu, pro vodáky napsal i první kilometráž řeky Vltava. Zakládal české sportovní kluby (Český Ski-klub, Český yacht klub, I. Český lawn-tennisový klub). Stál u zrodu České amatérské atletické unie (1897), později i ústředí tenistů, lyžařů, hokejistů, kanoistů, jachtařů. V řadě sportů působil jako rozhodčí (pískal první derby Sparty a Slavie v roce 1896). Z jednotlivých sportů se nejvíce angažoval v lyžování. Už v roce 1910 dal podnět ke vzniku Mezinárodní lyžařské komise, v roce 1923 pak na jejím kongresu v Praze navrhl utvoření oficiální Mezinárodní federace lyžování, která byla založena o rok později v Chamonix. Během mezinárodních jednání využíval svých vynikajících jazykových znalostí.

Patří dodnes k největším postavám českého sportu. Má zásluhy na zavedení řady sportů v českých zemích. Byl také vynikajícím diplomatem (hovořil několika jazyky) a hlavně díky jeho úsilí (spolu s Jiřím Guthem-Jarkovským) se čeští sportovci zúčastnili letních olympijských her 1912 ve Stockholmu jako samostatná země.

Olympijské hry v Paříži 1924

Paříž se v roce 1924 stala prvním městem, jež podruhé uspořádalo olympijské hry. Francouzská metropole viděla zrození řady sportovních hvězd, ale třeba i historickou zlatou medaili pro Československo, kterou získal gymnasta Bedřich Šupčík.

František Plánička (2. 6. 1904, Praha – Žižkov – 20. 7. 1996, Praha)

František Plánička byl český fotbalový brankář a reprezentant Československa. Jeden z nejlepších světových fotbalových brankářů, který za Slavii odchytil 969 zápasů.

Byl to fotbalový brankář, který po celou svou sportovní kariéru nevyměnil slávistický dres za jiný než reprezentační. Za celý svůj život sehrál 1 235 zápasů, v nichž pustil pouze 1 073 gólů, což je průměr 0,86 branky na zápas.

Začínal jako 8. brankář v národním týmu, postupně se vypracovává a nakonec 37 zápasů odehraje jako kapitán československého reprezentačního fotbalového týmu. Do konce dvacátých let se zdokonaluje stále více, nakonec je označen za jednoho ze dvou nejlepších brankářů v Evropě. Tím druhým byl Španěl Zámora.

V roce 1934 je kapitánem týmu na mistrovství světa v Itálii. S domácím mužstvem se dostává až do finále. Zde sice čeští reprezentanti prohrají 1 : 2, nicméně stříbrná pozice ve střetu se silným domácím soupeřem je veliký úspěch.

V roce 1938 nastává pro Pláničkovu kariéru osudný moment. Na MS ve Francii hrají ve čtvrtfinále českoslovenští reprezentanti proti Brazílii. V 83. minutě padá Plánička k zemi po střetu se soupeřem, následkem pádu je zlomená ruka. S obrovskou bolestí však prokazuje neuvěřitelnou profesionalitu a loajalitu k týmu, který nechce zklamát. Zápas dohraje a teprve poté si nechá vložit ruku do sádry. Jeho tým končí zápas remízou 1 : 1. Později dochází k odvetnému zápasu, který však již sleduje František Plánička jenom jako divák. Jeho tým prohrává 2 : 1. František Plánička poté z reprezentace odchází. Zraněná ruka byla bohužel již v minulosti jednou zlomená, slavnému brankáři není po opětovném zranění doporučeno dále provozovat vrcholový sport.

Jeho nasazení ve fotbalové brance ho dokonce katalpulovalo mezi deset nejlepších brankářů světa v anketě, již vyhlásila Mezinárodní fotbalová federace.

Ivan Hlinka

16. srpna 2004, před dvaceti lety, zemřel Ivan Hlinka, hokejový reprezentant a trenér (* 26. 1. 1950), přezdívaný „Šéf“, člen Síně slávy českého hokeje.

Hlinka byl československý hokejový útočník a později trenér, jedna z největších osobností historie českého a československého hokeje. Skvělý střední útočník zlaté generace sedmdesátých let, později trenér už dnes legendárního mužstva olympijských vítězů.

S československým týmem získal celkem tři tituly mistrů světa: v roce 1972 na šampionátu v Praze, v roce 1976 v Katovicích a v roce 1977 ve Vídni. Celkem odehrál na

světových šampionátech jedenáct turnajů a zúčastnil se dvou zimních olympijských her: v roce 1972 v japonském Sapporu pomohl vybojovat bronz a v roce 1976 v rakouském Innsbrucku získal stříbro. V letech 1977-1980 byl kapitánem reprezentace, v roce 1978 získal Zlatou hokejku. Za reprezentaci se zúčastnil celkem 256 zápasů a zaznamenal 132 gólů, v československé lize odehrál 544 zápasů a vstřelil 347 gólů. Celkovým počtem gólů v lize a reprezentaci je na 5. místě v Klubu hokejových střelců deníku *Sport*.

V roce 1981 odešel hrát do zámořské NHL, kde až do roku 1983 působil v týmu Vancouver Canucks. Tehdy se vrátil do Evropy a v letech 1983-1985 hrál ve švýcarském týmu EV Zug. Po návratu do Československa ukončil aktivní sportovní kariéru v roce 1987 v Litvínově.

Od roku 1986 působil jako trenér, nejprve v domovském Litvínově, později v německém Freiburgu. Koučem československé reprezentace se stal v roce 1991 a pod jeho vedením získal národní tým v následujícím roce bronzové medaile na olympiádě i na mistrovství světa. O rok později přivedl ke stejnému úspěchu na mistrovství světa českou hokejovou reprezentaci. V roce 1994, po dvou neúspěšných turnajích, reprezentaci opustil a odešel do Itálie (národní tým v tomto roce na světovém mistrovství spadl na sedmé místo).

V roce 1997 se Hlinka k české reprezentaci vrátil a pod jeho vedením získal tým na mistrovství ve Finsku bronzovou

medaili. Jeho největší úspěch přišel následujícího roku, kdy na olympiádě v roce 1998 v japonském Naganu získal jím vedený národní tým historicky první zlaté olympijské medaile v hokejovém turnaji. O rok později se čeští hokejisté stali i mistry světa. V roce 1999 mu prezident Václav Havel udělil Medaili Za zásluhy III. stupně.

V únoru 2000 opustil místo trenéra české reprezentace, odešel do NHL a na konci sezóny se stal hlavním koučem týmu Pittsburgh Penguins – prvním Evropanem v této funkci. Jeho angažmá zde skončilo po několika nepovedených zápasech na začátku ročníku 2001/02. V letech 2001-2002 následně působil jako generální manažer českého národního týmu. Po olympiádě v Salt Lake City trénoval jednu sezónu ruský tým Avangard Omsk.

Mezinárodní federace ledního hokeje ho v roce 2002 uvedla do Síně slávy. V roce 2003 se podílel na dokumentu České televize *Hokej v srdci – Srdce v hokeji*.

Potřetí se hlavním trenérem národního týmu stal v květnu 2004, kdy podepsal dvouletou smlouvu. Ještě před první reprezentační akcí následující sezóny, kterou byl Světový pohár, ale v srpnu 2004 zahynul na následky autonehody v Karlových Varech.

Zemřel 16. srpna 2004 v karlovarské nemocnici, kam byl převezen po srážce s nákladním vozem na silnici I/6 mezi Karlovými Vary a Olšovými Vraty. Je pohřben na Olšanských hřbitovech v Praze. Ještě téhož roku byl po něm pojmenován litvínovský zimní stadion.

Česká duchovní služba Arcidiecéze Vídeň

P. Mgr. Ing. Václav Sládek

Národní koordinátor duchovní péče českých katolíků v Rakousku, duchovní správce a představený

Tschechische Gemeinde, Salvatorgasse 12, A-1010 Wien

Kontakt: M +43 670 404 22 91

www.erzdioezese-wien.at/pages/inst/14425183

Facebook: Farnost Vídeň

Pfarre St. Othmar unter den Weißgerbern, Kolonitzplatz 1, 1030 Wien

Mše svaté o letních prázdninách

V měsících červenec a srpen nebudou pravidelné mše svaté v kostele Maria am Gestade. Od 1. 7. do 1. 9. bude v české farnosti panovat prázdninový provoz: neděle – mše svatá od 10:00 v Erlöserkirche, Rennweg 63.

Slavnost Nanebevzetí Panny Marie proběhne 15. 8. od 9:30 hodin v Maria am Gestade. Po mši svaté bude následovat posezení v klubu Klement Maria Hofbauer.

Pravidelný program začne po letních prázdninách.

Vše dobré Vám přeje

P. Václav

Klub přátel Rakouska navštívil českou školu na Sebastianplatzu

16. dubna navštívil Klub přátel Rakouska (KPR) z Prahy v čele s její předsedkyní paní JUDr. Evou Roztočilovou školu Školského spolku Komenský na Sebastianplatzu. Po srdečném přivítání pražských hostů v klubovně školy starostou Školského spolku Komenský panem Karlem Hanzlem poděkovala paní předsedkyně za milé přijetí a poté stručně spolek představila.

Již od sedmdesátých let se scházeli rodáci z Rakouska, absolventi škol spolku Komenský ve Vídni, aby si vzpomínali na své milované rodné město Vídeň, kde prožili své dětství, kde studovali a pracovali a většinou žili až do druhé světové války. Spolek byl založen 31. ledna 1990 pod názvem Klub Československo-rakouského přátelství, po rozdělení republiky v roce 1993 byl název změněn na Klub přátel Rakouska. U jeho zrodu stál první předseda pan Ing. Josef Most, absolvent obchodní školy Školského spolku Komenský ve Vídni. Dále paní předsedkyně vzpomněla bývalé předsedkyně KPR, představila a nastínila činnost spolku a jeho cíle a akce, za které se spolku dostává všeobecného uznání. Sama je držitelkou rakouského Zlatého čestného vyznamenání za zásluhy o Rakouskou republiku, které z rukou rakouské velvyslankyně v Praze obdržela minulý rok.

Starosta Hanzl připomněl dlouhou minulost školy (od založení Školského spolku Komenský 21. dubna 1872 uplynulo 152 let) a zaměřil se na vývoj od roku 1993, kdy došlo k úspěšné přestavbě budovy na Sebastianplatzu. V roce 1994 byla ve škole zavedena slovenština, v roce 2004 proběhly obnovené maturity, v roce 2018 bylo reálné gymnázium rozšířeno na osmileté a v roce 2020 ministerstvo školství ČR potvrzuje vysvědčení 1.-9. ročníku (povinná docházka) jako plnohodnotný ekvivalent k české docházce. Neopomenul zdůraznil poslední vynikající výsledky. Upozornil na snahu spolku, jehož nejdůležitějším cílem je dlouhodobé systémové zajištění provozních nákladů. Informoval o zahájení jednání s MZV ČR o pokračování dohody na léta 2026-2028. Uvedl, že kontrolní návštěva ministerstva školství ČR potvrdila, že žáci škol Komenský při návratu do vlasti mohou přestoupit do českých škol bez zkoušky. Objasnil, že nejdůležitější podpora je ze strany Rakouska. Platy učitelů jsou již od roku 1981 „živou subvencí“ a školy jsou jako školy autochtonní menšiny podporovány Spolkovým kancléřstvím. Upozornil, že systémovou podporu provozních nákladů je ale možné získat výhradně přes rakouské ministerstvo školství. „Daří se nám každým rokem získat důvěru nových rodičů v naše školy. Je to stále nová výzva,“ pravil starosta. Nabízíme šestnáct let vzdělání a výchovy a máme vždy čtyři roky čas rodiče přesvědčit o pokračování na našich školách,“ dodal.

Ze statistiky počtu žáků mezi roky 1945-2024, kterou návštěva dostala k dispozici, vybíráme namátkou: nejméně dětí navštěvovalo školu ve školním roce 1988-1989, a to pouhých 127. Největší počet žáků-žákyn byl v školním roce 1949-1950, a to 687, v roce 2019-2020 to bylo 566 dětí a v roce 2023-2024 navštěvuje školy Školního spolku Komenský 555 dětí.

Vzpomínková akce v Mauthausenu

V neděli 5. května proběhla v bývalém koncentračním táboře Mauthausen vzpomínková akce, která připomněla 79. výročí osvobození tohoto koncentračního tábora americkou armádou a nesla se v duchu hesla „Právo a spravedlnost za národního socialismu“. Více než 9 000 hostů Mauthausenského výboru Rakousko, včetně více než 3 000 mladých lidí, si při slavnostním obřadu připomnělo osvobození koncentračního tábora Mauthausen. Slavnostního pietního aktu se za vládu zúčastnili mj. spolkový prezident Alexander Van der Bellen a spolkoví ministři

Krematorium III v Mauthausenu

Pamětní deska připomínající mauthausenské oběti z řad sokolů

a ministryně Gerhard Karner, Karoline Edtstadler, Johannes Rauch a Alma Zadic.

Pietního aktu v Mauthausenu se zúčastnili také vedle dalších diplomatů z různých zemí velvyslanec České republiky v Rakousku Jiří Šitler, Markéta Zahradníčková (ZÚ), z České republiky ministr školství, mládeže a tělovýchovy Mikuláš Bek, z Tábora tradičně přijelo několik autobusů, aktu se zúčastnili také pedagogové a studenti Gymnázia Vítězslava Nováka Jindřichův Hradec, Gymnázia Třeboň a Gymnázia Jana Blahoslava v Ivančicích. Obřadu

Mikuláš Bek a Jiří Šitler při pietním aktu

Delegace Slovenské republiky

u společného Československého pomníku se také tradičně zúčastnil slovenský velvyslanec s doprovodem a hosty ze Slovenska. Zazněly dva podnětné proslovy a obřad byl zakončen českou a slovenskou hymnou.

Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku zastoupili předsedkyně Helena Basler a místopředseda Richard Basler, kteří následně položili kytici u pamětní desky Karla Hašlera v krematoriu III.

Koncentrační tábor Mauthausen sehrál tragickou roli při likvidaci českého protinacistického odboje. Na podzim 1942 a na jaře 1943 zde nacisté zavraždili stovky členů rodin a příbuzných československých parašutistů, kteří se podíleli na atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha. Zde byl 22. prosince 1941 umučen i známý český písničkář, herec, textař, skladatel, spisovatel, scenárista, dramatik a režisér, Rytíř české kultury in memoriam Karel Hašler. Jeho pamětní deska, kterou inicioval Kulturní klub, se nachází pod oknem v krematoriu III. V bývalém koncentračním táboře Mauthausenu se nacházejí i další české pamětní desky.

Mikuláš Bek při rozhovoru s Helenou Basler (Kulturní klub)

Pamětní deska Karla Hašlera s kyticí Kulturního klubu

8. srpna 1938, pět měsíců po tzv. anšlusu Rakouska k Německé říši, byli do Mauthausenu dopraveni první vězni z koncentračního tábora Dachau. Rozhodujícím faktorem pro volbu místa byla – stejně jako u pobočného tábora Gusen založeného v roce 1940 – těžba žuly v tamějším kamenolomu. V popředí zájmu byla do roku 1943 politická funkce tábora, dlouhodobé stíhání a věznění – skutečných nebo domnělých – politických a ideologických odpůrců. Mauthausen a Gusen byly dočasně jediné tábory zařazené do kategorie „III. stupně“. To znamenalo nejtvrďší vězeňské podmínky v rámci systému nacionálně socialistických koncentračních táborů. Úmrtnost byla v tomto období jedna z nejvyšších mezi koncentračními tábory v Německé říši.

Od druhé poloviny roku 1944 přijížděly do Mauthausenu evakuační transporty s tisíci vězni, především z koncentračních táborů z východu. Mimoto byly na jaře 1945 rozpuštěny pobočné tábory a tábory nucených prací ležící na východ od Mauthausenu, kde se nacházeli maďarští Židé, a vězni byli doslova v pochodech smrti hnáni směrem do Mauthausenu. To vedlo v Mauthausenu, Gusenu a v dosud existujících pobočných táborech Ebensee, Steyr a Gunkirchen k totálnímu přeplnění. Úmrtnost v důsledku hladu a onemocnění silně stoupla.

Celkem bylo do Mauthausenu deportováno v období mezi zřízením tábora v srpnu 1938 a osvobozením americkými vojenskými jednotkami v květnu 1945 asi 190 000 osob.

Tisíce vězňů bylo ubito, zastřeleno, zavražděno injekcemi nebo usmrceno mrazem. Přinejmenším 10 200 vězňů bylo zavražděno v plynové komoře hlavního tábora,

v táboře Gusen nebo v „Usmrcovacím ústavu“ na zámku Hartheim, resp. plynem ve vozu pendlujícím mezi Mauthausenem a Gusenem coby pojízdná plynová komora. Většina vězňů zemřela následkem bezohledného vykořisťování jejich pracovní síly ve spojení s týráním, nedostatečným přísunem potravin, nevhodným ošacením a chybějící lékařskou péčí. Celkem přišlo v Mauthausenu, Gusenu a pobočných táborech o život nejméně 90 000 vězňů, z toho asi polovina v posledních čtyřech měsících před osvobozením.

Budova bývalého „Revíru“ je od roku 1970 užívána jako muzeum, a proto zde byly provedeny stavební úpravy. Od května 2013 v ní lze zhlédnout dvě stálé výstavy: *Koncentrační tábor Mauthausen 1938-1945* a *Místo činu Mauthausen – Hledání stop*. V „Místnosti jmen“, která byla rovněž nově instalována, je zaznamenáno 81 000 lidí, kteří zemřeli v koncentračním táboře Mauthausen a pobočných táborech a jejichž jména jsou známa.

Mauthausen a nedaleký tábor Gusen po většinu války nesloužil jako židovský koncentrační, popř. vyhlazovací tábor, byl určen především k internaci politických vězňů a válečných zajatců. Část tvořili i nepohodlní Čechoslováci, resp. Češi z Protektorátu. Zahynul zde Karel Hašler a také Karel Pavlík – velitel místeckých kasáren, který se postavil německému vpádu 14. března 1939, tj. den před vznikem protektorátu.

Většinu války v táboře strávil i budoucí prezident Antonín Novotný, prošel jím také budoucí kardinál Štěpán Trochta a řada dalších. Nejvíce českých vězňů se dostalo do Mauthausenu poté, co Reinhard Heydrich „zastoupil“ v úřadu říšského protektora Konstantina von Neuratha a zahájil své zdrcující tažení proti českému odboji. Když se podařilo Heydricha zabít, byli právě v Mauthausenu zavražděni lidé, kteří pomáhali parašutistům, a jejich příbuzní – celkem 254 Čechoslováků.

Nacisté využívali mauthausenské vězně pro otrockou práci v místních lomech. V posledních měsících války se

tábor stal také velkým transportním uzlem. Právě sem ve velkém mířily vlaky s tisícovkami Židů z osvobozených vyhlazovacích táborů v Polsku, z nichž řada záhy pokračovala dále.

Statistiky uvádějí, že mezi nimi bylo 7 320 Čechů a 800 Slováků, z nichž 4 473 v táboře našlo smrt.

Celkový počet vězňů v Mauthausenu se odhaduje na 199 400, z nichž 119 000 nedobrovolný pobyt nepřežilo. Velitel koncentračního tábora Franz Ziereis byl na útěku postřelen a na následky zranění zemřel, 58 příslušníků SS bylo odsouzeno k smrti a tři na doživotí.

Festival oslavující Den Evropy

V sobotu 4. května 2024 se na vídeňské nákupní třídě Mariahilfer Straße konal tradiční pouliční festival oslavující Den Evropy (tzv. Europatag). Den Evropy, který připadá na 9. května, připomíná den, kdy francouzský ministr zahraničních věcí Robert Schuman v roce 1950 představil myšlenku mírové spolupráce v Evropě. Na letošním festivalu nechyběl ani český stánek.

Letošní Europatag se nesl v duchu motto „Vídeň v srdci Evropy“. Návštěvníci měli možnost poznat na deset evropských i mimoevropských zemí a zažít rozmanitost tohoto kontinentu během jediného dne. Vedle stánků Evropského parlamentu, Městského oddělení pro Evropské záležitosti (MA27) a spolků „Vienna goes Europe“ a „Bund Europäischer Jugend“, které byly hlavními organizátory akce, byla nákupní ulice bohatě vyzdobena také českými vlajkami.

Český stánek na letošním festivalu byl zastoupen několika institucemi, především i díky významnému 20. výročí vstupu Česka do Evropské unie. Organizaci podpořily České centrum Vídeň, Velvyslanectví České republiky ve Vídni, CzechTourism a delegace z Olomouce, která lákala kolemjdoucí olomouckými koláčky a informačními letáky na tamější „Rakouskou sezónu“. Návštěvníci měli možnost se dozvědět více o české kultuře a historii prostřednictvím panelové výstavy o vstupu ČR do EU a zúčastnit se zábavného kvízu s možností vyhrát pobyt ve čtyřhvězdičkovém hotelu v Olomouci.

Zlínští tanečníci z Dance Studio Starlight přinesli nezapomenutelný zážitek, když na pódiu pod hudebními nahrávkami českého krále swingu Ondřeje Havelky tancovali Lindy hop. Následoval krátký workshop, kde si lidé všech věkových skupin mohli vyzkoušet základy swingového tance. ZÚ

Leto 2024 plné kultúry a pôžitku na Slovensku

To bolo motto, pod ktorým sa niesla tlačová konferencia v Slovenskom inštitúte vo Viedni dňa 6. júna 2024.

V slávnostne a veľmi príjemne pripravenej sále Inštitútu privítala zástupcov médií na tlačovej konferencii riaditeľka Slovenského inštitútu vo Viedni Dipl. Ing. Jana Tomková.

Záujem médií bol zameraný na bohatú kultúru a rôznorodé možnosti, ktoré Slovensko v hojnej miere ponúka. Blíži sa leto a s ním i čas na oddych a väčších možností navštevovania rôznych open air podujatí.

Predovšetkým hlavné mesto Bratislava ako hlavné centrum kultúrneho vyžitia má čo ponúknuť. Práve preto bola prezentácia venovaná hlavnému mestu, ako aj najväčšiemu kúpeľnému mestu Slovenska Piešťanom, ktoré sú od

hlavného mesta vzdialené približne na jednu hodinu jazdy autom.

Prezentácia hudobného a divadelného diania, ako aj bohaté možnosti využitia voľného času v meste a okolí dali komplexný prehľad vrcholných podujatí, ktoré sú tento rok na programe.

Ako prvý dostal slovo generálny riaditeľ Slovenskej filharmónie pán Marián Turner.

Na úvod: Slovenská filharmónia ako najvýznamnejšia kultúrna inštitúcia na poli hudby bola založená v roku 1949. Pri jej umeleckom zrode stáli dve významné osobnosti medzinárodného hudobného života Václav Talich a Ludovít Rajter. Na umelecky rozvoj orchestra mali vplyv ďalší šéfdirigenti, ako bol Tibor Frešo, Ladislav Slovák, Ondrej Lenárd, Jiří Bělohlávek a ďalší. Od sezóny 2020/21 zastrešuje post šéfdirigenta Daniel Raiskin.

Činnosť Slovenskej filharmónie (SF) so sídlom v Bratislave, ale zároveň i druhou scénou v Dome umenia v Piešťanoch sa nesie ešte v znamení 75. koncertnej sezóny 2023/24. Bohatý hudobný program zahŕňa koncertné cykly Slovenskej filharmónie, koncertné cykly pre mladých, komorné koncerty SF, zájazdy umeleckých telies SF.

Ešte v júni sa môžu milovníci hudby tešiť na koncert Slovenského filharmonického zboru, ktorého zbormajstrom a dirigentom je Thomas Lang, ktorý je zároveň zbormajstrom vo Wiener Staatsoper.

Program Bratislavských hudobných slávností

59. ročník Bratislavských hudobných slávností prebehne od 20. 9. do 6. 10. 2024. Na otváracom koncerte v koncertnej sieni SF za dirigovania Daniela Raiskina zaznejú skladby Alexandra Moyzesa a Dmitrija Šostakoviča.

5. 9. sa uskutoční mimoriadny koncert 59. BHS za účinkovania **The Cleveland Orchestra** pod taktovkou rakúskeho star dirigenta Franza Welser-Mösta.

Hneď na úvod BHS 21. 9. budú hosťovať **Wiener Symphoniker** s dirigentom Petrom Popelkou a dielami Čajkovského a Bélu Bartóka.

Pretože je **Rok českej hudby 2024, 26. 9.** uvedie Slovenská filharmónia, Slovenský filharmonický zbor a sólisti operu B. Smetany **Libuše** v koncertnom podaní.

Nasledujúci večer 27. 9. sa predstaví **Česká filharmónia** s dielami Antonína Dvořáka a Hectora Berlioza.

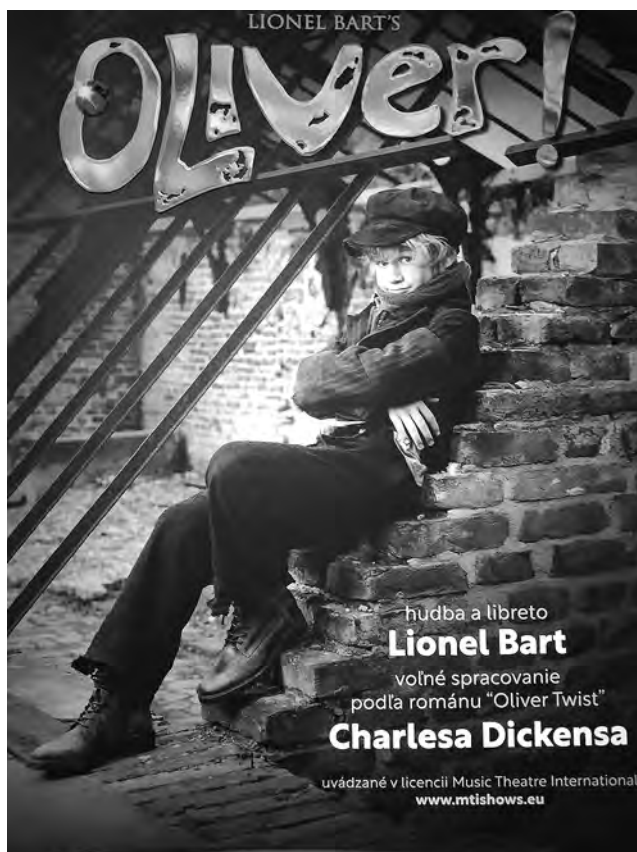
V októbri zavíta SF aj do Viedne s Mozartovou **Krönungsmesse** v Stephansdome.

Pozvanie patri tiež na **69. Music Festival Piešťany** pod názvom Daj hudbe šancu (inšpirované Johnom Lennom), ktorý prebieha od 29. mája do 10. júla 2024 v Dome kultúry. Návštevníci sa môžu tešiť na koncertné vystúpenia Slovenskej filharmónie a jej filharmonického zboru, ako aj Komorného orchestru z Trnavy.

Veľkej obľube sa teší **25. jubilejný organový festival** v Piešťanoch 3. 8. – 7. 9. 2024 za účinkovania významných zahraničných umelcov.

S programom divadla **Nová scéna v Bratislave** oboznámila prítomných generálna riaditeľka divadla Ingrid Fašiangová.

Nová scéna bola založená v roku 1945 a má kapacitu 600 miest. Profesionálne repertoárové divadlo uvádza hudobno-dramatickú tvorbu, predovšetkým muzikály a komédie, ale aj drámy a rozprávky.

V duchu sloganu „Láska, nádej, radosť, smiech, pieseň, hudba, tanec, svetové muzikály – ráz vidieť nestačí...“ bohatý program divadla Nová scéna pozýva zažiť jej úspešné predstavenia, na ktorých si každý príde na svoje.

Medzi úspešné muzikálové predstavenia patria **Bonvi-ván** – muzikál inšpirovaný životom Františka Krištofa Veselého, legendy slovenskej populárnej hudby a zábavného divadla, ako aj filmového herca. Prísne limitované medzinárodné tituly muzikálov ako **Les Misérables** (jeden z najslávnejších svetových muzikálov všetkých čias), **Mamma Mia!** (príbeh romantickej lásky dvoch generácií s najslávnejšími piesňami slávnej skupiny ABBA), **Oliver** (rodinný muzikál na motívy slávneho románu Charlesa Dickensa *Oliver Twist*), ako aj **The Bodyguard**, **Cat** za účinkovania živého orchestra a podtitulkami v nemčine alebo angličtine, čo určite ocenia aj zahraniční návštevníci, ako aj milovníci muzikálov z blízkeho Rakúska, činia Novú scénu jedným z najlepších muzikálových divadiel na Slovensku.

Na Musical Festivale v Daegu v Južnej Kórei opakovane vyhralo divadlo Novej scény za silnej konkurencie z Broadway, Londýna a iných európskych divadiel ceny za najlepšie produkcie muzikálov, ako aj ceny najlepšej ženskej predstaviteľky a najlepšieho mužského predstaviteľa.

Cez letné prázdniny sa preniesie účinkovanie divadla na **Bratislavský hrad**. Koncertný program Letnej scény otvorí **25. 8.** adaptácia kultového pôvodného slovenského muzikálu **Cyrano z predmestia**. **27. a 28. 8.** je na programe galakonzert sólistov a hviezdnych hostí divadla s unikátnou kompozíciou operetných a klasických muzikálových evergreenov so sprievodom orchestra Slovenskej filharmónie pod názvom **Od operety k muzikálu**.

Bratislava láka nielen kultúrou pod strechou divadelných a koncertných sál, ale aj svojou históriou, umením a zážitkovou gastronómiou. Čo všetko je možné v hlavnom meste Slovenska zažiť, o tom referovala Andrea Turanská z Bratislava Tourist Boards.

Bratislavský hrad – pôvodné sídlo panovníkov, dnes symbol Bratislavy a sídlo Historického múzea. Počas svojej histórie bol sídlom uhorských kráľov. Najslávnejšia panovníčka Mária Terézia bola korunovaná za uhorskú kráľovnú práve v Bratislave v Dóme svätého Martina dňa 25. 6. 1741.

Záujemcom o umenie je možné ponúknuť privátne **Danubiana Meulensteen Art Museum**. Kvôli svojej polohe na južnom brehu Dunaja a na konci jednej hrádze vodnej priehrady, približne 15 km od centra, a zbierkam moderného umenia je to atraktívny tip na výlet smer Čuňovo.

Ak chcete vzhliadnuť na mesto z vtáčej perspektívy a k tomu si dať nejakú gurmánsku špecialitu, je odporúčaná návšteva **reštaurácie Ufo** na Moste SNP.

Ešte viac zážitkov, atrakcií, zvýhodnených vstupov do múzeí, galérií a pod. prináša **Bratislava CARD**, ktorá je oficiálnou destinačnou turistickou kartou.

Bohatý letný kultúrny program určite priláka veľa návštevníkov nielen z rôznych kútov Slovenska, ale i zo zahraničia.

Na záver vrele poďakovanie pani riaditeľke Slovenského inštitútu a jej tímu za veľmi pekne organizovanú tlačovú konferenciu a pohostinnosť.

D. I. Gabriela Jakelic

Májový koncert 2024

Dlouholetá tradiční akce Kulturního klubu zažila letos neplánované vybočení. Koncert se neuskutečnil v měsíci máji, ale až v červnu – 4. 6. 2024. Důvodem byly volné ter-

míny umělců. Podstatné ale je, že v součinnosti se spolupřádající pražskou Nadací pro dějiny kultury ve střední Evropě posluchačům přiblížil významné výročí české hudby – 200 let od narození zakladatele české národní hudby Bedřicha Smetany (1824-1884).

Red. pozn.: Ve znamení tohoto výročí probíhá nejen letošní Rok české hudby, ale nechali se jím inspirovat i pořadatelé při hledání vhodného motta pro tradiční „májový koncert“, který byl první letošní akcí v rámci koncertního cyklu „Česká hudební Vídeň 2024“: *Musa Bohemica jubilans Viennam salutans* („Múza česká jubilující Vídní pozdrav zasílající“).

Hosty srdečně přivítal český velvyslanec dr. Jiří Šitler, za pořádající instituce hosty pozdravil místopředseda Kulturního klubu Mag. Richard Basler.

Projekt „Homage à Bedřich Smetana (1824/2024)“ prezentoval část operní a klavírní tvorby skladatele. Jednotlivá čísla uváděl průvodním slovem dirigent prof. Ivan Pařík, který rovněž v obdivuhodné formě zvládl obtížné klavírní doprovody při zpěvních číslech. Koncert představil sopranistku Petru Šimkovou Alvarez a tenoristu Rafaela Alvarez. Dvojice zpěváků přednesla sólové árie a dueta z nejznámější Smetanovy opery *Prodaná nevěsta*, sopranistka excelovala v árii z opery *Libuše*. Zpěvní party střídala čís-

Jiří Šitler

Ivan Pařík, Petra Šimková Alvarez, Eli Kalčeva, Rafael Alvarez

Eli Kalčeva

la ze Smetanovy klavírní tvorby – mj. *Vzpomínka, Hulán, Macbeth a čarodějnice*. Brilantní výkon klavíristky Eli Kalčevy byl odměněn nadšeným potleskem publika a stejného se dostalo i zpěvákům.

Přívětivá nálada se v Mramorovém sále velvyslanectví přenesla po koncertu i do jeho druhé části, kdy při číši vína spontánně oživoval vlastními přídávky tenorista Rafael Alvarez dobrou atmosféru. Početné publikum bylo více než spokojeno. mb

Ivan Pařík a Gabriela Špalková

Petra Šimková Alvarez a Rafael Alvarez

Další ze série přednášek věnovaných české architektuře po roce 1945

Ve čtvrtek 16. května 2024 od 18:30 uspořádal Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku odbornou přednášku Ing. architekta Zdeňka Lukeše na téma „Česká architektura po roce 1945“. Inspirativní akce proběhla v českém jazyce na Velvyslanectví ČR a četným posluchačům otevřela nové pohledy na vývoj novodobé architektury na českém území po roce 1945.

Po osvobození v roce 1945 architekti ve své tvorbě přirozeně, v duchu tradice moderní architektury, pokračovali tam, kde před nástupem nacismu skončili, a tak je v jejich čerstvé poválečné tvorbě odkaz funkcionalismu velmi zřetelný. Funkcionalistické principy byly dobře propracovanou teorií pro nástup typizace a standardizace, které se po únoru 1948 staly vhodným východiskem pro řešení poválečného nedostatku bytů.

Kolektivní dům ve Zlíně je první kolektivní dům realizovaný v Československu. Unikátní sen levicových architektů o společném životě dělníků a inteligence v jednom domě, jehož obyvatelé se společně stravují, společně sportují, společně tráví chvíle odpočinku. Byl to první pokus realizace nové formy bydlení. Byty byly na tehdejší dobu ve vysokém standardu. Dvanáctipodlažní dům byl postaven v letech 1945-1950 v centru města. Architektem byl Jiří Voženílek, který působil již v Baťových závodech. Již v roce 1930 vystoupil s návrhem kolektivního domu podle sovětských teorií. Součástí domu bylo 102 bytů, restaurace a školka. Byty různých dispozic bylo možno upravovat proměnami příček. Každý byt měl jen malou kuchyňku, neboť se počítalo s kolektivním stravováním. Restaurace později sloužila jako vysokoškolská menza, později jako Alternativa, organizační složka statutárního města Zlín. V současné době městský kulturní sál a od ledna 2023 plní akcemi příspěvková organizace města Zlína. Druhý kolektivní dům od architektů Václava Hlinského a Evžena Linharta byl později postaven v Litvínově.

Došlo ke zestátnění stavebního průmyslu, byly zrušeny stavební ateliéry, zavedeny státní stavební podniky Stavoprojekt mající charakter průmyslových závodů, v nichž tvorba a kvalita rychle ustupovala ekonomické výhodnosti. V padesátých letech 20. století byl vyžadován jako oficiální styl socialistický realismus (též zvaný sorela). Charakteristickými stavbami v jeho duchu jsou hotel Jalta na Václavském náměstí či sídliště Poruba v Ostravě. Specifickou odnoží sorely byl tzv. stalinský neoklasicismus, který reprezentuje hotel International v pražských Dejvicích. Bylo překvapivé, že se zuřivými hlasateli socialistického realismu stali i bývalí avantgardisté jako Jiří Kroha nebo Oldřich Starý, kteří se podrobili těžké sebekritice. Ovšem někteří architekti se dokázali ubránit prvoplánové sorele.

Socialistický realismus (Sorela, Socrel) – umělecký směr, schválený roku 1932 Ústředním výborem Komunistické strany SSSR. Nepřirozenému úsilí o naplnění stalinského hesla „umění socialistické obsahem a národní formou“ byl obětován dosavadní rozvoj architektury a stavebnictví (obrat k hledání výrazu v historických slozích – vybrány klasické formy a lidové folklórní motivy. Oblíbené dekorativní prvky – sgrafito, bosáže, tympanony, zubořezy; oblíbené formy – vítězné oblouky, stupňovitost hmoty budovy.

V polovině padesátých let došlo k uvolnění politického napětí a otevření se západním vlivům, funkcionalismu a modernismu. V architektuře (a ovšem i v designu) se prosadil styl nový, zvaný bruselský – to podle toho, že byl s mezinárodním úspěchem představen na světové výstavě Expo '58 v Bruselu. „Prakticky všechny země vystavovaly svoje specifické produkty v nějakých stavbách. Ne tak Československo, které zaujalo svým pavilónem odbornou i laickou veřejnost,“ uvedl architekt Zdeněk Lukeš. Styl se vyznačoval oblými tvary a skleněnými fasádami. Typickou stavbou v bruselském stylu byl především výstavní pavilón Expa (dnes již neexistující) a budova české restaurace na Expu (dnes se nachází v Letenských sadech v Praze, na začátku 21. století byla zrekonstruovaná a později přestavěná na kancelářskou budovu). Dalšími důležitými stavbami bruselského stylu byly pavilón Z na brněnském výstavišti, plavecký stadión v Podolí či nádraží v Havířově.

Na konci šedesátých let však bruselský styl vytlačila česká verze brutalismu. Brutalismus, charakterizovaný surovým betonem a robustními tvary, se stal dominantním stylem. Ceněny jsou zejména projekty z dílny Věry Machoninové a jejího manžela Vladimíra Machonina (Dům bytové kultury v Praze, hotel Thermal v Karlových Varech, ob-

chodní dům Kotva v Praze, velvyslanectví ČSSR v Berlíně). Z dalších brutalistických staveb je připomínáno zejména československé velvyslanectví v Londýně architektů Jana Bočana, Jana Šrámka a Karla Štěpánského, hotel Intercontinental v Praze od Karla Bubeníčka a Karla Filsaka či stavby Karla Pragera (budova bývalého Federálního shromáždění, hodně diskutovaná Nová scéna Národního divadla). Nejoceňovanější stavbou této doby však byl vysílač a hotel na Ještědu od Karla Hubáčka.

Zdeněk Lukeš se zmínil také o Žižkovské věži, postavené v letech 1985-1992 Inženýrskými a průmyslovými stavbami Ostrava podle návrhu architekta Václava Aulického, statika Jiřího Kozáka a Alexe Béma. Stavba je kontroverzní, neboť kvůli ní byl zničen Starý olšanský židovský hřbitov, na jehož místě stojí. Tím, že byl vysílač stavěn na konci éry reálného socialismu, vysloužil si mezi veřejností nejméně dvě posměšné přezdívky narážející na představitele strany a vlády: Husákův prst nebo Jakešův prst se vztahoval na prezidenta, resp. na generálního tajemníka ÚV KSČ Miloše Jakeše, Biřakova jehla zase na člena předsednictva FS ČSSR Vasila Biřaka, původem vyučeného krejčího. Další přezdívky jako raketa a Bajkonur pak už jen odkazovaly na štíhlý vysoký tvar tubusů, připomínající kosmickou raketu před startem. Společenské změny konce roku 1989 přinesly vlnu občanských protestů proti této stavbě a zastavení prací. Zněly i nekompromisní hlasy požadující zbourání vysílače. V roce 2000 bylo na pilíře umístěno dílo Davida Černého zvané *Miminka* v počtu deseti obřích laminátových postaviček, znázorňující batolata lezoucí nahoru a dolů. Architekt žižkovské věže Václav Aulický se nechal slyšet, že *miminka* instalovaná na vysílači se mu líbí – dobře podle něj zapadají do celkové hi-tech vizáže celé budovy. Protože se dílo setkalo s pozitivním ohlasem veřejnosti, bylo v roce 2001 nainstalováno natrvalo, při renovaci se však ukázalo, že figury jsou neopravitelné, proto byla vyrobena *miminka* zcela nová a na věž byla osazena začátkem roku 2019. Na jaře 2011 začala rekonstrukce, byly odstraněny zbytečné místnosti. Došlo k modernizaci všech vnitřních prostor, především restaurace a vyhlídky. Uvnitř věže vznikl luxusní hotel s jedním pokojem a dvěma lůžky.

V polistopadové architektuře výraznou roli sehrálo dílo Franka Gehryho a Vlado Miluniće *Tančící dům* v Praze, které přímo inicioval Václav Havel, a jež bývá uváděno jako symbol postmoderní architektury. Z významných světových architektů v té době v Praze tvořil ještě Jean Nouvel (*Zlatý Anděl* na pražském Smíchově) či Ricardo Bofill, který se podílel na modernizaci kdysi dělnického Karlína (*Corso Karlín* aj.). V přípravách je projekt proměny okolí Masarykova nádraží, který vypracovala držitelka Pritzkerovy ceny Zaha Hadidová. Z projektů domácích architektů si největší kredit získal projekt Národní technické

knihovny v pražských Dejvicích. Hojně diskutovaný projekt nové budovy Národní knihovny Jana Kaplického zůstal jen na papíře. Mezi úspěšné současné české architektury patří také Eva Jiříčná, která navrhla například Oranžerii na pražském hradě, Kongresové centrum Zlín a další stavby v zahraničí.

Architekt Zdeněk Lukeš se ve své poutavé a inspirativní přednášce zmínil o mnoha stavbách a jejich architektech, stavbách, které změnilo nebo mění tvář české krajiny. Je známo, že od začátku devadesátých let 20. století působil na Pražském hradě, kde se za éry prezidenta Václava Havla podílel na jeho revitalizaci. Proto příštím tématem podzimní, již dojednané přednášky bude právě *Pražský hrad Jože Plečnika*. Máme se na co těšit.

Ohlédnutí

14. května na pozvání spolku Kontaktforum v divadelním sále školy Komenský účinkovalo Dejvické divadlo s hrou *Interview* autora Theodora Holmana.

14. a 15. května proběhl v Divadle Arche mezinárodní festival *Literární jaro*. Celkem se po oba večery prezentovalo jedenáct autorů. Česko zastupovali spisovatelka Petra Hůlová a básník, spisovatel a publicista Miloš Doležal, ze Slovenska se zúčastnila básnířka a muzikoložka Dominika Moravčíková a prozaik, scenárista a publicista Dušan Taragel. Nechyběl také česko-rakouský spisovatel Stanislav Struhar, jehož knihy jsou psány německy.

V čele Theater Arche (bývalé Divadlo Brett) od roku 2019 stojí režisér a producent Jakub Kavín, syn herecké rodiny Ludvíka Kavína a Niky Brettschneiderové, kteří založili Theater Brett, jehož divadelní provoz byl zahájen 24. ledna 1984.

15. května byla otevřena výstava *Kulturní mosty v Evropě. Šlechta z Čech a Moravy po roce 1945*. Výstavu mnichovského Spolku Adalberta Stiftera je možno zhlédnout do 30. září v Galerii auf der Pawlatsche, Spitalgasse 2-4/Hof 3, 1090 Wien. Otevřeno v úterý od 14:00 do 18:00 hodin a ve čtvrtek od 10:00 do 14:00 hodin kromě svátků, červenec až září: úterý a čtvrtek od 10:00 do 13:00 hodin. Pro předběžnou registraci k návštěvě výstavy a pro další informace použijte, prosím, e-mailovou adresu: **kulturelle.bruecken@gmail.com**. Další informace najdete na webových stránkách vídeňské Univerzity – Institut für Osteuropäische Geschichte.

11. června zval tamburašský ansámbl *Adria* na veřejnou zkoušku do sálu Slovanské besedy. Začátkem května uplynulo 113 let od založení spolku.

26. Juni 2024 Podiumsgespräch: *Vertreibung, Flucht und Backoffice*

Hörsaal des Instituts für Osteuropäische Geschichte der Universität Wien, Spitalgasse 2/Hof 3/Eingang 3.2, Wien
Zum Engagement von böhmischen und mährischen adeligen Frauen nach 1945. Ein Podiumsgespräch über Wege, Umwege, Kontakte und Hilfen nach 1945 mit Aglaë Hagg-Thun, Johanna El Khalak-Haugwitz und Franz Thun im Rahmen der Ausstellung „Kulturelle Brücken in Europa. Adel aus Böhmen und Mähren nach 1945“.

Das Gespräch soll den Anteil von adeligen Frauen offenlegen und würdigen, die nach 1945, als sie mit ihren Fa-

milien aus der Tschechoslowakei vertrieben wurden oder vor den Kommunisten geflohen waren, über den Eisernen Vorhang hinweg und abseits der Öffentlichkeit Kontakt mit der ehemaligen Heimat („vlast“) aufrecht erhielten, die Beziehungen zu Verwandten, Freunden sowie ehemaligen Angestellten nicht abreißen ließen und das Bewusstsein gemeinsamer kultureller Wurzeln pflegten.

Moderation: Zuzana Jürgens (München) und Marija Wakounig (Wien).

Krajanské televízni a rozhlasové vysílání

Rádio Dia:tón 20. 5. 2024, 21:40 na ORF Radio Burgenland

Kolónia bocianov bielych | Zvierací pendleri z Marchegg

Pred dvomi rokmi sa na zámku Marchegg konala Krajinská výstava a v jej rámci bola celá budova zrenovovaná. Dnes tu má svoje kancelárie aj Schloss Marchegg GmbH. S Petrou Vozárovou z tejto spoločnosti sa redaktorka Miriam Spring pohovárala o ich bocianoch. Sídli tu totiž najväčšia na stromoch hniezdiaca kolónia bocianov bielych v strednej Európe.

Rádio Dia:tón 13. 5. 2024, 21:40 na ORF Radio Burgenland

Kultúrne a sociálne témy v próze Čepiec Kataríny Kucbelovej

V relácii Vás zavedieme na Inštitút slavistiky Viedenskej univerzity. Pozvanie literárnej vedkyne Gertraude Zand prijala slovenská spisovateľka Katarína Kucbelová. Dielo *Čepiec*, ktoré autorka vo Viedni predstavila, vznikalo pred siedmimi rokmi veľmi nekonvenčným spôsobom. Počas dvoch rokov navštevovala dedinku Šumiac na Horehroní, kde sa priučala výrobe tradičného čepca. Výsledkom rozprávania, spomienok a pozorovaní je autorkina prvá próza.

WIR | ČEŠI, HRVATI, MAGYAROK, ROMA, SLOVÁCI, SLOVENCI 24. 5. 2024 um 10:40 auf ORF II

Jana Šimková: Tajemství mandal (v češtině)

V sanskrtu znamená slovo mandala kruh. V indických náboženstvích symbolizuje vesmír. A právě mandala učarovala i výtvarnici Janě Šimkové.

Liquid Space: Ako v tele odbúrať blokády a rozprúdiť energiu (slovensky)

Cieľom metódy „Liquid Space“ tanečnej pedagogičky Betky Fislovej je vyššia reziliencia, odolnosť voči stresujúcim situáciám. V slovenskom príspevku ukážeme, ako na to.

Tým OER:

CZ – Pavla Rašnerová, Martina Pfeffer,

SK – Miriam Spring, Monika Cauder.

RÁDIO DRÁŽÁK & PODCAST ORF ČEŠI 17. 5., 19:18

František Koukolík | Umělá inteligence – další velký evoluční přechod?

V polovině dubna uspořádal spolek Alumni CZ Austria ve spolupráci s českým velvyslanectvím přednášku s renomovaným propagátorem vědy a neuropatologem MUDr. Františkem Koukolíkem, DrSc., na téma *Umělá inteligence – další velký evoluční přechod?*

RÁDIO DRÁŽÁK & PODCAST ORF ČEŠI 13. 5., 7:46 Česko partnerskou zemí letošního ročníku Ferienmesse Wien a čeští laureáti ceny SozialMarie 2024

V dnešním vysílání Vás naše redakce zavede hned na dvě místa. Nejprve se retrospektivně podíváme na veletrh Ferienmesse Wien. Partnerskou zemí letošního ročníku bylo Česko. Poté se spolu přesuneme do Divadla Akzent ve Vídni, kde byly 1. května na slavnostním galavečeru udíleny ceny SozialMarie. Ten den bylo oceněno celkem 15 sociálních inovací a mezi nimi byly i dvě české.

Hospodský kvíz | Vědomosti a zábava

Na „Československém kvízu“, který se koná každý měsíc ve Vídni, je vítán každý. Češi a Slováci si na něj chodí nejen prověřit své znalosti z nejrůznějších oborů, ale především se pobavit v přátelské atmosféře.

Magazín WIR | ČEŠI, HRVATI, MAGYAROK, ROMA, SLOVÁCI, SLOVENCI vysíláme v pátek 10. 5. 2024 v 10:40 hod. na ORF2 a v neděli 12. 5. od 9:00 hod. na ORF III. Pořad je k dispozici s německými titulky, které lze volitelně přidat pomocí teletextu na straně 777.

Pořad je po dobu 14 dní po odvysílání přístupný v ORF TVThek, rovněž s volitelnými titulky.

Pavla Rašnerová, volksgruppen.ORF.at

VZPOMÍNKA

Hugo Laurenz August Hofmann von Hofmannsthal (1. 2. 1874, Landstraße, Vídeň – 15. 7. 1929, Vídeň)

Hugo von Hofmannsthal se stal pro literární historii pojmem. Zázračný mladík, písíci ve svých šestnácti letech již zcela vyzrálé verše, naprosto okouzlit literární Vídeň, která jinak jinak přistupovala k mladým talentům s profesionální nedůvěrou a kavárenskou nevraživostí, a stal se přes noc hvězdou tehdejší vídeňské moderny. Jeho verše

otiskované v časopisech pod pseudonymem Loris znala brzy celá mladá generace nazpaměť. Mladý básník, který byl v té době ještě žákem vídeňského gymnázia, byl tak vtažen do světa velké literatury.

Rakouský romanopisec, libretista, básník, dramatik a esejista Hugo von Hofmannsthal se narodil 1. února 1874 ve Vídni-Landstraře jako syn rakousko-italského ředitele banky a jeho ženy, která byla Rakušankou. Šlechtický titul, díky kterému se Hugo mohl pyšnit přídomkem „von“, udělil císař jeho pradědečkovi, židovskému obchodníkovi. Hugo začal psát básně již v útlém věku. Ve věku sedmácti let se setkal s německým básníkem Stefanem Georgerem, v jehož deníku *Blätter für die Kunst* bylo mimo jiné vydáno několik Hofmannsthalových básní. Hugo von Hofmannsthal studoval nejprve právo, později filologii ve Vídni, po promoci v roce 1901 se však rozhodl, že se bude naplno věnovat psaní. Spolu s Peterem Altenbergem a Arthu-

rem Schnitzlerem se poté stal členem skupiny Mladá Vídeň (Junges Wien).

V roce 1900 se Hofmannsthal poprvé setkal s německým skladatelem Richardem Straussem (1864-1949), k jehož operám později Hofmannsthal psal libreta. Mezi tyto opery patří *Elektra* (1909), *Der Rosenkavalier* (1911), *Ariadne auf Naxos* (1913), *Die Frau ohne Schatten* (1919), *Die ägyptische Helena* (1927) a *Arabella* (1933).

V roce 1901 se Hofmannsthal oženil s Gertrudou Schlesingerovou, dcerou vídeňského bankéře. Gertruda byla židovkou, jež před vstupem do manželství konvertovala ke křesťanství. Po sňatku se usadili ve městě Rodaun a narodily se jim tři děti.

V roce 1912 přepracoval Hofmannsthal anglickou poučnou hru z 15. století s názvem *Everyman* na hru *Jedermann*, přičemž Jean Sibelius (mimo jiné) napsal pro toto dílo scénickou hudbu. Hra se poté stala hlavním představením Salzburského festivalu, který Hofmannsthal založil spolu s Maxem Reinhardtem v roce 1920. Jeho pozdější hry odhalily rostoucí zájem o náboženská, obzvláště římskokatolická témata.

Hofmannsthalův syn Franz spáchal v roce 1929 sebevraždu, sám Hugo zemřel dva dny po této smutné události na mrtvici.

Hofmannsthal si dopisoval s Otokarem Březinou, znal se s F. X. Šaldou, měl hluboký vliv na Karla Tomana. Pavel Eisner ho charakterizoval v *Československé vlastivědě*, ve svazku *Písemnictví*, následujícími slovy: „Poslední korunní princ rakouského genia, lyrik, dramatik a prosaik Hugo von Hofmannsthal, jehož předkem byl jihočeský Žid.“

(mk)

Hugo von Hofmannsthal

Píseň na cestu

Čas květů

V dusivé šumivé noci
květy na stromě se chvějí,
vsávají vlhkost rosy,
třpyt noci a nádheru její.
Vsávají něžné mžení
i nesmělý měsíční svit
a světlu vstříc se chvějí
a zmámené chtějí je pít.
Pak napnou všechnu sílu,
plášť roztrhly, vypluly k luně
a zemřely na přemíru
žáru a třpytu a vůně.

V té noci toužebných tónů,
v té noci láskou zprahlé,
se s květy na větvích stromů
mé písně vzbudily náhle.
Napjaly všechnu sílu,
plášť roztrhly, vypluly k luně
a zemřely na přemíru
žáru a třpytu a vůně.

II.

„Proč co je, i to, co bylo,
v písni tvé se vždycky spájí
jako jedné chvíle dílo?“
někdy se mne lidé ptají.

„Jak by jedna chvíle bytí
v sebe vstřebala tě celá,
řekni nám, proč se tvé žití
mnohotvárně do ní vlévá,

tvoje sny a přemítání
do jediné melodie,
mysli hra a naléhání,
všechno jen v těch písních žije?“

Říkávám: Což nechápete,
že má píseň podobá se
květům, které v jedné měkké
horké noci kvetly krátce

a přec na dně jejich kalich
jeden celý život nosí:
slunce dnů zaniklých v dáli,
tíhu dávných jarních nocí.

(mk)

Heinrich Ignaz Franz Biber, od povýšení do šlechtického stavu roku 1690 Biber von Bibern (12. 8. 1644, Stráž pod Ralskem – 3. 5. 1704, Salzburg)

Heinrich Biber byl rakouský barokní skladatel a houslista původem z Čech působící nejprve na Moravě a poté v Salzburgu. Byl prvním houslistou zámecké kapely v Kroměříži a od roku 1684 kapelníkem salzburského dvorního orchestru.

Hudební vzdělání Biber pravděpodobně získal na jezuitském gymnáziu v Opavě, kde se poznal s jiným významným českým skladatelem – Pavlem Josefem Vejvanovským. Nejstarší Biberova dochovaná skladba pochází z roku 1663, je to *Salve Regina pro soprán, housle, gambu a varhany*. Nejpozději od roku 1668 Biber působil v arcibiskupské kapele v Olomouci a Kroměříži, v níž Vejvanovský hrál na trubku.

Ve službách olomouckého arcibiskupa Karla Liechtensteina-Kastelkorna nezůstal Biber dlouho. Bez dovození svého zaměstnavatele se nevrátil z cesty do Innsbrucku a v Rakousku si našel nové místo: roku 1670 jej angažoval salzburský arcibiskup hrabě Max Gandolph von Kuenburg. Roku 1678 se Biber stal jeho vicekapelníkem a po smrti svého předchůdce Andrease Hofera získal roku 1684 místo kapelníka.

30. května 1672 se Heinrich Biber v Hellbrunnu u Salzburgu oženil, se svou ženou Marií, rozenou Weissovou, pak měl čtyři děti, z nichž tři se staly hudebníky. Jeho syn Carl Heinrich Biber (1681-1749) později, roku 1715, rovněž dosáhl kapelnického postavení ve službách salzburského biskupa, zatímco starší Anton Heinrich (1679-1742) tamtéž působil jako houslista. Obě dcery Cäcilia (* 1674) a Anna Magdalena (1677-1742) se staly jeptiškami, druhá jmenovaná se pod řeholním jménem Maria Rosa Henrica stala vedoucí sboru a kapely kláštera benediktinek v Nonnbergu.

Heinrich Biber byl svými současníky vedle své skladatelské práce hodnocen i jako významný houslový virtuos, třebaže není známo, že by koncertoval jako sólista.

Ferdinand Lepié (8. 6. 1824, Praha – 11. 1. 1883, Vídeň) Pražský rodák Ferdinand Lepié maloval zakázkové veduty s motivem Hradčan, starých pražských mlýnů, náměstí

Ferdinand Lepié: *Na Staroměstském náměstí*, 1854

a zákoutí a věnoval se krajinomalbě. Vlídné obrazy vynikaly pečlivou kresbou a zlatým koloritem. Díky jeho smyslu pro detail mají jeho obrazy kromě hodnoty umělecké také vysokou hodnotu dokumentární.

V Praze studoval na Akademii a stal se učitelem kreslení ve Strahovském klášteře, poté u císařského dvora ve Vídni. Mezi jeho žáky patřil mj. Alois Kirnig.

Karel Svoboda (14. 6. 1824, Plánice u Klatov – 14. 9. 1870, Vídeň)

Karel Svoboda byl malíř, který se věnoval především malbě historických výjevů s prvky německého romantismu. Jeho dílo se vyznačovalo umělou a promyšlenou kompozicí a důrazem na realističnost dobových předmětů a oděvů. Tvořil především v Praze a později ve Vídni.

Svým talentem vzbudil pozornost hraběte Františka Thuna, který byl uchváten Svobodovou kresbou *Bitva u Kresčaku*. Thun ho poté začal podporovat v uměleckých studiích a roku 1842 mu dopomohl na pražskou Akademii, kterou řídil Christian Ruben. V Rubenově ateliéru studoval monumentální malbu až do roku 1852. Spolu s Josefem Mánesem se podílel na ilustracích k *Rukopisům* a k národním písním. Roku 1848 se Svoboda oženil s Teklou Jelenovou, dcerou hudebního skladatele Aloise Jelena, a 28. října

Karel Svoboda: *Pokoření Milánští před císařem Fridrichem Barbarossou a jeho spojencem českým králem Vladislavem II.*, 1863

roku 1852 obdržel povolení k cestování na tři roky, čehož využil k přesídlení do Vídně, kam následoval svého profesora Christiana Rubena.

Vedle Vídně do roku 1853 bydlel v Praze, kde se zabýval přípravou předloh (kartonů) ke kolektivně připravovanému cyklu historických maleb pro letohrádek královny Anny (Belveder) v Praze. Svoboda pro historické kompozice, zachycující především významné okamžiky českých dějin, nacházel inspiraci nejčastěji v dílech Palackého, Vocela a dobových kronikářů.

Žil ve Vídni osamocen a byl pokládán za „ultračecha“, a to kvůli svému upřímnému vlastenectví. Pohřben byl na Olšanských hřbitovech. Svobodovu kreslířskému umění se obdivoval mj. i mladý Mikoláš Aleš.

21. 6. 1914, před 110 lety, ve Vídni zemřela **Bertha von Suttner**, rakouská spisovatelka a pacifistka, první nositelka Nobelovy ceny za mír (1905). Baronka Bertha Sophia Felicita von Suttner, rozená hraběnka Kinská ze Vchynic a Tetova, se narodila 9. června 1843 v Praze v domě č. 697 (roh Vodičkovy ulice a ulice V Jámě na Novém Městě pražském), jejím otcem byl hrabě František Josef Kinský (1768-1843), polní podmaršál, příslušník jedné z nejstarších šlechtických rodin v Čechách, a matkou Sofie (Žofie) Vilemína hraběnka Kinská-Körnerová (dcera hejtmána jízdy Josefa von Körnera).

Berta žila část dětství s matkou v Praze na Staroměstském náměstí v paláci Kinských, ale zejména pro nerovnost původu Bertiných rodičů i skutečnost, že otec již nežil, byly vztahy mezi její matkou a širší rodinou Kinských napjaté. Matka s dcerou proto odešly do Brna a zde u Bertina poručníka, otcova přítele Ernsta Egona Fürstenberga, se jí dostalo péče i kvalitního vzdělání. Také bohatá knihovna v ní probudila zájmy a schopnosti, které jí ve spojení s jazykovým nadáním uvedly do světa hudby, zpěvu a umění i humanitních věd. Naučila se kromě rodné němčiny a češtiny i francouzsky, anglicky a italsky.

V roce 1856 se odstěhovala do Vídně k tetě. Zde vzdělaná sestřenic Elvíra měla na Bertu kladný vliv a zasvětila jí do literatury a filozofie. V roce 1873, kdy rodinné jmění (zděděné po otci) bylo téměř vyčerpáno, přijala Berta místo guvernanky v rodině velkopřemyslníka Karla von Suttnera. Vyučovala jeho čtyři dcery hudbě a jazykům. Sblížila se s Arturem (* 1850), nejmladším synem Suttnerů. I přes nesouhlas rodiny se v červnu 1876 Berta za Artura tajně provdala a oba odjeli do Gruzie na pozvání Bertiny přítelkyně, kněžny Jekatěрины Dadiani z Mingrelie. Finanční prostředky získávali především vyučováním v tamních šlechtických rodinách a psaním článků pro noviny ve Vídni a Berlíně. Oba též pracovali ve vojenských lazaretech při rusko-turecké válce a Berta zde poznala velké a zbytečné válečné utrpení. Tato doba byla začátkem její nové filozofie; zbytečné utrpení, přináššené válkou, začalo být zlem, proti kterému je třeba se postavit.

V roce 1885 se vrátila s mužem zpátky do Vídně, došlo k usmíření s rodinou a návratu do rodinného zámku Harmannsdorf v Dolních Rakousích. Na dva roky (1886-1888) opět odcestovali do Paříže, kde byli jako uznávaní publicisté vítáni mezi literáty a intelektuály.

V roce 1889 Berta von Suttnerová vydala román *Die Waffen nieder!* (v češtině *Odzbrojte!*, nejnověji *Složte zbraně!*, 2020). Suttnerová znala válečné dějiny i historii

Královéhradecka a v knize mj. popisuje dění v kraji těsně po velké bitvě u Hradce Králové v roce 1866. Román vyvolal velký rozruch a postavil autorku mezi přední představitelky mírového hnutí ve světě. Začala se angažovat v protiválečných aktivitách; brzy stála v čele výborů mírových organizací a jejich setkání v Evropě. Jezdila na první mezinárodní kongresy, propagovala založení mezinárodního smířčího soudu v Haagu a také další organizace, obhajující práva žen a národnostních menšin, vyjadřovala svůj odpor k antisemitismu. Začala vydávat (1892-1910) pacifistický časopis *Odzbrojte* (*Die Waffen nieder*). Po smrti manžela Artura (10. 12. 1902) věnovala své veškeré úsilí mírovým aktivitám.

Se jménem Berty Suttnerové jsou spojovány zejména tyto události: při pobytu v italských Benátkách (začátkem 1891) dala popud k založení Mírové společnosti Benátky (*Friedengesellschaft Venedig*).

Uveřejnila výzvu k založení mezinárodní pacifistické organizace, která byla založena na staré vídeňské radnici v říjnu 1891 pod názvem *Österreichische Friedensgesellschaft* („Rakouská mírová společnost“). Na 3. mírovém kongresu (listopad 1891) v Římě byla zvolena viceprezidentskou Mezinárodního mírového byra. Kongres se konal na Kapitolu a Suttnerová byla první ženou, která kdy na tomto historickém místě pronesla řeč.

Za úspěch Berty a jejích přátel lze pokládat i zřízení Stálého rozhodčího soudu se sídlem v Haagu v roce 1899.

3. září 1891 oznámila založení Rakouské společnosti přátel míru (*Österreichische Gesellschaft der Friedensfreunde*), která při jedné ze svých schůzí jmenovala Bertu von Suttner prezidentkou společnosti (tou byla až do své smrti).

Předala císaři Františku Josefovi I. (3. 6. 1897) podpisový arch s obhajovací řečí pro mezinárodní arbitrážní soud.

V roce 1899 se účastnila příprav první mírové konference v Haagu (k otázkám národní i mezinárodní bezpečnosti, odzbrojení a zřízení trvalého mezinárodního nejvyššího soudu). Účastnila se Světového mírového kongresu v Monaku (1902), za rok cestovala opět do Monaka na otevření Mezinárodního institutu míru (Institut International de la Paix).

V roce 1904 se konala Mezinárodní ženská konference v Berlíně. Berta von Suttner na závěrečné mírové demonstraci ve filharmonii měla přednášku. A téhož roku odjela do USA na Světový mírový kongres v Bostonu. Potom cestovala po Americe a mívala až tři přednášky denně. Ve Washingtonu byla pozvána do Bílého domu k rozhovoru s prezidentem Theodorem Rooseveltem. Podruhé byla v USA v roce 1912 a přednášela tam ve více než padesáti městech.

Dne 21. srpna 1904 se konala ve společenském domě Casino v Mariánských Lázních přednáška Suttnerové jakožto prezidentky Rakouské mírové společnosti. Noviny psaly o mimořádně navštívené přednášce o pacifistickém hnutí a o boji s válkami. Udržovala kontakt se svou rodnou zemí; za pacifistu a svého stoupence považovala také T. G. Masaryka. Setkávala se i s básníky Svatoplukem Čechem a Jaroslavem Vrchlickým. Již na podzim 1895 byla Berta Suttnerová v rodné Praze a ustavení české sekce Mírové společnosti mělo naději na úspěch. Německé kruhy chtěla získat vystoupením v tiskovém klubu Concordia (v Německém domě v ulici Na Příkopěch). Pacifismus měl překlenout napětí mezi Čechy a Němci, ale její snaha se setkala s neúspěchem a nepochopením německé strany.

V roce 1907 se aktivní Suttnerová účastnila druhé mírové konference v Haagu, kde se oproti roku 1899 mnohem ostřeji jednalo o pravidlech válečného práva a o otázkách stabilního míru.

Berta Suttnerová, rodačka z Prahy, byla označována za nejproslulejší ženu světa před první světovou válkou. Svou literární práci a činnost pro zachování míru se řadí do čela obránců humanistických idejí v Evropě druhé poloviny 19. století.

Zemřela ve Vídni po krátké těžké nemoci v jedenáctiděti letech 21. června 1914.

Alois Isidor Jajteles nebo **Jeitteles** (20. 6. 1794, Brno – 16. 4. 1858, Brno)

Alois Isidor Jajteles byl rakouský lékař, novinář, básník a spisovatel z česko-židovského lékařského rodu Jajtelesů. Je znám svou básní *An die ferne Geliebte*, kterou zhudebnil Ludwig van Beethoven.

Narodil se v Brně do rodiny Jajtelesů s rabínskou a lékařskou tradicí. Studoval filozofii na univerzitě v Praze a v Brně, kde vyučoval jeho bratranec Ondřej Ludvík, a poté léze lékařství ve Vídni.

Tiskem vydal své básnické sbírky *Selam* (1812-1817) a *Aglaja* (1815-1832). S bratrance Ignácem v roce 1818 založil židovský týdeník *Siona*. Jajteles také překládal z různých jazyků, přeložil například španělskou komedii Agustína Moreta *La fuerza de la sangre* (německy *Die Macht des Blutes*, česky *Síla krve*) a několik francouzských divadelních her. Od roku 1848 až do své smrti redigoval deník *Brünner Zeitung*.

Alois Jajteles zemřel v Brně a byl pohřben na tamním židovském hřbitově.

Roku 1815 ve svých jednadvaceti letech napsal Jajteles slavnou báseň *An die ferne Geliebte* (*Vzdálené lásce*), zřejmě na zakázku českého knížete Josefa Františka z Lobkovic. Báseň o rok později zhudebnil ve svém písňovém cyklu Ludwig van Beethoven, který se znal jak s Aloisem, tak s jeho bratrance Ignácem.

Po Beethovenově smrti napsal Alois báseň *Beethovens Begräbnis* (*Beethovenův pohřeb*).

Měl dva syny, Richarda a Roberta, a dceru Ottilii (1832-1921), která byla známou bojovnicí za práva žen. Syn Richard byl členem panské sněmovny Říšské rady ve Vídni.

INFORMACE

Kultursommer Niederösterreich

JUNI – SEPTEMBER 2024

www.kultursommer-noe.at

Letní festivaly

<http://festivaly.kdykde.cz/>

Program Jihočeského divadla

Jihočeské divadlo končí sezónu v Českých Budějovicích a připravuje řadu site-specific projektů nejen v rámci festivalu Jižní Svéráz.

Již 104. divadelní sezóna Jihočeského divadla se kvapem blíží ke konci, a ačkoliv nás ještě jedna činoherní premiéra před otáčivým hledištěm čeká, už nyní můžeme hrdě říci, že to byla sezóna nesmírně úspěšná. Vděčíme za to především věrným divákům, neb jich do Jihočeského divadla v této sezóně zavítalo téměř 58 000. Těší nás, že neustále roste zájem jak o osvědčené divácké klasiky, tak o současné inscenace a nové projekty, a doufáme, že se budeme takové přízní moci těšit i v příští sezóně.

V období od 1. září 2023 do 26. dubna 2024 proběhlo 547 představení a akcí, na něž se prodalo 57 853 vstupenek při návštěvnosti 86,48 %.

V letošní sezóně jsme také již popáté vyrazili Jižní spojku za hranice Jihočeského kraje. V zastoupení inscenací *Leni*, *Švejk 2022* a *Autorka* se do Prahy vydal soubor činohry, baletní soubor předvedl taneční drama *Tristan a Isolda*, divadelní portrét Růženy Zátkové v inscenaci *Spaghetti Futurista!* pak hned dvakrát představilo Malé divadlo. Představení celkem zhlédlo 1 239 diváků a celková návštěvnost činila 96,6 procenta.

Akce	Návštěvnost
<i>Leni</i> – Činoherní klub	96,0 %
<i>Švejk 2022</i> – Divadlo Komédie	86,7 %
<i>Tristan a Isolda</i> – Stavovské divadlo	99,6 %
<i>Spaghetti Futurista!</i> – Divadlo VILA Štvanice	100 %
<i>Autorka</i> – NoD	97,6 %

Letos jsme se také zapojili do Festivalu umění a kreativity (FUK) ve vzdělávání. Festival iniciovaly v roce 2021 Společnost pro kreativitu ve vzdělávání a Centrum současného umění DOX. Už čtvrtý ročník festivalu proběhl od 20. do 28. dubna 2024 v Praze. Na pražský FUK navazují regionální festivaly, které probíhaly až do 2. června po celé České republice, včetně Českých Budějovic. V rámci festivalu FUK jsme si pro vás připravili interaktivní prohlídku divadla II., školy se pak mohou těšit na prohlídky dílen Jihočeského divadla a classroom play *Jak vytáhnout kořeny*.

Sezónu v Českých Budějovicích jsme zakončili již tradičním koncertem baletní školy. Baletní škola má v Jihočeském divadle více než dvacetiletou tradici a v současné době čítá na 120 členů. Její žáci pod vedení Anny Valasové a zkušeného baletního mistra Sergeje Škalikova předvedly v různých choreografiích výsledky své pilné celoroční práce 2. června v DK Metropol. Kromě diváků a členů souboru se se sezónou loučí i kurzisté EDU centra A3D, kteří se 1. června blýskli ve svých závěrečných výstupech na unikátní přehlídce s příhodným názvem *Výstupišť*.

Léto s Jihočeským divadlem

Následně Jihočeské divadlo na letní měsíce opustí své vnitřní scény a všechny čtyři soubory čeká několik plenérových inscenací. Již tradičně tak zavítáme na otáčivé hlediště v Českém Krumlově, na návěs malebných Holašovic, za Rožmberky do Třeboně, ale i pod širé nebe Českých Budějovic. Díky novému divadelnímu site-specific festivalu Jižní Svéráz se divadelní paleta kulturních akcí rozšíří i o další projekty. V letošním prvním ročníku festivalu propojí síly kromě Jihočeského divadla také Divadlo Continuo a REZI.DANCE Komařice. V rámci slavnostního zahájení festivalu, které proběhlo 17. června na Náplavce v Českých Budějovicích, vyplula do světa i poslední premiérová inscenace Malého divadla pro tuto sezónu – *Jihočeská odysea*. Jedná se o výjimečný site-specific projekt, ve kterém si mimo jiné diváci užijí i audiowalk. Tuto dobrodružnou plavbu mytickou krajinou si diváci mohou užít už pouze ve čtyřech zářijových termínech.

Jižní Svéráz vás zavede na mnohá netradiční místa, ať již v Českých Budějovicích například do budovy bývalé pošty, nebo i na treboňský zámek na unikátní koncert za magického svitu svíček. Kromě *Rožmberské noci* se ale můžete těšit i na projekty, které již dobře znáte, například na nádhernou krojovanou *Prodanou nevěstu* na návsi malebných Holašovic. Generálním partnerem plenérové produkce opery *Prodaná nevěsta* v Holašovicích je Skupina ČEZ.

S operním souborem se však nepochybně můžete potkat i na otáčivém hledišti, které se letos rozezná oblíbenými písněmi autorské dvojice Voskovce a Wericha v muzikálu *Divotvorný hrnec*. V duchu oslav Roku české hudby připomene soubor opery některé hudební velikány na koncertech v Chrudimi 26. srpna v rámci festivalu *Zlatá Pec* a v Písku.

V rámci *Jižního Svérázu* jsme uvedli také jedinou premiéru letošní letní sezóny před otáčivým hledištěm *Rozum a cit* v režii Martiny Schlegelové. Krumlovské zahrady se tak 1. června proměnily ve „starou romantickou Anglii“ a vdechly život románovým postavám Jane Austenové. Kromě premiérového titulu nás čekají i divácké hity autorského tandemu Martina Glasera a Olgy Šubrtové, tajemný hrabě *Dracula*, který zámeckou zahradu zahalí do ho-

rorové atmosféry, a živelná komedie o dvojnicích s názvem *Ženy Jindřicha VIII. aneb Chudák králem*.

Známé rčení říká, že historie se opakuje. A Malé divadlo ji letos zopakuje úplně celou v pouhých sedmdesáti minutách již naposledy. Kompletní průvodce dějinami našich předků je zábavnou podívanou pro celou rodinu a stejně jako některé další inscenace z dílny Malého divadla *Úplně celá česká historie* dokazuje, že se nesmírně pobaví nejen děti, ale bezpochyby i dospělí. Malé divadlo však bude mít napilno i mimo krumlovské zahrady, čeká jej hned několik letních festivalů. S inscenací *Spaghetti Futurista!* vyrazí do Plzně na festival *Skupova Plzeň*, letošní premiéru *Gaga* vvezou až do Hradce Králové na Festival REGIONY, perné léto bude mít především *Karkulka*, vracet úder bude totiž ve Volyni v rámci festivalu Letopruhy, na českobudějovickém Radničním létě i na Výstavišti v Českých Budějovicích.

Pro milovníky moderního tance, pro každou duši fascinovanou přírodou, pro zvědavce zkoumající hranice lidského těla, pro každého, koho láká malířská paleta, i pro ty, co rádi otevírají dveře fantaziím. *Egon Schiele – Autoportrét* má každému co nabídnout! I letos se na tuto dechberoucí taneční inscenaci můžete podívat na otáčivém hledišti v Českém Krumlově, a to dokonce v rámci festivalu *Jižní Svéráz*.

I ti, co nedočkavě vyhlíží novou divadelní sezónu, si v létě přijdou na své. Již 3. června jsme zahájili prodej premiérového a kupónového předplatného. I nadále pro vás budeme sestavovat balíčky představení za zvýhodněnou cenu. Můžete se těšit na žánrově pestré koktejly, ale také na balíčky složené jen z inscenací konkrétního souboru.

Neustále hledáme nové cesty a způsoby, jak se vám, našim divákům, přiblížit. Proto jsme se rozhodli i nadále pokračovat v projektu *Zavěšená vstupenka*, jejímž zakoupením spolu s námi pomáháte umožnit návštěvu divadla i někomu, kdo si ji nemůže dovolit.

Celý program letní sezóny najdete na www.otacivehledište.cz a www.jiznisveraz.cz.

Malé divadlo vyrazí v létě na festivaly

Malé divadlo čeká festivalové léto. Kromě nejnavštěvovanější letní open air scény v České republice, tedy na Otáčivém hledišti v Českém Krumlově, bude dělat radost malým i velkým divákům v Plzni, Táboře, Hradci Králové i v Českých Budějovicích.

Kompletní průvodce dějinami našich předků je zábavnou podívanou pro celou rodinu a stejně jako některé další inscenace z dílny Malého divadla *Úplně celá česká historie* dokazuje, že se nesmírně pobaví nejen děti, ale bezpochyby i dospělí. Dobrodružný exkurz do hlubin české historie odstartoval již 8. června a potrvá po dobu celých letních prázdnin. Malé divadlo čeká několik letních festivalů.

Perné léto bude mít především *Karkulka*, vracet úder bude totiž ve Volyni, v tábořském Divadle Oskara Nedbala, na českobudějovickém Radničním létě i na Výstavišti v Českých Budějovicích. Oblíbená inscenace *Karkulka vrací úder* se naladí na prázdninovou vlnu již 6. července v rámci rodinného festivalu Letopruhy ve Volyni. Zkrátka nepřijdou ani budějovičtí diváci, 17. července ji Malé divadlo odehraje na radničním nádvoří v Českých Budějovicích, na Výstavišti pak zazáří 27. srpna v rámci výstavy *Země živitelka*. Jen o pár dní dříve *Karkulku* pozvali i do tábořského Divadla Oskara Nedbala, kam zavítá 22. srpna.

Za hranice Českých Budějovic se podívá i letošní premiéra *Gaga*, Malé divadlo ji totiž vyveze až do Hradce Králové na Festival REGIONY. Neskutečné příběhy dvaceti osmi tisíc gumových kachniček, které díky silné bouři v roce 1992 dopluly až k břehům Havaje, Aljašky i Austrálie, doputují do Hradce Králové 27. července. Loutková inscenace *Gaga* představuje fantastické osudy migrujících kachniček těm nejmenším divákům, hravou formou je seznamuje s vlivem člověka na životní prostředí a snaží se pěstovat zdravý vztah k ekologii.

Slovenské národní divadlo představuje 105. divadelní sezónu

Činohra, Opera a Balet Slovenského národního divadla představili premiérové tituly, na které sa môžu fanúšikovia divadla tešiť v divadelnej sezóne 2024/2025. SND zároveň spustilo predaj predstavení novej sezóny aj abonementných balíkov. Tím SND plánuje v novej sezóne pokračovať aj s úspešnými sprievodnými programami pre deti a dospelých a charitatívnym projektom Divadlo pre všetky deti.

Slovenské národné divadlo v septembri vstúpi do svojej 105. divadelnej sezóny s cieľom aj naďalej prinášať divákovi kvalitné umenie a tiež pokračovať v úspešne rozbehnutých sprievodných programoch, zatriktívňovať služby a zvyšovať návštevnosť svojich predstavení.

„V novej sezóne sa snažíme zintenzívniť spoluprácu so zahraničnými divadlami. Naši diváci tak u nás v SND budú môcť vidieť divadlá z Francúzska, zo Slovinska aj z Českej republiky, jednu koprodukciiu plánujeme s viedenským Schauspielhausom. Zvlášť by som tiež vyzdvihol fakt, že nová sezóna v SND dá veľký priestor ženám režisérkam, čo ma veľmi teší. V opere všetky premiéry budú režírovať ženy, v činohre sú sily rozložené presne na polovicu,“ hovorí generálny riaditeľ SND Matej Drlička.

Aj v novej sezóne bude SND pokračovať vo vzdelávacích programoch v Činohre SND a sprievodných podujatiach, ako sú Soboty v divadle, Divadelná kaviareň, Prehliadky historickej budovy SND, Detské divadelné sprievodníčky či Noc v divadle pre dospelých. V pláne je tiež iniciovať k vybraným predstaveniam Diskusný klub mladých.

Dôležitým projektom v novej sezóne bude aj naďalej charitatívny projekt Divadlo pre všetky deti, prostredníctvom ktorého prišlo do divadla už takmer 1 300 detí a rodín zo sociálne znevýhodneného prostredia alebo so zdravotným hendikepom.

Jednou z výziev, ktorú vedenie SND považuje za mimoriadne dôležitú, je tiež úloha divadla prispieť k lepšej spoločnosti. „Citlivo vnímame, ako veľmi je naša spoločnosť rozdelená, ako sa z nej vytráca slušnosť, úcta a tolerancia. Veríme, že umenie – a divadlo zvlášť – dokáže prispieť k tomu, aby sme boli k sebe milší, empatickejší a citlivejší. Slovenské národné divadlo vždy bude priestorom, kde slušnosť a rešpekt sú na prvom mieste, a inštitúciou, ktorá chce ľudí spájať, nie rozdeľovať,“ dodáva generálny riaditeľ.

Činohra SND

Činohra SND pripravila v sezóne 2024/25 desať nových titulov, v ktorých sa tvorcovia zamyslia nad novým fenoménom: slušnosť a súcit verus vulgárnosť a victimhood. Teda obetovanie, v ktorom zabúdame na skutočné obete,

Slovenské národné divadlo

ale obeť sa vytvárajú z tých, ktorí nimi nikdy neboli. Táto sezóna by mohla byť i o tom, čo sa deje, ak agresivita máš zväzda k vyhroteným činom, a či sa nájde sila kolektívneho vzopretia proti totalite, alebo je to už iba úloha bezmocného jednotlivca. Bude to sezóna západnej klasickej literatúry, v ktorej výrazný priestor dostávajú ženy režisérky.

Prvou premiérou novej sezóny bude v Sále činohry vzrušujúca dráma, nádherný básnický epos o vášni, láske a tradícii *Krvavá svadba* od významného španielskeho autora Federica Garcíu Lorcu v réžii Jána Luterána. Cez výrazné ženské hrdinky už v tridsiatych rokoch dvadsiateho storočia otvoril Lorca témy emancipácie, slobody, identity a ženskej roly v spoločnosti.

Adaptácia skvelého ironického románu *Tajomstvo Santa Vittorie* Roberta Crichtona prenesie divákov do roku 1943, do malebného talianskeho horského mestečka, ktoré sa po dvadsiatich rokoch Mussoliniho diktatúry prebúda do novej éry. Ponúka temperamentný príbeh o tom, ako nebrať veci vážne, až kým nejde o život. Alebo o víno? Crichtonova predloha drsnou úprimnosťou, okorenenu sarkazmom a príkrú skratkou, pripomína napríklad Helerovu *Hlavu XXII*. Na prvý pohľad ľahká komediálna glosa o nezlomnej talianskej povahe v réžii Aleny Lelkovej je aktuálnou metaforou o rozličných podobách vzdoru.

Zlu sa niekedy dá len vysmiať. Zo zahraničia zavíta do Činohry SND svetová rumunská dramatička a zároveň režisérka Gianina Carbanariu, ktorá pripraví pôvodný *Autorský projekt*, kde nebude chýbať súčasnosť a úvahy nad novými paradoxmi sveta, v ktorých najst dialóg už nie je ľahké.

V réžii Michala Vajdičku uvedie činohra dramatizáciu poviedok slávneho francúzskeho spisovateľa Guy de Maupassanta *Gulôčka*. Zdá sa, že život sa po vojne vracia do starých koľají. Moc, ktorá doteraz striehla v pozadí len ako nejasná hrozba, sa zrazu naplno prejaví. V hraničnej situácii sa prejavia charaktery ľudí a slávnostný deň sa mení na trpkú grotesku. Maupassant bol nemilosrdným pozorovateľom svojich súčasníkov. Jeho texty prekypujú iróniou, prekvapivými pointami a grotesknosťou, no zároveň veľmi hlbokým poznaním ľudskej povahy a života.

V Štúdiu na úvod sezóny určite zaujme divadelný projekt *Tatarka*, opierajúci sa o časť literárnej tvorby Dominika Tatarku (*Prútené kreslá, Démon súhlasu, Sám proti noci*). V réžii Dávida Pašku vytvorí obraz niekoľkých

epoch/momentov minulého storočia Európy z autorovho pohľadu a vnútorného emocionálneho prežitku a zároveň sprostredkuje sved' jedinca v čase masového a demagogického myslenia.

Následne v réžii Pavla Viechu osloví klasika: Molièrova absurdná komédia *Zdravý nemocný*. Od Molièrových čias sa veda posunula a my už nemusíme podstupovať pochybné praktiky. Tak prečo to stále robíme?

Tretou premiérou v Štúdiu bude kľúčová hra absurdného divadla (z roku 1959), komédia *Nosorožec* Eugèna Ionesca v réžii Júlie Rázusovej. Ionesco, klasik literatúry 20. storočia, pôvodne rumunský autor, tvoriaci a píšuci vo Francúzsku, ukazuje, ako jazyk prestáva byť dostatočný nástroj na komunikáciu a dorozumenie a tragédiou sa stáva premena človeka. Metaforický obraz totalitnej spoločnosti sa stáva opätovne varovaním pred tým, s akou ľahkosťou dokáže spoločnosť opustiť svoje hodnoty a princípy.

Trpko-komická kolektívna meditácia o starobe a jej krutosti pod názvom *Duchovia sú tiež len ľudia*, ktorá je ponorom do vnútorného sveta seniorov, uzavrie nasledujúcu sezónu v Štúdiu v réžii Kamily Polívkovej.

Zaujímavé tituly sú na programe aj v Modrom salóne: napríklad pod pracovným názvom *Gertrude Stein* pôvodná hra z pera Terezy Trusinovej o pozoruhodnej a kontroverznej ženskej figúre 20. storočia, ktorá bola propagátorkou a mecénkou mužov ako Picasso, Braque, Hemingway, Matisse, Fitzgerald. Na pôde našej prvej scény dostáva príležitosť etablovať sa režisérka Jana Wernerová, ktorá sa dosiaľ realizovala najmä v Divadle Na Peróne.

K bonusom činohernej sezóny patrí koprodukčný projekt medzi SND a Schauspielhaus Wien *Am Fluss / Pri rieke* – zamýšľanie sa nad stálou prítomnosťou histórie v réžii renomovanej nemeckej režisérky Christiane Pohle. Symbolicky sa tak prepoja dve najbližšie hlavné mestá na Zemi, ležiace na brehoch tej istej rieky.

Pribudnú hostovania zahraničných európskych divadiel, ako je Comédie-Française, Drama Lubľana a ND Praha. Na javisku Činohry SND sa predstavia aj slovenské divadlá – DJGT Prešov, MD Žilina a ďalšie.

Činohra SND bude aj v 105. divadelnej sezóne pokračovať v edukačných projektoch: Od textu po predstavenie, Hovorme o divadle a vo Workshopoch tvorivého písania; v diskusiách po niektorých predstaveniach – napríklad po inscenácii *Budete mať ľuď!*; cykle stretnutí na pocku osobnostiach Hommage; ďalej diskusiami so psychologičkami a psychológmi O duši a divadle či hostovaní nezávislých divadiel. Z predchádzajúcich sezón ostáva v repertoári 45 titulov.

Opera SND

Dramaturgia Opery SND kladie dlhodobu dôraz na vyváženosť diváckej atraktivity a umeleckých ambícií. Ponuku v sezóne tvorí vyše pätnásť rôznych operných titulov, komorné i väčšie koncertné podujatia. Veľkú pozornosť súbor Opery SND venuje detskému divákovi.

V divadelnej sezóne 2024/25 pripravuje operný súbor SND tri premiéry, ktoré sú koncipované ako tri výrazné pohľady žien – režisérk na tri známe témy.

Prvou premiérou Opera SND pokračuje v oslavách Roku českej hudby 2024 uvedením novej inscenácie zásadného diela Leoša Janáčka *Příhody lišky Bystroušky*. Operná rozprávka pre dospelých zaznie v hudobnom nastudo-

vaní svetovej dirigentskej hviezdy Juraja Valčuha a v réžii medzinárodne renomovanej slovenskej režisérky Slávy Daubnerovej. Jej pohľad na Janáčkovu operu je súčasťou a veľmi osobitou interpretáciou rozprávkového príbehu, ktorému dominuje sugestívna analýza medziludských vzťahov a téma vzťahu človeka k prírode.

Druhou novinkou bude výpravné predstavenie pre celú rodinu – operná rozprávka *Perníková chalúpka* od Engelberta Humperdincka, ktorá zaznie v novom slovenskom preklade Jána Štrassera. Hudobne ju nastuduje mladý slovenský dirigent Maroš Potokár a réžie plnej fantázie, hravosti i humoru sa ujme Dana Dinková.

Tretia premiéra bude venovaná opernej klasike, obľúbenému dielu Giuseppe Verdiho *Maškarný bál*. Inscenáciu uvedie Opera SND v hudobnom nastudovaní nového šéfdirigenta Opery SND Tomáša Braunera a v réžii svetoznámej poľskej režisérky Karolíny Sofulak, ktorá tento tradične koncipovaný titul s úspechom pripravila v Dánskej kráľovskej opere v Kodani a v Nórskej opere v Osle. Jej pohľad prezrádza silné výtvarné cítenie, snahu o pochopenie minulosti a rešpekt ku geniálnej Verdiho hudbe.

Sezónu v Opere SND už tradične otvorí galakonzert venovaný významnej osobnosti slovenského vokálneho umenia. Po Petrovi Dvorskom, Edite Gruberovej a Lucii Popp ním tentoraz bude Ondrej Malachovský, dirigovať bude Marco Guidarini.

Opera SND bude aj v 105. sezóne pokračovať s dramaturgickými úvodmi pred predstaveniami, s matiné pred premiérami i s cyklom obľúbených Komorných koncertov SND. Pripravuje tiež silvestrovský a novoročný koncert i tradičné Letné gala na záver sezóny.

Činnosť Operného štúdia SND v podobe majstrovských kurzov a koncertov sa rozšírila aj o účinkovanie frekventantov v inscenáciách Opery SND.

V repertoári Opery SND v 105. sezóne nebudú chýbať obľúbené Verdiho opery ako *Nabucco*, *La traviata* či výpravná grandopera *Aida*. Diváci sa môžu tešiť aj na *Carmen*, *Madama Butterfly* a *Predanú nevestu*.

Po dlhšej odmlke sa do repertoáru vracia Pucciniho *Tosca* a Mozartov *Don Giovanni*. Pre celú rodinu sú určené Dvořákovy opery *Rusalka* a *Čert a Káča* i Smetanova *Hubička*. Najmenší diváci môžu prvé stretnutie s operou absolvovať na detskom opernom hite Slava Solovica *Muflón Ancijáš* podľa rovnomenných kníh Braňa Jobusa.

Balet SND

Baletný súbor pod vedením riaditeľky Niny Polákovskej bude aj v nasledujúcej sezóne pokračovať v nastavenej koncepcii uvádzať diela s pečatou najprestížnejších choreografov sveta a zároveň prinášať štýlovo i obsahovo široké spektrum tanečných inscenácií, ktoré dokážu oslaviť rôzne skupiny divákov.

Repertoár obsahuje baletné skvosty preromantizmu a romantizmu, tradičné klasické balety ruského cárskeho baletu, dramatické tituly vychádzajúce z literárnych predlôh, krátke tanečné formy rešpektujúce dynamiku 20. storočia i abstraktné choreografické plátna súčasnosti.

Repertoárová skladba uspokojí nároky milovníkov klasickej i modernizmu, fanúšikov dejových i symfonických baletov, vzťahových drám pre dospelých i rozprávok pre deti.

V sezóne 2024/25 uvedie Balet SND premiéru súčasnej choreografickej kompozície *BOLERO X*, ktorá nesie

rukopis vyhľadávaného izraelského choreografa Shahara Binyaminiho. Ten vytvoril hypnotizujúcu pohybovú abstrakciu na ikonickú skladbu Mauricea Ravela pre personálne veľký tanečný súbor. Práve masa unisono tancujúcich interpretov vytvára na javisku vizuálne silný energetický obraz. *BOLERO X* bude uzatvárať program neoklasických diel – predchádzať mu budú choreografie *MURMURATION* Edwaarda Lianga a *ENTROPY* Craiga Davidsova, ktoré vedenie Baletu SND pre veľký úspech z predchádzajúcich sezón opätovne zaradilo do programu. Komponovaný program je prehliadkou choreografií, kde prítlačivá fyzikalita a súčasná pohybová forma naplnia očakávaná aj najnáročnejších obdivovateľov baletného umenia.

Druhou premiérou v Baletu SND bude tanečné stvárnenie Puškinovho veršovaného románu *ONEGIN*. Jeden z najkrajších dramatických titulov baletnej literatúry prichádza na scénu SND v choreografii legendárneho Johna Cranka a nádhernej klasickej scénickej výprave. Príbeh neopätovanej lásky, prerozprávaný v nádherných duetách a efektných zborových tancoch, vytvoril choreograf na melódie skladieb Piotra Iljiča Čajkovského, ktoré pre potreby diela upravil Kurt-Heinz Stolze.

Súbor pokračuje v dlhodobej tradícii uvádzania baletných galakonzertov, ktoré organizuje na podporu Národného onkologického ústavu v Bratislave. Galakonzert Umenie pre život (25. a 26. 10. 2024) je príležitosťou obdivovať interpretačné majstrovstvo sólistov z prestížnych divadiel celého sveta a taktiež choreografické majstrovstvo rôznych pohybových estetik a epoch. Galakonzert je tiež umeleckým vyjadrením empatie k onkologickým pacientom a symbolickým poďakovaním zdravotníckemu personálu.

Nasledujúca sezóna ponúkne aj exkluzívny výber z troch ročníkov projektu Fashion Ballet pod názvom *FASHION BALLET ... the best of... (...to najlepšie z...)*. Mimoriadne obľúbený formát prináša na javisko pôvodnú choreografickú i kompozičnú tvorbu, ktorú do módnych výstrelkov obliekajú slovenskí špičkoví módní dizajnéri.

Fashion Ballet 24, DREAM OUT: Ema Dobešová a Giorgio Perego

Fashion Ballet 24, GAIA: Anna Vágnerová

Tretí ročník úspešného projektu Fashion Ballet predstaví štyri originálne diela dvanástich súčasných tvorcov z oblasti tanca, módnego dizajnu a hudby. Výsledkom bude opäť exkluzívny večer, ktorého hlavnými témami sú kreativita, kooperácia a inovatívnosť. Choreografie Andreja Čagáňa, Andreja Petroviča, Mareka Gregu a Niny Polákovéj obliekli štyri renomované slovenské dizajnérky – Ida Sándor, Veronika Hložníková, Jaroslava Würll Kocanová a Petra Kovacs. Novinkou tohto ročníka je, že pre každú choreografiu vznikla aj pôvodná hudba, pod ktorú sa podpísali renomovaní hudobníci Roman Harvan, Vladislav Šarišský, Stanislav Palúch a Ľubica Čekovská.

V repertoári Baletu SND ostáva divákmi obľúbený a vyhľadávaný titul *Labutie jazero* vo verzii legendárneho Rudolfa Nurejeva s nádhernou javiskovou výpravou Jordiho Roiga. Chýbať nebude ani milostná dráma *Manon*, kto-

Ballet 24, CHVENIE OKAMIHU: Ilinca Ducin a Adrián Szelle

rá nesie neopakovateľný choreografický rukopis sira Kennetha MacMillana a scénický vizuál Nicholasa Georgiadisa. Rozkošný titul *Zle strážené dievča* choreografa sira Fredericka Ashtona prináša atmosféru slnkom zaliateho vidieka a je určený pre celú rodinu.

Jeden z najvyhľadávanejších choreografov súčasnosti Edward Clug vytvoril abstraktný tanečný obraz *Carmina Burana*, ktorý vyniká geometricky čistou javiskovou kresbou. Chýbať nebude ani obľúbený komponovaný program *Balet @ SĽUK / Tancom k sebe*. Na detské publikum čaká vianočný *Luskáčik* a obľúbený balet *Narodil sa chrobáček*.

Predaj vstupeniek na sezónu 2024/2025

Slovenské národné divadlo spustilo predaj vstupeniek na nasledujúcu sezónu 2024/2025 už 17. apríla. Od tohto termínu si diváci budú môcť zakúpiť vstupenky na predstavenia Opery a Baletu SND do konca kalendárneho roka.

Vstupenky do SND si diváci môžu zakúpiť osobne v pokladnici SND alebo pohodlne online cez web Slovenského národného divadla. Elektronické vstupenky si diváci nemusia tlačiť, pri vstupe do sály stačí ukázať QR kód v telefóne.

Pre študentov stredných a vysokých škôl bude aj na 105. sezónu dostupný Študentský pas SND. Za zvýhodnenú cenu umožňuje držiteľom obsadiť nepredané miesta na akékoľvek predstavenie v repertoári SND vrátane premiér.

Diváci si pohodlne online môžu zakúpiť aj darčkové poukážky v hodnote 20, 35 a 50 eur a rovnako ich online aj využiť.

Takisto si návštevníci môžu online uplatniť aj študentské, učiteľské a seniorské zľavy vo vybraných kategóriách, ako aj zľavy pre osoby ZŤP. Rovnako majú možnosť využitia unikátnych zľavových kódov. Opera na svoje predstavenia ponúka aj možnosť zakúpiť si detskú vstupenku na akékoľvek miesto v sále za 15 eur.

Od 17. apríla sú v predaji aj abonentky na nasledujúcu sezónu. Obsahuje vstupenky na konkrétne sedadlo a konkrétne divadelné predstavenia, ktoré sa konajú na pevne stanovenom mieste a v termíne v rámci sezóny 2024/25. Novinkou tohto roka je možnosť zakúpiť si abonentku aj online na webe snd.sk.

Komplexná rekonštrukcia budovy Umelecko-dekoračných dielni

Vedenie SND na čele s Matejom Drličkom je prvé vedenie Slovenského národného divadla, ktoré po 65 rokoch spúšťa komplexnú rekonštrukciu budovy Umelecko-dekoračných dielni na Mliekarenskej ulici, ktorej hlavným cieľom sú energetické úspory. SND sa podarilo na tieto účely získať finančné prostriedky z Plánu obnovy a odolnosti. Projekt bude ukončený v decembri 2025.

Umelecko-dekoračné dielne SND, ktoré vyrábajú kompletne výpravy pre všetky inscenácie, boli slávnostne otvorené v roku 1959 vďaka významnej osobnosti slovenského divadla, scénografovi, výtvarníkovi a architektovi Ladislavovi Vychodilovi. Združujú všetky druhy umeleckých remesiel od stolárov, zámočníkov či konštruktérov, cez maliarov, kaširmikov, krajčírov a obuvníkov až po vlásenkárov, modistov či patinérovo a ďalších. Mnohé z týchto profesií sú veľmi vzácne, pretože na Slovensku v súčasnosti už nie je možné sa vyučiť v ich odboroch.

Budova divadelných dielni od svojho otvorenia neprešla okrem výmeny okien žiadnou významnou rekonštrukciou. Vedenie SND na čele s Matejom Drličkom si hneď po svojom nástupe v roku 2021 určilo rekonštrukciu dielni ako jednu z priorít. Dalo si vypracovať energetický audit budovy, pripravilo pasportizáciu existujúceho stavu a tiež štúdiu uskutočniteľnosti novej rekonštrukcie.

V lete 2022 SND podalo žiadosť o získanie finančných prostriedkov vo výzve Ministerstva dopravy SR na obnovu budov v rámci európskeho Plánu obnovy a odolnosti. V tejto výzve bolo SND na jeseň 2023 úspešné. V januári tohto roka v zmysle podmienok výzvy ukončilo aj výberové konanie na zhotoviteľa realizačnej dokumentácie a zhotoviteľa stavby a v marci 2024 podpísalo s Ministerstvom dopravy SR zmluvu o poskytnutí príspevkov mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti. Zákazka má hodnotu presahujúcu 7 miliónov eur.

„Vzhľadom na to, že na rekonštrukciu čerpáme európske verejné zdroje, ide o komplexný a administratívne mimoriadne náročný proces, ktorý podlieha prísnej kontrole. Tento proces nás, samozrejme, veľmi zamestnáva, ale má absolútnu prioritu, pretože Umelecko-dekoračné dielne SND sú dôležitou súčasťou divadla a ich budova už bola v žalostnom stave. Súčasťou podmienok získania prostriedkov je, že rekonštrukcia musí byť hotová a stavba skolaudovaná do konca roka 2025,“ hovorí ekonomický riaditeľ SND Matej Bošňák.

Počas letných prázdnin sa Umelecko-dekoračné dielne presťahujú do náhradných priestorov, v ktorých bude prebiehať výroba najbližšie mesiace. Výsledkom rekonštrukcie bude významná energetická úspora, ale aj moderné a komfortné priestory a dôstojné podmienky pre viac ako stovku remeselníkov pracujúcich v Umelecko-dekoračných dielnach SND.

České centrum Vídeň: Z Herrengasse do Kreuzherrengasse

Kontaktní údaje: Kreuzherrengasse 1, 1040 Wien (vchod Gußhausstraße 10)
Mobil: +43 660 78 28 615
E-mail: ccwien@czechcentres.cz, wien.czechcentres.cz
Facebook, Instagram: TschechischesZentrumWien
Oficiální otevření pro veřejnost bude oznámeno.
O veškerých programových změnách informuje České centrum Vídeň na svém webu a Facebooku a Instagramu.

PROGRAM:

do 31. 8. Festival: *Kulturbrücke Fratres*

Již přes dvacet let podporuje spolek Kulturbrücke Fratres kulturní a umělecký dialog v pohraničních oblastech Rakouska a České republiky. Na starém panství Fratres, které údajně kdysi obývala Marie Terezie, se každé léto konají nejrozličnější hudební, taneční, literární, ale i filmové akce. Téma každé události je návštěvníkům představeno z pohledu různých oborů a kulturních perspektiv. 6. červenec bude věnovaný Franzi Kafkovi, mimo jiné s autorským čtením Jaroslava Rudiše.

Gutshof Fratres, Fratres 11, 3844 Waldkirchen/Thaya
www.kulturbruecke.com
www.museumhumanum.com
Tel. 0664/1508282

do 1. 9. Výstava: *Brotlos. Leben ohne Sicherheit*

Co se nám vybaví, když dnes slyšíme pojem „bez chleba“? Silná asociace je s lidmi, kteří navzdory pravidelné práci nedostávají odpovídající mzdu – kterým pravidelně docházejí základní potraviny, přestože jsou výdělečně činní. Skupinová výstava *Brotlos. Leben ohne Sicherheit* kriticky nahlíží na běžné předsudky vůči lidem v takovýchto nejistých životních podmínkách. Pozvaní umělci, mezi nimiž jsou Polina Davydenko, Martins Kohout a Ana de Almeida z Česka, chtějí podnítit širokou diskusi o sociálních podmínkách námezdní práce.

Woran denken wir, wenn wir heute den Begriff „brotlos“ hören? Eine starke Assoziation ist jene von Menschen, die trotz geregelter Arbeit keinen entsprechenden Lohn erhalten und denen damit trotz eines Einkommens regelmäßig die Grundnahrungsmittel ausgehen. Die Gruppe-

ausstellung „Brotlos. Leben ohne Sicherheit“ setzt sich kritisch mit gängigen Vorurteilen gegenüber Personen in solch prekären Lebensverhältnissen auseinander. Die eingeladenen Künstler:innen, u. a. Polina Davydenko, Martins Kohout und Ana de Almeida aus Tschechien, wollen so eine breite Diskussion über die gesellschaftlichen Verhältnisse von Lohnarbeit anregen.

Die Ausstellung ist zu den Öffnungszeiten der Startgalerie musa zugänglich: Dienstag bis Sonntag von 10:00 bis 17:00 Uhr, bis 01. 09. 2024.

Startgalerie musa, Felderstraße 6-8, 1010 Wien

do 30. 9. Výstava: *Kulturní mosty v Evropě. Šlechta z Čech a Moravy po roce 1945*

Dvojazyčná výstava mnichovského Spolku Adalberta Stiftera (poprvé prezentovaná v Rakousku) zachycuje osudy nejvýznamnějších českých šlechtických rodů.

Galerie auf der Pawlatsche, Spitalgasse 2-4/Hof 3, 1090 Wien

Program RSKS

Milí priatelia Rakúsko-slovenského kultúrneho spolku! Detailné informácie o našich podujatiach nájdete naďalej na Facebooku alebo na našich stránkach www.slovaci.at. Veríme, že sa uvidíme na plánovaných podujatiach. Slovenský dom, Marktgasse 3, 1090 Wien

SOVA

Detaily o budúcich programoch Slovenského školského spolku SOVA – Prehľad našich aktuálnych podujatí – nájdete aj na našej web-stránke.

Zmena programu vyhradená.

Slovenský inštitút Viedeň

Wipplingerstraße 24-26, A-1010 Wien
Tel.: +43 1 318 905 5291
si.vienna@mzv.sk
www.mzv.sk/sivieden
www.fb.com/SlowakischesInstitutInWien

Krajské a senátní volby se uskuteční 20. a 21. září 2024

Volby do třetiny Senátu a do zastupitelstev krajů se uskuteční v pátek a v sobotu 20. a 21. září. Termín vyhlásil prezident Petr Pavel a oznámil ho na webu odbor komunikace prezidentské kanceláře. Rozhodnutí hlavy státu ještě musí spolupodepsat premiér Petr Fiala (ODS).

Před čtyřmi lety se krajské a senátní volby konaly na začátku října. Termín voleb vyhláší prezident republiky nejpozději 90 dnů před jejich konáním. Pavel tak měl na tento úkon čas do léta. Volby do Senátu i do krajů se musí konat ve třicetidenní lhůtě končící dnem uplynutí volebního období zastupitelů či senátorů. V krajských volbách se volí každé čtyři roky, a to ve třinácti krajích. Prahy se krajské volby netýkají, své zástupce do zastupitelstva hlavního města občané vybírají při volbách do obcí. Od roku 2026 se budou krajské, senátní a obecní volby konat vždy na konci prvního říjnového týdne. Změnu, která má zabránit

posouvání termínu těchto voleb směrem k létu, přinese novela ústavy, kterou prezident podepsal v březnu.

Aplikace PID lítačka spouští novou funkci, najde vám spoj přímo až domů

Aplikace Lítačka představila novou funkci, která uživateli naplánuje cestu nejen prostředky MHD, ale kombinuje i další způsoby dopravy po městě. Aplikace zvládá i navádění na parkoviště v hlavním městě. V budoucnu plánuje Operátor ICT (OICT) dodat například i mapu dopravních prostředků PID. Momentálně používá aplikaci Lítačka přes 900 000 lidí.

Nový vyhledávač umí oproti svému předchůdci vypočítat trasu i od konkrétní adresy, a lidé tak nejsou vázáni na konkrétní zastávku MHD. Nyní bude OICT sbírat uživatelská data a vyhodnocovat výsledky. Jeho cílem je co nejdříve opustit beta verzi a spustit vyhledávač v plném provozu.

Podle představitelů města se Praha zaměří také na marketing jednotlivých funkcí lítačky, jako je placení parkovného. Podle Zdeňka Hříba (Piráti) někteří lidé o této funkci nevědí ani po roce a půl od spuštění.

Před 200 rokmi vyšla *Slávy dcera* – připomeňte si ju na výstave

Známej básnickej skladbe Jána Kollára *Slávy dcera* je venovaná najnovšia výstava, ktorú máte možnosť vidieť do 30. septembra 2024 v Literárnom múzeu SNK. Okrem prepojenia pôvodnej zbierky s výtvarným umením Andrey Hellovej je zaujímavosťou výstavy aj replika dreziny, ktorej opis a vlastnú skúsenosť poeticky stvárnil Kollár vo svojej básnickej skladbe.

Ján Kollár (1793-1852) písal toto svoje vrcholné dielo v čase, ktorý nazývame jarou národov. Bola to doba, kedy sa moderné národy začali prebúdzat do veku slobody, spravodlivosti, pravdy a lásky, ľudskosti, humanity. Práve tieto myšlienky, ako aj myšlienky univerzalizmu rezonujú nielen v *Slávy dcere*, ale v celom Kollárovom diele. A v súčasnosti sú možno ešte aktuálnejšie ako pred 200 rokmi.

Mošovský rodák bol kľúčovou osobnosťou slovenského i českého národného obrodzenia a slovanskej kultúry a literatúry 19. storočia. Bol básnikom, prozaikom, filozofom, slavistom, zberateľom ľudovej slovesnosti a jazykovedcom, ale aj evanjelickým kňazom, kazateľom, univerzitným profesorom slovanskej archeológie na Viedenskej univerzite. Vytvoril rôznorodé dielo básní, memoárov a cestopisnej literatúry, teoretických spisov z oblasti slovanskej archeológie, histórie a jazykovedy. Venoval sa aj náboženskej spisbe, zbieral ľudovú slovesnosť, tvoril práce o slovanskej vzájomnosti. Práve široko koncipovaná myšlienka slovanskej vzájomnosti sa prelínala celým Kollárovým životom aj vedeckým, kultúrnym a umeleckým pôsobením. Patria k jednej zo základných ciest, po ktorých sa vydal proces slovenského národného obrodzenia a možno ju označiť za východiskovú myšlienku Kollárovej politickej a najmä kultúrnej koncepcie.

Básnická skladba *Slávy dcera* najsilnejšie pôsobila na aktivizáciu národno-obrodeneckého hnutia slovanských národov. V našej literatúre doposiaľ zaujíma významné miesto a začleňuje sa do širšieho kontextu európskej literatúry a kultúry ad hoc.

Výstava k 200. výročiu prvého vydania básnickej skladby aktualizuje myšlienkové dedičstvo Jána Kollára. Prepája nadčasové myšlienky vybraných textov z pôvodnej zbierky s ich moderným prebásnením Ľubomírom Feldekom do zbierky *Dcera Slávy* (Perfekt, 2018) a s výtvarným stvárnením Andrey Hellovou (2024). Kolekciu 15 obrazov dopĺňajú veľkoformátové textové bannery, vitríny s vydávaniami Kollárovej básnickej zbierky, inonárodné knižné jednotliviny, archívne a múzejné predmety z jedinečného zbierkového fondu Slovenskej národnej knižnice.

Výstava potrvá do 30. septembra 2024. Tešíme sa na vás v Literárnom múzeu SNK!

Pozri <https://www.snk.sk/sk/navstivte-nas/literarne-muzeum.html>.

Cena Otokara Fischera

Institut pro studium literatury a Spolek Adalberta Stiftera udělil Cenu Otokara Fischera za publikace vydané v letech 2022-2023. V kategorii českojazyčných germanobohemistických prací, jež byly publikovány v letech 2022-2023, cenu obdržela Lenka Kerdová za monografii *Malý Berlín ve Velké Praze. Pražská meziválečná architektura německy mluvících architektů* (Řevnice: Arbor vitae, 2022); v kategorii německojazyčných germanobohemistických prací, jež byly publikovány v letech 2022-2023, cenu obdržela Lena Sophie Dorn za monografii *Übersetzungsbewegungen. Zum Verhältnis von Literaturübersetzung und Nation* (Harrassowitz Verlag, 2023)

Slavnostní předání Ceny se uskutečnilo 27. června v 18 hodin v Goethe-Institut, Masarykovo nábřeží 32, Praha 1. Večerem provázal básník, esejista a performer

Jaromír Typlt, hudebně pak houslistka Daniela Matheas. Program byl živě streamován prostřednictvím YouTube kanálu.

Porota se zároveň rozhodla vyslovit zvláštní uznání autorkám a autorům následujících tří publikací (v abecedním pořádku): Stefan Johann Schatz: *Unterricht für die »Grenzlanddeutschen«*. *Das deutschsprachige Schulwesen im Reichsgau Sudetenland 1938-1945* (Frankfurt am Main: Peter Lang, 2023); Martha Stellmacher: *Unterricht für die »Grenzlanddeutschen«*. *Das deutschsprachige Schulwesen im Reichsgau Sudetenland 1938-1945* (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 2023); Zuzana Urválková: *Tajemství úspěchu. Německojazyčná knižnice Album nakladatele Ignáce Leopolda Kobra v širších literárních souvislostech* (Brno: Host, 2022)

Institut pro studium literatury, Za Hládkovem 973/4, Praha 6-Střešovice

Zprávy ZÚ ČR

Oslavy 20. výročí rozšíření Evropské unie

Oslava 20. výročí pátého a největšího rozšíření Evropské unie proběhla 7. května 2024 v House of the European Union (zastoupení Evropské komise ve Vídni). Během panelové diskuse se hosté zaměřili na to, co přineslo rozšíření EU jednotlivým zemím i EU jako celku. Zhodnotili získané zkušenosti a vyhlídky do budoucna, včetně možnosti dalšího rozšíření Unie, která by mohla zahrnovat více než třicet členských států.

Za Českou republiku pozvání do diskuse přijal Pavel Telička, bývalý komisař EU, místopředseda Evropského parlamentu a hlavní vyjednaváč pro vstup České republiky do EU. Úvodní slovo pronesl Wolfgang Bogensberger, úřadující vedoucí zastoupení Evropské komise ve Vídni, stejně tak spolková ministryně pro EU a ústavu Karoline Edtstadler.

Podle diskuse následovala malá recepce s kulinářskými specialitami všech deseti zemí, které před dvaceti lety vstoupily do EU.

Proběhl také foto termín všech deseti velvyslanců s Wolfgangem Bogensbergem a starostou Vídně Michaellem Ludwigem v nedalekém parku Sigmund-Freud-Park, kde se nachází památník připomínající rozšíření EU v roce 2004.

79. výročí osvobození koncentračního tábora Mauthausen

Letošní pieta k tomuto významnému výročí se tradičně konala 5. května u památníku koncentračního tábora Mauthausen. Nechyběli, jak je zvykem, významní rakouští političtí představitelé. Ministr školství, mládeže a tělovýchovy Mikuláš Bek společně s velvyslancem Jiřím Šitlerem uctili památku obětí a zúčastnili se tradiční bohoslužby a pietních akcí. Ministr Bek po pietě diskutoval se studenty a pedagogy Gymnázia Vítězslava Nováka Jindřichův Hradec, Gymnázia Třeboň a Gymnázia Jana Blahoslava v Ivančicích nejen o událostech druhé světové války, ale i o důležitosti vzdělání či kvalitě českého školství a jeho budoucím směřování.

Evropské centrum excelence ve Schwechatu

V areálu vídeňského letiště Schwechat vzniká Fí-Lab, první z dvanácti plánovaných center excelence Evropské kos-

mické agentury (ESA) v členských státech EU. Inovační centrum ESA Phi-Lab Austria bylo otevřeno 26. dubna 2024 a jeho provoz zajišťuje kromě ESA také ministerstvo pro ochranu klimatu a mobilitu a spolková země Dolní Rakousko. Phi-Lab (Fí-lab) bude kosmickým centrem pro Upstream technologie. Cílem je zaměřit se na aplikovaný výzkum a podnikové inovace v oblasti předseriových technologií, konkrétně pro konstrukci družic, raket a kosmických lodí včetně pro ně potřebných nových materiálů, komponent a pohonných systémů. Síť Fí-laboratoří má sloužit k rozvoji přelomových inovací, které mohou být komercializovány a má být úzce napojena na průmysl, univerzity a kosmické agentury.

V prvních čtyřech letech svého provozu bude mít centrum k dispozici 11,2 miliónu eur na celkem patnáct až dvacet projektů. V nejbližší době budou moci firmy, ale i vysoké školy a další výzkumné instituce začít přihlašovat své projekty. Ročně může být podpořeno čtyři až šest projektových týmů, přičemž první výběrové řízení proběhne již v červnu tohoto roku. Každý projekt může získat podporu ve výši 200 000-500 000 eur po dobu až dvou let. Kromě finanční podpory bude centrum poskytovat odborné znalosti nejen v technologických otázkách, ale například i v oblasti ochrany duševního vlastnictví, rozvoje obchodního modelu nebo udržitelnosti. Prostřednictvím tzv. scale-up investic má podpořit také rychlejší vstup na trh. Provozovatelem centra je společnost Accent Inkubator GmbH, high-tech inkubátor spolkové země Dolní Rakousko, společně s partnerskými společnostmi Tecnet Equity, Brimatech a Enspace. V prostorách zároveň otevřel své nové sídlo rakouský spin-off Enpulsion, který je světovým lídrem na poli elektrických pohonů pro malé družice. Koncept Fí-Lab by měl právě takovým firmám pomáhat při vývoji prototypů a produktů. Evropská kosmická agentura se bude také podílet na výběru projektových týmů, který je plánován dvakrát ročně, a následně jim poskytne odborné kontakty v rámci sítě ESA.

Do roku 2030 se očekává patnáctinásobné navýšení objemu kosmické dopravy. Trh se neustále mění a vyvíjí a s 10 % ročním růstem je v současné době jedním z nejrychleji rostoucích. Podle vedoucího laboratoře Carlose Férnandeze de Retany roste role soukromých společností na vesmírném poli a k tomu klesají náklady na start družic. Trendem je odklon od kusové výroby. Klasickým případem je situace, kdy firma má již vyvinutou družici nebo raketový pohon a chce je upravit pro komerční využití nebo sériovou výrobu. Právě na tento typ vývoje se má centrum zaměřovat.

Rakousko si s kosmickým průmyslem asociuje málokdo. Podle organizace AUSTROSPACE, která sdružuje firmy a instituce v této oblasti, ale dosahuje celkový roční obrát tohoto sektoru v zemi 125 mil. EUR a globálnímu vesmírnému odvětví se věnuje na 120 firem. Převážně v Dolním Rakousku v posledních letech díky kvalitní technické a univerzitní základně vyrostlo několik společností s mezinárodním renomé zejména v oblasti pohonů a dávkování a distribuce paliva pro družice. Významně k tomu přispívají dolnorakouské univerzity aplikovaných věd a jejich spin-offy. To je ve vztahu k ČR zajímavé také proto, že v Praze sídlící agentura Agentura EU pro kosmický program (EU-SPA) má na starosti vedení satelitního programu. V Grazu zároveň funguje ESA Business Incubation Center Aus-

tria s partnerskými pobočkami Startup Salzburg a zmíněným Accent Inkubator v Dolním Rakousku, které podporují start-upy, podnikatele a vědce při komerčním využití produktů a inovací vyvinutých pro vesmír v různých odvětvích ekonomiky.

Od roku 2021 je generálním ředitelem ESA Rakušan Josef Aschbacher, který ještě v pozici ředitele ESA pro pozorování Země zaváděl komercializaci dat z pozorování. Koncept Fí-Lab Austria rozšiřuje tuto iniciativu na všechny oblasti vesmíru s cílem vytvořit inovace s komerčním využitím, přilákat nové aktéry do kosmického průmyslu a podpořit je při růstu. Tyto cíle naplňují Rakouskou kosmickou strategii 2030+, dle níž by se země chtěla stát nepostradatelným článkem mezinárodních hodnotových řetězců pro konstrukci a provoz vesmírných technologií i služeb, místem pro setkávání mezinárodní kosmické politiky a diplomacie a průkopníkem v oblasti udržitelnosti ve vesmíru a využití vesmírných technologií a získaných dat pro ochranu klimatu. Součástí rakouského kosmického dotačního programu Austrian Space Applications Programme (ASAP) je i podpora internacionalizace a bilaterální průmyslové spolupráce. Potenciál se tak nabízí např. v oblasti zpracování družicových snímků, v níž v ČR působí řada špičkových společností, s využitím pro ochranu životního prostředí.

Obchodně-ekonomický úsek Velvyslanectví ČR ve Vídni

150 let existence hraničního mostu přes Dyji

Zástupce velvyslance Jan Brunner se ve městě Hardegg zúčastnil oslav 150 let existence našeho společného hraničního mostu přes řeku Dyji. Most přes řeku Dyji v Hardeggu byl otevřen v roce 1874 a hrál klíčovou roli jako spojení mezi Hardeggem a Jižní Moravou. Po válce se most bohužel stal symbolem přerušovaných vztahů. Od otevření hranic v roce 1989 však představuje spojení Rakouska a Česka a úspěšné spolupráce obou národních parků. Dnes slouží most jako místo setkávání a umožňuje návštěvníkům překračovat hranice v malebné turistické a cyklistické krajině.

Ještě jednou k pietnímu aktu v Mauthausenu

Téma letošní vzpomínky osvobození v koncentračním táboře Mauthausen bylo právo a spravedlnost za národního socialismu. Více než 9 000 hostů Mauthausenského výboru Rakousko, včetně více než 3 000 mladých lidí, si při dojemném obřadu připomnělo osvobození koncentračního tábora Mauthausen před devětasedmdesáti lety.

Velvyslanec Jiří Šitler při pietě vyzdvihl význam památných míst, jako je Mauthausen, jako připomínku hrůz minulosti, která nás má otrást a připomenout nám, že je nutné činit vše pro zabránění opakování podobných zvěrstev. Jeho slova připomínají aktuálnost a naléhavost připomínání historických událostí, aby se ze zkušeností minulosti poučili.

Nejen rakouští, ale i čeští zástupci se účastnili letošních oslav. Ministr školství, mládeže a tělovýchovy Mikuláš Bek společně s velvyslancem Jiřím Šitlerem uctili památku obětí a zúčastnili se tradiční bohoslužby a pietních akcí. Ministr Bek se po pietě zúčastnil diskuse se studenty a pedagogy z českých škol.

Památku obětí jsme uctili také v Gusenu, Ebensee, Melku a Steyru. Oslavy osvobození v Melku se zúčastnila i spolková ministryně obrany Klaudia Tanner. Pietní akce

v Attnang-Puchheim se zúčastnil i bývalý spolkový kancléř Franz Vranitzky, jenž jako první rakouský kancléř, který veřejně odmítl oficiálně proklamovanou tezi, že Rakousko bylo pouhou obětí, a přiznal též spoluúčasť Rakouska na zločinech za druhé světové války.

Europatag ve Vídni

V sobotu 4. května 2024 se na vídeňské nákupní třídě Mariahilfer Straße konal tradiční pouliční festival oslavující Den Evropy (tzv. Europatag). Den Evropy, který připadá na 9. května, připomíná den, kdy francouzský ministr zahraničních věcí Robert Schuman v roce 1950 představil myšlenku mírové spolupráce v Evropě. Na letošním festivalu nechyběl ani český stánek.

Letošní Europatag se nesl v duchu motto „Víteň v srdci Evropy“. Návštěvníci měli možnost poznat na deset evropských i mimoevropských zemí a zažít rozmanitost tohoto kontinentu během jediného dne. Vedle stánků Evropského parlamentu, Městského oddělení pro Evropské záležitosti (MA27) a spolků „Vienna Goes Europe“ a „Bund Europäischer Jugend“, kteří byli hlavními organizátory akce, byla nákupní ulice bohatě vyzdobena také českými vlajkami.

Český stánek na letošním festivalu byl zastoupen několika institucemi, především i díky významnému 20. výročí vstupu Česka do Evropské unie. Organizaci podpořily České centrum Vídeň, Velvyslanectví České republiky ve Vídni, CzechTourism a delegace z Olomouce, která lákala kolemjdoucí olomouckými koláčky a informačními letáky na tamější „Rakouskou sezónu“. Návštěvníci měli možnost se dozvědět více o české kultuře a historii prostřednictvím panelové výstavy o vstupu ČR do EU a zúčastnit se zábavného kvízu s možností vyhrát pobyt ve čtyřhvězdičkovém hotelu v Olomouci.

Zlínští tanečníci z Dance Studio Starlight přinesli nezapomenutelný zážitek, když na pódiu pod hudebními nahrávkami českého krále swingu Ondřeje Havelky tancovali Lindy hop. Následoval krátký workshop, kde si lidé všech věkových skupin mohli vyzkoušet základy swingového tance.

Podpora českého kulturního dědictví v zahraničí

Informace k programu podpory českého kulturního dědictví v zahraničí v roce 2024 najdete na webových stránkách českého velvyslanectví ve Vídni.

Österreichischer Franz Kafka-Preis 2024

– Österreichischer Franz Kafka-Preis 2024 an Josef Winkler für das Lebenswerk

– >Odradek<-Buchpreis 2024 an Radka Denemarková für *Stunden aus Blei (Hodiny z olova)*

Wann: 14. Juni 2024, 18:30 Uhr

Wo: Babenbergerhalle, Rathauspl. 25, 3400 Klosterneuburg

Erstmals seit 2001 wird heuer wieder der Österreichischer Franz Kafka-Preis vergeben. Der erste Träger dieses renommierten Preises war im Jahr 1979 Peter Handke, der das Preisgeld von insgesamt 100 000 Schilling an Franz Weinzettl und Gerhard Meier weitergab. Diese Idee der Förderung jüngerer Autor:innen greift die Kafka-Gesellschaft 2024 mit einem neuen Konzept des Kafka-Preises

auf, der von vornherein aus einem Autor:innenpreis – dem Österreichischen Franz Kafka-Preis – und einem weiteren Preis – dem ›Odradek‹-Buchpreis – besteht.

Die Verleihung des Österreichischen Franz Kafka-Preises wird von der Österreichischen Franz Kafka-Gesellschaft veranstaltet, das Preisgeld wird vom BMKOES und dem Land Niederösterreich gestiftet.

Mit künstlerischem Rahmenprogramm & Buffet.

Persönliche Anmeldung unter: info@franzkafka.at.

Weitere Informationen: www.franzkafka.at.

Gemeinsam mit der Österreichischen Franz Kafka-Gesellschaft und der Stadt Klosterneuburg.

KinderuniWien 2024: PARTIZIPATION wird großgeschrieben!

Mehr als 500 Wissenschaftler*innen aus sechs Universitäten und einer Fachhochschule bieten insgesamt 345 Lehrveranstaltungen für 3 500 Kinder von 7 bis 12 Jahren – so lautet die Formel für die KinderuniWien 2024. Von 8.-19. Juli können Kinder wieder Workshops, Seminare und Vorlesungen an allen beteiligten Unis besuchen: an der Universität Wien, der TU Wien, der Medizinischen Universität Wien, an der BOKU Wien, der WU Wien, der Veterinärmedizinischen Universität Wien sowie an der FH Campus Wien.

Das vielfältige Programm lässt Kinder in unterschiedliche Fächer der beteiligten Hochschulen blicken und ist wissenschaftlich breit gestreut: von Architektur bis Wirtschaft, von Gesundheit über Natur zu Tieren, von Sprachen und Kulturen zu Geschichte.

„Partizipation“, so lautet das diesjährige Schwerpunktthema an der KinderuniWien mit einem bunten Programm. Passend dazu, widmet sich Sophie Lecheler, Kommunikationswissenschaftlerin der Uni Wien, in ihrer Eröffnungsvorlesung der Frage, was TikTok mit Politik zu tun hat.

Unter dem Label „Gemeinsam eine gute Welt gestalten“ beschäftigen sich Kinder in einem Schwerpunkt der Austrian Development Agency mit Gerechtigkeit, Menschenrechten und Nachhaltigkeit. Und auch heuer dürfen die Themen Klima/Energie und Umwelt natürlich nicht fehlen – unterstützt vom Klima- und Energiefonds. Zudem werden Einblicke in die Arbeitswelt der Zukunft möglich: Gemeinsam mit Thomas Arnoldner, dem Deputy CEO A1 Group, entdecken junge Digitalfans die Chancen neuer Berufswelten. Und in einer Exkursion erforschen die jungen Studierenden dann auch noch gemeinsam mit einer Expertin von Saferinternet.at und des A1 digital.campus

die Welt der künstlichen Intelligenz mit all ihren Vor- und Nachteilen.

Wer vor hat, in Zukunft eine Bank zu leiten, bekommt die Chance, die Vorstände der BAWAG Group, Anas Abuzaakouk und Enver Sirucic kennenzulernen – und kann beim Faktencheck-Quiz das eigene Finanzwissen überprüfen.

Kostenlose Teilnahme für alle – Registrierung ab sofort möglich

Apropos Prüfung, die wichtigste Regel an der KinderuniWien lautet: Prüfungen sind strengstens verboten – auch Aufnahmeprüfungen! ALLE Kinder zwischen 7 und 12 Jahren sind eingeladen, an der KinderuniWien teilzunehmen. Neben deutschsprachigen Lehrveranstaltungen wird auch auf englisch, italienisch, bulgarisch, chinesisches oder in Gebärdensprache unterrichtet.

Einzige Voraussetzung für die Teilnahme ist eine OnlineAnmeldung.

1. Jetzt registrieren unter: www.kinderuni-anmeldung.at.
2. Ab 10. Juni Lehrveranstaltungen buchen.
3. Von 28. Juni bis 5. Juli ist Abholphase für Studienausweis, ein Inskriptionssackerl sowie das beliebte KinderuniWien T-Shirt.
4. Dabeisein, forschen und neugierig sein.

Informationen und mehr

Wer mehr wissen will, findet alle Infos auf kinderuni.at, kann ein E-mail schreiben, bei der Hotline 0664/8864 5466 anrufen oder Social Media samt WhatsApp-Channel nutzen.

Beispielfotos aus dem Vorjahr unter: <https://www.apafotoservice.at/galerie/33629>.

Ihre Ansprechperson:

Petra Eckhart

Kinderbüro Universität Wien gGmbH

Lammgasse 8/8 1080 Wien

+43 (0) 664 856 5809

petra.eckhart@univie.ac.at

www.kinderuni.at

XVI. mezinárodní konference českých škol v zahraničí

Vážené kolegyně, vážení kolegové, milí příznivci českého jazyka v zahraničí i doma,

XVI. mezinárodní konference českých škol v zahraničí se blíží. Těšíme se na vás v týdnu od 29. 7. do 2. 8. 2024 osobně v Praze nebo v on-line prostoru. Konference bude i příležitostí k oslavě 15. výročí založení spolku Česká škola bez hranic.

Uzávěrka přihlášek je již 30. června.

Konference se zaměří na čtení a čtenářskou gramotnost, AI, výuku psaní v dospělosti, využití divadla, efektivní výukové strategie a další témata.

Nezapomene ani na rodiče žáků našich škol v zahraničí, otázkám plnění povinné školní docházky se bude věnovat v pondělí 29. 7. od 15:30 webinář pod vedením kolegů z MŠMT ČR.

Konference se koná pod záštitou ministra zahraničních věcí a ministra školství mládeže a tělovýchovy České republiky.

VÝSTAVY

GASK – Galerie Středočeského kraje, p. o.

DISEGNO INTERNO

Eva Švankmajerová / Jan Švankmajer
do 4. 8. 2024

Kutnohorská iluminace

Expozice faksimile Kutnohorské iluminace
do 31. 10. 2024

Stále v pohybu

Vratislav Karel Novák
do 8. 9. 2024

Voyage

Martina Skala
do 23. 6. 2024

Mlčení

Jiří Straka
do 8. 8. 2024

O TOBĚ

Z nejmladší ženské malby a sochy
do 18. 8. 2024

Entrée – stálá expozice v přízemí galerie
GASK pod širým nebem – stálá venkovní expozice
Vstupné:

– STÁLÁ EXPOZICE:

dospělí 120 Kč, rodinné vstupné 300 Kč, senioři, ZTP, studenti do 26 let 50 % sleva;

– PROMĚNNÉ VÝSTAVY:

dospělí 250 Kč, rodinné vstupné 540 Kč, senioři, ZTP, studenti do 26 let 50 % sleva,

k proměnným výstavám vstup do stálé expozice zdarma.

GASK, Barborská 51-53, Kutná Hora

Otevřeno úterý až neděle 10:00-18:00 hodin

www.gask.cz

Wien Museum musa

Ausstellung Brotlos. Leben ohne Sicherheit

Die Gruppenausstellung setzt sich kritisch mit gängigen Vorurteilen gegenüber Personen in dieserart prekären Lebensverhältnissen auseinander. Die eingeladenen Künstler:innen wollen so eine breite Diskussion über die gesellschaftlichen Verhältnisse von Lohnarbeit anregen. Die Slowakei repräsentieren die Künstlerinnen Katarína Csányiová mit ihrem Video.

Der Film *Carenomadinnen* von Katarína Csányiová verhandelt die Thematik in exemplarischer Weise. Einfühlsam erzählt die Künstlerin vom Alltag slowakischer Pflegekräfte, die nicht nur jeden Monat 880 Kilometer zu ihrem Arbeitsplatz nach Innsbruck pendeln, sondern auch mit unzumutbaren Arbeitsbedingungen konfrontiert sind. Csányiová ist eine von mehreren künstlerischen Positionen in der von Anežka Jabůrková und Miljana Mirović kuratierten Ausstellung, die sich mit den Schattenseiten des globalisierten Arbeitsmarktes auseinandersetzt.

Kuratorinnen Anežka Jabůrková, Miljana Mirović.

Künstler:innen Željka Aleksić, Ana de Almeida, Katarína Csányiová, Polina Davydenko, Petja Dimitrova & Happy Akegbeleye, Eszter Magdolna Kállay, Martins Kohout,

Jelena Micić, Olena Newkryta, Alicija Rogalska, Dana Sochorová, Sanja Iveković, Moira Zoitl.

Ausstellungsgestaltung WEITBLICK Architektur (Carina Zabini & David Kovařík).

Grafik: Kristýna Jordánová.

Kooperationspartner: Collegium Hungaricum, neunerhaus, Slowakisches Institut Wien, Tschechisches Zentrum Wien.

Siehe auch Seite 106 und 113.

Wien Museum musa, Felderstraße 6-8, 1010 Wien

Fotoausstellung Zeitreise – zwischen gelebter Tradition und Klischee

bis 30. August 2024

Das Projekt Zeitreise wirft den Fokus auf die wenig bekannten historischen Fotograf*innen des Salzkammerguts und stellt diese neu entstandenen vergleichend-interpretative fotografischen Arbeiten internationaler Künstler*innen gegenüber. Die Slowakei repräsentiert die Fotografin Zuzana Pustaiová.

Kuratorin: Yvonne Oswald.

Narzissendorf Zloam, Archkogel 188, 8993 Grundlsee

Info: <https://www.salzkammergut2024.at/veranstaltungen/eroeffnung-zeitreise-zwischengelebter-tradition-und-klischee-2/>

zs art galerie

Kollektivausstellung Dialogue II zum 15-jährigen Bestehen der zs art galerie werden in II Ausstellungs-Etappen gefeiert.

Es ist eine Zusammenstellung ausgesuchter Arbeiten der aktuellen zs art Künstler:innen sowie Gastkünstler:innen der letzten Jahre. Kontroverse II und zugleich abwechslungsreich beziehungsweise zueinander in Szene gesetzt. Dialogue II zeigt u. a. auch Arbeiten von slowakischem Künstler Viktor Hulík. Er zelebriert die rhythmische Wiederholung im quadratischen Raster auf mehreren Ebenen oder Grauwerten. Varianten der Rhythmik offenbaren eine Vielfalt an Möglichkeiten.

Musikprogramm: Otto Lechner (Harmonika).

Ausstellungsdauer: bis 3. September 2024.

zs art galerie, Westbahnstraße 27-29, 1070 Wien

Info: <https://www.zsart.at/de/>

Fotokunstaussstellung von Pavol Kajan PRAESENTIA AETERNA

Kunstraum VALENTINUM, Braunau am Inn

Der slowakische Fotokünstler Pavol Kajan aus Dolný Kubín präsentiert an zwei Ausstellungsortlichkeiten (Kunsthau Valentinum und Galerie am Fischbrunnen) eine umfassende Schau seines kunstfotografischen Schaffens. Pavol Kajans künstlerischer Zugang zum Abbild des Menschen erfolgt vorerst über real existierende Personen aus dem alltäglichen Umfeld. Durch besondere technische Verfahren wie Beleuchtung, Verfremdung und Belichtungskonzepte erreicht er einen neuen und unverwechselbaren Zugang zum Wesen des Menschen. „Ewige Präsenz“ ist also eine Metapher für einen Menschen, der sich seinen Lebensabschnitten stellt und sich selbst hinterfragt. Damit wird auf eine zeitlose Gültigkeit verwiesen.

Ausstellungsdauer: bis 19. Juli 2024.

Kuratorin: Zuzana Sýkorová

Ausstellung von Róbert Hromec – SILENCE

Ausstellungsdauer: bis 30. August 2024.

Silenzio aus dem Italienischen, Ticho aus dem Slowakischen sind Namen der Werke, die stumme Gesichter darstellen, hinter denen man unausgesprochene Worte, Taten und Handlungen suchen kann, die in uns Emotionen und Gefühle hervorrufen, ob angenehm oder nicht, und durch die wir wissen, dass wir leben. Diese Gefühle sind die persönliche Erfahrung des Autors, seine Überzeugungen, Erinnerungen und Gedanken, die es ihm ermöglichen, zu schaffen und auf die Leinwand zu übertragen, was nicht mit Worten ausgedrückt werden kann.

Musikprogramm: Tünde Jakab (Gesang und Flöte).

Slowakisches Institut in Wien

Anmeldung zu den Veranstaltungen bitte an diese E-Mail Adresse: si.vienna@mzv.sk.

Sigmund-Freud-Museum

Das Unheimliche. Sigmund Freud und die Kunst

Bis 4. November 2024

In seiner 1919 erschienenen Abhandlung *Das Unheimliche* verwies der Psychoanalytiker Sigmund Freud auf die Fähigkeit der Künste, dem psychischen Erleben Ausdruck zu verleihen. Dementsprechend eröffnen die gezeigten Werke zeitgenössischer Kunst eine Bandbreite von Betrachtungsweisen, die im Besonderen Freuds Einsicht widerspiegeln: das Unheimliche lässt sich sowohl auf das Vertraute (Heimelige) wie auf das ins Unbewusste Verdrängte (Verheimlichte) zurückführen. Mit Werken von Louise Bourgeois, Heidi Bucher, Gregory Crewdson, Birgit Jürgenssen, Helmut Newton, Hans Op de Beeck, Stephanie Pflaum (im Schauraum Berggasse 19), Markus Schinwald, Esther Shalev-Gerz, Cindy Sherman, Jeff Wall, Kay Walkowiak und Francesca Woodman.

Öffnungszeiten der Ausstellung:
 Juni: Dienstag, 14.00–18.00 Uhr,
 und Donnerstag, 10.00–14.00 Uhr.
 Juli - September:
 Dienstag und Donnerstag,
 10.00–13.00 Uhr.

Zur Voranmeldung für den Besuch der Ausstellung sowie für weitere Informationen nutzen Sie bitte die E-Mail-Adresse:
kulturelle.bruecken@gmail.com

Veranstalter
 Institute für Osteuropäische Geschichte und Slavistik der Universität Wien, Österreich und Ostmitteleuropa Zentrum Wien, Universitätsbibliothek Wien/Fachbibliothek Osteuropäische Geschichte und Slavistik, Bundesministerium für Bildung, Wissenschaft und Forschung, Tschechisches Zentrum Wien und der Kreuzherrenorden/Karlskirche.

Kulturelle Brücken in Europa sind eine Ausstellung des Adalbert Stifter Vereins (München) und des Instituts zur Erforschung für totalitäre Regime (Prag) in Kooperation mit Post Bellum.

Impressum
 V.i.S.d.P.: Dr. Zuzana Jürgens, Adalbert Stifter Verein e.V.
 Gestalterische Konzeption, Ausstellungarchitektur,
 Ausstellungsgrafik: Büro für Gestaltung Wangler und Abele,
 Amelie von Büdingen, Lisa Kelso, Kathleen Dhimogjini
 Fotos: Sudetendeutsches Institut e.V., München,
 Privatarchiv Familie Ferdinand Kinsky

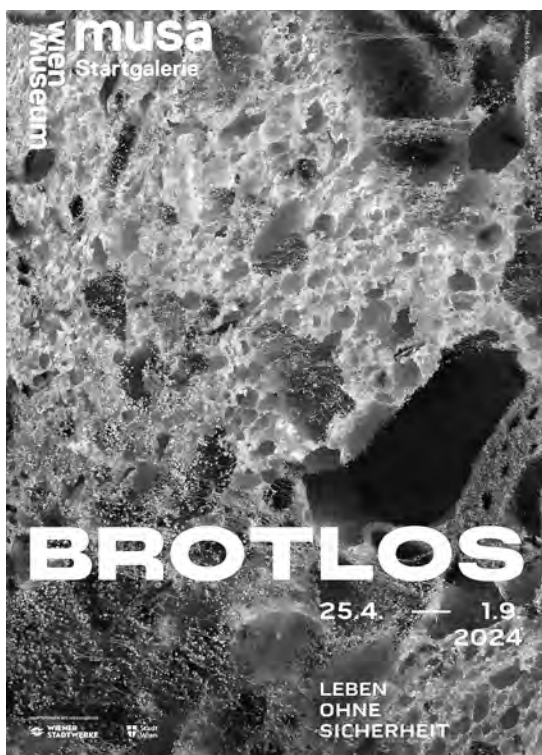
**Kulturelle
 Brücken
 in Europa
 Adel aus Böhmen
 und Mähren
 nach 1945**

Ausstellung
 15. 5. – 30. 9. 2024
 Galerie auf der Pawlatsche
 / Institut für Slavistik
 der Universität Wien
 Spitalgasse 2/Hof 3/
 Eingang 3.3, Wien
 Begleitprogramm

Eine Ausstellung von:
 Adalbert Stifter Verein, Ústav pro studium totalitních režimů

Veranstalter:
 TECHNICKÉ ZEMĚDĚLSTVÍ WU, Post Bellum, universität wien, universität wien, universität wien, Město Brno

Gefördert durch:
 Die Bundesregierung für Kultur und Medien, Ministerium für Wissenschaft, Kultur und Sport, Bayerisches Staatsministerium für Familie, Arbeit und Soziales

Archiv časopisu **Kulturní klub** online (pdf)

S radostí Vám oznamujeme, že se nám po dlouhé době podařilo splnit přání čtenářů i redakce mít možnost listovat a číst si online ve všech vydaných číslech časopisu *Kulturní klub*, a to ve formátu pdf.

Neváhejte a navštivte naši webovou stránku www.kulturklub.at – Archiv časopis, nebo přímo www.kulturklub.at/archivcasopis.html.

Projekt byl umožněn díky finanční podpoře rakouského Spolkového kancléřství. V roce 2020 bylo v rámci programu pro podporu menšin u rakouského Spolkového kancléřství možné podat žádost o subvenci na digitalizaci. Tuto příležitost jsme využili a podali návrh projektu, který uspěl a Kulturní klub obdržel na digitalizaci finanční prostředky.

Věříme, že Vás archiv zaujme a že se stanete jeho pravidelnými návštěvníky a uživateli.

redakce Kulturního klubu

Botschaft der Tschechischen Republik in Wien / Velvyslanectví České republiky ve Vídni
Penzinger Straße 11-13
A-1140 Wien
Tel.: +43-1-899 58 111

Velvyslanectvo Slovenskej republiky vo Viedni
Armbrustergasse 24
A-1190 Wien
Tel.: +43 13189055200
+43 13189055212-213

ST. KARL

Kreuzherrengasse 1, 1040 Wien

Heilige Messe

Montag bis Freitag 18:00 Uhr
Samstag Vorabendmesse 18:00 Uhr
Sonntage 8:00, 10:00 und 19:00 Uhr,
sonst an kirchlich gebotenen Feiertagen um 8:00 und 10:00 Uhr
Rosenkranz täglich um 17:30 Uhr
in der Kapelle

Beichtgelegenheit eine halbe Stunde vor Beginn der Messen und nach Vereinbarung

Svatá zpověď také v českém jazyce!

Die Kirche ist geöffnet:

Mo-Fr 7:30-19:00,
Sa 8:30-19:00, So 9:00-19:00

Kanzleistunden: Mo-Fr 8:30-11:30

Tel.: 504 61 87, Fax: DW 13
E-Mail: st.karl.wien@aon.at

Haus- und Krankenbesuche und Beichte mit Kommunionempfang nach Vereinbarung mit der Pfarrkanzlei

TSCHECHISCHES ZENTRUM WIEN

Nová adresa od 1. března 2024:

Kreuzherrengasse 1, 1040 Wien
(vchod Gußhausstraße 10)

Mobil: +43 660 78 28 615

wien.czechcentres.cz

E-mail:
ccwien@czechcentres.cz

Facebook, Instagram:
TschechischesZentrumWien

SLOVENSKÝ INŠTITÚT SLOWAKISCHES INSTITUT IN WIEN

Wipplingerstrasse 24-26, 1010 Wien

Po – Štv 10:00-12:00, 13:00-17:00

Pia 10:00-12:00, 13:00-15:00

tel./fax: +43-676-780 5353

www.mzv.sk/sivieden

si.vienna@mzv.sk

<https://www.facebook.com/SlowakischesInstitutInWien>

SOVA SLOVENSKÝ ŠKOLSKÝ SPOLOK

wien-cz-sk.at/sk/kalendar-akci
sova@slovaci.at

RAKÚSKO-SLOVENSKÝ KULTÚRNY SPOLOK

Sekretariát: út 9:00-10:30, čt 18:00-19:30

Marktgasse 3-7/3/R01, 1090 Wien

U4 – Friedensbrücke, električky: 33, 5, D

(zastávka Franz-Josefs-Bahnhof)

tel. +43-1-596 13 15, fax +43-1-595 57 99

rsk@slovaci.at, www.slovaci.at

Otevřeno vždy od 15. března do 31. října

BIERGARTEN · RESTAURANT

Schweizerhaus

Familie Karl Kolařík

seit 1920

1020 Wien, Prater 116, Tel. 728 01 52

POKYNY PRO ČTENÁŘE

Příhlášky k členství/odběru časopisu zasílejte na adresu:

Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku
Kulturklub der Tschechen und Slowaken in Österreich
Mohsgasse 30/9
A-1030 Wien

tel./fax/záznamník (od 10:00): ++43-1-79 88 454

e-mail: info@kulturklub.at, www.kulturklub.at

Nemáme placenou sekretářku, a proto prosíme o pochopení, pokud se nedovoláte. Namluvte svá přání na záznamník, určitě se ozveme. Srdečně děkujeme všem novým odběratelům časopisu a věříme, že jsou s ním spokojeni. Zároveň prosíme o Vaše ohlasy, přání, návrhy a kritiky.

Vážení členové v Rakousku, příspěvek na rok 2024 činí **38,- €** (členský příspěvek 19 € + předplatné 19 €).

Členství zahrnuje: zasílání časopisu, možnost inzerce na homepage Klubu, možnost inzerce s 20 % slevou v časopise *Kulturní klub* aj.

Vážení čtenáři v Rakousku, abo-příspěvek na rok 2024 činí **40,- €**. Prosíme, uveďte na složenice zkratku ABO.

Bankovní spojení: Bank Austria

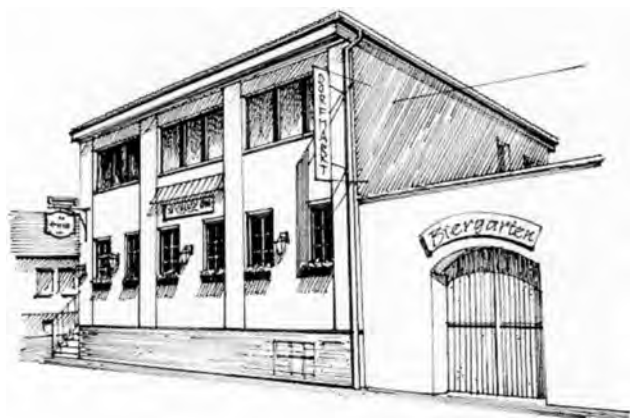
IBAN: AT 03 1200000 683035901

SWIFT: BKAUATWW

POKYNY A CENÍK PRO INZERENTY

(platí od 1. 1. 2023, viz též: www.kulturklub.at)

e-mail: inzerce@kulturklub.at

BÖHMISCHER HOF

Restaurace
privátní pokoje

Laaerstr. 55
2111 HARMANNSDORF-RÜCKERSDORF

So-St 10:30-22:00 hod.
Čt 10:30-14:00 hod.

Tel. 06 991 991 1111
www.hroch.at

KULTURNÍ KLUB

Informační časopis Čechů a Slováků v Rakousku
Informationszeitschrift der Tschechen
und Slowaken in Österreich
 Mohsgasse 30/9, 1030 Wien
 mobil (od 10:00): 0043-0-664-97 33 764
 fax: 0043-1-79 88 454
 e-mail: info@kulturklub.at
www.kulturklub.at

Koniasch Latin Press s. r. o.

Na Hubálce 7
 CZ-169 00 Praha 6
 tel.: +420-603 256 618
koniasch@gmail.com
www.koniasch.cz

KLP

STAROŽITNÍK: FIEDLER V.

Restauruje / nakupuje / prodává. Zájem o nákup českých malířů. Zprostředkování bude honorované. V. Fiedler, Vídeň 7, Siebensterng. 20. Tel. 523 35 81, mobil 0664/3566676.

Restaurace BÖHMERWALD

Česká kuchyně a speciality.
 Oslavy pro malé i větší skupiny
 v romantickém prostředí
 české a slovenské restaurace.

Na Vaše objednávky se těší rodina Stuchlíkova,
1040 Wien, Argentinierstr. 66 / Wiedner Gürtel 20,
tel./fax: 505 72 34, e-mail: boehmerwald@aon.at,
www.restaurant-boehmerwald.at
 otevřeno: po – ne 11:00-23:00 hod.

Česky a slovensky mluvící lékaři ve Vídni**Dr. Jirina BODNAR**

FA für Haut u. Geschlechtskrankheiten

Privat u. kleine Kassen (BVAEB, SVS, KFA), Kassaordinationszeiten:
Mo & Do 14:00-18:30

Di 9:00-13:00, Fr 9:00-11:00

ohne Voranmeldung, Privatpatienten
Hotline: +43-676-6297213

Josefstädter Strasse 3/5, A-1080 Wien

MUDr. Vít DOLEŽAL

zubní lékař (všechny pokladny)
Kegelgasse 14 / Top 12 (vchod
ze Seidlgasse 12), 1030 Wien
tel. 713 72 66

MUDr. Eva DRŠATA

oční lékařka (všechny pokladny)
Favoritenstr. 8/2, 1040 Wien,
po, st – odpoledne; út, čt – dopoledne
termín po dohodě na tel. 587 54 27

MR MUDr. Vladislav LIPTÁK

internista – sportovní lékař
Innere Medizin – Sportmedizin

gerichtlich beeid. Sachverständiger
Diplomsportarzt, všechny pokladny
Zelinkagasse 12, 1010 Wien-City
po, út, st 14:00-16:00, čt 9:00-11:00
tel. 533 58 34, fax 533 58 34 16

**Prof. MUDr. Radek HART, Ph.D.,
FRCS, MHA**

Orthopädie und Traumatologie
Klinik Floridsdorf – Akademisches
Lehrkrankenhaus der Universität
Wien
Ambulanzzeiten: Freitag 9 bis 12 Uhr
1210 Wien, Brünner Straße 68
Tel.: +43 1 277 00-3900
+420 734 783 435
radekhart23@gmail.com

Masaryk-Universität Brunn
Klinik für Unfallchirurgie,
Unfallkrankenhaus Brunn
Žerotín-Platz 617
601 77 Brno

Ověřené překlady dokumentů aj.**Mag. Pavlína LÖSSL**

Allgemein beedete und gerichtlich
zertifizierte Dolmetscherin für
die tschechische Sprache,
Sprachtrainerin für Tschechisch,
Slowakisch, Deutsch
Dieselgasse 5/2
A-1100 Wien
office@pavlina.at
www.pavlina.at
tel. 0699/19544077

Mag. Lenka KOVARIK

A-1210 Wien, Felix-Slavik-Str. 3/1/10
mobil: 0699/11807581
lenkakovarik@outlook.com
http://www.deutsch-tschechisch.at

Univ.-Lektor Dr. Dietmar KOLLER

Weidengasse 2, 2333 Leopoldsdorf/
Wien
Tel.: +43 (0) 676 37 62 117
dietmar.koller@univie.ac.at
www.tschechisch-slowakisch.com

**ŠKOLSKÝ SPOLEK KOMENSKÝ
SCHULVEREIN KOMENSKÝ**

Sebastianplatz 3, 1030 Wien
Tel. +43-1-7133188-01

Mateřská škola

Ředitelka: **Sabina Eimer**
Sebastianplatz 3, 1030 Wien
Tel.: +43-1-7133188-10

Bilingvní obecná škola

Ředitelka: **Mgr. Dipl. Päd. Marcela Kaplan**
Sebastianplatz 3, 1030 Wien
Tel.: +43-1-713 31 88-20

Bilingvní reálné gymnázium

Ředitelka: **Mag. Helena Huber**
Schützengasse 31, 1030 Wien
Tel.: +43-1-713 31 88-60

www.komensky.at

**DUCHOVNÍ SPRÁVA
KRAJANŮ****P. Mgr. Ing. Václav SLÁDEK**

Tel.: 0670 404 22 91, E-mail:
vaclav.sladek@katholischekirche.at

Kancelář:

Salvatorgasse 12, A-1010 Wien
T: +431 533 95 94 DW 214 F: 9214
M: +43 (0) 670 404 2291
buero.tschechischegemeinde@
katholischekirche.at
www.erzdioezese-wien.at/pages/
inst/14425183
Facebook: Farnost Vídeň

Kostel Nejsvětějšího Vykupitele

Rennweg 63, 1030 Wien

Mše svatá v českém jazyce
každou neděli v 10:00.

Chrám Panny Marie Na Nábřeží

Salvatorgasse 12, Wien 1

Mše svatá v českém jazyce
každou sobotu a středu v 18:30
a každý první pátek v měsíci v 18:30.

Římskokatolická**Katedrála sv. Štěpána****Wiener St. Stephansdom**

svatá zpověď pondělí 16–18, úterý
15–17, středa 13–14 hod.

Kostel Panny Márie Snežnej

1030 Wien, Jaqingasse 12

Svatá omša s kázňou v slovenskom jazyku každú
nedelu a v zasvätený sviatok o 18 hodine.

K. M. Hofbauer Klub

Česko-slovenské společenství věřících
při chrámu Maria am Gestade ve Vídni
Seitzergasse 5, 4. patro vlevo, A-1010 Wien
http://k-m-hofbauer-klub.webnode.at/
Tel.: 0043 699 192 528 87
reneseliga@gmail.com

Kaple sv. Stanislava, Kurentgasse 2, Wien 1
mše svatá každý první pátek v měsíci v 18:00

ST. KARL

Kreuzherren-
gasse 1
1040 Wien

**Die Kirche ist ge-
öffnet:**

Mo-Fr 7:30-19:00
Sa 8:30-19:00
So 9:00-19:00

Kanzleistunden:

Mo-Fr 8:30-11:30

Tel.: 504 61 87

Fax: DW 13

E-Mail:

st.karl.wien@aon.at

Nezapomeňte nahlásit
případnou změnu adresy!

